12 - 3 - e - 21

NOBILIS, CLARISSIMI AC *probatissimi Philosophi & Medici*, Dn. AVREOLI PHILIPPI

THEOPHRASTI BOMBAST, AB HOHENHEIM, DICTI PARACELSI,

Operum Medico-Chimicorum SIVE PARADOXORVM,

Tomus Genuinus Quintus,

Agens de Libris ad Medicinam Physicam spectantibus,

Recenter Latine factus, & in vsum Asseclarum Nouæ & Veteris Philosophiæ foras datus,

A Collegio Musarum Palthenianarum in Nobili Francofurto.

ANNO M. DC. III.

NATALIVM SPLENDORE, GENERIS NOBILITATE, RARA SOLIDÆ ERVDITIONIS LAVDE

ARMORVMQVE INSIGNIIS, PRÆCLARISSIMO VIRO, DOMINO

FRANCISCO GANSNEB TENGNAGEL,

CÆSAR. MAIEST.

CONSILIARIO AVLICO,

MOECENATI ET PATRONO SVO PLVRIMVM COLENDO.

Hunc Quintum Tomum Theophrastæorum Operum per suas Musas conuersorum,

Ad animi beniuoli promtam significationem,

Consecro, Dedico.

Zacharias Palthenius I.V.D.
Civis Francofurtensis.

)(2

TEOPHRASTVS BOMBAST EX HOHENHEIM EREMITA, VTRIVSQVE Medicinæ Doctor, ac Professor Medicæ artis Studiosis S. P.

QVum sola omnium disciplinarum Medicina, tanquã diuinum quoddam munus, tum sacrorum tum prophanorum scriptorũ suffragio necessitatis titulo laudetur, atq; paucissimi doctorum eã fœliciter hodie tractent, visum erat, illam ad pristinam suæ auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam a fece barbarorum, nos ab erroribus grauissimis purgabimus. Non veterum addicti præceptis, sed iis duntaxat, quæ partim indicatione rei naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atq; experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos doctorum hac tempestate vel summo ægrorum discrimine, fœdissime lapsos? quum nimis anxie Hippocratis, Galeni & Auicennæ, aliorumq; dictis adhæserint, perinde ac ex tripode Apollinis, hæc veluti oracula, manauerint, a quib. ne digitum latum discedere liceret. His n. auctorib. splendidissimi quidem doctores, si diis placet, non autem medici nascuntur. Non titulus, non eloquentia, non linguarũ peritia, nec multorum librorum lectio (& si hæc non parum exornent) in medico desideranda, sed summa rerum ac mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est diserte posse loqui ac persuadere, atq. iudicem in suam sententiam trahere: Medici autem a[illegible]n genera, causas ac συμπτώματα nosse, & iis insuper [illegible]te & industria pharmaca applicare, atq; pro cuiuslibet

libet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Cæterũ vt paucis modum docendi depingam. Imprimis igitur quod ad me attinet, Ego amplo dominorum Basiliensium stipendio inuitatus, duab. quotidie horis tum actiuæ tũ inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorũ & ipse auctor, summa diligentia, magnoq; auditorum fructu, publice interpretor: illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate, aut Galeno, aut quibuslibet, emendicatus, sed quos summa rerum doctrinæ experiẽtia, atq; labore assequutus sum. Proinde si quid probaturus, experimenta ac ratio, auctorum loco mihi suffragantur.

Quare optimi lectores, si quem huius Apollineæ artis mysteria oblectant, amor desideriumq; tenent, cupitq; breui admodũ temporis spacio, quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos euestigio BASILEAM se conferat, & longe alia atque maiora, quam paucis describere possim comperiet. Sed vt nostrum institutum clarius studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere, nos in complexionum ac humorum ratione, veteres nequaquam imitari, qui sane omnes ægritudines illis falso acceptas ferunt. Unde nullis aut certe paucissimis doctorum, hodie morbos, caussas, ac decretorios dies exacte nouisse contingit. Postremo hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant, Vobisq; tamen de his non, nisi audito prius THEOPHRASTO, temere iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi medicinam conatum, boni consulite. Datæ Basileæ Nonis Junii, anno 1527.

ACROSTICHIS.

Z Enonem, Stoæ caput id memorabile sectæ,
A ttica sic vrbs est deuenerata Sophum:
C laues prona suos vt ad hunc deponeret vnum.
H aud secus ac gereret regia fræna loci.
A ureolum diadema tulit: quin eius imago
R eddita de solido sculptilis ære fuit.
I psa tibi similes, Paltheni, præstet honores
A Francis, sedes vestra vocata, vadis,
S umma magistratus Clarii tibi debita, certas
P alladii felix institor esse fori.
A rces Cecropias & amœna palatia Graiæ
L ibertatis habes quo reserare queas.
T u vigil es rerum custos & ianitor harum,
H ærent in quarum mercibus artis opes.
E minet illustri tua gloria fronte, celebris
N am legum doctor chalcographusq; clues.
I n sua regna suos moderatrix Attica claues
V sibus indulsit, rector Achiue, tuis.
S ed tibi quis statuam dabit ex auroq; coronam?
D ant tibi præstantes hæc bona bina typi.
O vel Cæsareis æquanda tiara galeris,
C onsultrix æqui quam tibi Diua fauet:
T emporis o patiens monumentum, neue terendum
OR e vetustatis, quod stat in arte, libris:

ANAGRAMMATISMVS.

Zacharias Paltheenius Doctor.

Sacchara pro Zitho late vendis.

Teutone pro Zitho Latialia sacchara late
Vendis: es Aonii publicus hospes agri.

PHILIPPVS
THEOPHRASTVS
BOMBAST
HOHENHEIM-
ENSIS:
SVEVORVM
ex Panegyris Nobilium
ARPINAS:
Confœderatorum Eremi
EREMITA:
PHILOSOPHVS
PARADOXVS:
MYSTERIARCHA:
ARTIVM MAGISTER:
MEDICINARVM PROFESSOR:
Musarum Mechanicarum
TRISMEGISTVS
GERMANVS.

ELENCHVS OMNIVM LIBRORVM IN QVINTO TOMO OPERVM Theophrastæorum comprehensorum.

DE MOR-

DE MORBIS METALLICIS, SEV MINERALIBVS, ET ALIIS HIS COGNATIS.

LIBRI TRES.

Summi Philosophi & Medici, Philippi Theophrasti Hohenheimii.

LIBER I. continet Tractatus IV.

TRACTATVS PRIMI CAP. I.

MOrbos Metallicos describturis, ante omnia opus est, vt ex parte aliqua explicetur vetus & a longo tempore iam notus morbus pulmonis, Asthma dictus, quęnam illius generatio sit. Ex eadem enim Theoria cognoscetur etiam origo luis metallicæ. Qui duo morbi re alia non differunt, nisi Elemento & loco: ceteroquin processu vno eodemque fiunt. Iam vero Asthma morbus est pulmonum, & partium similium eidem infectioni obnoxiarum. Talis ēt est lues metallica. Pro hac ergo intentione in primi libri tractatu 1. sequitur descriptio Asthmatis, qua ex caussa oriatur, quæ breuibus comprehenditur, quantum ad rem necessario requiritur. Postea in tractatu secundo proponitur generatio morbi metallici. Cognitionem hanc excipit tractatus tertius de natura & essentia externi & interni corporis simul, qui scilicet iste morbus producatur. Tandem tractatu quarto traditur de cura luis metallicæ, de qua necessariȩ partes omnes enumerantur.

Asthmatis & luis metallicæ vna Theoria.

Asthma quid.

Est a. Morbus seu lues mineralis aut metallica, quam incurrunt metallarii, fusores, fossoresque, & qui quocunque modo circa metalla occupantur vel lauanda, vel excoquenda, vt sunt argentum, aurum, salia, alumen, sulphur, vitriolum, plumbum, cuprum, ferrum, argentum viuum. Quicunq; enim in hisce metallis quid laborant, illi corripiuntur Asthmate, tabe corporis, vomica stomachi, & vocantur ærosi, seu lue minerali infecti. De hisce morbis nihil quicquam a veteribus traditum legitur. Vnde nec ipsorum cura ad hodiernum vsq; diem scita est. Cum vero mor-

Asthmati & lui metallicæ qui obnoxii.

borum horum generationis homo inuentor esse queat, si lumine naturæ fretus considerationem ipsorum paulo profundius ruminet: nostrarum partium erit, his 4. sequentibus tractatibus caussam ac originem illorum rimari. Quo vero nomine morbus hic vere appellari debeat, id ab aliis prioribus ex fundamento naturæ nondum quidem declaratum est ac traditum. Et licet prætendant quidem, quod, quid & qualis iste morbus sit, rationibus non obscuris probari possit: istæ tamen rationes vniuersæ ad veram Philosophiam collatæ ridiculæ admodum deprehenduntur. Itaque scire debetis, quod origo ac generatio illius ita se habeat, ceu tradetur. Generatio enim luis metallicę testatur de errore a veterib. in Asthmatis cognitione admisso.

CAP. II.

De Generatione & ortu Asthmatis.

PRopositum a. morbum ita cognoscetis, si expenderitis, quod aer id corpus sit, ex quo pulmo labem suam contrahat. Extra corporeum n. aerem pulmo re & malo alio nullo contaminatur. Ponamus exemplum. *Pulmo a solo aere contaminatur.* Si quis potet, & a potu pulmoni noxa inferatur: iã noxa ea non ab ipso potu est, sed ab aere in potu illo contento. Is enim a pulmone attrahitur, & ibi consumitur seu excoquitur. *Elemento cuilibet suus peculiaris stomachus.* Vnumquodlibet enim Elementum proprium suum in corpore stomachum habet; & in stomacho isto vernaculum Elementum consumi debet. Ista ratione pulmo consumit aerem. Et veluti ventriculus cibum suum digerit, partim in corporis nutrimentum illum vertens, partim reliquias ex corpore exturbans: sic idem etiam de aere iudicandum est, cuius pars vna digeritur ac consumitur, altera excernitur, specie excrementi. Aeris enim & cibi eadem ratio, idem iudicium est. Velut ergo morbi a cibis infligi queunt: ita non minus etiam ab aere. Longius ergo re adducta opus non est, nisi vt *Chaos* probe ac accurate declaretur, quod Elementum solum hic considerandum est, hoc modo. *Chaos quid.* *Aer solus morbos pulmoni infligit.* Notum ac exploratum vniuersis est, quod intra cœlum ac terram *Chaos* intercedat, quod morbos vniuersos pulmonem attinentes producit, vt eius febrem, apostema, phthisin, infractum, tussim, anhelitũ, cum speciebus similibus cæteris. Ex Chao enim isto pulmonem hominis nutriri opus est. *Aer ab astris regitur.* Iam vero chaos gubernatur a virtute stellarum. Illi ergo prout astra dominantur: ita ipsum dispositum est. Et prout disponitur chaos: ita vim illam pulmoni imprimit.

Aeris va- na diffe- ventia sunt. Et hoc etiam illud fundamentum est, ex quo Medicus pulmonis morbos cognoscere debet: nempe quod illi a vi astrorum inuehantur, sicut morbus alius infligitur a cibo. Quæ enim hominem infirmant, in chao species

[s]pecies pauciores non sunt, quam numerantur in cibis: nec minus ipsius [q]uoq; excrementa vel bona vel mala sunt, quam ciborum ipsorummet. [E]t sicut inquinari aut adulterari cibi possunt: ita æque etiam chaos con[t]aminari potest. Cum ergo exemplo proposito doceatur, quod chaos, in[t]ra cœlum terramq; consistens, pulmoni non minus cibus sit, quam fru[c]tus terræ cibus sunt stomacho, qua de caussa & similes omnino fructus [s]upra terram proferuntur iis, qui intra hanc & cœlum habitant: iam in[t]elligendum est, tale quoq; chaos in terra exsistere, quod pulmonem il[l]orum nutriat, qui in montanis aut fodinis habitant. Et sicut, qui supra [t]erram degunt, ex suo chao asthmatici redduntur: sic pariter asthmatici [q]uoq; fiunt, qui in montibus terreno chao subiiciuntur. Diuersitas ergo [a]ppellationum a diuersis elementis est: vt asthmatici morbi dicantur, quibus supra terram agentes afficiuntur: & Metallici, quibus infra terram degentes affliguntur. Propter hanc diuersitatē iure merito duplices quoque libri condendi videntur. Cœlum enim superius cum suis astris coquit [a]erem, quæ inter ipsum & terram medius interiacet. Eodem modo mi[n]eralia quoq; terræ, sunt cœlum & astra, quæ suum chaos gubernant non [l]euius, quam suum chaos regit cœlum externum. Ac qua ratione videtis Arsenicum hominem interimere: eadem omnino stellæ etiam aliquæ eundem occidunt, per introductionem chai. De his autem stellis pluribus differendū est, quo scilicet pacto morbos pulmoni imprimant, quantum quidem aeri suum stomachum inficere possibile est.

Chaos pulmonis cibus.

Morbi Asthmatici & metallici vt differant.

Arsenicū hominem interimit.

CAP. III.

VT vero asthmatis fundamentum ac rationem omnium breuissime intelligatis, scitote, cœlum esse Elementum Ignis, ac ipsius elementarem motum chaos id, quod hic tradimus, proferre. Velut enim aqua ab igne efferuescit: ita chaos est id, quod ab elemento cœli excoquitur. Et sicut caro ebulliens vim suam in aquam deponit: ita astra, instar carnis, vim suam in chaos effundunt. Porro, sicut iusculum illud carnis, homini alimento est: sic chaos quoque, quo de sermo est, alimento est homini. Ac veluti iusculum in stomacho digeritur, per fauces proprias illapsum: ita chaos etiam in pulmone digeritur, per guttur proprium illapsum. Et sicut res in aquā iniectæ, ꝓprietate sua homini vel sanitatem vel ægritudinē conferunt: ita stellæ quoq;, quæ in chaos imponuntur, instar iusculi vel sanos vel ægros homines reddunt. Hoc n. est iusculum, in quo pestis præparatur, quæ per arteriam asperam ingreditur, & hinc porro ad suam anatomiam pertendit, sicut auis prouolat ad suum nidum. Et nisi a mundi illico principio DEVS hominem conseruari, & liberos,

Cælum chaos mutat.

Chai natura vnde.

Dei prouidentia in seruando humano genere.

post se relinquere voluisset: ecquis quæso saluus ac viuus mansisset? Ita de Asthmate quoque tenendum est, quod a vi astrorum producatur, per ebullitionem proprietatis ipsorum, quæ tribus modis pulmoni adhæret: primo instar Mercurii, & fumi sublimati, qui se coagulat? deinde instar spiritus salis, qui ex resolutione in coagulationem abit: & tertio, instar sulphuris, quod per reuerberationem in parietes seu latera illiditur ac impingit. Idemque hic accidit, quod in dolio nouo puroque, omni corporea & tangibili congelatione carente, dum vindemiæ tempore impletur. Hoc enim, si elapso anno iterum depleatur, & vinum emittatur: tunc in ipso tres hæ species, Mercurius, Sulphur, & Sal, quæ Tartarum sunt, omnino adhærescere deprehendentur. Sicut ergo in vino latet, quod inesse tamen non deprehenditur primum: sic pariter & in chao corpus est, quod pulmoni non secus ac vasi adhærescit, & instar mucilaginis viscositate sua bituminatur: vbi tandem coagulatio, quæ materia est Asthmatis, succedit.

Asthma tribus modis pulmoni inferferitur.

Pulmo vt dolium Tartaro efficitur.

CAP. IV.

HIsce autem commemoratis, species ipsas Asthmatis descripturus minime sum: sed quæ hactenus diximus, eo pertinent, vt nos instruant, quod pro cœli & chai modo idem quoq; similiter intra terrã eueniat. Quanquam hi quoque, qui de Philosophia terræ instituuntur, explicationem Asthmatis, hoc est, ortum & caussas morbi metallici afferre scient, dum species & generationem Asthmatis expedient. Sic enim subinde vnum per alterum declaratur. Qui n. terreni morbi cognitionẽ assecutus est: idem eandem ẽt habebit in firmamento. Et viciſſim, qui vere recteq; describit morbos firmamentales, idem morbos quoq; terrenos recte explicauerit. Qui de terrenis errat: hallucinabitur ẽt in cœlestibus. Medicum n. in lumine naturæ ita peritum esse oportet, vt non septem tantum stellas nouerit, sed astra vniuersa, quæ cœlũ complectitur. Hæc si norit, in illis non subsistet, sed eadem ẽt de terra inquiret & indagabit, velut ẽt de elementis ceteris duobus in sua Astronomia & Philosophia. Iam ergo pro hac norma sciendum est: quod, sicut chaos suam generationem habet, ita terra etiam huius generationis cœlum sit. Mineralia enim, quæ in terra iacent, firmamentum sunt cœli. Ex hoc Elemento terræ oritur ignis, qui terræ chaos suscitat, simile ei, quod est intra cœlum ac terram. Id autem chaos abit in iusculum suorum mineralium, non secus ac chaos externum iusculum est astrorum. Qui ergo homines hab[illegible]onem sibi sub terra quærunt ac moliuntur, his opus est, vt pulmones suos alant ex chao illo, quod intra terram exsistat. Iam vero quod in isto chao incoctum aut elixatum est, eius impressio mineralis est Tartarus pulmonum, quem hic

Asthma tui & morbi metallici vna Theoria.

Medici quod officium.

Mineralia terra sunt firmamentum cœli.

Tartarus pulmonũ.

hic morbum metallicum appello. Modus autem generandi in vtroq; morbo processus vnius est, qui terminatur in triplices species, Mercurii, sulphuris & salis, retenta proprietate illa, quæ ex carnis conditione defluxit. Hoc autem punctum sedulo attendi debet. Id enim chaos in duplicibus operatur corporibus. Notum siquidem vobis est, quod peculiares terræ incolæ conditi sint, sicut nos ex Adamo conditi sumus, vt intra cœlum ac terram in aere habitaremus: quod etiam de Nymphis vobis cōpertum est. Ideo chaos terræ pygmæis pro aere datum est, sicut chaos aquæ Nymphis pro aere datum est, ex quo viuunt. Hoc iam corpus vnum est pygmæorum, de quibus plura in Archidoxis & Paramiris. Alterum a. corpus est ita intelligendum, si homines se montium incolas faciant, qui tamen pygmæi non sunt. Tunc enim chaos humanum cum ipsis in montes inuehi oportet. Ex suo enim chao, hoc est, ex chao humano ipsorum pulmo sustentatur. Vbi tamen chaos terrenum cum firmamentali permiscetur, & ex duobus vnum fit, veluti per coniugium. Hoc facto, iam homo capax est istius constellationis terræ, ex qua metallicus morbus suum initium desumit.

Pygmæi proprio chao terra aluntur.

Homines Adamici dicuntur.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Origine & Generatione morbi Metallici.

CAP. I.

PRo cōprehensione tractatus secundi, in quo morborum metallicorum caussa & origo tractabitur: omnium primo opus est cognitione rerum illarum, quæ ipso oculorum iudicio ac testimonio conuincuntur, quod tussis, anhelitus ac Asthmatis cum adiunctis ceteris caussa sint. Nam secundum cognitionem hanc desumitur Theorica tam Asthmatis, quam morbi metallici. Sicut enim res eas intelligi oportet, quæ manifesto Asthmati generationem præbere videntur: ita veræ Philosophiæ ductu similes etiā deprehenduntur esse in influentia, seu in tractatu primo docuimus. Videtis enim, quod in externo chao inter cœlum terramque generentur nebulæ multis modis, quæ Asthma, tussim & anhelitū concitent. Vbi iam experientiæ nostræ est, cognoscere & credere, quod nebula istorum malorum caussa sit. Sicut ergo nebula ex firmamento oritur: ita similis etiam nebula in montibus fit, ex qua morbi metallici ingenerari queant multo promtius & potentius, quam ex chao externo, seu ipsius nebula. Huius autem nebulæ caus-

Asthm. & morb. Metallici, vna Theoria.

Nebula caussa Asthmatis, &c.

ſam inquirentibus liquet, quod ipſa ex ſphæra Galaxæ producatur. Hæc efficiens cauſſa etiam intra terram ſimiliter eſt. Iam ergo Minera iſtius nebulæ cauſſa eſt: cuius cognitio, ipſius curæ rationem ac ſcientiam largitur, non ſecus ac notitia ignis notitiam præbet eius, quo ignis exſtingui debeat. Hoc enim proceſſu morbi cognoſcendi ſunt vniuerſi, qui curæ ſubiiciuntur. Hinc enim mors inſanabilis eſt, tantum, quia cœlum ipſius conſtellationis nondum inuentum eſt. Quod vero de nebulis diximus: idem æque etiam de pluuiis, pruinis, ac gelu brumali intelligi debet, quod ex illis quoque Aſthma producatur. Quæ vniuerſa iam iterum etiam in montibus conſideranda veniunt.

Minera eſt cauſſa nebulæ terrena: ſicut Galaxa aerea.

Mors cur non curabilis.

Cap. II.

Aſthmatis variæ cauſſæ.

ASthma porro etiã ingenerant frigus, calorue. Sic valde calidus pulmo, ſi repentino frigore reſtinguatur, in Aſthma conijcitur. Idem fit etiam a potibus acetoſis & dulcibus. Sicut ergo ſubitanea perfrigeratio pulmonis, aut aciditas ac dulcedo Aſthma proferunt: ita de in montibus agentibus etiam intelligi debet, quod a laboribus pulmo ipſorum incaleſcat: quem calorem, ſi confinis illius chai frigiditas inſequitur, tunc ceſſante labore pulmo repentino frigore percellitur. Etſi n. manifeſte frigus id minime ſentiatur: tamen nihilominus in terreſtreitate montium eſſentialiter inhabitat, ac in operationem abit, non ſecus ac imbibendo in corpus ingrederetur. Idem ſimiliter etiam de aciditate iudicandum eſt. Sicut enim nouiſtis, pruni ſylueſtris aciditatem ſeu ſtipticitatem inducta cute includi: ita aciditas quoque montium obducta ſuperficie in terra conſtringitur: quam aciditatem ſorbent & hauriunt homines, qui in montibus habitationes ſibi moliuntur. Aciditas autem alia eſt ex vitriolatis, alia ex aluminibus, ſicut de prunis ſylueſtris & agreſta etiam intelligi poteſt. Quando ergo coniunctio horum fieri poteſt, ita vt aciditas & ſimilia in chao terræ ab auido & calido pulmone attrahantur: iam inde is omnino læditur. Vt enim alium appetitus vellicat edendæ cretæ, alium bibendi aceti, &c. ita hæc diuerſitas etiam in pulmone reperitur. Et per appetitum iſtum pulmo iam attrahit Alumen, iam Vitriolum, iam Salpetræ, &c. cui appetentiæ exſatiandæ, dum ita pulmo ſtudet, idem fere patitur cum ægro, cuius deſiderium in peius vergit. Pari ratione aciditas quoque aſperitate pulmonem lancinat, quam diſpoſitionem Aſthma inſequi poteſt. Quod de acidis dicimus, idem etiam de dulcibus ſimiliter cenſendum eſt. Nam & dulcedo in montibus concluditur, velut foris coercetur in Ribibus. Dum ergo in montibus ambulamus, non aliter accidit, ac dulcedinem illam ederemus. Res enim terræ eduntur, non ſecus ac dulcedo in Ribibus, hoc diſcrimine habito, quod dulcedo montana

Aciditas terræ.

Appetitus pulmonum varii.

Dulcedo terræ &c.

tana

ana cum & in chao assumatur. Vbi, postquam appetitus pulmonem elu-
t, dulcedo deinceps morbum metallicum infligit, cuius euentus caussa
libi planius enatratur.

Cap. III.

INter caussas externas, quæ raucedinem infligant, non postrema etiam *Pinguedo*
est pinguedo. Pulmo enim vbi se oblectat pinguibus, damna subire co- *caussa*
itur, quę nota sunt. Pinguedines autem multiplices existunt, quas edi- *raucedi-*
nus, ab oleo, a carne, a piscibus, visibiles & inuisibiles. Hinc fit, vt etiam *nis.*
Asthmata multiplicia inueniantur, cum vnus raucos fit ab hac pingue- *Pinguedi-*
line, alter ab alia. Et hæc cum per ipsum oculorum contuitum compre- *nis variæ*
endantur: ipsa natura dictat, quod pinguedines istæ in chao etiam sub *species.*
ole ac intra terram reperiantur. Pinguedo autem quæuis nihil est aliud *Pinguedo*
uam sulphur modis ac naturis variis diuisum. Ad quæ iam consequitur, *terra, &c.*
uod sydus suam operationem in hac quoq; materia indicet. Sicut enim *est sulphur*
atus intestinorum, qui halitus tantum est, ab incensione flagrat: eodē
nodo se chaos quoque habet, cum fixo sulphure vnitum. Quod sulphur
i a pulmone hauriatur, tunc id huius parietibus annectitur, non secus ac
itumen vel resina foris arbori adhærescit. Pro varietate autem minera- *Resinæ*
um variæ etiam resinæ in pulmonibus generantur, quæ morborum me- *pulmonis*
allicorum caussæ fiunt. Cur autem chaos in resinam, quæ tamen ipsius *variæ.*
on est vltima materia, abeat, caussa hæc est, quod pulmo illam digerere
on possit. Sicut enim ex mala digestione stomachi infirmitas cogno-
citur, quam mala multa sequi possunt: ita hic quoque idem pulmoni ac-
idit. Vt vero hoc sulphur in chao accuratius intelligatis, exemplum ta- *Sulphur*
e vobis proponam. Videtis nimirum per tempestates cœlum fulgurare. *chai vnde*
sto autem loco sulphur nullum videri potest. Et tamen cum ardeat, id *intelligen-*
ecessario a solo sulphure fit. Et fieri potest, vt ab hac fulguratione oculi *dum.*
xcœcentur seu obtundantur. Et nisi humidum chao congenitum esset, *Sulphur*
b ipso domus exurerentur. Iam si, hoc foris fieri posse, oculi testantur: *solū caussa*
tiq; & in montibus huiusmodi coruscationes fieri poterunt, idque vel *incēsionis.*
nuisibiliter, vel visibiliter. Et sicut visibiles damnum certum inferre
ossunt: ita etiam inuisibiles. Velut enim subitaneus vapor, qui in homi-
em incidit, pulmonem obbituminare potest: sic a mineris etiam talis
alitus produci potest, cuiusmodi plures in cœlo notantur.

Cap. IV.

IAm, sicut horum hæc vnica caussa est, quod sulphur in chao lateat, pul-
monem ex dicta caussa oblædens: ita similiter in eodem chao fumus *Mercuri-*
quoque Mercurialis permixtus est, qui chao suam crassitiem dat, & per- *us chai*

causa ob-scuritatis. spicuitatem eius aufert. Fumus is non aliter, ac præceps halitus ab ascendente Mercuriali Arsenico in hominem inuolat. Quilibet enim eiusmodi vapor insignem, eamq; perpetuam raucedinem infligit. Huiusmodi vapor quidam, etiam in chao iacet, prçter quem sæpe alius etiam insuper generatur. Vt enim in chao mundi, sulphur latet, cui insuper etiam accedit coruscatio, vnde duplex damnum cognoscitur: ita intelligendum etiam est, in terra Mercurium vnum esse fixum, instar Arsenici, perpetuũ: & alium incidentem ex quotidiana constellatione. Sunt enim Mineræ instar stellarum in firmamento. Ideoque cognoscite, quæ Minera regionem illam obsideat. Ea tunc influentia est: veluti si cachimia adsit, tum sulphur ex cachimia generatum est. Vt enim dicere solemus, hanc regionem sub virgine sitam esse: aut velut Astronomus cognoscit, quodnam sydus cuiuslibet capiti impendeat: ita terrenus quoq; Philosophus, quid in quouis monte inclinet aut constellationem det, considerat ac intelligit. Hæc enim terra suam Marcasitam, illa Antimonium fert. Et quidquid regio illa continet, id chaos hoc dat, de quo diximus. At velut Astronomus ait, hæc stella dat influentiam: ita vicissim dicit Philosophus, in hac terra viget operimentum. Ex hoc oriuntur influentiæ. Hac notitia instructus Medicus inquit: hic morbus metallicus est Resina, nata ex chao, in quo stella & minera operimenti decocta est. Ex his patet, opus omnino esse, vt vniuersę minerarum species secundum proprietates suas probe cognoscantur. Est enim sulphur Marcasitarum, album & rubrum: Talki flauum, rubrum & nigrum: cachimiæ purpureum, & nigrum: est sulphur Ogri: est sulphur Cinnabaris: est sulphur Wisemuti: est sulphur Marcasitæ: est sulphur Marmoris: est sulphur Duelech: est sulphur Amethisti: & similia alia plurima, quæ hic vniuersa recenseri minime possunt. Veluti autem de generibus sulphuris iam audiuistis: ita etiam habetis Mercurium cupri, plumbaginis, Zincti, Arsenici & similium. Tandem etiam salis eadem est ratio, quæ Sulphuris & Mercurii. Est enim sal Vitrioli, Aluminis, Entali, salis petræ, salis communis, salis gemmæ, & cõplutium aliorum. Hoc Sal, ac Sulphur & Mercurius sunt spiritus, qui chaos ipsum exsistunt, pro regionis natura dispositum & affectum.

Mercurius duplex est.

Mineræ sunt stellæ terræ.

Chaiis fluentia ex dominante minera cognoscenda.

Sulphuris varia genera & species.

Mercurii genera.

Salis genera.

Cap. V.

Mercurius fuliginẽ: Sulphur resinam: Sal tartarum dat.

DE hoc ergo spiritu notate, quod fuliginem Mercurius det. Sicut n. sublimatio vltimam materiam exhibet: ita hic quoque spiritus. Ideo ipsius morbus siccus est & aridus. Spiritus autem sulphuris dat suam resinam: spiritus autem salis suum producit Tartarum. Et hæc tria summa genera morborum metallicorum exsistunt. Porro vero, etsi Marcasita vnicum tantum nomen obtineat, velut & cachimia: illarum tamen genus

ius non vnum tantum intelligendum est. Mutatio enim terræ, ipsas illas quoq; mineras mutat, veluti videtis mutari regiones secundum formas. Et licet interdum herba quædam, ceu cœpa, vnicum tantum nomen habeat, nihilominus tamen, quoties noua regio, noua eius forma est, & tamen cœpa est. Si ergo in hac, forma alia est, ac euariat: de proprietate etiam illa altera sciendum est, quod eadem in Natura per terrenam virtutem aliter atque aliter mutetur, in proprietatem scilicet partis cuiusdam istius regionis terræ. Vnde fit, vt medicina eiusdem terræ tutior & vtilior sit, extranea & peregrina. Debet enim mineris tantum attribui, quantum inest cœlo, quod astra gubernat. Cœlum enim & terra, duo similes cœli sunt: ac Minera sydusque sunt bona similia sydera. Qui in vno peritus est, idem etiam in altero sapit. Ideo principium suum Medicus ex Astronomia sumit, & in Philosophia desinit. Astronomia enim docet ipsum de constellatione firmamenti & mineræ: Philosophia autē largitur ei proprietatem: quæ vtraqua per curam clauduntur. Quia enim homo Microcosmus est, ideo in cognitionē externorum deduci debet: vt nouilunia, exaltationes & similia, non in Planetis saltem, sed etiam in astro terreno inquirat. Nam si Lunaria secundum cursum Lunæ se exhibet: id certe documento est, Lunarias plures exsistere: velut etiam res aliæ connatæ sunt, in quibus manifesto exemplo cursus cœlestis notatur ac animaduertitur.

Med. ab Astronomia incipit & in Philosoph. desinit.

Lunaria cursum Lunæ obseruat.

Tractatum ergo hunc iam finiamus, postquam tradidimus, qua ratione morbi metallici ex tribus illis mineralibus generentur, hoc est, ab ipsorum spiritibus, delitescentibus in chao, quod ex mineris veluti vox ex ore egreditur.

TRACT. TERTIVS.

De signis & Natura externi & interni corporis iunctim, quo pacto morbus producatur.

CAP. I.

HOc in tractatu proponendum est, & tractandū de ope huius morbi: vt gignat seu fiat. Et cū homo omnino in fragilitatem vitæ constitutus sit, ita vt a multis occidi ac perimi possit rebus, quas, si ignoret, declinare nequeat: opus est, easdem omnino recenseri, idq; a solo Medico, qui hoc in munere suo habet. Is n. a Deo hoc fine creatus est, vt vim lethalem cognosceret, ac declararet, quo pacto Na-

Cōtrarietas in reb. naturalibus vniuersi. turæ Natura aduersetur, ac vnum subinde cum altero pugnet, non secus ac animalia in terra inuicem concurrunt & præliantur. Nec n. in rebus insensilibus minor est contrarietas ac hostilitas. Qua n. ratione Crocodilus hominē afflatu suo perdit & iugulat: ita nos quoq; istiusmodi mineralium fuligines occidunt. *Crocodilo hominem afflatu iugulat. Homo fragilis.* Cum vero tam bonum q̄ malum Deus crearit, quæ simul consistere non possunt, & tñ in vno sunt: ideo mandatum datum est Medico, vt fragili ac caduco homini prodat hostem suum, qui eiusdem vitæ & valetudini insidietur, vt ab ipso sibi cauere tempestiuius possit. Sicut n. ex Deo procedit doctrina, per q̄ diabolum, animarum infensissimum hostem, cognoscimus, nempe per Prophetas & Apostolos: *Diabolus hostis animarum.* sic per lumen naturæ hostem quoq; corporis Deus reuelauit, & docuit, quid venenum, quid malignū, quid homini salutare sit, vt vitam ad multos prorogare annos possit. Itaq; ne venenū, q; vtili permixtum est, hominis vitam præcidat: *Venena hostes corporum.* Medico potestatem & facultatem dedit Deus, vt bonū simul malumq; in re vna intelligeret: cui postea ēt Vulcanū addidit, *Vulcani vtilitas.* cuius ope & industria malū a bono separaretur. Illius ars similis est morti, qua æternum & mortale inuicē separantur. Quæ ars ob id merito mors *Alchimia mors rerū.* rerum vocari debeat. Quod n. inutile exsistit: id separatur ab eo, q; bonū est. De hisce rebus iure ac necessario tradendum est: cum sine hostili hoc metu nec edere nec bibere, nec aerem, vel inspirare, vel expirare, ac nec æstate vel hyeme securi agere possimus: sed vbique in hortis nostris cum *Bonū malo vbique permixtū.* cibis ipsa quoq; venena educemus. Tum etiam ad vitę humanæ commoditates carere nō possumus auro, argento, ferro, stanno, cupro, plumbo, hydrargyro & metallis aliis. Et tamen cum ista tractamus, non nisi ipsissimos vitæ ac valetudinis nostræ hostes tractamus. Adeoq; nihil v'pia vsibus nostris aptum ac idoneum est, q; idem nostrum non simul hostem *Medici præstantia & ars.* in sinu suo secum gerat. Cum ergo in rerum naturalium cognitione tantū positum momenti sit, quas homo ex se scire non potest, sed p opter id a Deo Medicus conditus est: conuenit omnino, vt ex luminis Naturæ abditis is bonum proponere, & malum cum bono congregatum, separare, ac vtile in corporis emolumentum impendere sciat. Ac veluti Diabolus ex homine exigitur: ita per exploratas Medicinas Medicus expellere morbos, & malum malo exturbare, bonum autem bono retinere debet.

Cap. II.

Tam Medicina quam venena in tribus prīmis. Stat ergo sententia, ad morborum metallicorum cognitionem omnino requiri, vt res .æ explicentur, ex quibus illi producantur, sicut antea comprehensum est. Velut ergo in his tribus, Mercurio, sulphure, & sale, medicina nobis propo sita est: sic in iisdem etiam nobis venena prostant. In vno enim vtraq; consistunt. Per rerum a. mortem inuenimus illud,

ud,quod nobis vſui eſt: quod ipſum cum illo antea erat, a quo nobis
malum inflictum eſt. Exemplum ponamus. Metallarius quærit argentũ,
donec inueniat. Id ſi accepit,iam metallum habet. Dum ergo æs quærit
& tractat,morbum ſuum incurrit. Iam vero morbo affectus,ſi,quod effo-
dit metallum,ab argento ſeparat: tunc in eo, quod ſecedit,inuenit id,
quod ipſum infirmauit. Sed in eadem ſeparatione reperit etiã hoc, quod
ipſum ſanare poſſit. Sciendum itaque eſt, quod fuligo,quæ ab ære diſce-
dit, vim habeat in ſe veneni illorum,quæ in liquando ab argento ſeparã-
tur. Quod ſi enim roſa odore ſuo nos recreare ſimul,& in deliquium ani-
mi conijcere poteſt, corpore interim roſæ ipſo nihil læſo: vis omnino ſi-
milis,etiam ex rebus dictis, exſpirare & in hominem ingeri poterit. Et li-
cet quidem illius veneni ipſum corpus nos non ingrediatur: vis tamen
& malitia eius exſpirans ægritudinem ſimilẽ infligit, ita, vt morbi longo
tempore in homine durent, qui breuiores futuri eſſent, ſi corpus ipſum
aſtaret vel ingreſſum eſſet. Exemplũ. Ab aſſumto arſenico mors præceps
& violenta incumbit. Ipſius vero corpore non ingeſto,ſed ſpiritu tantum
attracto, tunc morbi hora producitur in annum. Et quod corpus perficit
in horis 10. id ſpiritus in 10. annis exſequitur. Et tamen a ſpiritu tam vio-
lenta & ſæua mors non inuadit, qualis inuadit ab ingeſto eius corpore. V-
t hoc quoque iuxta notandum eſt, quod iſtius corporis celerem morbũ
mortemque cum ſignis & proprietatibus omnibus, corpus id conſequẽ-
tibus, ſcire deceat illum, qui morborum metallicorum certam cognitio-
nem tenere volet. Ex illis enim recte æſtimatis ſignis de morbo iudicari
poteſt, cuiuſnam ſpeciei is ſit, aut ex quo corpore ſpiritus is egreſſus ſit.
Signorum enim comprehenſio tali exemplo docetur. Realgaris aſſum-
tio pulmonem ſiccum facit, quam exarefactionem ſequitur mutatio ſpi-
ritus reſpiratorii, & anhelitus difficultas, & diſcoloratio faciei, & fiſſuræ
limæque hepatis, & ſitis immodica, & corroſio tunicarum ſtomachi, vt
velut cortex a ramis illæ diſtringantur: Porro compreſſio præcordiorũ,
& difficilis grauiſque digeſtio, æſtus immoderatus, palpitatio cordis, tre-
mor membrorum omnium; tandem prunella, & concomitans phrene-
ſis. Prout ergo huius veneni, cum corpore ſumti, morbi ſe ſubito exſerũt
produntq;: ita multis diebus anniſque ſpiritus etiam Realgaris iiſdem ſi-
gnis morbiſque proditur, quos tandem accidentia eadem ſequuntur: &
metallarii huiuſmodi infecti, leui quauis ex occaſione, aut ex motu cœli
externi, in cœleſtes omnes morbos coniiciuntur, vt ſunt febres, tabes,
Maniæ, Prunella.

Roſa reficit, & deliquere facit.

Spiritus metallorũ morbos longiores faciunt, quam corpora.

Realgar pulmonẽ exſiccat.

Realgaris fumis ſigna.

Metallariis infecti facile alios morbos incurrunt.

Cap. III.

CVm ergo iam de operatione veneni dictum ſit, qui ſcil. ab ipſo morbi
inducantur: iam deinceps in hoc tractatu ſubiungenda eſſe ſigna

Realgar Arsenicalia & operiment. omnia cõplectitur.

Antimonium, quæ comprehẽdat.

Antimonii sumpti signa.

Alkali quæ comprehendat.

Alkali mineralium sumpti signa.

videntur, quæ ex corporibus desumuntur, vt prius dictum est: quorum numerus tam magnus est, vt ob multitudinem singula recenseri non possint. Hoc in genere teneri velim, quod sub Realgare Arsenicalia ac operimentiua omnia intelligantur & comprehendantur. Cui vero ætas ac otium suppetit, vt species quaslibet in corporalibus infectionibus experiri longo vsu possit: is spiritus eo certius distinguere & diuidere sciet. Quãquam in cura capitulum sub Realgare concludatur: quia scilicet ibi Arcana proponuntur. Quod si cura particularius instituenda foret: conueniret vtique, per species suas omnia definiri & explicari, quod humoristę factitant. Sicut autem Realgaris species variæ intelliguntur: ita etiam sub Antimonio, omnes Marcasitæ, Cachimiæ, Talka, Ogerta & his similia alia comprehenduntur. Itaque si venenum Antimonii assumitur, tussis arida & sicca oritur, & punctiones laterum, & dolores capitis, suppressio sedum seu exsiccatio, apostemata splenis, ardor sanguinis, scabies & fœditas cutis siccatæ, icteritia flaua. In quibus hæc signa apparent, indicant spiritum Antimonii ex prædictis mineralib. illapsum esse. Præterea sciẽdum ẽt est, q sub nomine Alkali multa mineralia spiritus suos specie veneni in hominem immittant. Et tamen caput sub nomine Alkali completur, cuius vis mortifera se exhibet, difficili anhelitu, fœtida anima oris, multa exspuitione, intenso ardore & orexe, perfluuio alui, crebra colica & torsione ventris, exarefactione pulmonis & stomachi, fissura epatis & splenis, eliquatione renum, acrimonia vrinæ, excesione regionis renum, expulsione pollutionum, sanguinis, lotii. Nam & in quibuscunque corporis membris morbi alii hærent, hos profert & manifestat. Ad Alkali referuntur species cœrulei & albi vitrioli. Velut & tres species aluminis, Rochi, scissi, plumosi, & species salis, communis, gemmæ, silicis, & si quæ alia his cognata sint. Ex traditis signis, discrimina mineralium iudicanda sunt, & videndum, quodnam id sit. Procedit enim Realgar ex auro, argento ferro, cupro, stanno, &c. ita & Antimonium ex auro, argento, ferro, &c. Item Alkali secundum discrimen illud. Quod probe in suis corporibus cognoscendum est propter curam.

Minera lia differunt regionibus Hũgariæ. Stiriæ. Eisch ãd. Inisch b. Raurissa Gastein. Lin zgou. Ca gou.

Quo facit ẽt natura regionis, secundum q̃ alia subinde atq; alia producuntur. In hisce enim simplicibus oculi ipsi diuersitatem magnã produt. Region. Hungarica ac Stirica indiciis suis dissimiliter cadunt: & tamen similibus metallis tandem clauduntur. Sic & montanorum Eischlandiæ ac Inischburgi vitra diuersa sunt, si cum fodinis Misnensibus conferantur. Quod ipsum similiter ẽt de ceteris iudicandum est. Quam q̃ differãt ẽt in propinquiorib. aliis, q̃ iam diximus, locis, vt sunt Raurissa, Gastenium, Lintzgowa & Cangowa. Quin imo persæpe ẽt in sibi quã proximis duo-

ıobus cuniculis: Quæ omnia ab ipſa experientia petenda ſunt, ſine qua ılla huiuſmodı morborum cognitio captarı poteſt. Vtile autem comınis eſt, vt corpora omnia, ceu in ſpecie reperiuntur, actu ipſo introſpiıntur & cognoſcantur: qua ſcilicet ratione venenum ac malitiam ſuam ferant. Sulphur enim marcaſiticum ſomnum expugnat: contra vero, lphur vitriolatum ſomnum infligit vſque ad mortem. Eodem modo & ia ſibi inuicem contraria ſunt, velut & Mercurialia: quæ ſingula tamen iuſuis experientiæ mando.

Sulp. Marcaſit. ſomnum aufert: vitriolatum eundem intendit.

Cap. IV.

Qvanquam autem multi ſint hoſtes, imo vix eorum numerus a medico ſciri poſſit, tamen id etiam expendi non neceſſe eſt. Qui enim a ſigillatim perſequeretur, is nimis multos errores introduceret in pram. Practica enim talis eſt, vt ex arcana vi ſit contraria morbis. Quomoautem arcanum ſit intelligendum, ita habete. Scitis, quod ex auro odeant multa arſenicalia, & ſimilia. Qui iam quamlibet ſpeciem cum morbo in medicina conferre vult, is recedit ab arcano, & inclinat in rorem, & difficili ſemita incedit. Qui vero ſibi proponit bonum contra alum, is tendit ad arcanum. Bonum enim curat malum, quod ſecum erat. Exempli gratia; quod facit icteritium morbum, idipſum curat eritium morbum, nempe quia in illa re eſt bonum & malum. Ex malo itur icterus. Quod ſi vero bonum ab illo ipſo malo ſeparetur, erit arcam contra icterum. Ideo accipit nomen arcani quod ſcilicet ex malo il- variæ lues oriantur. Qui iam quemlibet icterum ſeorſim conſiderare lt, is neſcit quid ſit arcanum. Arcanum enim curat omnes illas ſpecies. medicus particularis cuilibet morbo peculiarem diætam & medicim inquirere velit, illa inquiſitio eſt minus longa pro ægroto futura. Ex cigitur ordine curæ oritur Laudanum, hoc eſt, materia perlata, quod em eſt, ac ſi perla extrahatur, & illa curet morbum ex ſuo malo ortum. edicina enim, quæ paralyſin curare debet, ex eodem fluat neceſſe eſt, od paralyſin peperit. Ita proceditur iuxta arcanum, & tollitur reſpeıs multarum ſpecierum morbi illius. Ita intelliguntur etiam mineralia arcana, nempe, quod & aurum ſit medicina omnium illorum morrum, quos foſſores eius conſequuntur. Ita & Saturnus ſecum habet ſua arcanum contra morbos ex plumbo, & ita porro de aliis, vt ſemper bis ſit in manu medicina contra morbos eorum, quæ tractamus. Et icquid illa arcana non poſſunt, id porro impoſſibile ſit. Sicut enim vimus, vulnera & punctiones nobis poſſe contingere lethales, quib. nuln auxilium vel conſilium inueniri poteſt: ita & mineralia penetrant pe membra vitæ, vt fiant ſimilia talibus lethalibus vulnerib. & punctio-

Arcana generalia non ſpecialia ſunt ſtatuenda, & quidem ex his, quæ morbum pepererũt.

Arcanũ quid.

Medicina & morbus ex eodem.

Aurum generale arcanum.

Morbi incurabiles.

nibus. Atque ita conclusum volo istum tractatum, in quo satis egi de istis, de quib. ꝓposuerã. Quare sic satis intelligitur asthma quomodo oriatur inter cœlum & terram. Deinceps vero quomodo morbus metallicus in terra gignatur, & porro quousque se extendat mixta operatio istarum rerum, hic ista relinquere, & ad curationem dictorum morborum recta pergere, satius est.

TRACT. QVARTVS.

De Cura morbi metallici.

Cap. I.

POsthac igitur mihi non cum doctis & Philosophis amplius loquendum est, sed cum experientia: mihiq; vtilitas hominum metallicorum consideranda est, vt scilicet ipsis pellant morbum metallicum. Est autem cuiuslibet periti & experti hominis natura & mos, cum experto non multa inania loqui. Apud expertos enim respicitur ad curam morbi, idque fit breuibus verbis. Verba enim & sermones non curant morbos, neque placent ægroto. Præterea ea est conditio experientiæ, vt ipsius opera sine gerris & confabulationibus a quolibet intelligantur, & perspiciantur. Quare ad praxim porro attendendum est, vt ea se defendat suis operibus, & medicinæ fidem conciliet. Opera enim tam clara sunt, vt disputatione minime indigeant. Qualia autem ea sint, sequetur. Attamen cuilibet sua sit libera experientia, &c. Quis n. potest finem medicinæ inuenire, cum præsertim schola medicinæ sit ex sua creatione infinita?

Opus ostendit artificem. Experientia a nugis abest.

Inuentis inuenta non obstant.

Cap. II.

IN morbis igitur metallicis considerandi sunt isti articuli & ordine in capita redigendi.

Primo, quomodo præueniatur spiritibus illis mineralibus, vt ne inficiant suũ fossorẽ metallicum, & quomodo nõ fiant illis obnoxii fossores.

Secundo conducit scire, quod progressu temporis membra hominis, pulmo, iecur, renes, ventriculus, intestina &c. & quotquot partes habet corpus, a venenatis mineralibus spiritibus arrodantur, & præsertim principalia, vnde ad putredinem tendunt. Quę vero putrefacta sunt, non sanari possunt restitutione & redintegratione partis corruptę & absumtę. Præseruatiua tamen fieri possunt, ne porro serpat malum, sicut in esthiomenis & lupinis vlceribus.

Spiritus minerales partes principes corrodũt.

Tertio, præter præseruatiua sequitur caput de diæta, eiusque ordine, per

,per quam homo seipsum custodire debet, ne spiritibus mineralibus
sam det sibi prædominandi.

Quarto ponendæ sunt curæ physicæ & medicinæ pellentes natura-
asthma. Eædem n. sunt quoq; medicinæ morbi metallici, vt sequitur.

Quinto circa arcanorum tractationem sequitur, vt dictum est, quo-
do scilicet, quodlibet bonum triplices margaritas gignat ad pellen-
m triplicia mala.

Sexto sequitur conclusio libri primi de morbis metallicis.

De Præseruatiuo iuuentutis.

Cap. III.

Ceipite exemplum, Cœlum est, quod nos p astrum inficit, quãtum
ipsi licet nobis nocere, nec nos ei resistere valemus. Non enim est *Cœli influentia qui auertatur.*
tum in nostra manu, id est, non possumus anteuertere influentias, sic-
nim non possumus auertere niuem vel pluuiam: ita etiam liberam
rel nquere oportet suam impressionem spiritibus mineralibus. Atta-
pluuiæ obtenditur tectum, Soli vmbraculum: ita & caminus inue-
t, p quem impressio penetrare nequit, quod ita intelligite. Qui non- *Ess. tart. descriptio.*
infectus est, is præseruatur ab essentia tartari, singulis mẽsibus semel
a & ad sudorem ciendum adhibita: cuius compositio talis est:

Recipe *Liquoris tartari* ℥ ij.
Olei colcotarini ℈ j.
Laudani purissimi ʒ ß.

Misceantur. Dosis grana tria. Pro ratione tamen sanæ complexio-
ropinare semel in sex mensibus ẽt sufficit, q̃ quidem perito medico
ndendum relinquo. Perlatum a. auri ista & alia omnia superat.

De Præseruatiuo altero putrefactionis membrorum.

Cap. IV.

autem, qui in putrefactionem iam inciderunt, summopere prodest
na calabrina perlata. Manna autem est dulcedo quæuis, quæ ex
et re extrahitur. Estque hæc Manna ex speciebus Balsami: quare *Manna perlata quid.*
c vim habet, vt nihil putrescere sinat. Per hanc mannam corpus
uari necesse est, ne putrescat, eaque sola resistit istis putrefactioni- *Eius vires.*
rallicis. Vt autem patefaciamus illam Mannam, sciendum est, v-
sse in vitriolo, vnam in vrtica, & vnam in Magnete. Istorum trium *Manna species.*
e sunt balsami illi, qui hos morbos putredinis præseruant, vt dictum

aña vitrioli ita fit: Abstrahatur a vitriolo phlegma suũ tãdiu, donec *Manna vitrioli.*

fiat, vt mel dulce, & ad purpureum colorem inclinet. Dosis eius est gutta vna in aqua Veronicæ, quotidie.

2. Manna vrticæ. Descriptio mannæ Vrticæ est ista: Alcolizetur vrtica, postea in sua aquositate tandiu rectificetur per ventrem equinum, donec oleitas conspiciatur, quæ separetur a suis fæcibus: cuius dosis quotidie quatuor guttæ, vt supra.

3. Manna magnetis. Extractio mannæ magnetis, est, vt in alcool redigatur, & stratificetur cum limatura chalybis in æquali pondere, & in vase vitreo luto sanguinis oblito coquatur in oleitate cineris isatidis ad suum mensem: postea accipiatur limatura magnetis, & cum vino rectificato digeratur tandiu, donec vinum rubescat, denique separetur vinum a rubedine, & remanebit in fundo manna magnetis, quæ nullum membrum principale putrescere sinit, vsurpata vt supra de vitriolo dictum est.

De ratione diæta.

Cap. V.

HActenus mos fuit medicorum, summa diligentia cibum & potum præscribere hominibus. Atq; id illis concedendum est in illis morbis, quos ipsi intellexerunt; sed hic in morbis metallicis id fieri nequit. Aliud enim hic est cœlum, nō exterius vel superius, sed cœlum tale, quod ipsa terra est. Quare sciatis, quodlibet cœlum in suo regno potestatem habere præscribendi cibum. Itaque quicquid in planitie est, suum superius cœlum respicit: quicquid autem sub terreno cœlo comprehenditur, suam diætam, hoc est, cibum & potum iuxta illud ipsum dirigere cogitur. Cum vero homo non natus sit ad nutriendū se ex terreo cœlo, sed planitiei sit propius, seruat diætam exteriorem, seque ab exteriori asthmate præseruat, ne interius coniungantur. Quare se custo iat ab illis rebus, quæ asthma pariunt, vt in priori tractatu enumeratum est. Atque hic nota, quod calor, in cauernis montium restinctus per aquam, non exteriorem, sed interiorem morbum metallicum pariat: ita & de aliis. Diæta vero in montibus, quæ iuxta alteram seruari debet, est, vt homines metallici studeant, quantum fieri potest, suos cibos salire illo sale, quod ex sale petræ in montibus nascente, vt vulgare sal excoquitur & præparatur: similiter loco aromatum vtantur sale, quod simili modo ex alumine coquitur: nihil enim salsedinis dat, sed bene conditos cibos facit: ita tantum innuere volo, quod salia & aromata lateant in mineralibus plus quam hic exprimo, quæ quidem perito relinquo, vt meliora inueniat.

Morbus metallicus vt generetur.

Salia & aromata mineralium hominum.

De cura asthmatis supra & infra terram.

Cap. VI.

Si

[illegible] ura in [illegible] rebus ante omnia consideranda, & [illegible] hæc necesse est, oportet, vt non solum scriptores & ipsorum [illegible] ve[illegible]s accipiamus, sed vt [illegible] quoque naturam exploremus, [illegible] [illegible] vera [illegible] na & instructio. Reperimus igitur in [illegible] [illegible] arcana consideranda esse, & non compositiones. Quare [illegible] [illegible] arcana [illegible] natus sit, etiam in morbo metallico [illegible]. Quamuis enim aliud sit cœlum, attamen quod homo ex m[illegible] [illegible] huiusmodi arcana se homo ita defendere potest, vt ne [illegible] [illegible] queant, si naturale id arcanum ad mineralem con[illegible] [illegible] atur, & quanquam mineralia propriam suam medicinam [illegible] & [illegible] suam propriam habent medicinam: attamen [illegible] le sustentat, & in vtrunque latus inclinat, quoniam vtriq; [illegible] [illegible]. Est autem aqua panis porcini singulare arcanum, [illegible] non putrescens corrigit. Nihil enim melius condu[illegible] [illegible] quam [illegible] redigatur in naturam diaphoreticam, &c. Ita & de [illegible], ventriculo, & alijs membris intellige. Nam si in diaphoretic[illegible] con[illegible] [illegible], non nocebit eis vllus spiritus mineralis, & si quid d[illegible] [illegible] id per vim diaphoreticam expellunt. Quæcunque enim [illegible] [illegible] adhærebunt mucilago, resina, vel tartarus, quæ [illegible] [illegible] atq; non solum de dictis membris id verum est, sed & in ve[illegible] diaphoretica, & regione renum diaphoretica, nullus calculus, nul[illegible] [illegible] diaphoretica hic breuissime compræhensa alus [illegible], & maiora potest, vt sciunt naturæ periti. Satis di[illegible] [illegible] institutione, etiamsi practica non sit expressa. Quæ au[illegible] [illegible] cœlo vel mundo minerali scienda sunt, sequuntur deinceps.

Cura a[illegible]

[illegible] ad arcana [illegible].

Aqua panis porcini aph[illegible] reticae [illegible].

[D]e cura trium specierum morbi metallici ex arcanis.

Cap. VII.

[illegible] vt pergamus ad mineralia interioris terræ, similiter sciendum est, [illegible] od fundamentum sit vnicū, vt membra læsa reducantur ad p[illegible] [illegible] idoriticam, h.e. vt sudent, sicut cutis in balneo, quæ [illegible] [illegible] ro sint incrustata sicut vas vini, aut bitumine viscoso [illegible] [illegible] indurata, nihil horum deincep[s] cuti adhærebit, si [illegible] [illegible] turs udor. Quare hic solummodo considerandum [illegible] [illegible] ca membrorum illorum, quæ [illegible] [illegible] obducta sunt. Realgar [illegible] A[illegible] [illegible] tis, [illegible]. Alc[illegible] [illegible] [illegible] a Id[illegible] [illegible] ex[illegible] tor, qu[illegible]

Sudoris [illegible]

d[illegible]aplu[illegible], [illegible] ad [illegible] [illegible], vt [illegible] membra [illegible] in [illegible] per [illegible] supra dicta [illegible]tur, & ad ex[illegible] [illegible]. Cum igitur Apotheca metallica nullas [illegible] species habeat nisi [illegible] metalli, [illegible] in [illegible]. Extrahatur ex auro [illegible] sulphur per torcular eiusq; prima materia ex [illegible] [illegible] [illegible] ris purpurei fere, n[illegible] madefaciei, d[illegible] [illegible] in hu[illegible]do [illegible].

Sicut a. de auro audiuistis, ita & in reliquis sex metallis habetis [illegible] processum, sed sub diuersis præparationibus, sicut de morte rerum [illegible] [illegible]center tractatur. Quapropter non opus est ea hic repetere.

Resolutio auri, & aliorum metallorum in materia prima, quæ sunt arcana [illegible] [illegible] re[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

Conclusio libri primi de morbo metallico.

C A P. IIX.

Noua scribit [illegible] sa [illegible]ta.

VEtum quod multis Physicis priores tractatus, difficiles & peregrini obuenïant, in caussa est, quod ipsis quoq; difficiles & peregrinæ [illegible] res metallicæ & minerales, morbiq; tales. Nihilominus æquũ est, me pergere in mea experientia, & in lumine naturæ. Ex quo vt quælibet doctrina vera proficiscitur: ita etiam medicina, quæ propter morbos creata, & propterea minime occultanda est. Itaq; recte omnia in tribus primis tractatibus explicata sunt. Ob illa a. quæ in tractatu quarto traduntur, me[illegible]to quiritari nonnulli possint, quod medicina illa non sit iuxta vulgarem r[illegible]em informata. Illis a. responsum esse ita volumus. Si vulgaris [illegible] v[illegible]lis [illegible] hic fuisset neglecta. Cum autem morbus iste per illam [illegible] [illegible] maneat, hac mea methodo is indiget, quam quidem ipsa opera [illegible]lem faciunt & fide dignam. Præterea non dubito, intel[illegible] quæ ad Recepta mea requiritur, quibusdam nimis difficilem fore. Illi [illegible] [illegible] sint contenti hoc responso, quod hæc pertineant ad fodinas [illegible], & dominos metallicos, aliosq; metallicarum rerum peritos. I[illegible] [illegible] [illegible]est, [illegible] euidenter. Si igitur hi rem intelligunt, ad quos [illegible] [illegible] mo. Quomodo enim Phrygio restiarium [illegible] s[illegible]bit acu pingere? Quare cuilibet proponendum est, [illegible] [illegible] competit. Ita iste morbus & liber metallicus, fodinis proprius est [illegible] & [illegible] intellectus plenior inquirendus.

Lux naturæ inuentrix omnium doctrinarum.

Quibus ad quos [illegible] scripti [illegible].

L I B R I S E C V N D I
DE MORBIS METALLICIS
Tractatus primus

De Morbis fissorum, d[illegible], argenti purgatorum, & [illegible] [illegible].

De

De rebus, quæ eiusmodi hominibus nocent, ac primum de separatione minerarum. Cap. 1.

Vælis res, quæ in ignem coniicitur, duplicem in se considerationem habet; vnam ratione fixi corporis, alteram ratione fluxi corporis. De fixo corpore hic nihil opus est dicere. Ex fixis enim corporibus nihil nociui egreditur, imo sine damno hominis laborantis remanent in igne. Sed de corpore fragili, quod semper adiun- ... est, huius libri materia & propositum erit, & id quidem solum ... scitur & reperitur. Per ignem enim fit separatio fugitiui & ... Cum igitur iam homo res istas ad separationem perducat, no- ... illa, quæ ei in hoc opere contingunt. Res enim fragiles non ... absque veneno & malitia. Omnem enim rem bonam, quam conse- ... volumus, a malo segregari necesse est, eiusq; hæc est conditio, vt feli- ... & absq; dolore minime acquiratur. Tantum enim valet hostis circa ... um, vt qui bonum nancisci velit, etiam malũ exspectare cogatur. Ni- ... minus homo tam anxie metalla inquirit, non habita ratione læsionis ... , & tam audacter has res sectatur, vt se quasi in medium hosti ... onciat, ita vt circum circa hostes videat, & tamen permaneat ob ... um illud, quod in illo veneno latet. Quilibet enim, qui mineras ... tamen minerarum videt & nouit, quod sit venenatus, & quod ... cum, olfactuq; percipit, q̀ nihil boni sit, nihilominus tñ ipsemet ... t suam sanitatem, quantumuis abhorreat corpus suum a veneno, ... considerans, apertum esse nasum & os suum, quodque halitus ipsum ... ditur, quodq; illa respiratione arsenicum attrahat, cum etiam noue- ... iod processu temporis illud venenum sit mors eius. Sed Deus vult, ... s non repertitis, thesauri & miracula ipsius, q̃ in metalla posuit, inue- ... ur & inuestigentur. Quare ẽt artem contra illum hostem notam fe- ... pterea separationem mineræ ab argento & auro quantum opus e... ecit. Quod si igitur ista fiunt ex ordinatione diuina, & tamẽ mor... ... nt: sequitur ex hoc, q̀ hoc fine creatus sit medicus, vt præueniat & ... at morbos, qui nobis dum iuxta ordinationẽ diuinam naturam in- ... nus, incumbunt. Tam benignus enim Deus est, vt nos non deserat, ... tantummodo misericordiam ipsius ratã habeamus, ... vim vbiuis reperimus, vt ipsi⁹ efficacia omnia venena ... ntur. De hac diuina misericordia magnæ & inæstimabilis datæ ... medicinæ, æquum est, me scribere librum & aliquot tractatus in ... morbi condiuo comprehendatur, vna cũ ꝓprietate & natura cor-

Fragile corpus in minerarũ separatione lædit hominem non fixũ.

Ignis fugitiuum separat a fixo.

Bonum a malo cum periculo eligitur.

Hominũ audacia quanta circa metalla.

Medicina a Deo data.

Deus ... venena ... in nobis ... medicina.

poris fragilis. Post quæ sequentur cura & medicina [illegible] morbis illa Monarchia [illegible].

Cap. II

Sulphur & Mercurius in [illegible] aeri [illegible] metallo.

Corpus sulphuris quid.

Flagratio est a sulphure.

Corpus Mercurii quid.

Metallum quodlibet suum fumum [illegible].

CORpus igitur fragile eius est naturæ, vt tria corpora in se contineat, videlicet Sal, Sulphur & Mercurium. Illa tria in igne segregantur, & quamuis fixum quoque corpus [illegible] eiusdem [illegible] tamen [illegible] non separetur. Quando igitur corpus fragile in igne [illegible] separationem [illegible] pars eius recidit ad Sal, hoc est, cinerem & scoriam. De hac non est mihi [illegible] agimus. Porro corpus sulphuris & Mercurii hæc duo sunt proposit[illegible] huius libri. Corpus vero sulphuris est ignis: alias enim nihil flagrat nisi sulphur. Corpus autem Mercurii est fumus, qui ab igne re[illegible]dit. Hæc duo corpora hominibus ignem tractantibus morbos [illegible]runt. Primum autem hic considerandum est, quid sit corpus illud, quod in ignem conijcitur: ex illo enim oriuntur species ignis & fumi. Quodlibet [illegible] metallum, suum dat ignem, suum item fumum. Alius enim est [illegible]us Zwitteri, alius lapidis cuprei, alius mineræ plumbi, & quamuis solum sulphur flagrat, solus Mercurius fumat: attamen variæ sunt eorum species, sicut & varii cineres & scoriæ sunt.

[illegible]

Sulphuris aer [illegible] vnum [illegible] trahitur.

Harum vero rerum cognitionem donat experientia & conuers[illegible]. Posthac igitur solummodo illud tractandum est, quod flagrat & quod fumat hoc modo. Quilibet ignis habet suum aerem, qui ipsi est cōgen[illegible], & ex sulphure oritur. Ille aer naturam habet, vt aer, in quo est impressi[illegible]. Hæc impressio oritur ex minera sulphurea. Sicut enim lilium emittit [illegible] quæ est naturalis impressio, inseparabilis a corpore. Ita sim[illegible] est in sulphure, qui quidem aer vocatur. Ex quo sequitur, quod [illegible] qui in igne laborant, illum aerem, qui ab igne exit, & non illum, [illegible] est, hauriant, sicut quando nebula surgit, quæ etiam peculiaris [illegible] ex his, quod corpora fragilia peculiarem aerem [illegible] elementi ignis, ex quo aere tam bene qui[illegible] viuere potest, atque ex [illegible] aere quod demonstrant Salamandræ, quæ non ex [illegible] homo, sustentantur, sed potius ex [illegible] aere, [illegible] virtute Elementi [illegible] respirationem suam habet Salamandra [illegible] habet. Ita intelligite [illegible] atur, & quamuis [illegible] quando [illegible] sicut [illegible] de calore [illegible] a [illegible].

Cap. III

Sbut-

...militer ... de corpore Mercurii, qui non manet ... neque in sulphure, neque in sale, sed fugit ignem. Idcirco scito te, quod ... fit fumus. Hoc ethicum destructio, quod fit per ignem. ... Mercurius est, vt ab igne adeo mutetur, vt omnibus igno... Hoc autem hic de eo agitur, quod fumus iste se agglomerat. ... non potest, quod non in nihilum redigatur, vel euanescat. ... ignis, sulphur & sal ipsum perdiderunt, tunc confert se ad ... frigidiora & agglutinatur. Ex illa materia agnoscitur cuius sit speciei. ... bet enim fumus est Mercurius. Cum igitur is agnoscatur & reperta... non euanescat, sed maneat, ex ipso etiam agnoscetur quale id ve... ita varia sunt genera fumi metallicarum tabernarum ex mi... descendentis, vt arsenicum, realgar, auripigmentum, & simi... suis speciebus. Postquam vero scimus, quod iste fumus ... Mercurius, similiter quod iste Mercurius sit arsenicum, realgar & au... : sciendum etiam est, quam mala venena illa sint, ... quod ipsorum halitus ... vitam nostram quærant, quod ipsorum halitus ... bus. Nam fumus iste antequam adhæreat, non minus efficax est ... m ac quando adhæsit. Itaque manifeste videmus, quod aer ... fiant, & in indiuisibilem mixturam coeant. Cum vero ... gatur sine dubio etiam Mercurium assumere cogetur. ... m impossibile est aerem separare. Imo qualis est in sua coniunctione, ... em etiam ipsum attrahi necesse est.

Mercurius quem fugit.

Fumus omnis est Mercur.

Fuligines metallorum variæ.

Fumus seu Mercurius mirabiliter venenatus ... acrimoniæ & in aerem, quando ...

Cap. IV.

Ed & ista quæstio introducenda est. Quandoquidem homini impossibile est ... separare, & quicquid ignis in aere expellit, in aere ma... t. Aer enim etiam fumum non consumit. Cum igitur Mercurius ... attrahitur a stellis superioribus, a terra vsque in superiorem regionem, ... ut lingula compassi ad septentrionalem magnetem vertitur. Quando ... sidera illium fugitiuum & ab igne expulsum Mercurium ... t, quem & iam antequam plane paratus & concoctus esset, ... nt. tunc eum denuo præparant & in constellationem ... impressione. Ista impressio vel vnio est mater luis febrilis. Sed ... m institutum meum nō est ea hic declarare, sed tantummodo ista ... signem tractantes pertinent; suis propriis libris expli... illorum commendo. Porro cum fumus ... cum aere ... considerandum est malum illud, quod ex ... od quidem nihil aliud est, quam Mercurius pecc... bre ... diuisionem. Verus aer ... non impeditus a Mercurio. Sicut enim ...

Mercurius ... a stellis ... superioribus ...

Mercurius alteratus digeritur in vltimam aliquam materiam in pulmone.

Venter Equinus est vis digestiua.

Venter Equinus permutat.

c[illegible], bibaturq; ad [illegible] sitim, suum illa officium [illegible] dat, absq; auxilio rei insicientis eam. ita & de isto aere [illegible] est, qui separatur a malo, sed in ipso homine, hoc est, in pulmone [illegible] par[illegible] aliquot vltimas materias, hoc est, Mercurius [illegible] & in pulmone latera & regio pulmonis cum tempore ex[illegible] propriam suam exsiccationẽ, Mercurius pulmoni [illegible] que pulmo & ipsius regio ventri equino comparantur in omnibus [illegible] proprietatibus propterea Mercurium necesse est vi ventris equini in aliam formam transmutari, q̃ alias in taberna fusoria assumeret. sicut videtis de cibo, qui pulcer est & amabilis, sed quando in ventriculum venit, abominandam alterationem acquirit, quod solus venter equinus stomachi perficit, & si porro in intestina transeat, aliam mutationem assumit, quod caussatur venter eqnus intestinorũ. Sicut igitur tales digestiones variæ & multiplices sunt in toto corpore, ita ẽt in pulmone sua peculiaris existit.

Cap. V.

Qualis materia digeratur in Mercurio.

Indigestum est [illegible].

DE his a. plura loq decet. Postq̃ igitur Mercurius in pulmonem venit, parietem sibi aliq[illegible] ẽ ibi eligit, cui adhæreat, prout casus vel ordo tulerit. De loco n. adhæsionis non multum quærendũ est. In Anatomia vero tales sublimationes multifarie reperiuntur, quas quemlibet medicum discere vtile est. Quando a. Mercurius pulmonem ingressus est. Venter eius equinus ita operatur. Vnum Mercurium putrefacit in oleitatem vel pinguedinem: alium in spermaticum viscum: alium in salsam materiam [illegible] resolutione tragacanthicam, alium in mucilaginem Fœnogræci [illegible] in gluten coriaceum aut corneum, & si quæ sunt similia plura genera. Sciendũ est igitur, facta tali putrefactione, cognosci debere, in qualem materiam venter equinus pulmonis Mercurium redegerit. Quælibet enim res, quæ in aliquam regionem venit, & illius regionis cibus non est, digeri non potest. Quare consequitur putrefactio ventris equini, [illegible] ue crassa, siue tenuis, aut quacunq; ea ratione fieri potest.

Notandũ quoq; est, an ista putrefacta resolutio resideat in canna pulmonis vel in ipsius lateribus. Nam in illa regione sæpius contingit vt tales resolutiones sua acredine putrefactionis adeo penetrãtes fiant, vt [illegible] liquores poros transeant, & versus regiones renum tendant [illegible] penetrationem ista vltima materia in vrina reperitur, aliquando [illegible] rat[illegible]s, aliquando quasi resolutio tragacanthi, aliquando [illegible] ita vt sæpe videatur ex renum affectione fluere. [illegible] ribus eiuscemodi res inueniuntur. Hæc omnia p[illegible] lem putrefactionem Ventris Equini reperiuntur, in quo magnus [illegible], &c.

TRACTA.

TRACT. SECVNDVS LIB. II.

De Morbis, quos pariunt, tria prima metallorum suis opificibus.

CAP. I.

SEd vt inceptas res finiamus, sicut dictum est de fragili corpore, quod in separatione boni a malo obuenit: ita etiam loquendum est de malo, quod in ipso bono eo modo se occultauit & insinuauit, vt separari non possit. Fumus [illegible] metallorum, item eius ignis & scoria, soli sunt tria fragilia corpo- [illegible] est, sed vocantur semifixa, propter fixum corpus, cui [illegible] nt. Ita omnibus metallis inest semifixum sal, semifixum sulphur, & [illegible] nxus Mercurius. Ex quibus tribus sequitur, quod metallis omnib. sua [illegible] natura detrahatur & auferatur, & per ista tria quodlibet metallum [illegible] umatur. Ita enim tria sunt mors metallorum. Quod candescit est [illegible] phur: [illegible] fumat est Mercurius, reliquum est scoria. Cum a. fixatio [illegible] [illegible] cognata sint, ideo metallica & quasi fixa consumtione [illegible] r, quæ [illegible] fit, vt tria fragilia corpora progressu temporis per ignem me- [illegible] la absumant. Quanq̃ a. aurum & argentum non vt reliqua metalla [illegible] [illegible] ant, hoc non dent scoriam neq; æruginem: nihilominus scitote, q [illegible] si oculi non videant sal auri & argenti, tamen in pondere percipia- [illegible] [illegible] tio, quæ in cupro & ferro est visibilis, propterea quod fiat crasso [illegible] odo. In auro vero & argento subtilis fit subtractio, ad extremum tñ to- [illegible] m hoc modo consumitur. Corpus sulphureũ consumitur in igne. Nam [illegible] res in cineritio apparentes & stricturæ siue scintillæ conniuentes, illæ [illegible] niunt ex sulphure, quod est in auro & argento, & sunt consumtio me- [illegible] lorum, iuxta quorum sulphuream naturam tales ignei colores appa- [illegible] nt. Mercurii corpus fumi more aufugit. Quæ vis n[illegible] in igne iacens, [illegible] illum fumum, prout metallicæ fixationis conditio est. Ita scitote, [illegible] metallis dum candefiunt, & in igne tractantur, tales sulphurei & Mer- [illegible] ales spiritus ab ipsis recedant, sed adeo subtiliter, vt sine diligenti ani- [illegible] aduersione ii non sentiantur.

Semifixa corpora [illegible]

Metalla [illegible] sulphure [illegible]

Aurum & argentu, quia corrodunt aut æruginem non emittunt

CAP. II.

QVandoquidē igitur fragilitas inest fixis metallis, quæ non adeo [illegible] [illegible] ac prior: scitote, q, illi, qui metalla elaborant, in eorundē [illegible] [illegible] ntur, qui quidem subtiliores & penetrantiores [illegible] nt, quam [illegible] [illegible] re [illegible] notandum est, quod ob subtilitatem suam in pulmone [illegible] [illegible] cogn[illegible] posset, sicut [illegible] tabernarum metallicarum. Nam quoniam

[illegible] minerali

[illegible] ad [illegible] affines sunt Venter Equinus eos [illegible] neq; [illegible] vltima materia. Penetrant enim pulmonem, & illis [illegible] sicut tinctura, quæ in corpus illud tota ita absumitur & [illegible] [illegible] hant, & corpus tincturæ proprietatem adumat, sicut [illegible] m[i]nari colorem accipit. ob quod deinceps etiam a calam[i]nari proprietate regitur, & cuprum manet cuprum. Calami[naris] enim corr[o]dere id nequit. Sed pulmo quando tingitur, tincturæ resistere nequit, sed tinctura corrodit potius cum sensim, sicut aqua fortis infusa linteaminibus, ea absumit. Similiter accidit reliquis membris, quæ tincturam concip[iunt], nempe cir[cu]miacenti regioni pulmonis & ventriculi. Præterea [i]de spiritus metallicus corpus penetrat, & vbi sedem suam figit, in illis [illegible] peratur, vt supra dixi. Quare hic multi morbi contingunt, qui non al[i]ter recenseri debent, quam vt dictum est, quod ex natura corrodente co[g]nosci debeant: habentque illi varia & mirabilia signa, quæ ob varietatē [illegible] non scribi possunt, & tam multiplices sunt in suis speciebus, vt sola [illegible] & magna experientia eos doceat & indicet. Hoc autem [illegible] [illegible] dum est, quod talium hominum morbi omnes ad naturam metallicam referri debeant. Tinctura enim istorum duorum, sulphuris, & Mercurii est tam sicca & arida, vt omnes naturales Humores, Qualitates & complexiones absumat, & ea omnia in suam naturam tingat, quare medicum tincturæ gnarum esse decet & non Humorum. Nam qua[m]uis varia [ægr]itudines hic cōcurrant, vt hydrops, icterus, arrthritis, febris, & c. tamen omnes a metallicis tincturis gubernantur contra suam natiua[m] [illegible] [illegible]onem. Quare hic opus est, medicum aliquanto esse peritiorem, quam vulgaris ipsorum consuetudo hactenus fuit. Metallici enim m[illegible] [illegible] Humorum morbi, &c.

C A P. III.

NOn [illegible]tur per hominem isti spiritus separari possunt. Nam [illegible] in aere [illegible]ntur, etiam in istis spiritibus versantur. Q[uin] [illegible] [illegible] per cannalem pulmonis, sed etiam per nares iste aer attrah[itur]. [illegible] vero [illegible] per nares attrahitur, pars subtilissima nō re[illegible] at in [illegible] [illegible] ra perit & ascendit in cerebrū & ipsius regionē. [illegible] [illegible] est, tam inuigere cerebrum aere, qu[am] in pulmonem [illegible] [illegible] & de cerebro intell[igi]t[ur]. Vnde etia[m] in [illegible] [illegible], Tartari, Realgaria, Fuligines, & [illegible] & [illegible] [illegible], vt sint cannalis, per quem [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

nia, & alii morbi capitis, item paralysis, letharg[9], tortura oris, &c. Quanq; autem isti morbi secundum vulgarem descriptionem sese exhibeant & manifestent: attamen sunt quasi cuprum album vel orichalcum, h.e. nisi adesset tinctura, tūc essent veteres illi morbi & cōmunes: sed tinctura, q non est separata ab ipsis, dat ipsis aliud nomen: Ideo talis paralysis non simpliciter paralysis, sed paralysis Mineralis vocatur: Ita & de lethargo minerali, & aliis similibus. Quot enim morbi in veteri natura reperiuntur, tot & tincturæ fieri possunt. Quin & non contradici potest, quod in prioribus spiritib[9] tabernarum metallicarum similis sit ratio cerebri, ideo quod inter illos spiritus multi sint subtiles, qui illi aeri subtili commisceri possunt, qui soli cerebro conuenit. Vnde venit brancha, pituita, coryza, catarrhus, & alia. Sicut autem de cerebro & pulmone dictum est, talia opera etiam exspectate in ipso vētriculo. Et quamuis multis modis huic rei contradici posset: attamen anatomia ventriculi ocularitér demonstrat fuliginem, tartarum & realgaria, similiter & bitumina, mucilagines, & alia superius enumerata, cum occulto descendente aere in ventriculum irrumpere. Quæ quidem absque demonstratione difficulter animaduerti, vel a nuda ratione credi possunt.

Paralysis mineralis, &c.

Etiam minerales subtiliores spiritus cerebrum ingrediuntur.

Cap. IV.

Sed vt pergam ista fusius declarare, de vno artificio ad alterum veniēs, scitote, quodlibet opificium in suum peculiarem metallicum spiritū incidere; vt qui ferrum elaborant in spiritum ferri, qui cuprum cādefaciunt, incidunt in spiritum cupri, atq; ita de aliis: qui in orichalco laborant, incidunt in calaminarem & cupreum spiritum: ita qui in albo & rubeo laborant, in illos spiritus metallicos & tincturales coniectantur. Pornon opus est, melius istos spiritus describere & declarare. Ad id n. requiritur vlterior experientia & peritia illorum opificiorum, quæ in metallis laborant. Sic qui metallum argenti discernunt, concipiunt fumum argenti & plumbi, eorumque proprietates, quas habent. Vstulatores argenti solummodo fumum argenti hauriunt. Qui minium conficiunt, fumum plumbi: qui cerussam, acerrimum fumum plumbi attrahunt. Nam quando metallum destruitur, fortissimum fumum emittit. Qui fundunt antimonium, incidunt in malum sulphureum & Mercurialem fumum: qui zincum seu zinetum fundunt, in quadruplices subtiles fumos cadūt, cupreum, ferreum, stanneum & immaturi Zwitteri fumum: qui Lazurium conficiunt, obnoxii sunt acerrimo argenti fumo, vel spiritui mixto cum additionibus. Qui in lithargyrio laborant, in pessimam peripneumoniam incidunt. Qui cinnabarim fodiunt & tractant, incidunt in spiritum argenti viui & sulphuris. Ita porro intelligite de opificiis metalli-

Quibus fumis quilibet artifices obnoxii sint.

cis,quomodo suos artifices & famulos Vulcanios inficiant & inuadant, quot modis & viis: & quo melius seu exquisitius ars excolitur, eo plures species & genera,eo plures hostes,eo plura symptomata fiunt. Nā si igni non subtiliter vtamur,non subtiliter nos inficit. Si autem subtilitates in eo quæramus, tunc ignis multo subtiliora venena contra nos inuenit: Exempli gratia,Stellio repit in cauernam suam & nemini nocet: quod si vero multa in ipso quærere velimus, oportet nos econtra multa mala ab eo exspectare,& quidem adeo,vt corpus & vita sit in periculo,priusquam id ab eo discamus,quod facit,&c.Ita etiam accidit omnibus illis,qui se in igne oblectant & exhilarant, quod ad extremum omne in luctum vertitur.In his enim rebus accidit idem, quod Epicuri porcis, qui si diutius se edendo & bibendo oblectarint, tandem egestate & morbis perceptam voluptatem expirare coguntur.Ita nulla felicitas est sine luctu,&c.

Stellio. Alchimistarum periculū.

Cap. V.

Ita notate,q(vt dictū est)tres sint regiones in corpore,in q bus isti morbi oriuntur,nēpe cerebrum,pulmo & ventriculus. Sciendū quoq; est, q sua mala in se partes illæ non retineant, sed vlterius eadem mittant in corpus.Ideo diligentissime morbi minerales indagari debent. Videtis n. si cerebrum patitur morbū mineralem, q totum corpus cum eo patiatᷣ: ea enim est natura spirituum,vt simili modo rodant sicut vermis in digito.Talis n.est vis Mercurialis,vt erodat & lancinet,sicut prunæ ardentes, vbicunq; centrum suum habet.Estq; ista vellicatio & arrosio caussa multorum symptomatū,vt Maniæ,phrenesis,&c.Ita etiam accidit,vt in pulmone orexis oriatur similis paneritio. Sic & in stomacho,vbi perpetuo Mercurius rodit & mordet circa foueā cordis,perinde ac si vermis mordicans ibi iaceret. Sed & non solum vellicationes,arrosiones & lancinationes illæ fiunt, verū multæ aliæ species morborum hinc oriuntur,quorum nomina nondum inuenta sunt,ob quod & hic eos recensere non est locus. Quilibet autem operam det,vt morbos veteris naturæ probe cognitos habeat.Postea experientia morbos hos minerales in illis locis,vbi decumbunt,indagare satagat. Ex tali enim exercitatione & experientia medicus peritus & doctus euadit.Nam etiamsi omnes morbos hic ponerem, nullus tamen eos absque dicta experientia intelligeret. Quod si quis hæc experiri velit,id faciat apud illos, vbi hæc sunt,hoc est,apud minerales ægrotos. Quis enim in experientia excellens fieret ex papyro? Quæ quidem hanc proprietatem vnicam habet,vt pigrum & somnolētum reddat, & tamen arrogantem simul & superbum.Docet enim persuadere sibi ipsi multa,volare sine alis,quę omnia contraria sunt medico. Quare ad experientiam ꝓperate; hæc est,optimum fundamentum,&c.

Morborum metallicorum tres sedes. Cerebrum pu'mo & ventriculus a spiritibus metallicis afficiuntur.

Non ex libris,sed experientia discendum Experientia veritatis exploratrix.

TRA-

TRACT. TERTIVS.

LIB. II.

De Morbis Salium natiuorum & artificialium.

CAP. I.

QVoniam nostri instituti est, omnes morbos minerales & metallicos hic complecti; etiam de mineris Salis necessario dicendum est. Quæ quidem nō intra corpus operantur, cum spiritus eorum sint tātum vapores, qui in calore resoluuntur, & q̄uis (sicut fit) humidū aerē faciunt, ac vna cum cetero aere ad tria supradicta loca veniunt, nempe ad cerebrum, pulmonem & ventriculum: tñ absq; noxa sunt, imo potius salubres sunt, quam insalubres. Sunt n. tria genera saliū, sub quibus omnes species salium comprehenduntur, nempe Sal, Vitriolum & Alumen. Atq; vt probē, q̄ intra corpus plus prosint q̄ obsint: scias de sale, si per se in nares intret, tunc ciet sternutationes. Si non, tunc penetrat ad cerebrum, & resoluit excrementa, mucum & apostemata, ne illa coaceruentur, caputq; interius exsiccat, ita vt sana sint capita illorum hominum. Quod si pulmonem attingat, in illo ea resoluit, quę tussim parerent & angustias: præterea tubera incipientia in pulmone auertit, estque quasi balsamus: nihil enim putrescere sinit, nihil adhærescere, quicquid coagulari & inspissari specie aeris incipit, id iste aer humidus resoluit. Ita etiā si in stomachum descendat, eundem mundificat in sua humiditate, quanquam ea non sit alias natura salis, si per se sumatur. Harum tamen operationum hæc caussa est, quod aeri miscetur eius summa essentia, quæ in sale latet, estque subtilissima essentia, quæ in aerem redigitur. Similiter ventriculo confert ad coctionem, & custodit eum a phlegmate & pituita, conseruat appetitum, præterquam quod etiam oculis, auribus & dentibus conducit. Similiter intelligite etiam de vitriolo, si spiritus ipsius in aerem transeat per coctiones vel siccas exhalationes. Fit enim ex eo humidus aer, qui est subtilissima essentia vitrioli, habetque proprietatem salis in cerebro, pulmone & ventriculo. Præter hæc autem occulta arcana ei insunt contra multa apostemata & magnos morbos, vtpote icterum, fellis exundationem, prostratum appetitum, nimiā pinguedinem. Similiter ex stomacho in epar penetrat & expellit arenā & similes affectus, si q̄s perpetuo in illo aere habitet. Quin & purgat p̄ superiora & inferiora ēt pulmones, pleurisin pęrcauet, itē epilepsiā, cōuulsiones, contracturam, spasmum, &c. Porro de alumine notate, si eo modo, vt di-

Salium tria genera summa. *Spiritus salis vtilitas intra corpus.* *Salis spiritus est velut balsamum, putredinem arcens.* *Sp. salis essentia subtilissima.* *Spiritus vitrioli commoditas.* *Vitriolo quæ arcana insint.* *Aluminis spiritus commoditas.*

Aluminis spiritus commoditas.

ctum, in aerem transeat & hauriatur, quod proprietates salis & ipsum habeat, etiamsi non sit tam forte in virtute Balsamica: praeterea autem consolidat quicquid ad apertionem tendit. Quin & tollit fluxus esthiomenos, ne in exteriores ductus deriuentur.

Quare scitote de dictis tribus Salibus, quod in aere suo ita sint affecti, vt potius laudem mereantur, quam damnum inferant, &c.

CAP. II.

Salium vtilitas extra corpus.

PORRO vero quando in aerem rediguntur tria iam explicata, etiam exterius non nocent, nisi quod diuturna tractatione nimis feruida sunt oculis, & renibus. Quin potius natura ipsorum, si iusto modo & tempore administrentur, ita comparata est, vt multa externa mala curent. Ex tribus enim salibus quaelibet scabies sanatur, si seruetur concordantia, quae est inter morbum, & eius medicinam. Aer enim Aluminis sanat pruritum. Aer vitrioli sanat alopeciam; Aer salis communis scabiem. Praeterea etiam vlcera curant intus & extra quasi potio vulneraria, adhibito bono ceroto exteriori, si modo illa vlceratio sit ipsis contraria in sua dispositione. Non igitur multum de ipsorum veneno scribi potest. Sunt enim fere temperatę naturae, vt sal commune, quod omnibus complexionibus, qualitatibus & morbis commodum est. Quare etiam de artificiis, quae sal tractant, scitote, si in sale se humectent, lauent, & alio modo exterius eo vtantur, quod mirabiliter omnes fluxiones & superfluas humiditates corporis consumat. Quin idem accidit aliis etiam opificibus, qui eo vtuntur, vt tinctores, & qui saponis coctores & similes. Sunt enim opifices optime valentes, qui sine notabili caussa non aegrotant. Postquam abeneficia dictorum trium salium annotauimus: econtra etiam decet expedire venenum, quod in ipsis deprehenditur: idque hoc modo. Quaelibet minera nōdum depurata, sed adhuc in permixtione sua posita, venenum in se continet, vt vitriolum in sua minera facit scabiosos & prurientes, & elicit fluxiones esthiomenas ex corpore. Sal in sua permixtione parit scabiem subtilem, impetiginem, dentes malos. Alumen vero in sua terra adhuc haerens, omnia ea parit, quę alumen plumosum. Intra corpus autem tria illa salia nihil mali operantur. Tum & morbi, quos exterius faciunt, non descendunt altius in corpus, ita vt interi* nulla ingeratur malitia ab ipsis, sicut exterius. Quamprimum autem praeparata sunt, nihil mali dant, vt supra dictum. Hic vero etiā scitote, multa esse genera saliū, vt salpetrae. &c. Multa genera etiam Vitrioli: similiter & Aluminis. Nihilominus tn̄ vnus idemq; est singulorum generū intellectus, nec in alio differunt, nisi in gradu suae naturae, q̄ in vna specie est fortior, q̄ in altera.

Sal tēperatum & omnibus naturis conueniens est.

Sal tractantes opificessanissima.

Salium damna.

Minera impura damnosa: depurata innoxia.

Salia, Vitriola, & Alumina vt differant.

CAP. III.

Vt

VT autem ea, quæ ad salia pertinent, sufficienter exponantur: dicendum etiam est de separationibus. Ea enim, quibus illi vtuntur, ex supradictis tribus salibus conficiuntur. Loco autem salis communis accipiunt Salpetræ, vel potius Sal nitrum, quod ex nitris coquitur & conficitur, non est salpetræ, attamen ad genus mineraliũ deflectit. Quare æquum est, vt & ipsius natura etiam explicetur, quod nempe sit quasi Sal. Notandum igitur est, quod ex tribus dictis aut pluribus vel paucioribus, fiant Aquæ fortes, Aquæ gradationis, Aquæ regis, & similes, quarum varia sunt nomina. Quid autem illæ homini afferant mali, ita intelligite. Compositio, quæ ibi fit, frangit naturam singulorum, ita vt porro non loquendum sit de singulis separatim, sed iuxta formam cuiuslibet compositionis. Quę quidem cum varia sit, vt Aquæ fortis, quæ fit ex Sale petræ & vitriolo; aut ex Alumine & Sale petræ; aut ex Alumine vsto & Salepetræ. Ideo hinc æstimabitis efficaciam cuiuslibet aquę, cuius vis manat ab ingressorum mineralium spiritibus. Iam subtilissimi spiritus aerem mutant, quem nos haurimus. Quomodo autem in nos illi ingrediantur, & quid in nobis operentur, scitote. Sicut vinum correctum, si in Aquam fortem infundatur, suos spiritus submittit, & p̃cipitat in forma coccinea, & sepatat inuicem fortitudinem & infirmitatem: ita etiam scitote, quamprimum spiritus Aquæ fortalis intrat interiorem regionem hominis, spiritus ipsius illico præcipitantur & debilitantur, ita vt non amplius in ipsis reperiatur vis illa, quam ex destillatione acceperant. Cum igitur iam efficacia ipsorum per humidum naturale dissoluatur, nihil aliud hic requiritur, quam vt spirituum depressorum consumtio intelligatur. Nec enim illi putredinis sortem subeunt. Tum & ex propria virtute expulsiua sese eiiciunt. Porro quandoquidem istis aquis adiiciuntur res graduantes, vt cinnabaris, plumosum, viride æris, &c. de illis sciendum est, quod illæ res non præcipitentur, sed in sua nequitia maneant, cinnabaris nempe vt sulphur, plumosum vt sal fixum, viride æris vt fixum acetum. Cum igitur fixa maneant, notate, quod absque nocumento ex corpore non recedant, imo tam efficaciter penetrant cerebrum, pulmonem & ventriculum, vt a suis naturalibus virtutibus deficiant, & digestiones & expulsiones suas non amplius habeant. Quæ autem porro ex his oriantur, ea experientia docet, & præterea proprietas & conditio rerum.

Separatio per qua fiat. *Salpetra non est sal nitrũ.* *Quid noceant spiritus aquarum fortium.* *Aquæ fortes vnde parentur.* *Nota.* *Res graduantes.* *Aqua gradationis.*

CAP. IV.

MVlta supra dicta, etiam de Aquis Regum intelligenda sunt. Quoniam autem cum aliis additionibus, vt cum calce ouorum aut albumine ouorum conficiuntur, & similibus, debiliores fiunt, quam superiores aquæ: attamen ad aquas gradationum pertinent.

Alia opera Alchimistica quid noceant. *Aq. Regũ vt parentur.*

Sciendum etiam hic est, quod in destillationibus præter Salia, multa ad manum sumantur, vt correctio mellis, correctio tartari, & similia. Illa igitur eius sunt naturæ, vt nunquam se ab illo loco depellere sinant, vbi adhæserunt. Morbi autem quos pariunt, habent sua peculiaria signa & proprietates, quas ipsa experientia notas facit. Similiter etiam de aliis destillationibus iudicate iuxta vltimæ materiæ fundamentum, quæ earum vim significat. Ita etiam de aliis salib. & rebus destillatis intelligite. Sæpe enim accidit, vt res bona in destillatione merum venenum fiat, vt mel & sal. Sal quidem suo fumo illis, qui id tractant (vt fusores, monetarii, Alchimistæ, & similes) in reuerberationibus, cementationibus, calcinationibus, & similibus laboribus sanguinem adurit. Ita etiam agunt salia, si mineris addantur ab his, qui priuatim liquefaciunt mineras. Similiter euenit etiam vitreariis, & similibus, aurifabris & monetariis, qui tales additiones, fluxiones, gradationes, cementationes, & similia quærunt & faciunt: non solum vero in Regali cemento, sed etiam in omnib. particularibus, quales etiam sunt Alchimistæ, qui in talibus mineralibus varia quærunt, faciunt & præparant, in vniuersali, in particulari, & similib. in quib. omnibus solummodo nosse oportet, quas res tractent, iuxta quas agendum erit. Reperiuntur tñ multi Alchimistæ, qui longæui fiunt, de quo coniici posset, ꝙ spiritus rerum, quas tractant, id efficiant: verũ ego id credere nequeo, imo do hoc abstinentiæ, fami, exercitationi, pegrinationi, &c. q̃ omnia hominem longæuum reddunt per se. Quod si iam accedãt boni spiritus, vt dictũ, eo maior est sanitas ipsorum: qui v. in diæta tales non sunt, vt dictum, illi neq; ætatis eo pueniunt. Ordo enim & diæta hic necessaria est.

Sal, & Mel, bonæ res, destillando malæ fiunt.

Alchimistæ cur viuaces.

Longæuitas vnde.

Cap. V.

SEd pergamus loqui de talibus laboratoribus, vt de his, qui sublimationes tractant, illi absq; nocumento vix esse possunt. Attamen fames harum rerum optima est consumtio, vt dictum est: Scias tamen sublimationes multas bonas virtutes secum vehere, vt sublimatio argenti viui habet hanc proprietatem, quod aer ipsius laxat. Qui iam tali laxatione indiget, illi conducit sublimatio eius. Similiter sublimatio Arsenici emittit feruidum spiritum in aerem, in quo feruore etiam quartana curatur, & aliquot morbi acuti, quin & fluxiones podagræ, artheticæ, & aliæ, quas & ignis & ligna in aliquo consumunt.

Fames malorum mineralium optima cura.

Sublimationum vtilitas.

Argenti laxat.

Arsenici feruorem elidit.

In aere ẽt Mercurii omnes virtutes Mercurii latent. Quare illi, qui eius sublimationem tractant, a pustulis non infestantur. Tales sunt ẽt pcipitationes, reuerberationes, calcinationes, adustiones, & similes præparationes multæ, in quib. omnibus spiritus aereus ascendit, qui illam naturam & proprietatem habet, quam habet illud, ex quo eleuatur. Quomodo au-

Mercurii pustulas arcet.

o autem ille aer & morbus laborantis concordent, id medicis commit-
endum est, qui circa eos habitant, & quotidiana experientia vti debent.

Ita iam intelligite ex hoc tractatu, quod salia variis modis vsurpen-
ır. Attamen non cum tanta malitia & infectione, vt metalla. Medicus v-
ui ista bene cognita habere vult, is in hac schola minerali se exerceat ex-
eriundo: de qua nec dicendum neq; scribendum est sine Magnalium
storum oculari testimonio; neque etiam de his quicquam disci potest,
nisi docentes & discentes in mundo minerali educati & versati sint, sine
quo impossibile est, ista ob oculos poni. Quicquid autem alias cognitio-
nis istis cœcis datur, nemo negabit, id esse tantum illorum picturam, quæ
nunquam id est, quod res ipsa, sed semper suos defectus & vitia sua habet,
quæ nauseam alicui pariunt. Homo generatur per hominem & non per
pictorem. In summa p lectiones & repræsentationes picturales nihil per-
fecti efficitur, nihil probe traditur, nihil iustum est, nisi ex fontibus ipsis
fluminis scaturiat, ex quibus bibunt, qui vere sitiunt, &c.

Ex natura & experientia non ex libris discendum. Experientia via ad disciplinam.

Scientia vera ab oculis, non ex libris.

TRACTATVS IV.

De Cura.

De Cura morborum mineralium, de quibus in libro secundo dictum est, deq; præseruatione corundem.

C a p. I.

Sicut in præcedentibus tribus tractatibus de mineralium morborum origine & caussa dixi: ita hic in quinto tractatu de cura eorundem tractandum restat. Sed non opus est omnes specialiter declarari. Curam saltem duplicem ponemus: vnam de morbis ex mineralibus; alteram de morbis ex salibus. Sciendum enim est, quod diuersa sint hæc, & singularem vtraque curam requirat, ita vt sit vna descriptio pro metallicis fixis, Sulphure, Sale & Mercurio, & similiter de non fixis, altera v. p salibus, quæ fere p se sua medicina sunt: attamen, q, ad artifices, qui & ipsi tali fumo inficiuntur, aliquid amplius omnino dicendũ est. In quib. tñ omnib. vt dictũ est, alia ratione curam aggredi nos oportebit, q̃ vulgo fit, nempe vt subtiles & fixi spiritus p sua arcana superentur.

Duplex cura libri secundi.

C a p. II.

Vt autem compositiones receptorum edoceamini in morbis, qui ex mineralibus oriuntur: sciendum est primum, q, sub aere, de quo superius dictũ est, solummodo elementum ignis comphendi debeat & intelligi, ideo quod hoc loco elementaris q̃dam operatio fiat, sicut videtis

Elementũ ignis considerandũ in morbis secundi libri.

in flamma, quæ consumit tanquam elementum, & non, vt calor, quomodo sol exsiccat, non vt ignis, sed vt res calida. Iste calor & ignis sunt diuersa: alterum enim est elementum, alterum qualitas. De qualitate vero hic non loquimur, sed de Elemento est nostrum propositum. Nam sicut ignis flammæ in ligno operatur; ita etiam isti spiritus operantur in membris, quibus adhæserunt. Et quod non tam celeriter adurantur vt lignum, in caussa est vis viuida, quæ crescentem humiditatem in se continet, per quam igni vis sua debilitatur tamdiu, donec vis illa crescendi absumatur.

Calor & ignis diuersa.

Cap. III.

Elementũ vincit elementum, complexio complexionem Elementũ & qualitas dissimile simile sanatur.

EX hoc sequitur iam, quod medicina in virtute elementi sit opponenda huic igni, sicut sola aqua ignem restinguit & nihil aliud. Elementa enim efficacia efficacibus elementis vinci oportet. Aliud enim est elementum, aliud qualitas: aliud est calor, aliud ignis. Calor hic non consideratur, sed ignis. Quare non complexio contra complexionem dirigenda est. Ignis enim a complexione non vincitur, sed complexio suum simile vincit, & elementum similiter suum simile. Vt exempli gratia. Sit morbus aliquis per se calidus. Oportet autem iam morbum connatam habere vel humiditatem, vel siccitatem, tanquam suam diathesin, sicut ex libris de Gradibus & compositionib. intelligitur. Ex eo iam consequitur, quod & medicinam per talem diathesin disponi oporteat. Hic vero cum agatur de elemento; ista non sunt consideranda. In elemento enim non est diathesis, sed proprietas naturæ vna est domina alterius, vt humiditas aquę dominatur igni, & nec frigidum, nec calidum. Quare aqua humida est, & nec frigida, nec calida. Si autem dicitur aqua frigida, puta, id esse frigus accidentale, quod in operatione humiditatis non permanet, neque eam adiuuat. Frigus enim tam peregrinum est aquæ, quam calor. Vt enim, si aquam bullire facias super igne; tunc quando ignis non amplius adest, aqua in suam pristinam temperaturam redit; ita similiter peregrino frigore ab aqua recedente, aqua in idem medium redit, vt in bullitione.

Humiditas aquæ est contra ignem, non frigiditas vel caliditas.

Cap. IV.

Morbus metallicus Elementũ est, non qualitas Humidũ & madidũ differentia. Quid sit vere humidum.

ITaque scitote, morbum hunc esse Elementum, & non qualitatem, vel complexionem. Quod si igitur est elementum, nempe ignis, necesse est etiam, medicinam eo modo constituere & dirigere, vt in ipso insit elementum humiditatis, & non complexio vel qualitas madida. Aliud enim est esse humidum, & aliud est esse madidum. Estque hæc differentia; Humidum non consumitur, madidum autem exsiccari potest. Quod exsiccari potest contra elementum nihil valet, sed quod non consumitur. Illud autem hoc modo agnoscendum est, quod coagulationi minime est

...nc est obnoxium, illud est humidum. Qui autem hæc cognoscere velit, ...um oportet esse peritum & exercitatum in transmutationibus & præparationibus Artistarum, quibus hoc loco ista commendo. In homine igitur hæc est conditio ignis & humiditatis, quod humiditas non coagulatur, sicut id quod madidum est. Hoc enim si contra talem ignem administretur, coagulatur. Itaque iam vna siccitas alteri adiungitur, & igni apponitur lignum. Quod autem humidæ naturæ est, etiamsi ab igne in vaporem destilletur, nihilominus eius elementum incorruptum manet. Redestillatur enim tamdiu, quamdiu homo suum Alembicum suffert.

Cap. V.

SEd vt porro de medicina ista loquamur, scitote aliã vim in ipsa, quam parit vis elementaris in rebus naturalibus: in qua si erretur incuria, & humiditas peccet, nascitur hydrops, quæ ex nulla alia caussa oritur. Si siccitas, sequitur Ethica & species ipsius. Si enim dici potest, Tu istum corrupisti purgando, quod extra elementum factum est, etiam dici poterit, Tu peccasti in elemento ignis & ægrotum ad Marasmum deduxisti. Si erres in elemento aeris, facis ægrotum colicum & contractum: Si in elemento terræ, ægrotum in quartanæ exaltationem deducis. Atque sicut isti morbi quatuor sunt elementares, & non ex humorib. ita etiam eos in hac monarchia describere, & iuxta eam procedere decet. Sicut iam igitur dictum est, Medium omnino hic seruari, & non vlterius progredi oportet, ne consequantur dicti morbi. Summa autem hæc est, quod morbus mineralis sit ignis materialis, sicut mundus eius & natura specifica indicat. Ideo medicinam quoq; materialem humiditatem esse oportebit, talem, qualem supra descripsimus, vt per istum processum medicinæ, humidum radicale conseruetur in sua qualitate. Quod dum fit, nullus morbus deprehendi potest. Huius autẽ elementaris humiditatis Receptum deinceps sequitur.

In elementari medicina peccari potest.

Hydropis caussa.

Hecticæ caussa.

Morbi Elementares quatuor.

Humidũ radicale vt conseruandum.

Cap. VI.

DEligantur igitur medicinæ, quæ a coagulatione liberæ sunt, quale est Alumen, in quo humiditas est & coagulatio simul. Quæ duo si a se inuicem separentur, qualitas in vnum locum concedit, & elementum similiter in alterum. Elementum autem aluminis proximum est elemento aquæ. Elementum enim aquæ etiam constitit in sua Hyle, sicut Alumen post excoctionem suam, & postea a suis coagulatis separatum, in purum ac proprium suum Elementum abit, arcanis tamen Medicinalibus potiatum. Priuationem autem hanc Alumen non fert. Aqua enim sola contra ignem Microcosmicum medela est: Quare in hoc sita est res, vt solummodo ab alumine auferatur eius aquositas, & eo vsque rectifice...

Alumen continet elementarem humiditatem contra ignem microcosmi.

Præparatio & administratio aluminu.

tur, vt fere saccaro assimiletur, cuius bibatur scrupulus vnus. Quod si vero denuo signa morbi elementaris deprehendantur, denuo restinguantur vt ante. Plura sunt talia arcana, quæ experientiæ scholæ Vulcanicæ committo: Hic enim non fieri potest, vt omnia annotentur.

CAP. VII.

Aq. Mar. &c. contra morb. mineral. Præseruatiuum & conseruatiuum ex herbis & lactis butyro.

PRæter dictum arcanum sunt quædam simplicia, quæ similia sunt elemento aquæ, videlicet si ipsis adimatur coagulatio. De his dicet præsens caput. Sunt nempe, aqua Marrubii, aqua Barbæ Iouis, Betonicæ & Nenufaris. Cum autem ars eas præparandi non sit vsitata apothecariis, sequitur ratio, quomodo præparandæ sint, vt conseruentur artifices, qui ab eiusmodi spiritibus inflammati sunt, similiter Alchimistæ, fusores, & alii, de quibus in isto tractatu dicitur, vt sibi ipsi consulere possint. Doctrina autem cocturæ est hæc, vt dictæ herbæ aut ipsarum similes contundantur, dum adhuc virent, & cum æquali quantitate cremoris lactis misceantur, & in cantharo coquantur, in balneo maris per vnam horam, & sic ieiuno stomacho comedantur.

Iste cibus p̄seruat, conseruat, defendit & curat Alchimistas, aurifabros, monetarios, fusores & reliquos, de quib. in hoc libro dictum est. Nota hic, q̄ vna ex parte hic corpus sit butyrum, vel saltem lac pinguius, altera ex parte herbæ prædictæ, vel similes, aut earundem succus vel liquor. Imo etiam excoqui possunt, & postea cum lactis cremore decoqui, vt supra: extra hunc processum, morbi minerales minime superantur.

De Morbis Metallicis.

LIBRI TERTII

Tractatus primus.

De Morbis ab argento viuo.

De Semperfectione Mercurii, quod ideo sit bonus & malus.

CAPVT I.

Argenti viui morbi a ceteris differant.

VT morbi minerales in vnum opus coagmententur, sequitur iam Liber Tertius: in quo comprehensi sunt omnes morbi, qui ex argento viuo oriuntur, qui ex singulari obseruatione & experiētia collecti sunt. Morbi enim supradicti peculiaribus libris suis opus habuerunt. Quare in principio huius libri scitote, quod morbi ex argento viuo nihil commune habeant cum morbis sulphureis & salsis, aut

is, aut Mercurialibus, ſed neque cognati ſint aliis metallis aut mineris. Similiter etiam non conſiderandum hic eſt id, quod ab argento viuo ſegregatur, quaſi diceretur, malum a bono ſeparatum hic morbos parere. Argentum enim viuum eiuſmodi eſt, vt bonum & malum ſimul vnita habeat, ita vt non ſeparentur. Qua de cauſſa ſequitur, quicquid hic mali fit, id bono & malo ſimul tribuendum: ſimiliter quicquid boni fit, vtriq; bono & malo iterum imputandum eſſe. Exemplo theriacæ intelligere poſſumus, quod hic bonum abſq; malo nihil valeat. Ita ☿ eſt nata theriaca, cui nihil addendum eſt, neq; demendum, ſed tantummodo præparatione in theriacam is tranſmutandus eſt. Itaq; ſcitote, Mercuriales infectiones ꝑfectorum metallorum eſſe duram impreſſionem. Quæ n. ex acri & vehementi impreſſione proficiſcuntur, alia in malitia inficiendi ſuperant. Omne n. quod ad perfectionem ſuam venit, eſt ſine veneno, bene temperatum. Quod a. ad perfectionem non peruenit, ſed terminum ſuum nanciſcitur in intermedio tépore, in quo termino perfectio generari non poteſt, id alterius naturæ eſt, q̄ perfectum aliquid, magiſq; optandum id eſt, in bonis & malis reb. q̄ ea, quorum generatio ad finem ꝓducta eſt. Ita enim Mercurius eſt ſeminaturus fructus, non progreſſus ad ſuam perfectionē, ſed in media generatione acquirit vim illam, q̄ ex eo ꝓduci debet.

Mercurius viuus bonum & malum.

Mercurio eſt nata theriaca.

Mercurialis infectio eur grauior.

Perfectū omne eſt temperatum: contra imperfectum.

Mercurius imperfectū metallum.

Cap. II.

QVod igitur Mercurius tot damna affert, ſola cauſſa eſt, quod non ſit coagulatus in metallum. Et quoniam coagulatio ipſi deeſt, ideo eſt ſemigeneratū & quicquid ei ſimile eſt, de eo idem intelligitur, quod de Mercurio. Vnumquodque coagulatum metallum in ſe continet naturam Mercurii. Quia vero coagulatum eſt, ideo vis illa non amplius adeſt. Nam in dimidia generatione, & vſq; ad dimidiam generationem omnia metalla ſunt Mercurius, poſt quæ ſequitur operatio in perfectionem, in qua incipit metallorum diſtributio, quocunq; ſingula diriguntur. Hinc conſequitur, quod ex Mercurio per ignes Vulcani quoduis metallum generari poſſit, ſicut in libro de Generationibus reperitur. Hæc ideo indicantur, vt diſcrimen Mercurii bene intelligatis, ſcilicet coagulati & non coagulati, quodque omnes illæ res, quæ non ſunt coagulatæ, & tamen finis eorum & vltima materia eſt coagulatio, omnia genera venenorum & medicinarum in ſe habeant. Iam vero nullum eſt, cuius finis & terminus ſit coagulatio, quodq; non eo perductum ſit, niſi ſolus Mercurius. Multa enim ſunt liquida, ſed finalis ipſorum conditio non eſt coagulatio, ſed liquiditas. Quare hic diſcrimen eſt obſeruandum de Mercurio, cuius natura eſt, vt non perfectus naſcatur, ſed viuus in ſua ſubſtantia contineat proprietates illas, quas metalla habent mortua. Aurum enim

Mercurius cur admodum nocens.

Omnia metalla fuerunt Mercurius.

Ex Mercurio metalla omnia produci poſſunt.

Coagulatio finis omnium metallorū excepto Mercurio.

Aurum eſt Mercurii coagulatum. Metalla omnia quamdiu Mercurii vim habeant.

tantum eſt Mercurius: quoniam autem coagulatum eſt, naturam illam non amplius habet: & quamuis ei Mercurii proprietates inſint, mortuæ tamen ſunt. Ita & de argento, ferro, cupro &c. intelligite, quod omnia Mercurialem vim in ſe habent: ſed ſicut aliquis in aqua fluida mergi & ſuffocari poteſt, quando autem ea coagulata eſt, non poteſt. Sicut igitur coagulatio aquæ periculũ adimit: ita & coagulatio Mercurio ſuã vim aufert.

Cap. III.

In Mercurio omnium metallorũ arcana latent. Nota.

QVod autem iſtud metallum ad ſuam perfectionem non peruenerit, quænam alia cauſſa eſſet, quam quod medicus in hoc liquido apothecam ſuam quærere debeat? non habita ratione mali, quod inde oritur, ſed potius magnæ artis, quæ hic abſcondita latet, vt illa inueſtigetur, quæ & ſua propria & aliena mala fugat. Si igitur propter artem iſta materia metallorum a natura reſeruatur, ex qua ſex illa perfectiora metalla fieri poſſunt, & præterea Eſſentiæ & Arcana, quæ in ſex metallis abſcondita latent, in eius ſubſtantia reperiri poſſunt; ea hic omittam ceu nimis prolixa & ſuæ ſcholę commendabo. Hic enim id ſolum mihi propoſitum eſt, manifeſtare mala, quæ ex ipſo ☿ oriuntur, ſimiliter & medicinam mali, quod ex eo natum eſt. Itaque vt bene intelligatis liquiditatem & coagulationem eius, cogitandum eſt, quod ex eo, quod coagulari debet, & in via coagulationis eſt, & tamen liquidum manet, ſurgat fumus, quaſi humiditas ex aqua. Et quanquam nõ videatur eſſe aqua ille fumus, attamen eſt aqua inuiſibilis. Nam quando aqua in vaſe aliquo bullit, donec nihil remaneat, illud quod exhalat non videtur eſſe aqua, ſed ſolummodo vapor, qui tamen in deſtillatorio reſudat in aquam, vt poſtea oculi videant vaporem illum fuiſſe aquã. Ita ſe res habet cum Mercurio, qui ex ſeipſo emittit exhalationẽ vi ſuperioris firmamenti aquę inſtar, quod ab ipſo exiccatur. Hic iam vapor Mercurii tranſit in aerem, & per eum in hominem ingreditur. Ita iam Mercurius in homine eſt, ſicut vapor aliquis aquæ in aere, qui attrahitur: & ſicut aqua iterum fit aqua, ita Mercurius denuo fit Mercurius. Deſtillatio autem ipſius non ſolum fit & regitur ab exteriori firmamento, ſed & ex ſeipſo ab igne, quod ſecum gerit. Sicut enim omne liquidum per ſe conſumitur virtute proprii ſui deſtructiui ignis: ita etiam Mercurius ſeipſum impellit & deſtillat in montibus, ſpeluncis & venis terræ, in quibus latet. Vbi enim incluſus & obtectus iacet, ibi deſtillatur, velut in montibus, in quibus ipſius fuligines per terram obſtantem confertim erumpere non poſſunt. Vnde fit, vt ii, qui in illa regione terræ habitant, in illis vaporibus ſedere cogantur, ſicut quis in hypocauſto balneario ſederet. Idemque eſt, ac ſi quis totus in ipſo Mercurio ſederet: Quemadmodum balneo ſedet, cum vapores madefaciunt non minus, ac ſi in medio aquæ ſederet.

Cap. IV.

NOn solum autem in Mercurio talis nequitia est, quæ hominem adeo male inficit, sed & in lapidibus, qui si non coagulati essent, quis sine malo in terris viuere posset, hoc est sine morbo? Nam si eorum Mercurius ita imperfectus maneret, sicut Mercurius metallorum, illę certe destillationes terram adeo inficerent, vt nihil salubre in ea nasceretur. Sed coagulatio lapidis hæc omnia tollit. Sicut enim videtis, fœtorem Rebis esse omnium pessimum & deterrimum, ita vt nemo eum in propinquo ferre possit, quem frigus tamen congelat & indurat, per quam coagulationem omnia illa aduersa amittuntur: ita etiam fit in coagulatione lapidum, quæ nequitiam eorum non dominari sinit. Atq; si tantum Mercurii metallorum esset, quantum est Mercurii lapidum, ac metalla similiter vt lapides in superficie terræ iacerent: tunc certe terra ob destillationem vaporum eius nihil quicquam fructuum ferret vtilium, imo & homines inficeret non leuius, quam in ipsa terra. Regiones enim, quæ vicinæ sunt istis Mercurialibus fumis, & præparatores argenti viui, in grauiori periculo morborum degunt, quam aliæ regiones. Vbi enim Mercurius reseruatur, illa loca sunt insalubria. Sed iuxta hic etiam intelligite, quod metalla sine igne nullum venenum emittant. Ignis enim agit ipsa in suum fixum Mercurium. Et quanquam insalubris sit ipsorum frigiditas: attamen operatione sua comparantur aquæ congelatæ. Ita & de lapidibus similiter iudicandum est. Sed reliqua generata, quæ non tam vehementer sunt coagulata, minus nocent, vt lignum, quod suæ primæ materiæ propinquius est, quam metalla. Quare & lignorum fumus non adeo fugiendus est, quoniam ipsorum liquida materia non ad firmissimam coagulationē perducta est. Ita & herbæ adhuc minorem coagulationem habent, quare ipsarum fumus cetera omnia bonitate superat. Idcirco bonam materiam primam habent, quæ non adeo aduersatur hominibus, ac metalla, &c.

De vaporibus, lapidum metallorum, lignorum & herbarum.

Lapidum coagulatio maxime vtilis.

Rebis fœtor in calido, sopitur frigido.

Mercurii plus in lapidibus, quam in metallis.

Metalla sine igne venenum nō emittūt.

Lignorum vapor quantopere noxius.

Herbarū fumus quā nō nocens.

TRACTATVS II.

Quod argentum viuum sit Luna terrestris, & caput stellarum hyemalium in terra.

Cap. I.

SI autem ista ex fundamento vero, vt fas est, intelligi debent, sine physica Astronomica id fieri nequit. Medicus enim addictus est omnibus naturalibus artibus & scientiis, quas omnes in vnum colligere eum oportet, & postquam

Physica Astronomia Medico necessaria.

eas omnes complexus fuerit, tum demum ei licet rem aggredi medicam & administrationem ægroti. Quare recolite ea, quæ in primo tractatu dicta sunt de semiperfectis generatis naturalibus, inter quę vnũ est Mercurius viuus, qui non in compactionem perducitur, sed in liquiditate relinquitur: prætereà sciendum, quamlibet rem naturalem, quæ aperta est, vt argentum viuum, esse similem domui non clausæ, in quam quilibet intrare potest. Ita etiam Mercurius patet, vt quilibet Medicus ex eo accipere possit, quæ velit. Sed de auro, argento, stanno, &c. non ita res se habet. Illa enim ianua est clausa per coagulationem, donec partem fiat apertio, dissolutio, reductio in primam materiam: quæ quidem multa impedimenta habent. Ea autem omnia impedimenta in Mercurio non sunt. Est enim patens, nec alia re indiget, quam directione in præparationem Vulcaniam. Sed hæc omnia posthac omittentur, & porro dicetur de Mercurio, quis sit in suo sidere terreno. Terra enim cœlum suum in se continet, & astra eius sunt mineralia. Ita vnum ex astris illis est argentum viuum. Quale autem id sit, ita cognoscite, &c.

Mercurius viuus semiperfectus. — *Mercurius est metallum apertum.* — *Metalla in Mercurium redigenda, & postea præparanda.* — *Mineralia sunt astra terræ.*

Cap. II.

Notum vobis est, annum esse diuisum in 364. dies vna cũ minutis adhęrentib. eundemque dimidia ex parte esse æstatẽ, dimidia ex parte hyemem: atq; in hac forma vnus annus alterum insequitur vsq; ad finem mundi, ita vt semper & continuo æstas & hyems vna post alteram succedat; sic enim creatus est mundus, & hic est eius ordo, atque hic est mundus, quem homo videt. Iam vero in ipsa terra alius est mundus, habens suas constellationes, suas habitationes, & similia, ita vt sit peculiaris mundus per se, de quo satis. Sciatis autem in illo mundo terræ non esse nisi vnum annum, qui incipit a prima die creationis, & adhuc durat. Ex quo sequitur, quod iuxta hunc annum res, quæ in terra sunt, crescant, (quicquid enim in superficie terræ nascitur, id non pertinet sub terram) quod ita intelligite. In terram sparsum est semen metallorum, & non ipsa metalla, quę se manifestarunt tempore messis & vindemię, vnum post aliud, cito vel sero, pro diuinæ prouidentiæ ordinatione, sicut nunc habemus violas, nunc thymum, postea rosas, cerasa, pira, nuces, vuas, &c. donec finitus sit annus, & omnia tamen nascuntur in eodem anno, etiamsi vnum serius altero prodeat. Ita etiam hic fit, nunc floret in vna regione aurum, in alio argentum, in alia ferrum, in alia plumbum: hoc præteriit, illud præsens est, alterũ futurum est, h. e. huius Ver finitum est, alterius Æstas, alterius Maius, alterius Iulius. Qui enim in principio mundi vixerunt, ii aurũ & argentum veris cum violis consecuti sunt, qui post eos vixerunt cum trifolio & flammula argentũ aurumq; adepti sunt, & ita porro a primo vs-

Alii 365. Anni quot dies & partes. — *Annus est duplex.* — *Annus mineralium.* — *Annus mineralium vnicus tantum est.* — *Pulcra speculatio.* — *Superficies alia ad terram non pertinent.* — *Semina metallorũ terra indita sunt.*

que

[..]tae ad vltimū distributū est tempus anni huius. Ita, quicqd decidit, non [..]erū nascit̄, de eo actū est, nullus annus iteratur in terra. Et sicut sup terra [..]atis nascitur pomorum, graminis, frumenti, &c. ita etiam homini proui-[..]um est de metallis: attamen cum hoc discrimine, quod hoc metallum [..]atum sit tempore violarum, alterum tempore cyani, tertium tempore [..]cerasorum, pyrorum, frumenti, vuarum, &c. h. e. iuxta tempus huius an-[..]ni terreni, cui⁹ menses ordine longo complectunt̄, multa millia annorū.

Cap. III.

CVm igitur vnicus sit annus in mundo terræ, cuius est ea distributio, vt ante dictum; necesse est illum annū ēt suam æstatem & suam hyemē habere. Æstas a. super terra est sensibilis calor, similiter & hyems sensibi-le frigus, & vtrumq; tñ non tangi potest, sed chaos est. In mundo vero ter-ræ vtraq; sunt palpabiliter, essentialiter, nec calida, nec frigida, sed sicut Sol & Luna, idq; latenter. Notate igitur explicationē externæ æstatis & hyemis, quæ sic se habent. In cœlo est turba stellarum, quę æstatē efficiūt, inter quas princeps est Sol, qui tñ per se & solus nullā æstatem efficit, sed cum sua turba coniunctus. Ita ēt hyems conficitur ab agmine suo stellarū, q̄ suam exaltationem habent post dominium æstiuarum stellarum. Ita er-go æstas est congeries stellarum, velut & hyems, ita ordinatarum, vt se in-uicem sequantur. Iam vero vicissim notate: æstas terræ est cumulus mi-neralium, quæ in se naturam habent æstiualem. Atq; similiter est acer-uus minerarum, quæ hyemis naturam habent, & sic in mineris est hyems & æstas, nō a. iuxta dies, menses & tempora, sed sicut iuxta se inuicē sunt posita, mons niues gerens, & vallis habens hortos floridos: ita hic iuxta se inuicem sunt posita æstas & hyems, vt patet in maturatione. Nā si forte apetiant̄ tēpore ipsius creationis, tū æstas in sua natura reperietur similis esse exteriori ęstati, & hyems in sua natura similis esse exteriori hyemi, ita vt concordent proprietates, qualitates & naturæ, ex qua concordantia Philosophia Physicæ, Astronomicæ oritur & consequitur.

Anni terra æstas & hyems quales.

Stella æstiuales & stella hyemales.

Sol æsta'ē præcipue facit.

Hyems & æstas in mineris simul.

Cap. IV.

ITaq; in terra annus est, distinctæq; sunt æstas & hyems, q̄ in corporibus suis latent, & non manifestant̄, vt in exteriore mūdo, in quo illa ita cre-ata sunt, vt ipsorū vis & natura ab ipsis ꝓdeat. In mundo v. terreno æstas & hyems manent occlusæ, nec aliqd sensibile emittunt, neq;, calidū neq; frigidū, sed illæ vires frigoris vel caloris, quę ex ipsis ꝓdeunt, occultæ ma-nent, sed aliæ proprietates erumpunt: sicut in Luna videtis, quæ occul-tam naturam emittit debilitandi hominem, præterquam quod domina-tur frigori vna cum suis stellis. Ita etiam fit in ista hyeme terræ, quæ qui-dem nihil aliud est, quam ipse Mercurius viuus, qui in omnibus suis pro-prietatibus est Luna terræ & hyems terræ, cum omnibus necessariis.

Mercurius est Luna, & hyems terra mineralis.

In hac sitæ sunt hyems, stellæ hyemales & mineræ hyemales, & quæ huc pertinent. Æquum igitur est, agere de hac natura argenti viui, vt cognoscatis, quæ sit vis & potentia eius, quæ quidem ex prioribus non satis intelligi potuit. Nomen quidem est vsitatum, vt argentum viuum vocetur Mercurius, vt sit sub Mercurio, sicut aurum sub Sole, sed non iuxta naturam ei impositum est, estque insipiens & falsa Philosophica ordinatio. Argentum enim viuum iuxta naturam suam potius vocari debebat, Luna, Hyems, Nix, Frigus, Glacies. Et tamen quoniam non est coagulatũ, sed patens metallum, & prima materia omnium metallorũ, nomen ipsius maneat. Sed hoc in loco pro Luna accipiatur & hyeme. Argentum autem debet vocari Saturnus: plumbum autem Mercurius, quam appellationem & distributionem astra ipsa probant & natura rerum istarum, sicut testatur experientia, ipsorum proprietas, essentia & qualitas, sine quibus operari vel loqui minime licet.

Argenti viui qua genuina appellatio. Mercurius vocatur mercurius quia est vel alius planeta Mercurius. ... viuũ ... a. ... cu r. ius. Argentũ est Saturnus. argentũ viuum quid?

Cap. V.

QVandoquidem igitur indicauimus de argento viuo, quid sit, nempe Planeta terræ, & Luna, &c. sicut etiam demonstrat Astronomia terræ; ideo scitote, hominem huic Planetæ subiectum esse, sicut scitis, quod Luna potestatem habeat in hominem, & quomodo afficiant hominem hyems, & stellæ hyemales facientes hyemem, quando exaltantur. Ita n. & de Planetis inferioribus scilicet terræ intelligendum est, quod similiter in suis climatibus imprimant suam vim & influentiam, sed non in hominibus. Sunt enim compacta, coagulata, congelata, & indurata. Quare impressiones, quæ in ipsis delitescunt, prodire nequeunt, atque hoc modo homo tutus est ab ipsorum impressione. Quia autem argentum viuũ, quod luna est, patens est & non compactum neque induratum, ideirco lunares impressiones ex eo prodeunt, sicut ex Luna cœli, nisi quod frigus non sit sensibile. Cum igitur argentum viuum suam impressionem exerceat erga hominem, sicut luna superior: animaduertite, vt dictum est, quę sit natura & proprietas Lunæ superioris, & quidnam sit. Talis enim etiam est Mercurius viuus, qui est luna terræ, sed cum hac differentia: Lunam nempe cœli in certa mensura & modo ferimus, non plus non, minus, iuxta cursum eius & proprietatem. Talis etiam est luna terræ, sed hac possumus carere prorsus, aut eam copiose aut parum habere. Prout ipsam nobis adest, ita etiam est exspectanda eius impressio. Hæc igitur causa est, quare scribamus de illis, qui læduntur a luna terræ, dum iuxta eam habitant, agunt, versantur, eam tangunt, quod quidem in superiori Luna fieri nequit. Dicendum igitur erit de morbis lunaribus, quantum experientia mihi compertum est. Quod si vero fieri posset, vt homo in Luna supe-

Argentũ viuum in nobis operatur, vt luna cœli, sed hanc forte non percipimus sed vere bene. Luna cœli & luna terra quod discrimen.

superiori habitaret, eam tangeret & tractaret, sicut Lunam terrenam, similes morbi inuenirentur in superiori Luna & in argento viuo.

TRACTATVS III.

Quomodo duo contraria argentum viuum & homo possint simul esse.

CAP. I.

VT autem proposito nostro satisfaciamus, necesse est scire, contrarietatem argenti viui & hominis, cur hęc duo sibi inuicem repugnent, neque tamen homo aut Lunam aut argentum viuum lædere aut perdere possit. Semper enim illa manent in sua essentia illæsa ab homine. Homo igitur est huius rei caussa, quia ex limbo fact' est, qui limbus in se complexus est omnia elementa & ipsorum essentias. Quod si vero talis fuit limbus, & homo ex eo factus est: ex hoc sequitur, quod limbus sit hominis parens, & per consequens, quod filius patrem timere cogatur, & quod pater imperium habeat in filium. Ex hoc iam fit, quod sufficari, quod ab astris, quod ab Elementis infici, & in ipsorũ naturam & essentiam incidere possumus. Nam sicut filius non potest dicere, sanguis meus non est de meo patre & matre, ita neque nos possumus dicere, quod absque Elementis viuere possimus. Et sicut filius ex patre & matre nascitur, & quicquid in generatione assumsit vsque ad mortem retinet, idque in ipsum manet: ita & nos agnoscere oportet, quod simus ex patre limbo, qui quidem indesinenter in nobis regnat, sicut in embryone in vtero materno. Nam nos homines, quantumuis adulti, omnes semper adhuc in matrice sumus, & quicquid in matrice positum est, se sustentare cogitur ex illo, quod matrix subministrat. Ita omnia elementa nos circundãt, & nos ambulamus & viuimus in medio ipsorum, sicut pulli gallinacei in testa oui. Non minus teneri & molles etiam nos sumus, ita vt omnes plagæ ad nos penetrent, & in effectum realem abeant, quæ quidẽ plagæ Planetarum sunt & limbi, qui semen est: cœlum autem & terra sunt matrix: at vtraque res vna. Homo autem est minima pars, & tamen hæc omnia est.

Homo est microcosmus, propterea contrariorum naturæ subiectus & obnoxius.

Homo ex limbo factus.

Limbus in homine continenter dominatur.

CAP. II.

HIc quoque sciendum est, duo contraria Elementa absque mutua læsione simul stare non posse. Oportet enim æstatem cedere hyemi, & ipsa natura ita condita est, vt cõtraria in se nõ contineat, h.e. contraria nõ conueniunt in cursu naturę, sed simile cum simili. Viriditas enim non

Contrarietas est elementi ratione, & propter id in eodem elemento.

Cł[illegible] fi[illegible] ferũt.

nocet herbæ frigidæ, aut calidæ flauedo, rubedo, &c. Elementum quodq; [illegible] uis non habita ratione aliorum, manet in sua essentia & statu absq; contrarietate, non igitur verum est, quod dicitur tonitru, fulgur, nubes, &c. venire ex contrariis rebus: fulmen enim, fulgur, & ignis ille descendit ex sui elementi virtute, & ex propria sua natura, non ex contrarietate. In spicite n. puluerem bombardarum: sulphur & salpetræ sunt vnius eiusdemque Elementi, & tamen inest eis contrarietas. Quæ quidem contrarietas est proprietas naturæ, quæ existimatur esse contrarietas, non quidem elementi, sed liquiditatis. Liquor enim sulphuris & liquor salispetræ non possunt vna esse, tantum ratione liquiditatis, & non ratione elementi. Ita etiam se res habet in generatione fulminis, sicut vir & mulier habent calidam vtrique complexionem: sunt eiusdem naturæ, proprietatis, qualitatis, quantum ad sanguinem, carnem, ossa, &c. quod autem non possunt vna esse aut conuersari, sed se inuicem fugiunt, in caussa est non natura elementi, sed natura instar liquiditatis se habens, quæ posita est in forma & applicatione. Hæc applicatio est contrarium illud, de quo cogitandũ est. Ex tali quoque applicatione maleuoli & contrarii fiunt Planetæ, & similia, quæ aliis libris commendo, &c.

Fulgur &c. qui fiat.

Sulphur & Salpetra qui contraria sint.

Cap. III.

Coniunctio homi[illegible] & mer[illegible] curii est morbus.

Quomodo autem duo contraria non possint absque euersione mutua esse in suo elemento, ita notate. Homo est calidæ naturæ, in qua qualitate vnus homo alteri similis est, vir & fœmina. Quod autem dicitur iste est frigidus, iste est calidus, est erroneum & falsum. Mulier quoq; vitæ caliditatem habet, neq; frigidior esse reperitur. Cum igitur homo sit calidæ naturæ, Luna vero frigida, tunc illa duo sunt contraria. Quid autem curat homo frigus Lunæ? Nihil, quia non coniunguntur in idem & copulantur. Quare se inuicem destruere nequeunt. Læsio autem in hoc casu est quod hic tinctura quædam fit, non quod ipsummet elemẽtum [illegible] sit, sed per tincturã in homine operatur. perinde ac si quis venenum in aquam proiceret, quæ certe non sunt contraria. Aqua enim non est contra venenum: in ipso enim nihil est ei contrarium, sed solum calor quidam. Scitote igitur, quod argentum viuum venenum in se habeat, quod [illegible] tingendo in hominem emittit, & tinctura illa, quam ipsum aliisq; planetæ [illegible] biliter habent, qualem tinctor visibilem habet, [illegible] ipsa, quæ [illegible] debilitat. Quare vanum est dicere, vnum elementum [illegible] [illegible] Imo vtrumque manet in suo statu. Ita etiam homo manet calidus, [illegible] frigida. Dum [illegible] externæ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bene [illegible] [illegible] minus [illegible], sed in vno eodem[illegible] perfecti [illegible].

Mulier vero non est frigidior.

T[illegible] [illegible] [illegible] hominem [illegible] inficiant.

Elementa [illegible] [illegible]

Qu[illegible]

Quando autem morbus tollitur, sanitas sola remanet: si vero vna cum morbo coniuncta sanitas mansisset, æger non sanatus fuisset. Quare cõmode simul esse possunt. Quid autem in hoc dominetur, ita discite.

Cap. IV.

QVandoquidẽ igitur Mercuri' viuus ipsa hyems est, ẽt se vt hyems gerit. Hyems nõ expellit ex corpore humano calorem, sed ægre ipsi facit, eumq; repercutit, ita vt ferre id nolit. Cum igitur quis frigore perit, nõ in causa est, q; calor ab ipso recessit. Adhuc enim in centro ipsius is delitescit, & in vnam compactionem coit. Mors autem inde venit, quod caliditas nimium inflammauit cor: cum enim cedit calor, & frigiditati locũ & ingressum dat, cor strangulatur, atq; ita cõmiscentur duo diuersa Elementa, calidum & frigidum, & fiunt vnum, perinde ac si vinum & aqua confunderentur. Sicut vero oleum & aqua segregata sunt, ita etiam adest frigus. Ita etiam se res habet cum Luna terrena, quæ non habet sensibile frigus, sed signa frigoris sensibiliter adsunt. Ob id argentum viuũm tremores, stridores dentium, & similia efficit. Quod si non esset hyems terrena, ea non gigneret. Omnis enim tremor est influentia, quæ imprimitur quasi ex stellis cœlestibus: & quamuis etiam calidum cum calido iunctum tremorem afferat, sicut etiam frigiditas, id tamen non metallico vel terreno modo dicitur. Illæ igitur caussæ suo in loco maneant. Hic vero meum propositum est solummodo describere minerales morbos terrenos, ex suis sideribus natos, quod quidem nihil aliud requirit, quam vt describatur Mercurius eo modo, vt fecimus. Est enim Mercurius luna terrena, & hyems terrena, atque ita duas habet impressiones in homine, vnam tanquam Luna, si homo se ipsi obnoxium reddat; alteram tanquam hyems, stellæque hyemales, quarum naturam habet. Quomodo autem hæc omnia plenissime intelligenda sint, non opus est hic describere. Quantum autem ad morbi huius originem demonstrandam necessarium erat, satis dictum est. Posthac igitur nihil nobis propositum est aliud, quam quomodo ille morbus curetur.

Mercurius se gerit vt hyems in homine.

Mors quo hominem inuadat.

Tremor quid.

Mercurius quid.

TRACTATVS IV.

De morbis, quos gignit argentum viuum in homine.

Cap. I.

PRiusquam autem de cura vos recte instruamus, scitote, q; hyems, quæ latet in argento viuo, vnicum morbum gignat, nempe tremorẽ sine rigore sensibili, vt dictum est, q; quidem hoc modo intelli-

gendum vobis est. Quodlibet gelu morbus est ad mortem, frigus enim vincens, omnem calorem introrsum pellit, atq; hoc modo . . . ad membra, quæ afficit rigore. Calor autem a centro fugere . . . , vel alio cedere. Quare cor comburit, similiter & pulmonem, epar, stomachum & cerebrum. Quando enim tremunt, tunc calor recedit in illud suum centrum, in quo gradus fit nimius, atq; ex copia caloris & abundantia, temperatura corrumpitur, vnde gignitur ignis, q. deuorat omnia, ex sui elementi natura operans. Hinc oritur iam putredo pulmonis, epatis, ventriculi, cerebri, renum, intestinorum, & alii similes morbi tot, vt enumerari vix omnes queant. Quin & ipsa medulla arefit in ipsis ossibus: venæ & nerui ossium, item sanguis aduruntur: similiter ipsa caro sub cute, cartilagines, & quicquid in homine est. Accedunt etiam alii morbi accidentales, qui quidem de natura & proprietate cuiuslibet membri sunt, vt in pulmone difficultas spirandi, tussis, anhelatio, apostemata, putredines, phthisis: in cerebro mania, phrenesis, cephalalgia, catarrhi, dolores dentium, paralysis, apoplexia, caducus, & similes. Ita de omnibus aliis intelligendum, quæ hic afficiuntur, quæ non opus est recensere, cũ notissimum sit omnibus medicis, quales morbi ex tali infectione nascantur & oriantur.

Gelu quod uis morbus est ad mortem. Frigus mercurii vrget in latrem hominis, vt incendat membra principalia, quibus accidunt etiam sui morbi naturales. Tremor vnde. Morbi proprii. PVLMON. CEREBAL.

Cap. II.

Sed de morbis, quos argentum viuum parit ratione sui frigoris, his qui se obnoxios ei faciunt, & exterius assumunt tanq̃ impressionem, haec est, tanq̃ odorem ex rosa, satis dictum sit. Dicamus porro de illis morbis, quos affert tanq̃ Luna, in qua quidem est nouilunium, quadratura & plenilunium. Qualis est ipsius accretio, talis est quoq; eiusdem decretio. Habet quidem aliam quoque actionem a natiuitate Adæ vsque ad medium ætatem humani generis, siue mundi, qua medietate completa, dimidia duratione mundi scilicet, plenilunium eius adest, post quod decrescit, & sequitur eius altera pars. Qui vero rationem huius Lunæ non intelligit, is indigne loquitur de ætate mundi, aut de vltima die. Oportet enim hic quoq; plenilunium & quadraturas considerare. Porro nouisse quomodo se gerat noua Luna erga hominem, iuxta doctrinam superiorum cœli: similiter quomodo sit affecta, dum crescit vsque ad primam quadraturã, a quadratura vsq; ad pleniluniũ, a plenilunio ad posteriorẽ quadraturam, ab hac vsque ad defectum luminis eius. Sicut igitur isti nouilunis ex Astronomica experientia; ita etiam, licet ephemerides . . . haberetis, sed saltem ex lunaribus morbis iudicium faceretis, . . . quid se Luna haberet, ex Solis . . . signis, quæ apud ægros . . . . . . unt. Lunares n. ægritudines certissimæ ephemerides Lunæ . . . ,

Mercurius in homine sua figura & nouilunii, quadratura & plenilunio.

ita [illegible] calendario cursus eius inde sciri possit. Ita etiam notate [illegible] modo Mercuriales morbos reperiatis in hominibus metalli-[illegible] decrescentiæ, nouilunii & accrescentiæ. Quod si Deus indul-[illegible] & permiserit [illegible] tionem meæ Archidoxeos, aliter vos naturæ peri-[illegible] oportebit, nempe [illegible] & fundamentaliter. Hic aperite oculos, [illegible] modo recte ambulare velitis.

Archidoxa a re- nimica.

Cap. III.

CVm igitur Luna argenti viui in hominibus morbos impressionis gignat, illorum signa [illegible] qua scitote, hoc modo dicitur vulgo cerebru esse membrum Lunæ in homine: hoc est, cerebrum esse Lunam microcosmi, & regnare in ipso. Scitote igitur, quod isti sententiæ inhærere minime debeatis. Luna enim omnibus membris imprimit, non vni solum; cerebrum quoq; est in homine, sicut aliud membrum. Quod autem cerebrum præcipue tanquam Lunaticum membrum a vulgo consideratur, in caussa est morbus lunaticus. Cum enim cerebrum ab illo patitur, in ratione illa passio præcipue deprehenditur. Ratio enim crescit vel decrescit iuxta Lunam. Cum igitur tam sensibiliter id deprehendatur, & a vulgo maxime: propterea Luna & cerebrum sibi inuicem correspondere dicuntur. Sciendum igitur est, quod in omnibus aliis membris talia signa eluceant, vt in ratione, & non solum in cerebro. Morbi autem lunatici sunt mania, morsus catorũ, chorea Sant Viti, Epilepsia, & plures alii similes chronici morbi, quando exasperantur, & cum mortalibus accidentibus ingrauant. Atque hi morbi pertinent ad cerebrum. Morbi vero lunatici [illegible] pertinentes sunt paralysis, gutta, arrhetica, podagra & ipsius species [illegible] cum cõuulsionibus, fluxibus, destillationibus, & earum speciebus. In epate sunt febres, icterus, & similes. In renibus diabetica passio: & sic de aliis membris. Hęc autem propterea adduxi, quod argentum viuum iisdem morbis dominetur & præsideat, quibus Luna ipsa cœlestis, prout est ipsius exaltatio, nempe phthisi, hydropi, Ethicæ quartanæ [illegible]. Fundamentum autem, ex quo ista plenius intelliguntur, procedit ex prima astronomia, de qua hic scribere non opus est. Doctis tamen & expertis satis dictum est, quod hic de Luna terrestri & non de cœlesti cogitandum sit in cognitione morborum, & eorundem cura aggredienda.

Mercurio vt luna nõ solum in cerebrum, sed in omnia etiã membra [illegible] impressiones.

Cerebrũ an Lunæ dicatum.

Ratio secundum Lunam cre- scit & mi- nuitur.

Lunatici morbi qui sint.

1. Capitis

Morbi lunatici sin- gulo[rum] membro- rum

[illegible]

Cap. IV.

SIcut autem dictum est de morbis externis, quos argentum viuum per impressionem fumi & occulti vaporis conciliare potest: ita scitote, quod similia operetur etiam in illis, qui illud intra corpus accipiunt, [illegible] medicina. Quare æquum esset, medicos qui Mercuriales medicinas administrare per vnguenta, fumigationes, præcipitatum, aquas corrosiuas,

[illegible]

& similia, aliquanto melius Mercurii peritos fieri, ne in imposturas inciderent. Mercurius enim omnino perpetua luna est, in qua nulla mutatio, vsque ad diem extremum, siue ingrediatur hominem siue non; simulque est permanens & fixa hyems, cuius niuem nullus sol liquefacere potest, neque glacies eius recluditur. Quæ cum ita sint, opus est, vt maiori cum intelligentia tractetur, quandoquidem manifestum est, quod homo eum digerere & cōcoquere nequeat. Mercurii omnia n. metalla concoquuntur, argentum viuum vero non, quod neque homo, neque ipse struthio concoquere potest. In summa argentum viuum manet viuum, & nō moritur, & si ponas illud intra corpus, homo Lunam in se habebit, & vna cum ea omnes Lunæ proprietates. Quin & hoc accedit, quod Luna supercœlestis se associat suo simili, & vna cum ipso finem suum eo alacrius appetit, atque ita duplicantur morbi. Quæ enim Luna operari potest in omnibus morbis, ea etiam potest argentum viuum: atque hinc sunt errores in difficilimis morbis, qui ex hac applicatione nascuntur. Nisi enim hæc Luna argenti viui pessundetur, omnes morbi illius hominis sunt incurabiles, vera enim & genuina Physica est, vt hæc cognoscantur, & fiant.

Mercurius Luna est perpetua. Mercurius est perpetua hyems. Mercurius viuus ab homine digeri non potest solus. Luna cœlestis adiuuat Mercurium in intra corpus sumptum.

LECTORI S.

Hoc loco (vt capite sexto sequenti ex verbis ipsius Aucto̲ris videre est) desiderantur TRACTATVS QVINTVS & SEXTVS cum aliquot capitibus Tractatus Septimi (aut Libri Quarti:) qua omnia vel ob inuidorum malitiam, vel imperitorum negligentiam perierunt. Duo autem Capita hæc, quæ mox sequuntur, inter alias Schedulas Fragmentorum sunt reperta: cumq; ad vnum ex Tractatibus his deficientibus pertinere videantur, hoc loco intertexere placuit.

C A P. II.

IAm, si exterius ignes Magici & impressiones similes conspiciuntur, eædem etiam in montibus deprehendentur. Illarum caussa ac origo talis est. Si spiritus cuiusquam hominis ingenio & naturæ similis est, tunc idem quoque eiusdem hominis opera omnia exprimere & imitari potest, hoc est, spiritus potest arare, ligna cedere, & humana opera omnia exercere, ipso homine nihilo ineptius. Discrimen saltem in hoc positum est, quod spiritus non naturale lignum cedat, non naturale opificium exerceat &c. sed in rebus supernaturalibus id præstet possitque, in quibus ipsis etiam ligna & opificia suo modo habentur, qualia sunt nostra. Ipsi nimirum spiritus sunt, qui corporei nihil possident: ideo tales etiam sunt ipsorum agri, & ligna. Homo autem cum naturalis sit: naturalibus quoque instrumentis & subiectis vtitur. Sicut ergo ex rebus naturalibus lime elicere ignem potest naturalem: ita spiritus etiam ex supernaturalibus eo-

Ignes &c. Magici. Spiritus omnia possunt spiritualiter quæ homo naturaliter. Spiritus ... opera ...

bus rebus ignem spiritualem, quales sunt ipsi, facere queunt. Homo e-nim corporeum ignem facit, quia subiecta ipsius corporea sunt. Ad quæ iam consequitur, spiritus posse gignere rosas, equos, homines, flores &c. sed sibi tamen similes, spirituales scilicet, non corporales. Ipsorum enim & regio & res spirituales sunt: vt mundi & regio & res sunt corporales. Ita volant etiam dracones, & formæ similes aliæ, quæ tamen non sunt naturales. Ita etiam impressiones & similia suscitantur, quæ tamen naturalia non sunt: vbi ergo huiusmodi phantasia spirituum erumpit: ibi huiusmodi multa fiunt, sicut de illis suo peculiari libro docetur. Præterea frequenter etiam vsu venit, vt veneficæ sagæq; huiusmodi res conficiant, dum spiritus, vt fit, sibi obsequentes faciunt: non quod ipsæmet talia designent, sed quod designari a se ista arbitrentur: quod omne tamen non nisi spirituale est. Quod quidem prolixius disputando hic non ventilo. Hoc saltem dico, opus esse, vt in practica curæ huiusmodi opera, a naturalibus discernantur & internoscantur. Licet ergo re naturali nulla eæ vtantur: attamen, quod naturale est, lędunt, hoc est, inficiunt & infirmant, vt foris, sic etiam intus.

Spiritus ignem, e- qua[illegible] ... queant.

Veneficæ obsequio spirituum quid possint.

Sagæ & spiritus rebus non naturalibus natu ralia lædunt.

Cap. III.

INsuper a. iam vobis sciendum restat, quod in montibus, tonitrua, fulgura, coruscationesq; modo naturali producantur: quod meteorica explicatione breui definiemus. Coruscatio e nubibus est fuligo sulphurea, ex seipsa flagrans seu incensa, velut ignis incenditur a speculo ignifero, quod ex fundamentis meteoricis liquet. Fuligo eiusmodi sulphurea etiam in montibus conditur, ex astris terrenis emergens, quæ fuligo ab aere incendi potest. Aliàs enim is ignis sopitus & mortuus manet. Si in monte aliquo fuligines sulphureæ existunt, tunc similes eæ sunt fumo sulphureo, in sublimatorio quodam suscitato. Qui tamen fumus, cum ab igne nullo corripi queat, non flagrat aut ardet. Quod si vero a metallatiis, candelæ facesq; ac lucernæ in fodinas importentur, quarum ignis fumos corripiat, tunc illi ardent non secus ac si ignis in sublimatorium cum aere irrupisset. Id a. cum aliud nihil sit, quam fumus, breui momento deflagrat, cuius essentia est instar coruscationis. Omnia enim quæ hoc modo ardent, siue in firmamento terræ sint, siue supra illam, sulphur exsistunt. Eadem ex caussa etiam fit, quod sulphura huiusmodi lapides sulphureos gignant, qui lapides per incensionem illam, fixam flammam concipiunt, tamque diu ardent, quamdiu fixum sulphur superest, siue id terrenum sit, siue lapideum, siue Marcasiticum, aut Talkicum, aut Bisemuticum. Vbi enim minerę istæ non excoctę & in sua compositione fixæ sunt, idem omnino ipsis euenit, quod cumulo carbonum, qui a carbone

Coruscatio quid.

Speculum ignif[illegible] &c.

Fuligo sulphurea intra terram &c. a quo incendatur.

vnico vniuersus incenditur & comburitur. Eodem modo [illegible] habent vapores in cauernis, meatibus, cuniculis ac cauitatibus mō[illegible] Quia flamma facum semel correpti, tamdiu ardent, donec fuligo omni[illegible] consumta deflagrarit.

Cum ignoretur, an Septem Tractatus Libri Tertii fecerit Auctor. an vero sub Titulo Quarti Libri comprehenderit Capita hæc sequentia: nihil refert quo Titulo appellentur. Coniici tamen ex verbis ipsius Auctoris potest, Capita hæc esse LIBRI QVARTI de Morbis Metallicorum. Tu vero Lector benigne, hæc boni consule, nec ob ea, quæ pertere, tibi communicari nequeunt, animo sis minus æquo.

De Cura morborum ex argento viuo.

Cap. VI.

Signa Mercurii viui & mortui in corpore.

ITa satis dictum est de præseruatiuis & conseruatiuis: quæ enim præseruant, etiam conseruant: & econtra. Porro loquendum est de cura, per quam argētum viuum ex corpore expellitur, antequam medicina & cura incipiat. Quod si fieri debeat, argentum viuum necesse est viuificari, dum enim non viuit, a corpore separari nequit, idcirco summum hoc est, vt viuificetur; deinde, quomodo ex corpore expellatur. Processus autem ita se habet. Pono casum, te habere ægrotum, qui in se certum pondus argenti viui gestaret, idque esset viuum. Dabit igitur sua signa: dentes valde nigri sunt, membra debilia & rigida, adestque fluxio erratica nullo certo in loco manens, exserens se primo in articulis & nodis. Ista sunt signa argenti viui, quod plerumque habet fixum locum, quasi durum aposte[illegible] illic lateret. Quod si argentum viuum non sit viuum, signa sua ex[illegible] iuxta Lunā in duritie tibiæ, affert etiam tinctam vrinam & mal[illegible] anhelitum: hoc modo vterque Mercurius agnoscitur & deprehend[illegible].

Cap. VII.

Loca Mercurii viui in homine.

IAm vero decet nos loqui de exitu argenti viui: deinde dicem[illegible] modo non viuum reddatur viuum, ita vt aptum fiat ad exitum. N[illegible] igitur de exitu Mercurii, quod quilibet Mercurius se coll[illegible] et in [illegible] uitate nodorum & articulorum, hoc modo: qui nempe si deor[illegible] dit, per spinam dorsi, & regiones schiarum, is in genua abit in ar[illegible] rum acetabula per confinia ligamenta decidit, sicut argentum v[illegible] [illegible] ponatur, semper deorsim tendit, donec se[illegible] [illegible] inueniat, in qua consistat. Ita genua etiam sunt cat[illegible] [illegible] ac schiæ, ac spinæ dorsi articuli: qui & inte[illegible] [illegible] in [illegible] ligamentis, sæpe nimis [illegible] cadere potest [illegible] in cataractis [illegible] [illegible] in talliis, etiam in occipite, in concauitate oculorum, ita

vt

vt interiores, anguli oculorum illud eiiciant: sæpe etiam nares occupat, sæpe per fauces in stomachum decidit, & per secessum egreditur: vbi autem positum sit ex signis & certa experientia discendum est.

Cap. IIX.

POstquam autē cataractam inuenisti, in quo ☿ collectum esse animaduertis, etiamsi hactenus non creditum sit, posse in tali loco id fieri, appone illi cataractæ, quam late patet fundus illius, hoc corrosiuum, non curans, quod sit ibi articulus, nec vllo modo abhorrens, quin ipsum corrosiuum satis forte & crassum facias. Descriptio autem eius est ista:

Corrosiuum contra clauum faciens Mercurio viuo.

℞ *Realgaris albi* ℥ j.
Alcali de calce,
& cineres isalidis ℥ ß.
Olei rosacei quantum satis est, vt fiat emplastrum supradictum.

Emplastrum corrosiuum pro Mercurio viuo.

Huius corrosiui natura est, vt vehemēter inflammet, in qua inflammatione membri illius Mercurius commouetur & euaporat per illam cataractam. Sciendum etiam tibi est, quo longius hoc processu vtaris, eo melius esse, nempe per duas aut tres septimanas, donec eschara sponte segregetur & Mercurius effluat: postea consolida locum emplastro gummato, donec coalescat caro: deinde cutem inducito croco Martis. Hic quoque notandum est, cauendum esse ab aliis corrosiuis, nempe a Mercurio sublimato, & quicquid cito aperit cutem.

Eschara est carosa.

Cap. IX.

SI autem Mercurium mortuum viuum facere velis, vt per dictum modum ad exitum perduci posset, ita age. Primum omnium appara balneum forte ex herbis mucilaginosis, & locustis abietum aut fruticum iuniperi, etiam de recentibus conis abietum, decoctum, in quo lauet æger pro ratione personæ & roboris, quam potest ferre calidissime, quin etiam vtatur thermis Piperinis, Plumbariis, Gasteinensibus, Dopplizensibus, Aquisgranensibus, Emsensibus, Goppingensibus, aut factitiis ex sulphure, & similibus. Quando autem ex balneo egreditur, succo flammulæ fricetur, aut oleo de piperibus: post quæ sudor ei cieatur quocunque id modo fieri potest, theriaca, mithridatico &c. Hoc perpetuo fiat non habita ratione dolorum. Inter hæc enim argentum viuum reuiuiscit. Postquam vero ex certa experientia viuere Mercurium compereris, perge, vt supra dictum. Et quoniam sæpe accidit, vt dolor non desinat, ad centrum tende, illudque agnosce & perge. Sæpe enim Mercurius in forma medicinæ administratus, tam fortiter est mortificatus, vt difficulter reuiuiscat; quod pustularii medici sibi laudi & arti ducunt: ego vero pro magna stultitia reputo.

Mercurius mortuus vt viuificetur.

Cap. X.

> *Contra trepidationem membrorum.*

IAm vero de morbis specialiter scribamus. Postquam igitur dicta medicina adhibita est, primum notate, quid porro agendum sit in tremore membrorum, vtpote manuum, pedum & corporis totius, vbi ita procedendum est: Primum fac balneum tale:

℞ *Agrimoniam,*
Flores lilii conuallium,
Radices hirundinariæ,
Calcis ouorum partem certam.

In isto balneo lauet æger, post balneum vnge eum isto vnguento:

℞ *Pinguedinis excoctæ ex vulpe* ℔ j.
Castorii destillati ℥ v.
Terpentinæ destillatæ cum pipere, cantharidibus & baccis lauri ana ℥ viiß.

Misceantur ad ignem, & fiat vnguentum, quo melius non inuenies, non solum in tremoribus Mercurialibus, sed etiam in simili gutta, paralysi, lethargo: & quicquid possibile est in apoplexia, obtinebis per hoc, si modo origo sit ex Mercurio, ita etiam per idem tolles Mercurialem spasmum. Notandum etiam est balneum supradictum melius fieri additione flammulæ & sauena riparum, quæ etiam pro tuo iudicio vel prorsus omittere potes, vel addere.

> *Sauena riparum est hydropip. Vide Tractatũ de Persicaria.*

Cap. XI.

> *Icteri mineralis cura, duplex.*
> *Asula & Rebisola contra morb metall.*
> *Extractũ Rhabarb. contra mo-b. metall.*
> *Hydropisi[?] minerali cura.*
> *Morbi muliebres*
> *Contra[ct]ura Mercurialis cura.*

EOdem omnino modo morbus etiam ictericus mineralis, postquam Mercurius deriuatus est, & eiectus, curari debet. Estque ea medicina duplex, Mineralis nempe & Mundana. Vna ex parte fit Asula, altera ex parte Rebisola. Hæc duo administra pondere drachmæ quotidie mane, donec recedat morbus. Hæc duo superat extractum rhabarbarum sumptum cum liquore tartari, prout experientia suadet & docet. Similiter etiam agendum in Hydrope minerali, in ascite, tympanite, etiam in hernia, bubone &c. vbi etiam adhibendæ sunt exterius medicinæ, quæ simplicibus & naturalibus eiusmodi morbis prosunt. Sciendum hic quoque est, quod dicta medicina sit laxatiuum pro fœminis, si ratione matricis in talem morbum mineralem incidant: similiter in febribus & earundem colicis, contracturis, & aliis torsionibus. Quicquid enim liquor tartari non peruestigat, id vix inueniri potetit. Notandum quoque in contractura Mercuriali balneum fieri debere ex Serpentina & Lilio conuallium: & inungatur patiens perpetuo axungia humana medullata, aut vulpina medullata, aut similibus, vt de mele vel taxo, ita vt semper caleat, & in fluxu conseruetur. Hoc modo quilibet Mercuriali contractura laborans sanatur: tu modo ne despera de temporis longitudine.

Cap.

Cap. XII.

SÆuiunt ēt alii accidentales morbi in membris principalib. absq; præsentia aliorum morborum magnorum, vtpote vehemens & singularis dolor stomachi, dolor laterum, splenis, epatis, similiter ēt dolor capitis feruidissimus, & renum dolor ac dorsi: ista in ordinem Receptorũ redigi non possunt, sed magnis illis Arcanis cōmendanda sunt, vt Laudano, Materię perlatę & simılib. Tam difficulter n. expugnari possunt, vt absq; magna illa quinta essentia nihil hic effici possit: hic n. ita procedi oportet, ac si superfunderetur aqua igni, quæ violenter eum exstinguit, vbicunq; igitur tali virtute opus; ibi necesse est adhibere tale Arcanum magnum, vt elementum sit contra elementum, gustus contra gustum, & similia.

Arcana contra morbos principalium mēbrorum.

Cap. XIII.

REstant adhuc aliquot affectiones dentiũ cum multis accidentib. cum dolorib. putredine, laxatione, casu, & vehemētib. punctionib. & cruciatibus, iactationib. fluxionum. De horũ ꝓcessu notate, ꝙ quantum ad dolores, nihil singulare hic scribi debeat, cum aquæ fortes & pulueres dētales illos tollant, in quib. etiã conquiesco. Quod a. ad putredinem attinet, ita agendũ est. Eluantur bene dentes aqua mellis, postea iniunge eos melle & aloepatico mixtis ꝑ aliquot dies: deniq; in destillata & præparata aqua aluminis pone plantaginem, sal, consolidam, serpentinam, & illa aqua quotidie bis dentes prolue, ita putredo dentium desinet. Quod ad dentium vacillationem attinet, quid superat oleum de croco Martis, si eo inungantur? Quod ad casum dentium, nihil aliud est, ꝙ vim Mercurialem tollat, q̃ oleum nucis muscatæ. Quod ad cruciatus ex punctionibus, & repentinis fluxionibus, vulgaribus compositis non instandum est, sed Arcanis, vt dictum est de membris principalibus, vna cum vsu phlebotomiæ & scarificationum, sicut communis necessitas requirit.

De affectionibus dentium ex Mercurio.

Dentium putredo vt curetur.

Den[illegible] vac[illatio] vt curetur.

Dentium casus vt curetur.

Ol. nucũ muscat. Vsus in casu dentiũ.

Caa. XIV. & vltimum.

DE morbis vero Tempestatum seu Impressionum, de quibus dictum est, notate, quod solummodo inflammationi sint similes, nihilque aliud agendum, quam vt axungia porci, quam feruidissime liquefiat, & in succum Barbæ Iouis infundatur, & in emplastrum vel vnguentum redigatur. Similiter vt coquantur contusi cancri in lacte, & ita superponantur loco affecto. Quicquid autem indiget incarnatione & consolidatione cutis, illi adhibeatur vnguentum ouorum, aut puluis exsiccatiuus. Hic quoq; notate de impressionibus & iaculationibus draconum, vt vocant, quæ fiunt in montibus intimis, quod his medeatur omnibus Avricvla mvris; in qua peculiaris proprietas latet ista vincendi & fugandi.

Dentium dolor vt curetur.

Cōtra impressiones metallicarum fodinarum.

Vngt. ouorum vsus.

SEQVVNTVR

THEORICAE FIGVRAE VNIVERSALIVM MORBORVM.

1. De Bole.
2. De Podagra.
3. De Conuersis.
4. De Contractura.
5. De Epilentia.
6. De Hydrope.
7. De Tetano, Spasmoque.
8. De Vermibus, Fluxibus, Apostematibus, Vlceribus, &c.
9. De Febribus.

TABVLA I.

Generatio Boli.

- Spiritus vrinę, id est, spiritus cũ corpore, duas generat ægritudines
  - Tartarũ, & est duplex.
    - Subtile, Rubeum: estq; vel
      - In orificio } Stomachi
      - In fundo } Stomachi
    - Grossum Album.
  - Lithiasin, & est duplex:
    - Arenosa: & est vel
      - Alba.
      - Rubea.
    - Lapillosa, est vel
      - Glauca.
      - Silicea.

Rubea. / Glauca. } In viis vrinalibus.

Illi sunt { Lutiscoli / Coagulati

Spiritus

Spiritus vrinæ duobus modis suũ Bolũ gignit. Primo, quia vniuersum, q̃ edimus & bibimus, vrinã præbet. Ea principiũ sumit in stomacho, & perficitur in renibus. Bolus a. in stomacho genitus, subtilior est eo, qui in mediis renib. generatur, ac euolat sursum in stomacho, affigens sese lateribus, & orificio, fundoq;. Ibi ergo lutosatur ꝓ natura sua, & in tartarum abit. In renibus & in viis vrinæ lapillatur, forma arenarum & lapillorum. Nam in viis vrinalibus digestio fit secunda: ita vt spiritus ab vrina se separet, & vrinam dimittat, sequeappendat, priore ideo peior, q̃a se coagulat, cum superior tantum lutosetur cũ paucis cruciatibus.

Ex hisce notandum est, quemlibet Elementatũ spiritum in sese corpus continere, q̃ materiæ minime subiectum sit. Ex isto corpore Tartarus & Lithiasis generatur hoc modo. Quando materia hæc cum spiritu diuortium facit, & spiritus, vtpote nimium subtilis & clarus, materiæ sese subducit, tum perreptando latera coagulatur ipsa: spiritus a. vanescit, & corpus ipsius remanet. Hoc ergo in casu vrinam diutius continere æquo salubre nõ est. Tum etiam, si spiritus ita subtilis est, plerunq; secedit prius, quam natura exitum quærat. Fas ergo est, Medicum quemlibet scire, quod Tartarus & Lithiasis oriantur a spiritu vrinæ, quæ vrina ex cibo & potu fit, non quidem ex ipsorum natura, sed ex natura spiritus in vrina, prout volatilis fit vel est. Idem iudicandum etiam de arena & lapide.

Spiritus iste duplici colore tinctus est: rubro & albo. Colores n. vnũ quodlibet corpus in spiritib. separant. Ideo corpus rubrum suum locum quærit: suum alium locum quærit corpus album. Præterea digestio prima est leuior secunda. Vnde lapides non ꝓducet. Secunda est durior & crassior, vnde lapides & arenas profert, & sui corporis op⁹ duplex exhibet. Arena n. hac de caussa generat', q̃ spiritus a quo citi⁹ a suo corpore discedat, & sal coagulet in arenam, & quandam quasi lutositatẽ, ideo, quia arena digestioni primæ quodammodo æquiparatur. Lapis renum & vesicæ omnium pessimus est: licet renum lapis vesicæ lapide peior sit. Sic vbiuis locorum primus est optimus, & vltimus est pessimus. Corpus enim primum est lutosum: secundum bolare, & in stomacho iacet: tertium est arenosum, & iacet in renibus: quartum est lapillosum, & in vrinalibus, in renibus & vesica & viis horum iacet. Ex his multi obeunt, qui tamen in dissectis non reperiuntur.

TABVLA II.

GENERATIO PODAGRÆ.

Qui spiritus Bolum, Tartarum, Lithiasin generat: idem etiam generat Podagram, Chiragram, Genugram, & similia alia: In

- Cõcauitatibus communibus.
- Genubus.
- Manibus.
- Pedibus.

Et hæc passiones sunt Artheticæ, quæ hoc modo generantur.

1. Spiritus vrinæ is opifex est, qui calculum & eius species, velut ad podagram generat. Insigniter ergo errant, qui podagram dicunt esse fluxum: cum ea nihil sit aliud, quam Tartareitas, in sale posita. Longe abest a vero, quod flux⁹ generare lapillos possit. Hi enim ex solo sale generantur, quod in vrina continetur.

2. Pro hisce notandum est, quod in cibis, qui comeduntur, & sanguis fiunt, salis spiritus nullus cõtineatur, & multo minus in carnibus, quæ mensæ offeruntur. Itaq; solus spiritus vrinæ in coagulatione considerandus est, non fluxus seu Catarrhi. Spiritus n. iste morbus & morbi caussa existit.

3. Cur v. spiritus vrinæ ad locum istum, & ad extremitates ac digitos pertendat, caussa hæc est, q humores, q in corpore p virtutem attractiuam attrahuntur ex cibo, simul vnaq; ẽt spiritũ vrinæ pmixtũ quandoq; ad se attrahãt. Iam v. nihil adeo purum ac integrum est, q immoderatũ in se quidpiam non habeat. Idem verum etiã est, in hisce virtutibus attractiuis, &c. vnde aut nimis calidæ sunt, aut æquo plus attrahunt, & spiritum vrinæ asciscendo ipsum per corpus transuehunt.

4. Hinc sequitur: si spiritus iste vrinæ ad regiones illas penetrat, in quib. transeundi locũ non inuenit: tunc illic adhęrescit & coagulatur pro natura suæ conditionis. Cur vero alius sit q̃ in hepate, caussa hæc est, quia humores ei illic permisti sunt. Sic ergo generatio podagræ in solis est

concauitatib⁹. Vbi enim illæ absunt, spiritus vrinæ digeri non potest. Vbi digeri potest, ibi generantur boli, aut podagræ, si nimirum spiritus exspirat & euaporat, remanente corpore. Boli

Podagræ atque sciaticæ motiones.

Boli, Tartari, ac Boli, Lithiasis·

Boli & Podagrę spiritus vrinę euaporatio, initium & actus fiunt, sicut deinceps tradetur.

Boli.

Vtraque motionē suam habent rationem temporis, quæ talis est. Si spiritus vrinę a cibo est, tempus suum habet pro ratione pluuiæ, tempestatum, frigoris, niuis, & dispositionum similium. Si spiritus est a potu, commotionem suam habet a cōstellationibus, quæ tēpus mutant.

Similiter etiam sciendum est, quod etiā commotio lapillorum & arenæ, &c. vno modo fiat. Alia enim est ab Elemēto terræ: alia est similis Elemento ignis: quædam nōnihil participat de aquæ Elemento: quæ cū ceteris non concordant, nisi Elementū aeris concurrat.

Podagræ.

Vnde fit, vt Bolus & Podagra quandoque ex quolibet spiritu cibi potusq́; fiant: & tunc inclusus regitur secundū tempus, tempestates & pluuias: & q.libet pro naturę suę ratione se exhibet, Bolus scilicet in suis locis: in suis locis etiam Podagra.

Vbi notandum est, q. motiones Boli & Podagræ secundū Elemēta fiant, hoc est, velut ista se gerunt & mouent, in terra & in testa, ita se mouent etiam in corpore: cū enim ex ipsis descendāt, pro modo ipsorum etiam mouentur. Moto enim mobili primo, mouetur etiam secundum & finale nobile.

GENERATIO CONVERSORVM.

Corpus in liquorē versum generat. 4 ægritudines, videlicet
- Apoplexiā
- Paralyticā
- Lethargicam
- Paralysim.

Origo huius morbi est, quādo humor corporalis resoluitur in liquorē, ita vt corpus fiat resolut⁹ liquor, nec vspiā in toto corpore corporalis est, quā in capite.

- Hæc resolutio humorum, si in asperam arteriā, aut in meatus aereos incidat, tunc suffocationem concitat, quæ Apoplexia vocatur: & nihil est aliud, quam oppilatio meatuum aeris.
- Si vero neruos in Nucha petit, vt secundum productionem eorum in corpus excurrit, tunc congelat partes, vt nihil amplius sentiāt. Fluxus enim iste est Narcoticus.
- Quilibet fluxus Narcoticus stupefacit membrum, in q incumbit. Itaque si in mēbrū illabitur id, quod prę-sidet iudicio, prudentię aut sapientiæ: tunc illud stupidum & torpidum reddit: vnde somnus falsus sequitur.
- Si autem stupefactiuus ille fluxus paroxysmum facturus est, tunc in latus illud tantū illabitur, quod imbecillius exsistit, quale est sinistrum. Pars enim seu latus dextrū renititur & excutit illum, quia calor in hoc fortior est, quam in sinistro. Vnde materia retro pellitur.

Quælibet abundantia cibi potusq; caussa fit huius morbi, hac ratione. In cibis ac potibus spiritus continetur in vita & vigore suo fortis & validus, qui volatilis est. Is si in corpus ac membra, nempe caput, ingeritur, tunc robur suum experitur ac intendit aduersum naturam. Natura enim externa, cum interna quasi luctatur, & duo contraria sunt, non quidem in substantia, sed in spiritu. Is si victor euadit, tunc seipsum resoluit in ebullitionem. Huius vi resoluitur, quicquid obuium corripitur, quale est corpus ipsum, quod in liquorem reducitur. Hic liquor est is, qui cadit, & læsionem inducit.

Ex conditione vel natura ista multi etiam alii morbi nascuntur, qui in Practica nominant.

Spiritus Nutrimenti est Narcoticus. Somnum enim prouocat non naturalem, si serius impellat. Sicut enim somnus naturalis suum progressum habet in homine: sic in nutrimento quoq; se habet cum suo spiritu. Is si corpus ingrediatur, confertim & nimis copiose infusus, pigros homines & somnolentos facit. Ex multitudine enim facultatis Narcoticæ, velut per vmbrã quãdam cietur somnus, sed cum hoc somnus item alius, qui in corpore morbus exsistit. Nec enim somnus in membris, sed tantum in occipitio sentiri debet.

Spiritus iste frequenter in corpore ita augetur, vt partem radicis eius, ex qua corpus vniuersum producitur, lædat. Sicut n. a radice is egreditur, ita similiter ad radicẽ tendit. Quanto autem magis a putrido corpore vel ei' putredine ipsi permittitur, tanto plus & promtius euincit, facitque, vt quod resoluerit, in morbũ totius corporis conuertatur: & sine interno spiritu est externus spiritus, qui corpori extraneam ac Narcoticam vim infligit, quæ limites Naturæ excedit.

Hi a. quatuor sunt principes seu palmarii morbi capitis, sub q̃bus ceteri omnes comprehẽduntur.

Narcotica huiusmodi cõditio oritur ex spiritu trium primorum, qui in natura viget, & vim stuporis habet. Ipsi enim sal Vitrioli connatum est. Ex hac commixtura spiritus Narcoticus resolutiuus oritur, & ex duob. istis vires duplices asciscit: spiritum nempe Narcoticum: & vim resoluendi substantiam ac corpus.

* * * Vini

Qui ex vino producitur, talis est. Si spiritus vini euaporat, ac vinum in sua essentia nimis forte, subtile, penetratiuum, acidum, & in substantia ratione corporalitatis paucum fit: tunc si vinum illud longius progreditur, quam debebat, & in mẽbra externa venit, paroxysmum concitat, nempe Tremorẽ, aut consumit humores, in quibus spiritus motiuus iacet, qui deinde se mouere amplius non potest, sed velut emoritur. Membra ergo ceu mortua iacent, & spiritus progressu temporis ita resiccatur, vt ligamenta, venæ, & tendines contrahantur, & membra vna cum illis contracta fiant.

¶ Cibi

De cibis tenendum est, quod contracturam ac tremorem non quidem generent, sed tamen confirment. Hi si aduersi ingerantur, tunc quicquid spiritus vini deseruit aut addidit, id sanguis cibi finit ac perficit, & vinum adiuuat in transeundo, & humores corporis consumendo exsiccandoque, ac denique in spiritum motiuum adimendo.

):(Iræ

Ira similis est vino in euincendis humorib. naturalibus, in quibus spiritus motiuus iacet. Operatio eius talis est. Si ira in homine efferuescit, nihil est aliud, nisi fel, omnes in vniuerso corpore humores ad se attrahens, vt interim, dum ira durat, fel ac humores in vna quantitate vnum locum obsideant. Hoc modo dum iam coniunctio fellis & humorum facta est, bilis humores (vt ita loquar) corporat & in furias agit. Postea cessante ira, humores iterum in sua membra effunduntur, vna secum fel ipsum rapientes, & similem spiritum vini in consumtionem naturę habentes, vbi salis motus est, &c.

Colicę

Ita etiam, si colica infestet, per accidentia externa vel interna, sine prædicta caussa ac origine: hoc est, Materia enim si in ventre tormina & punctiones excitet, ac insuper ventris intestinis per medicinas vel externas vel internas vis seu robur quoddam inferatur: tunc materia peccans spiritus subtilis fit, qui extra corpus se emouens, in membra irruit. Quæ dum occupat, supra dictis omnino similem operationem habet, ac contracturas facit, sed tremores non multos, quia nimirum humores nimis cito resiccat & consumit, ac virtutem motiuam prosternit.

DE Tremore & contractura hoc in genere noscendum est, quod Natura nullibi in membris per bonitatem facilius corrumpi queat, ac in liquoribus & cerebro. Quod ideo fit, quia vinum ex optimis cibis, quæ homo assumere potest, non postremum est. Idem etiam de cibis nobilissimis, & optime præparatis verum est. Quæ si in corpus ingeruntur, tunc subtilitas ipsorum vim Naturæ vim exsuperat, & vincit. Dum ergo spiritus locum suum occupauit, & in eo dominatur, suo more operatur, hoc est, consumit Naturam, & eius proprietates perficit, ac in ligamentis arteriisque non minus aut leuius operatur quam in cerebro, quando nempe ebrios homines facit. Discrimenque in hoc vno positum est, quod cerebrum spiritum illum vincat, cum idem in membris minime fiat. Mora ergo ac congestione sua contracturam ac tremorē inducit. Omne enim externum, quod in corpore dominatur, naturam vincit & dissoluit, & ipsam ad sui similitudinem disponit, hoc est, corpori ingeritur morbus, ad destructionem sanitatis, a nulla re promtius, quam ab optimo, vel cibo vel potu.

Vniuersum ergo hoc sciendum est, quod Contractura & Tremores nihil sint aliud, quam subtilis spiritus vini & ciborum, fellis, & colicæ ventorum. Is si ad membra externa erumpit, tum peruadit venas, tendines, & quicquid obuium est. Interius autem in corpore eadem operari non potest, propter nimiam caloris abundantiam. Tum nec subiectum interius æque habile est, ac membra externa, quæ multos tendines & similia acceperunt. Inter caussas vero hæc differentia est: quod nulla cōtractura lenius & mitius affligat, quam quæ a cibo & vino. Quæ ex ira & colica insultat, ea graues & atroces corpori dolores suscitat.

TABV-

TABVLA V.

Generatio Cadvcorvm.

Caducorũ morborũ principia sunt secundum diuisiones suas scilicet
- Elementalis
- Paroxysmalis

Et ægritudinum sunt sex, scilicet
- Analentia
- Catalentia
- Epilentia
- Syncopis
- Mania
- Phrenesis

Ex his aliquæ sunt
- Fixæ: Hæ fixam suam naturam ex Elementis sumunt, vnde fixæ sunt. Sicut enim Elementa externa non abeunt: sic nec hæ abeunt.
- Non Fixæ: Hæ fixæ nõ sunt. Paroxysmant enim, & a corpore proueniunt, non ab Elementis. Quod autem ex corpore oritur, fixum nõ est, sed dissolubile.

Horum morborum &c. ¶

¶ 5

Horum morborum origo duplex est: sed finis tantum vnus. Itaq; ad vnicam Theoriam reducũtur. Origo eius ex parte est ab Elementis. Vnde pro Elementorum ratione morbus etiã infestat, externe, prout infectiones ipsorum in corporalia effunduntur. Hoc ergo casu corpus, non peccat, sed tantum externa. Et in corpore horum morborum caussa nulla consistit, sed tantum in impressionib Elementorũ. Qua de caussa etiam de fixis caducis amplius hic nihil theoricamur. Quæ a. elementis imputantur, ea paroxysmant in cellulis.

Sic etiam non fixa in cellulis finiunt. Hæc suam originẽ ex corpore nanciscuntur, non ex Elementis, h.e. propria natura corporis instar Elemẽti operatur. Quia v. hoc loco Elementaris nõ est natura, ideo paroxysmi ẽt similes Elementis non fiunt. Eodẽ more finẽ suũ ẽt accipit. Huiusmodi n. operatio naturę ad malum, non durabilis est. In ipsa enim nihil durabile est, vt in Elementis.

Conditiones &c.

1. Hæc vt fiant, noscendum est, quod externa Elementa 4 Impressiones dent, vnde 4. Analentiæ, 4. Catalentiæ, & 4. Epilentiæ oriuntur: sic & totidem Syncopes, Maniæ, Phreneses. Itaque illorum species probe noscendæ sunt, propter 4. horum Elementorum impressiones.

2. Rei vero ratio hæc est, quod nempe Incorporea Elementa, substantiæ sine corpore, sint anima externorum corporaliũ Elementorum. Vnde corpus ad se attrahit naturam externorum, prout illa se habent aut disposita sunt. Ita ergo Elementaris anima in Physico corpore se habet, de Elementis & ipsorum operationibus participans.

3. Iam si hæ impressiones mouentur tunc substantia Elementaris animæ in corpore ebullit, & volatilis fit, ac in sublime ascendit, & in cellulas penetrat. Dum ergo spiritus horum elementorum in via illa ac loco iacet, Dominus cellulæ omnino patitur. Hoc patiente, prædicti morbi generantur, siue fixi siue non fixi sint.

4. Generantur a. ꝑ tempore, hora & die illius impressionis vtriusque generis, & Physicum corpus moderantur, quod in hoc Yliado consistit secundum naturam & horam sui paroxysmi. Quod enim ita moueantur, id a natura & conditione est Elementari. Væ autem homini illi, qui in Yliado isto generatus est.

In

Conditiones Specierum Morborum in caducis:

In Epilentia tres numerantur species. Vna caput occupat: altera ventrē: tertia membra. Quæ caput obſidet, ea ex duorū elementorum, ignis nempe & aeris impreſſionib. gignitur. Quæ corpus & membra occupat, ex terra & aqua eſt. Quæ a. fortius ac grauius affligunt, aut diutius durant, eæ ex elemento ignis ſunt, ſi membra nihil ſentiant. Si v. ſenſum habeant, & ſenſim leniterq; incidant, eæ ex aere ſunt. Quæ v. ex corpore ſunt: eæ terreæ exſiſtunt. Quæ ex membris, aqueæ.

Locum a. ſuum in corpore occupant hac de cauſſa, q. ipſarū ſpirit° & anima, q̄ cum ſubſtantia corporaliū elementis ipſis adhęret, peculiarem ſuū in corpore locum habeat. Ipſę n. vt quadruplices ſunt: ſic quatuor ēt in Phyſico corpore partes ſunt, elementis externis ſimiles. Finiuntur a. hoc pacto, vt in ſuis ſedib. minime maneant: ſed prout ſpirituales exſiſtunt, ita in centrū ſpiritus aſcendunt, q. ſpiritus in cerebro reſidet, veluti vita centrū ſuum in corde habet. Dum ergo in centrum ſuum irrepit, tum ſpiritus iſte corpori cerebri obluctatur, & illud deiicit. Vnde ſequuntur paroxyſmi, p ſui elementi natura.

Corpus a. quod in ſeipſo quoq; ſimile quid molitur, pro Analenda ſyncopen concitat, & pro epilentia phreneſin mouet, nec locum vllum dat, quia locus morbi non manet, ſed volatilis fit, ac ſurſum in caput fertur, deſerto loco proprio, qui etiam deinde non repetitur, cū nō fix° ſit. Ita ergo ſyncopis quatuor modis fit, put corporis phyſici quadruplicis ſūta elemētaris, ſic ēt quadruplex mania & phreneſis.

Syncopis ſi aſcendit, interdū ſenſus omnes adimit. Et hæc ex elemento aeris ac ignis eſt: interdum ſenſus non expugnat, interim tamen ſpiritus ligamentorum emotus & quaſi mortuus, corporis nihil mouet. Hæc ex elemento terræ & aquæ eſt. Ex quibus intelligi poteſt, quod huiuſmodi morbi cum externis elementis facile vniantur, & ſpiritum elementarem promte euincant, vt in fixum morbum incidat: vtriſquè tamen interim nonnunquam concurrentibus.

Mania, quæ cum ſaltatione & hilaritate coniungitur, ex elementis duobus ſupernis, igne ſcilicet & aere oritur. Quæ vero cum furiis ſe exhibet, ea ex duobus infernis elemētis genita eſt. Saltatio tamen ac hilaritas vtriq; generi communis exſiſtit, licet ſub ſpecie duplici.

Phreneſis & ipſa duplex eſt. Mitis & placida ab aere ac terra eſt, velut & ab aqua. Furioſa autem ab igne oritur.

Harum ergo cauſſæ in cura ſedulo expendendæ ſunt, vt fixum & non fixum probe inter ſe dignoſcatur. Quod n. fixū eſt, in corpore materiam peccantem non habet. Quod fixū nō eſt: materiā peccantem in corpore habet. Duæ n. in cura vię tantum ſunt: non pauciores &c.

TABVLA VI.

[illegible]ATIO HYDROPIS.

Ex Aquis Generat[illegible] morbi oriuntur: [illegible]

Generatio autem ipsorum talis est. Si natura in suis operationibus aberrat,& aliud, quam quod debet, facit: tunc morbi hi fiunt. Hoc modo oritur

Tympanites — *Tympanites*, qui ventus est, ex generat[illegible] natura aeris in corpore natus. Co[illegible] enim præter externum tractum aere [illegible] lio insuper eoq; proprio interno aere in[illegible]get, quo aere Physica membra interioris Elementi sustentantur. Eo in operationibus suis aberrante, tunc veluti abortus quidam inde generatur, qui Tympanites vocatur: aut aliæ etiam inflationes, nimirum vbi cauitates sunt, velut in iuncturis, vesica &c. Sic alia est Tympanites iuncturarum, alia ventris, alia intestinorum, quod per curam euidentius demonstratur.

Hydrops — *Hydrops* oritur ex matrice, quæ generat humores, fluxus, & his cognata alia. Humor iste si generatione mala proueniat, tunc ex eo limosa quædam aqua fit, loca ac regiones omnes occupans, ad [illegible] humor iste pertinet. Qu[illegible] a v[illegible] ipsa limosa existit, ideo a carne non assumitur, sed ipsa potius carnem putrefacit & resoluit, & limi more augescit. Res n. quælibet præternaturalis cōtinenter crescit, multo quidem vberius, q̃ genuina & naturalis: cuius caussa est, quod dissolutio quælibet in sua generatione [illegible]gescat. Limosa hæc aqua grauis est & putris, inferi⁹ in homine subsidens, & postea sursum sensim ascendēs, prout magis magisque cumulatur.

Asclites — *Asclites* hydrops est ventris, hydropis more sese colligens, [illegible] quod particulariter generetur & hydrops particularis fit. Sic [illegible] solū pedem occupare potest, vel al[illegible]orsum locū membr[illegible]ue. interim ab hydrope caussa & generatione nō differens.

Spongia — *Spongia* humor est, natus ex praua mutatio-

** ¶ ne eius, quod caro aut sanguis fieri debuit. In cuius alteratione si natura aberrat, & finem institutum non assequitur, tunc limo simile quid prouenit tam intra quam extra corpus, velut glandulę, claui, hernia carnosa, verrucæ. Simile quid etiam in vulneribus quandoque oboritur, in quibus natura ad consuetum suum ordinem aut operationem redire non potest. Per hanc ergo dissolutionem ex eo, quod caro & sanguis fieri debebat, spongia enascitur, vulneri circumcirca adhærens instar vsneæ, spongiæue. Et hæ in corpore multiplices exsistunt, ac magnæ fiunt, velut strumæ & similes, quæ aberratio est naturæ, facta in eo, quod caro & sanguis fieri debebat.

Hernia

Hernia est abortus humoris, qui oseum & huic affinia sustentare debebat. Oritur autem ex istius humoris matrice. Et sicut nutrimentum se habet in oseo, sic in illis etiam abortus diuiduntur. Humor vnus est osei, qui Herniam dat humoralem. Alia caro est osei, vnde suam carnē oseus accipit, hinc oritur Hernia carnosa. Alia est ventosa. Ventus autem is est, qui oseum in sua operatione sustentat. Nihil n. sine aere est.

Tumor

Tumor est collectio, locis omnibus fiens, idq; vel vniuersaliter, vel particulariter. Hoc ita intelligi debet. Si tumor ex materia vniuersali procedat, tunc vniuersum corpus occupat. Si a. ex materia particulari fiat, tunc locum singularem obsidet: qui, vt iam diximus, triplex exsistit: humoris, carnis, ventorum. Quod si a caussa externa oriatur: tunc caussa hęc externa tumorem illum in primo paroxysmo mouet. Nisi n. fiat, vt paroxysmus tempus suum transcendat, vt nulla paralysis, epilepsia aut punctio sequatur: tunc externa generationem mouent interni, vt prędictorum morborum vnus necessario sequatur, vel Hernia, vel potissimum Spongia, prout natura exitū habet, & a virtute generatiua in cute coagulat. Sic n. & Spongiæ exterius a cute pendulæ nascuntur.

Gibbus

Gibbus & ipse abortus naturæ est. Hic autem tantum in substantia sui corporis nascitur, dum virtus *crescitiua* aberrat. Quæ enim in vera membra dorsum & ossa crescere debebant: ea ex defectu virtutis crescitiuæ a natura dissoluuntur, vt nihil sit, nisi spasmus virtutis crescitiuæ.

TABVLA VII.

Generatio Spasmorvm.

- Genera ſpaſmorum generant tales ægritudines, ſcilicet
  - Tetanum
  - Spaſmum
- Ex his 4. morbi oriuntur
  - 1. Vnus ſubſtantiæ corporis
    - Qui in ſubſtantiam carnis excreſcit, ita ſe habet. Si ſpiritus creſcitiuus operationem ſuam pſicere non poteſt propter impedimentũ formæ, dum natura ſubiectum, quod formari debet, ſupprimit, & gibbũ aut curuaturam facit, tunc membrum ita increſcit, & morbi tales inſtant.
      - Gib.
      - Cur.
      - Mon.
  - 2. Vnus ſpiritus motiui
    - Si iam natura ſpaſmalis in ſpiritu iacet, & non in virtute creſcitiua, quæ cũ corpore in ſuam ſubſtantiam vnita eſt, ſed in venis, arteriis, neruiſq; ac iuncturis iacet: tunc morbi duo inde oriuntur, qui etiam perficiuntur in corpore, hoc eſt, in venis, vt
      - Teta.
      - Spaſ.
  - 4. Tetanus ſpaſmalis, & paſſio paroxyſmalis
    - Ita hic etiam intelligendum eſt, cui virtuti expulſiuæ aut retentiuæ paroxyſmus incubit, is paroxyſmus recta in ſuam naturam abit, & vel extendit, vel contrahit, donec durat. Is Tetanus eſt paroxyſmalis, ſine damno abiens, iacens in venis, arteriis, ac ligamentis ventris, velut etiam in Muſculis, in Nucha &c.
  - 4. Etiam ſpaſmus membri vel tetani
    - ¶

Gibbus — Si nimirum natura in principio, ante quam ſpiritus creſcitiuus venit, monſtrum in ſpina dorſi & nucha conſtituit: tunc id ſecundum formam illam, quam natura delineauit, ita creſcit ac augetur.

Curuitas — Idem ſi in pede fieret, vel breuiore, vel longiore æquo, vel eo diſtorto, ac male formato: tunc natura membrum illud, prout corruptum eſt, per ſpiritum creſcitiuum, perficit, & ad terminum ſuum perducit.

Mõſtroſum — Similiter etiam, ſi natura corpus non recte diſpoſuit, aut extraneam a corpore formam indidit, tunc ſpiritus creſcitiuus id conformat, & ad finem ſuum prouehit.

Tetanus — Hic Tetanus eſt morbus ſpiritualis, & particulariter iacet in arteriis & ligamentis, in quib. dum operatur, membra contrahit.

Spaſmus — Hic ſpaſmus ſimilis eſt Tetano, ſed cum extenſione, morbus & ipſe ſpiritualis exſiſtens, in venis & ligamentis iacens.

Hic Tetanus & ſpaſmus ſimilem operationem habent. Si in potẽte corpore eſt, membra contrahit, quæ natura aliter diſpoſuit aut extendit, quæ flexa eſſe debent. Et iſte dicitur Tetanus vel ſpaſmus maior.

¶ Poſtea multi etiam morbi ſunt, qui in ſpaſmum aut tetanum abeunt, qui tamen horum principia non habent, nec ab ipſorũ membris oriuntur, generantur tamen in ipſis, quia tandem virtus creſcitiua ſpaſmi, & tetani læditur, & ſic ſpaſmus vel tetanus fit, vt in

- Tortura oris.
- Epilepſia.
- Apoplexia.
- Syncope.
- Suffocatione matricis.
- Colica.
- Venenis.
- Alic. &c.

Item ſunt prope curæ mortalium morborum præſentium & futurorum exceptis febribus, quarũ in vno gradu multæ ſunt.

¶ Pro his etiã sciendũ est, duplicem quoq; spasmi naturã exsistere. Est enim spasmus vel

Naturalis

Naturalis se habet, veluti dictum est de spasmo corporis, qui Gibbum, curuitatemque parit. Postea naturalis etiam exsistit, qui Tetanum & spasmum in spinali, ac ligamentis arteriisue inducit. Huius origo ex materia naturalis est, hoc est, vbi virtutes extensionis & retensionis sunt, tunc quæ natura deprauata est, ea mẽbrum corrumpit. Sed tamẽ naturalis est.

Præternaturalis

Præternaturalis est, cum naturalis frangitur, veluti si oportet spiritum crescitiuũ extensiuum adesse, tunc is frangitur per actiones externas. Vbi spiritus curationis vincit & pellit membrũ seu spiritum rectific. qui adesse debet, cui succedit spiritus extensiuus, qui membrum extendit. Nam huiusmodi dissolutiones multæ contingunt in vtero materno, ab hominibus caussatæ potius, quam ab extraneis: interdum etiam fiunt, si naturæ ꝓgressus impediatur, vt perfecti fieri non possint propter morbos aut similia.

Itaque pro conclusione tenendum est, quod confusio a nulla re magis emergat, quam si Tetanus in locum spasmi ponatur, & contra, spasmus in locum Tetani. Idem etiam fit in locandis spiritibus, dum in materia per Archeum transponuntur. Hinc multa mõstra, vario modo & specie nascuntur: quæ de Generationibus animaliũ &c.

Præterea si natura mõstrosa etiam fit in virtute crescitiua, quæ extendere vel retinere debet; tunc, etsi ipsa quidem in suo loco maneat, monstrum tamen nihilominus ipsa ꝓ sua forma producit, hoc est, vel nimiã rectitudinem, vel curuitatem, vel deformitatẽ, præter naturam. Quæ vero lõga & parua fiunt, ea a virtute generatiua ita producuntur, de qua plura alibi.

TABVLA VIII.

GENERATIO VERMIVM ET APOSTEMATVM.

Ex corruptione substantiarum, rerum Naturæ corporalium, in genere sunt duæ putrefactiones.

- Putrefactio in loco rei proprie resolutę.
- Putrefactio in loco rei proprie congelatæ.

Hinc morbi oriuntur, scilicet:

- * Vermes / Fluxus — Et vtrique similia loca habent, vt
  - In aurib. fiunt fluxus, & nascuntur vermes.
  - In vẽtre fiunt fluxus & nascuntur vermes,
  - Duæ enim sunt operationes in qualibet putredine, vt dictum est.
- * Apostemata / Durities — Hæc ẽt similia loca habent, & & duplices formas, vt
  - In pulmone generantur Apostemata & durities.
  - In splene nascũtur Apostemata & durities.
  - Ortum vnum habent, non tamen vnũ effectum, aut vnum Yliadum.

Et vbicunq; flux⁹ sunt, ibi etiam vermes fiunt: & vbi durities, ibi etiam Apostematū loca. Et viciſſim, vbi Apostemata, ibidem etiā fluxus vermesq;: & vbi vermes & fluxus, ibidē etiam Apostemata & durities, quocunque corporis id loco fit, vt

- In capite, ceu in eius
  - Interioribus
  - Oculis.
  - Auribus.
  - Gingiuis.
  - Cellulis.
- In corpore, vt in
  - Superioribus membris.
  - Intestinis.
  - Supra dorsum.
  - Subtus diaphragma.
- Extra corpus, vt
  - In Emūctoriis
    - Naso.
    - Auribus
    - Oculis
    - Gingiu.
    - Ano
    - Virga
  - Iuxta emunctoria, vt
    - In cute
    - In crinibus.

Hæc corruptio fit, si sal naturæ dissoluitur: tunc enim, si membrum illud conseruari nō potest, sal secedit, & membrū illud deserit, siue particulare sit, siue vniuersale, & suum exitū quærit. Dum ergo emunctoriū idoneum offertur, illud egreditur, modo natura fortis sit. Sin minus, id in suo loco manet. Et si sal durum est, tunc coagulatur, & Apostema facit, vsq; ad tempus expulsioni commodum. Si vero egreditur, tum pars ei⁹ noñulla remanet, & exulcerationes parit. Sal enim erodit carnem & cartilagines, ac vermes facit. Si a. putrescit, fistulas facit in venis, in q̄bus iacet. Si extra corpus efferatur, pro malitia sua operat', & hos morbos gignit, videlicet ☽☾.

☽☾ Videlicet omnes fluxus Vlceratorii in Physico corpore, vt

- Fluxus interni
  - Fistulæ: Si iam sal corporis naturam sui loci, velut & nitrum loci penetret & corporetur, & ex se materiam peccantem faciat, tunc intra se ipsum putrescens, cauitatem & vlcusculū in cute facit, ꝗ aerē ferre nequeat, [illegible]tem vt leuiter exeat. Quæ si rūpuntur, lethale est, & est tantum sal corruptum in virtute interna.
  - Fluxus: Si vero Fluxus inde fiat : tum fluxus iste facere potest fluxū ventris, materiam sanici, vbicunq; in corpore iacet, velut & vermes, ceu in cura eorum indicatur. Si in partib. auriū iacet: fluxus fiunt aurium, & harum ēt vermes. Si iacet in gingiuis, dentes putridi fiunt. Si in oculis: lippitudo oculorum & similia alia apostemata, cum aliis sordibus excitantur, & dolores isti sunt annui, interdum quotidiani.
  - Apostema: Quod autem adeo durum est, vt nō in humidum resoluatur, sed coaguletᷣ iterum, id iugiter in sua magnitudine & maturatione procedit crescēdo, quacunq; in parte sit: & est liquor coagulatus ex salibus & sulphuribus corporalibus.
- Fluxus externi
  - Apostema non naturale: Si v. interius in corpore locū non inuenit, sed natura id expellit: tū, si est ex essentia Apostematum, cutē primo inficit, & Apostema excitat, ꝗ prōte maturatur. Aer n. & externa accidentia, q̄ in corpore desunt, maturant illud, supra naturę vim. Quod si rumpitur, simul dolor cessat.
  - ¶ Fluxus ꝗ: Nisi enim per medicinam fluxus trahatᷣ, id Apostematum naturam non habet: Et hoc dictū esto de Apostematibus ex natura propria corporis.

¶ Horum morborum origo duplex est: sed finis tantum vnus. Itaq; ad vnicam Theoriam reducũtur. Origo eius ex parte est ab Elementis. Vnde pro Elementorum ratione morbus etiã infestat externe, prout infectiones ipsorum in corporalia effunduntur. Hoc ergo casu corpus, non peccat, sed tantum externa. Ei in corpore horum morborum caussa nulla consistit, sed tantum in impressionib Elementorũ. Qua de caussa etiam de fixis caducis amplius hic nihil theorica nur. Quæ a. elementis imputantur, ea paroxysmant in cellulis.

Sic etiam non fixa in cellulis finiunt. Hæc suam originẽ ex corpore nanciscuntur, non ex Elementis, h. e. propria natura corporis instar Elemẽti operatur. Quia v. hoc loco Elementaris nõ est natura, ideo paroxysmi ẽt similes Elementis non sunt. Eode more finẽ suũ ẽt accipit. Huiusmodi n. operatio naturę ad malum, non durabilis est. In ipsa enim nihil durabile est, vt in Elementis.

1. Hæc vt fiant, noscendum est, quod externa Elementa 4 Impressiones dent, vnde 4. Analentiæ, 4. Catalẽtiæ, & 4. Epilentiæ oriuntur: sic & totidem Syncopes, Maniæ, Phreneses. Itaque illorum species probe noscendæ sunt, propter 4. horum Elementorum impressiones.

2. Rei vero ratio hæc est, quod nempe Incorporea Elementa, substantiæ sine corpore, sint anima externorum corporaliũ Elementorum. Vnde corpus ad se attrahit naturam externorum, prout illa se habent aut dispòsita sunt. Ita ergo Elementaris anima in Physico corpore se habet, de Elementis & ipsorum operationibus participans.

3. Iam si hæ impressiones mouentur tunc substantia Elementaris animæ in corpore ebullit, & volatilis fit, ac in sublime ascendit, & in cellulas penetrat. Dum ergo spiritus horum elementorum in via ista ac loco iacet, Dominus cellulæ omnino patitur. Hoc patiente, prædicti morbi generantur, siue fixi siue non fixi sint.

4. Generantur a. pro tempore, hora & die illius impressionis vtriusque generis, & Physicum corpus moderantur, quod in hoc Yliado consistit secundum naturam & horam sui paroxysmi. Quod enim ita moueantur, id a natura & conditione est Elementari. Væ autem homini illi, qui in Yliado isto generatus est.

Conditiones &c.

In Epilentia tres numerantur species. Vna caput occupat: altera ventre: tertia membra. Quæ caput obsidet, ea ex duorũ elementorum, ignis nempe & aeris impressionib. gignitur. Quæ corpus & membra occupat, ex terra & aqua est. Quæ a. fortius ac grauius affligunt, aut diutius durant, eæ ex elemento ignis sunt, si membra nihil sentiant. Si v. sensum habeant, & sensim leniterq; incidant, eæ ex aere fiunt. Quæ v. ex corpore sunt: eæ terreæ existunt. Quæ ex membris, aqueæ.

Locum a. suum in corpore occupant hac de caussa, q ipsarũ spirit^9 & anima, q̃ cum substantia corporaliũ elementis ipsis adhęret, peculiarem suũ in corpore locum habeat. Ipsę n. vt quadruplices sunt: sic quatuor ẽt in Physico corpore partes sunt, elementis externis similes. Finiuntur a. hoc pacto, vt in suis sedib. minime maneant: sed prout spirituales existunt, ita in centrũ spiritus ascendunt, q. spiritus in cerebro residet, velut vita centrũ suum in corde habet. Dum ergo in centrum suum irrepit, tum spiritus iste corpori cerebri obluctatur, & illud deiicit. Vnde sequuntur paroxysmi, pro sui elementi natura.

Corpus a. quod in seipso quoq; simile quid molitur, pro Analentia syncopen concitat, & pro epilentia phrenesin mouet, nec locum vllum dat, quia locus morbi non manet, sed volatilis fit, ac sursum in caput fertur, deserto loco proprio, qui etiam deinde non repetitur, cũ nõ fix^9 fit. Ita ergo syncopis quatuor modis fit, pro corporis physici quadruplicis ñta elemẽtaris, sic ẽt quadruplex mania & phrenesis.

Syncopis si ascendit, interdũ sensus omnes adimit. Et hæc ex elemento aeris ac ignis est: interdum sensus non expugnat, interim tamen spiritus ligamentorum emotus & quasi mortuus, corporis nihil mouet. Hæc ex elemento terræ & aquæ est. Ex quibus intelligi potest, quod huiusmodi morbi cum externis elementis facile vniantur, & spiritum elementarem promte euincant, vt in fixum morbum mutant: vtrisque tamen interim nonnunquam concurrentibus.

Mania, quæ cum saltatione & hilaritate coniungitur, ex elementis duobus superis, igne scilicet & aere oritur. Quæ vero cum furiis se exhibet, ea ex duobus infernis elemẽtis genita est. Saltatio tamen ac hilaritas vtriq; generi communis existit, licet sub specie duplici.

Phrenesis & ipsa duplex est. Mitis & placida ab aere ac terra est, velut & ab aqua. Furiosa autem ab igne oritur.

Harum ergo caussæ in cura sedulo expendendæ sunt, vt fixum & non fixum, prout inter se dignoscatur. Quod n. fixũ est, in corpore materiam peccantẽ non habet. Quod fixũ nõ est: materiã peccantem in corpore habet. Duæ n. in cura vię tantum sunt: non pauciores &c.

TABVLA VI.

GENERATIO HYDROPIS.

Ex Aqueis Generationibus præter naturam septem morbi oriuntur: vt sunt

Generatio autem ipsorum talis est. Si natura in suis operationibus aberrat, & aliud, quam quod debet, facit: tunc morbi hi fiunt. Hoc modo oritur

Tympanites | Hydrops | Asclites | Spongia

Tympanites, qui ventus est, ex generatrice natura aeris in corpore natus. Corpus enim præter externum tractum aerem alio insuper eoq; proprio interno aere indiget, quo aere Physica membra interioris Elementi sustentantur. Eo in operationibus suis aberrante, tunc veluti abortus quidam inde generatur, qui Tympanites vocatur: aut aliæ etiam inflationes, nimirum vbi cauitates sunt, velut in iuncturis, vesica &c. Sic alia est Tympanites iuncturarum, alia ventris, alia intestinorum, quod per curam euidentius demonstratur.

Hydrops oritur ex matrice, quæ generat humores, fluxus, & his cognata alia. Humor iste si generatione mala proueniat: tunc ex eo limosa quædam aqua fit, loca ac regiones omnes occupans, ad quæ humor iste pertinet. Quia v. ipsa limosa existit, ideo a carne non assumitur, sed ipsa potius carnem putrefacit & resoluit, & limi more augescit. Res n. quęlibet ꝑternaturalis cōtinenter crescit, multo quidem vberius, q̃ genuina & naturalis: cuius caussa est, quod dissolutio quælibet in sua generatione augescat. Limosa hæc aqua grauis est & putris, inferi⁹ in homine subsidens, & postea sursum sensim ascendēs, prout magis magisque cumulatur.

Asclites hydrops est ventris, hydropis more sese colligens, nisi quod particulariter generetur & hydrops particularis sit. Sic vel solū pedem occupare potest, vel aliunt quorsum locū membrumue: interim ab hydrope caussa & generatione nō differens.

Spongia humor est, natus ex praua mutatione

** ¶ ne eius, quod caro aut sanguis fieri debuit. In cuius alteratione si natura aberrat, & finem institutum non assequitur, tunc limo simile quid prouenit tam intra quam extra corpus, velut glandulę, claui, hernia carnosa, verrucæ. Simile quid etiam in vulneribus quandoque oboritur, in quibus natura ad consuetum suum ordinem aut operationem redire non potest. Per hanc ergo dissolutionem ex eo, quod caro & sanguis fieri debebat, spongia enascitur, vulneri circumcirca adhærens instar vsneæ, spongiæue. Et hæ in corpore multiplices exsistunt, ac magnæ fiunt, velut strumæ & similes, quæ aberratio est naturæ, facta in eo, quod caro & sanguis fieri debebat.

Hernia

Hernia est abortus humoris, qui oseum & huic affinia sustentare debebat. Oritur autem ex istius humoris matrice. Et sicut nutrimentum se habet in oseo, sic in illis etiam abortus diuiduntur. Humor vnus est osei, qui Herniam dat humoralem. Alia caro est osei, vnde suam carnē oseus accipit, hinc oritur Hernia carnosa. Alia est ventosa. Ventus autem is est, qui oseum in sua operatione sustentat. Nihil n. sine aere est.

Tumor

Tumor est collectio, locis omnibus fiens, idq; vel vniuersaliter, vel particulariter. Hoc ita intelligi debet. Si tumor ex materia vniuersali procedat, tunc vniuersum corpus occupat. Si a. ex materia particulari fiat, tunc locum singularem obsidet: qui, vt iam diximus, triplex exsistit: humoris, carnis, ventorum. Quod si a caussa externa oriatur: tunc caussa hęc externa tumorem illum in primo paroxysmo mouet. Nisi n. fiat, vt paroxysmus tempus suum transcendat, vt nulla paralysis, epilepsia aut punctio sequatur: tunc externa generationem mouent interni, vt prędictorum morborum vnus necessario sequatur, vel Hernia, vel potissimum Spongia, prout natura exitū habet, & a virtute generatiua in cute coagulatʳ. Sic n. & Spongiæ exterius a cute pendulæ nascuntur.

Gibbus

Gibbus & ipse abortus naturæ est. Hic autem tantum in substantia sui corporis nascitur, dum virtus *crescitiua* aberrat. Quæ enim in vera membra dorsum & ossa crescere debebant: ea ex defectu virtutis crescitiuæ a natura dissoluuntur, vt nihil sit, nisi spasmus virtutis crescitiuæ.

TABVLA VII.

GENERATIO SPASMORVM.

Genera spaſmorum generant tales ægritudines, ſcilicet { Tetanum … Spaſmum }

Ex his 4. morbi oriuntur:

- **1. Vnus ſubſtantiæ corporis** — Qui in ſubſtantiam carnis excreſcit, ita ſe habet. Si ſpiritus creſcitiuus operationem ſuam pficere non poteſt propter impedimentū formæ, dum natura ſubiectum, quod formari debet, ſupprimit, & gibbū aut curuaturam facit, tunc membrum ita increſcit, & morbi tales inſtant. { Gib. Cur. Mon. }
- **2. Vnus ſpiritus motiui** — Si iam natura ſpaſmalis in ſpiritu iacet, & non in virtute creſcitiua, quæ cū corpore in ſuam ſubſtantiam vnita eſt, ſed in venis, arteriis, neruiſq; ac iuncturis iacet: tunc morbi duo inde oriuntur, qui etiam perficiuntur in corpore, hoc eſt, in venis, vt { Teta. Spaſ. }
- **4. Tetanus ſpaſmalis, & paſſio paroxyſmalis** — Ita hic etiam intelligendum eſt, cui virtuti expulſiuæ aut retentiuæ paroxyſmus incūbit, is paroxyſmus recta in ſuam naturam abit, & vel extendit, vel contrahit, donec durat. Is Tetanus eſt paroxyſmalis, ſine damno abiens, iacens in venis, arteriis, ac ligamentis ventris, velut etiam in Muſculis, in Nucha &c.
- **4. Etiam ſpaſmus membri vel tetani** — ¶

Gibbus — Si nimirum natura in principio, ante quam spiritus crescitiuus venit, monstrum in spina dorsi & nucha constituit: tunc id secundum formam illam, quam natura delineauit, ita crescit ac augetur.

Curuitas — Idem si in pede fieret, vel breuiore, vel longiore æquo, vel eo distorto, ac male formato: tunc natura membrum illud, prout corruptum est, per spiritum crescitiuum, perficit, & ad terminum suum perducit.

Mõstrosum — Similiter etiam, si natura corpus non recte dispofuit, aut extraneam a corpore formam indidit, tunc spiritus crescitiuus id conformat, & ad finem suum prouehit.

Tetanus — Hic Tetanus est morbus spiritualis, & particulariter iacet in arteriis & ligamentis, in quib. dum operatur, membra contrahit.

Spasmus — Hic spasmus similis est Tetano, sed cum extensione, morbus & ipse spiritualis exsistens, in venis & ligamentis iacens.

Hic Tetanus & spasmus similem operationem habent. Si in potẽ tente corpore est, membra contrahit, quæ natura aliter dispofuit aut extendit, quæ flexa esse debent. Et iste dicitur Tetanus vel spasmus maior.

¶ Postea multi etiam morbi sunt, qui in spasmum aut tetanum abeunt, qui tamen horum principia non habent, nec ab ipsorũ membris oriuntur, generantur tamen in ipsis, quia tandem virtus crescitiua spasmi, & tetani læditur, & sic spasmus vel tetanus fit, vt in
- Tortura oris.
- Epilepsia.
- Apoplexia.
- Syncope.
- Suffocatione matricis.
- Colica.
- Venenis.
- Alic. &c.

Item sunt prope curæ mortalium morborum præsentium & futurorum exceptis febribus, quarũ in vno gradu multæ sunt.

¶ Pro his etiã sciendũ est, duplicem quoq; spasmi naturã exsistere. Est enim spasmus vel

Naturalis

Naturalis se habet, veluti dictum est de spasmo corporis, qui Gibbum, curuitatemque parit. Postea naturalis etiam exsistit, qui Tetanum & spasmum in spinali, ac ligamentis arteriisue inducit. Huius origo ex materia naturalis est, hoc est, vbi virtutes extensionis & retensionis sunt, tunc quæ natura deprauata est, ea mẽbrum corrumpit. Sed tamẽ naturalis est.

Præternaturalis

Præternaturalis est, cum naturalis frangitur, veluti si oportet spiritum crescitiuũ extensiuum adesse, tunc is frangitur per actiones externas. Vbi spiritus curationis vincit & pellit membrũ seu spiritum rectific. qui adesse debet, cui succedit spiritus extensiuus, qui membrum extendit. Nam huiusmodi dissolutiones multæ contingunt in vtero materno, ab hominibus caussatæ potius, quam ab extraneis: interdum etiam fiunt, si naturæ ꝓgressus impediatur, vt perfecti fieri non possint propter morbos aut similia.

Itaque pro conclusione tenendum est, quod confusio a nulla re magis emergat, quam si Tetanus in locum spasmi ponatur, & contra, spasmus in locum Tetani. Idem etiam fit in locandis spiritibus, dum in materia per Archeum transponuntur. Hinc multa mõstra, vario modo & specie nascuntur: quæ de Generationibus animaliũ &c.

Præterea si natura mõstrosa etiam fit in virtute crescitiua, quæ extendere vel retinere debet; tunc, etsi ipsa quidem in suo loco maneat, monstrum tamen nihilominus ipsi ꝓ sua forma producit, hoc est, vel nimiã rectitudinem, vel curuitatem, vel deformitatẽ, præter naturam. Quæ vero lõga & parua fiunt, ea a virtute generatiua ita producuntur, de qua plura alibi.

TABVLA VIII.

GENERATIO VERMIVM ET APOSTEMATVM.

Ex corruptione substantiarum, rerum Naturæ corporalium, in genere sunt duæ putrefactiones.

- Putrefactio in loco rei proprie resolutę.
- Putrefactio in loco rei proprie congelatæ.

Hinc morbi oriuntur, scilicet:

- * Vermes — Fluxus
  - Et vtrique similia loca habent, vt
    - In auribus fiunt fluxus, & nascuntur vermes.
    - In vētre fiunt fluxus & nascuntur vermes,
  - Duæ enim sunt operationes in qualibet putredine, vt dictum est.
- * Apostemata — Duritiꝭs
  - Hæc ēt similia loca habent, & & duplices formas, vt
    - In pulmone generantur Apostemata & duriꝭies.
    - In splene nascūtur Apostemata & duritꝭes.
  - Ortum vnum habent, non tamen vnū effectum, aut vnum Yliadum.

Et vbicunq; fluxꝰ sunt, ibi etiam vermes fiunt: & vbi durities, ibi etiam Apostematũ loca. Et vicissim, vbi Apostemata, ibidem etiã fluxus vermesq;: & vbi vermes & fluxus, ibidẽ etiam Apostemata & durities, quocunque corporis id loco fit, vt

- In capite, seu in eius
  - Interioribus
  - Oculis.
  - Auribus.
  - Gingiuis.
  - Cellulis.
- In corpore, vt in
  - Superioribus membris.
  - Intestinis.
  - Supradorsum.
  - Subtus diaphragma.
- Extra corpus, vt
  - In Emũctoriis
    - Naso.
    - Auribus
    - Oculis
    - Gingiu.
    - Ano
    - Virga
  - Iuxta emunctoria, vt
    - In cute
    - In crinibus.

Hæc corruptio fit, si sal naturæ dissoluitur: tunc enim, si membrum illud conseruari nõ potest, sal secedit, & membrũ illud deserit, siue particulare sit, siue vniuersale, & suum exitũ quærit. Dum ergo emunctoriũ idoneum offertur, illud egreditur, modo natura fortis sit. Sin minus, id in suo loco manet. Et si sal durum est, tunc coagulatur, & Apostema facit, vsq; ad tempus expulsioni commodum. Si vero egreditur, tum pars eiꝰ nõnulla remanet, & exulcerationes parit. Sal enim erodit carnem & cartilagines, ac vermes facit. Si a. putrescit, fistulas facit in venis, in q. bus iacet. Si extra corpus efferatur, pro malitia sua operat̃, & hos morbos gignit, videlicet ☽☾.

☽☾ Videlicet omnes fluxus Vlceratorii in Physico corpore, vt

- **Fluxus interni**
  - **Fistulæ**: Si iam sal corporis naturam sui loci, velut & nitrum loci penetret & corporetur, & ex se materiam peccantem faciat, tunc intra se ipsum putrescens, cauitatem & vlcusculũ in cute facit, q aerẽ ferre nequeat, saltem vt leuiter exeat. Quæ si rũpuntur, lethale est, & est tantum sal corruptum in virtute interna.
  - **Fluxus**: Si vero Fluxus inde fiat: tum fluxus iste facere potest fluxũ ventris, materiam sanici, vbicunq; in corpore iacet, velut & vermes, ceu in cura eorum indicatur. Si in partib. auriũ iacet: fluxus fiunt aurium, & harum ẽt vermes. Si iacet in gingiuis, dentes putridi fiunt. Si in oculis: lippitudo oculorum & similia alia apostemata, cum aliis sordibus excitantur, & dolores isti sunt annui, interdum quotidiani.
  - **Apostema**: Quod autem adeo durum est, vt nõ in humidum resoluatur, sed coagulet iterum, id iugiter in sua magnitudine & maturatione procedit crescẽdo, quacunq; in parte sit: & est liquor coagulatus ex salibus & sulphuribus corporalibus.
- **Fluxus externi**
  - **Apostema non naturale**: Si v. interius in corpore locũ non inuenit, sed natura id expellit: tũ, si est ex essentia Apostematum, cutẽ primo inficit, & Apostema excitat, q prõte maturatur. Aer n. & externa accidentia, q̃ in corpore desunt, maturant illud, supra naturę vim. Quod si rumpitur, simul dolor cessat.
  - ¶ **Fluxus ♃**: Nisi enim per medicinam fluxus trahat, id Apostematum naturam non habet: Et hoc dictũ esto de Apostematibus ex natura propria corporis.

b | Fluxus | Si vero non sit ex natura Apostematum, sed fluxus, & emunctorium per seipsum inueniat, hoc est, cutem erodat, & exitum sibi moliatur: tunc id modis seu viis multis fit, hac ex caussa, quia sal multiplex est, & multiplices etiam eius dissolutiones: vnde fluxus quoque multiplices fiunt, & varia vlcera, quæ varie manant. Hæc cura vlcerum docet: nec opus est, vt prolixius hic indicentur. Hæc foramina, naturam aliam non habent, quam fluentem.

Kholerus quid?

c | Kholerus | Si autem fluxus siccetur, cum multo sale, qui emunctorium per seipsum sibi faciat: tunc oritur Kholer, Eschara & similia vlcera, quæ circa pectus pessima fiunt, propter materiam lactis, quam viri & fœminæ ibi habent, quæ tota in hanc materiam resoluitur. Vbicunq; autem, vel in pedibus, vel oculis, veluti *Noli me metangere*, aut in dorso, ventre, collo, pectore, &c. siue Lupus sit, siue quid aliud, exhibetur: nihil est nisi corporatum sal, quod Natura dissoluit, & expulit a se, ac in cutem deponit. Vlcerum huiusmodi & formarum multa genera sunt in viris pariter ac fœminis, quæ in Theorica hoc loco citra tædium recenseri non possunt.

TABV.

TABVLA IX.

Generatio Febrivm.

Febriū genera sunt 5. in genere. — Caussam autem ac principium suum accipiunt, vt sequitur.

1. Opiaticum.	Ex ebullitione paroxysmalis spiritus febris oritur, cuius hęc vnica caussa est, quod spiritus furibundi incendantur, per externorum Elementorum accidentia, q̄ vicissim p Elementorum reuersionū diuiduntur, & vt opiata operantur. Vnde etiam nomen impetrarunt ab eo, quod eas sanat.
2. Centaureum.	Hæc febris est superfluitas in corpore, ab humoribus genita. Est autem ipsorum stercus, q aliquandiu colligitur. Quod eiiciendum si egredi non potest, tunc paroxysmos mouet in spiritibus febrilibus. Res ergo illæ, quæ stercus humorū consumunt, eædē etiam has febres tollunt, nomenq; ac morbus res vna est.
3. Erroneum.	Febris huius generatio est, si febriles spiritus errent, & extra materiam rapiantur, ac contra motum ordinemq; suum agitentur, moueanturq; per dissolutionē loci & materiæ, & per accidens.
4. Litteristum.	Hæc febris est præter naturam, h. e. supra vires naturæ. Et est commotio similis febri, non tamen per se febris est, ac per Litteristum tantum curari debet, non naturaliter.
5. Albugineum.	Febris hæc partem nullā habet, cum quatuor prædictis communem, sed sedem suam in centro humorum figit, vnde retropellitur per humorem Albugineū.

I.

De Febribus, cuiusnam naturæ ac proprietatis eæ sint, cogrituri, primo scire debetis, quod febres & terræmot⁹ ab vno Archeo sint, & suo tempore effectum promant: cuius essentiæ fundamentum tale est.

II.

Neastron est commotio Elementorū & Elementatorū; & est agitatio *Neastron quid.*

facta in illis omnibus, quæ ab Elementis descendunt. Diuisio fit in locustas. Quo cadit, ibi sese exseret.

III. Pars nonnulla in corpore adhæret Neastro ignis, quædam aeris, nonnulla aquæ, aliqua terræ. Secundum hoc scire debet Medicus, quando vel paroxysment, vel minus. Nam in suis Elementis cognoscuntur illæ.

Neastrum quadruplex.

IV. Est enim natura congenita, quæ ita in Yliado consistit. Et qua ratione *Neastra* alia erumpunt, ac se produnt: eadem hoc quoq;, nec a corporeo desistit, quamdiu Elementum ipsius illud tenet; & est contrarius morbus in Elementis & in corpore.

V. Quo v. modo in Elementis fit, id philosophicum est. At qua ratione in corpore fit, sciendũ est, q, ex virtute temperaturæ in 4. Elementis corporis destructiones eueniãt: veluti in virtute aeris interni oppilatio in meatibus, facit paroxysmos, si is dissoluatur: in virtute ignis, si pro sua natura ebullire non potest, & constipatur, & in effectu comparatur aeri interno. In virtute aquæ, si ea poros corporis penetrare non potest. In virtute terræ, si in florendo febrem sibi facit secundum suam naturam.

VI. Probe autem hæc intelligi debent, hoc modo. Elementum terræ generat suos fructus. Sic etiam in corpore, eodem tempore. Ignis generat suas stellas: ita etiam in corpore. Aqua permeat corpus: Aer perflat corpus: vt exterius, sic etiam interius. Vnde febres hæ secundum externa Elementa, cognoscendæ sunt, quod similiter etiam in corpore fiant.

VII. Hora & generatio eius incumbit, quando exitus siue eruptio fit. Hæc autem fit secundum naturam sui Elementi. Veluti terræ sunt puncta 4. Ignis, 3. Aeris 2. Aquæ 1. Hoc punctum si vanescit, tunc exhalatio & virtus expulsiua adsunt, quæ propter eius obstructionem ad culmen ascendere nequeunt. Et tunc hora paroxysmi incipit.

VIII. Vis enim expulsiua in generationibus adeo magna est, vt, si per loca aut poros patentes exire nequeat, vi perrumpere attentet. Vnde paroxysmum & ægri motum fieri, Philosophia plenius docet.

IX. Longe a veritate absunt, quæ de humoribus in antiquorum, Auicennę scilicet & Galeni, &c. libris legitis. Qui verus & genuinus Medicus esse velit, is perlegat practicam: & inueniet, quod genera febrium quinq; sint, 4. ex Elementis, vt dictum est, & vnum, q, ex quatuor dictis emergit. Quia. hæ particulares febres intelligantur, id ex suis capitulis desumendum est: vbi, quid Diaria, Quotidiana, Tertiana, Quartanaue sit, specialiter indicatur.

Sequitur alia Tabula de FEBRIBVS.

TABV-

TABVLA.

Genera febriũ ſunt 4. { Sanguinis / Terræ / Aeris / Ignis } Quodlibet genus habet 3. potentias in peccante materia : ſc. { Oppilatum / Putrefactũ / Superfluum } * { Ex ſanguine taliter * * * / Ex terra : ❀ / Ex aere taliter ¶ / Ex igne :) : (}

| * { Oppilatum, eſt quando ſanguis ſuum greſſum curſumq; non poteſt habere,&eſt oppilatio in venis ex vitio ſanguinis, quando congelatur, vel ſimile.
Putrefactũ, eſt quando humor trium primarũ ſequeſtratione facta, labitur in putrefactionẽ. Hęc putrefactio eſt in loco, vbi dolor eſt.
Superfluũ, eſt quãdo vltra debitũ ſanguis abundat in corpore,& auget virtutes ſuas vltra ſuũ pond9,&iſta ſupfluitas eſt generatio Febriũ. }

❀ { Oppilatum. Ex terra ſic eſt generatio : ſi terrenus humor in nobis, qui membris innatus eſt & infixus, ſi talis non poteſt libere ſtare, eſt generatio febris terrenæ.
Putrefactum. Et ſi ille tanq̃ Elementum non exſiſtit, ſed propria ex natura ſe tranſmutat, & abſq; corruptione : eſt iſta generatio febris terrenæ, ex putrefactione facta ſui Elementi.
Superfluum. Et quod ſi humor ille terrenus Elementatus & in hoc mẽbro ꝓ Elemento aſſumitur : quando vltra gradum ſuũ apparet & fit, tunc eſt generatio febriũ terrenarum, ex elemẽto ſupfluo. }

¶ { Oppilatũ. Et quod ſi aer in nobis, qui tanq̃ chaos exſiſtit, cum oppilatur, non habens regreſſum, generatio eſt febris iſtius.
Putrefactum. Quod ſi in putrefactionem conuertitur, vti aer externus: nunc eſt febris generatio ex putrefactione aeris, ſcil. interni.
Superfluum. Quod ſi ſuperabundat in ventos quaſi, & vltra ſuum debitum, hæc generatio febris ex ſuperfluitate. }

):({ Oppilatum. Et q̃ ſi ignis in nobis circumflat, non poteſt habere ſuffumigium ſuum. Hæc eſt generatio febris ex oppilatione ignis.
Putrefactum. Et ſi in ſeipſo corpus ignis ſua virtute per ſe putrefit, hæc eſt generatio febris ex putrefactione ignis.
Superfluum. Et quod ſi vltra ſuum Elementum igneum abundat, nunc eſt febris ex Elemento ignis, propter ſuperfluitatem ignei caloris. }

PRACTICA PARTICVLARIS THEOPHRASTI HOHENHEMII.

CAP. I.
De Lithiasi in Stomacho.

Tartarus e vino qui in homine fiat.

SI spiritus vini a sua corporalitate separatur, & pertransit ad epar: tunc post se relinquit corpus, quod in se continet Tartarum, crassum, durum & acutum. Iste iam Tartarus affigitur tunicis stomachi, ibidem perseuerans, locum sibi manentem molitur; vnde morbi nõnulli stomachi oriuntur, videlicet Orexis, cuius generationis hic modus est. Si Tartarus in orificio aut fundo stomachi hæret, nondumq; plane coagulatus humiditatem aliquam sentit, tum acetosatur, & in sublime per orificium destillatur spiritus quidam acutus & vehemens, qui solis iis placatur, quibus spiritus salis mortificantur, vt sunt crocus, opium & similia. Quod si autem venas ex stomacho constipet, appetitum tollit, & alimentorum transitum impedit, quem postea sequtur, Phthisis, consumtio, Ethica, diabetes species. Concitat etiam in stomacho dolores, hoc est, in præcordiis ciet compressionem, ardorem, fissuras, vlcerationes. Hæc enim omnia ab acrimonia & natura Tartari proueniunt: qui si seipsum calcinet, tunc morbos quadruplo vehementiores reddit, quam alias esse debent.

Orexis caussa.

Crocus, opium, orexin curant.

CVRA.

Primum Tartarus ex stomacho auferendus est. Deinde præseruatiuum constituendum, ne is denuo obnascatur. Id hoc modo fit.

℞. *Essentiæ cantharidum.* ʒj.
De Mercurio præcipitato. ℈ß.
Piperis longi.
Cardamomi. an. ℥ß.
Cinnamomi.
Caryophyllorum.
Nucis muscatæ, an. ʒij. M.F.

M.F. Puluis. Dosis est ℈ß. pro vna dosi. Purgatio ista tartarum a stomacho deliberat & decorticat, aperitque, quod in ipso conclusum est, eundemque ad pristinam suam naturam reducit. Ita disposito illi, confortatiuum præbendum est tale: ℞ *Opii* ℈ß.
Galangæ ʒß. *F. Tragea pro vsu.*

CAP. II.

De Lithiasi in venis.

EOdem modo Tartarus etiam generatur in venis, hoc est, Quando spiritus vini conuersus est in nutrimentum, & a tartaro non separatur, quem secum rapit: tunc in venas corporis is venit, & sanguis ac thesaurus vitæ fit cum spiritu cibi coniunctus, qui ipse quoque Tartarum secum habet. Tum ergo, si in venis iacens, Tartarus suo more se a sanguine separat, & substantificat in Tartarum, ac coit in globulos vel grandines, & aut constipat, & amplectitur tunicas venarum, sicut in aliis etiam concauitatibus fieri solet. In illis ergo si consedit, facit puncturas, apostemata, phlegmonas, & morbos similes plures, hoc est, facit vt sanguis putrescat, vias eius occludendo, ne pertransire queat; ciet etiam ictus, & consumtionem particularem in isto membro, & morbos alios plures addit, ex sanguine descendentes, veluti per experientiam illi certius cognoscuntur.

CVRA.

Principio medicina talis adhiberi debet, quæ in venas ingrediatur, & in illis Tartarum resoluat. Id per solum spiritum tartari & salis fit, qui per corpus in venas transit, & illum resoluit in aquam. Ideo secandæ illæ venæ sunt, vt sanguis ist effluat. Et si sanguis per vim Tartari coagulatus est, aut exsiccatus, vel induratus, aut combustus, tunc is resolui debet per essentiam de sale, quæ sola istum sanguinem resoluendi, & in sua fragilitate renouandi, & in statum pristinum reducendi vim ac potestatem habet. *Sp. seu Essent. de sale qua vis*

CAP. III.

De Lithiasi in Arundinibus.

SImiliter & in medullis Tartarus gignitur, qui intus arundinibus adhærescit, sicut alias etiam in carnibus &c. Tartarus hic quoque a nutrimento medullarum fit, & a substantiã secedit. Hinc oriuntur punctiones intensæ, ictus graues, & medullarum dolores alii, prout in hoc vel illo osse Tartarus magis minusue adhæsit. Sed propter calorẽ arundinum omnium minime sentitur, nisi homo sit adultus, infirmus, frigidus, asthmaticus, consumtus, aut simili alio malo affectus. Hoc enim in casu morbus iste magis sentitur, velut etiam in infantibus.

CVRA.

Vnguentũ de lachrymis. Cura eius instituenda est per vnguentum de Lacrymis, quo membrum illinendum est, nec quicquam intro assumendum, nisi sit essentia *Essentia perlarum & auri.* perlarum aut auri, quæ in nutrimentum medullarum penetrant. Hic tartarus resoluitur & euanescit, ac in ossa abit, in quæ consumitur.

Reliqua an ab auctore scripta fuerint, ignoratur.

SEQVVNTVR

VTILIA QVÆDAM CONSILIA MEDICA, QVÆ ÆGROtis nonnullis Theophrastus Paracelsus communicauit. Etsi vero Recepta ipsa non vbiuis simul tradantur aut apponantur: interim tamen aliæ doctrinæ dentur, quas aspernari minime fas sit. Tum & ex illis liquet, quam curandi methodum Theophrastus seruarit, dum medicinas vulgatas adhibuit &c.

CONSILIVM I.

Ad confortandum cerebrum & stomachum, pro deuitandis fluxibus & morbis aliis: ad eruditum virum, Dn. Adamum Reusnerum, Seniorem, scribam in Mundelhemio.

CErebrum ac Stomachus potissimum roborari & confortari debent, ne deinceps in sua malitia pergant. Ex cerebro enim te affligent Arthetica, vertigo, pleuresis & paralysis: ex stomacho Phthisis, Hydrops, Febris, Dysenteria. Quod cibos attinet, cauebis tibi ab aromatis, vino forti & generoso, vino herbis condito, allio, sinapi, aceto, & piscibus: idque studio summo, comprimis etiam a coctis.

Abstinentia hoc casu salutaris est, ne tamen torqueat fames sitisue: consuetudo seruetur quotidiana, definitis ac statis horis.

Venæ sectio aut purgatio noxia est: Ducit enim te ad paralysin, ad dolorem capitis, & ad hydropem.

Lauare in thermis, malum est. Fluxus n. nimiopere per illas in caput concitantur, laxando & emolliendo neruos: Vnde in Artheticam lapsus procliuior est. Iis etiam omnia corporis membra inhabiliora redduntur.

Ad caput ex sequentib. reb. potio facienda est, de qua singulis dieb.
A. bis, in aurora & sub noctem bibatur, ad mensem. Per hanc potionem cerebrum sibi restituetur, & ad temperaturam conuenientem reducetur.

B. Pro confortando stomacho semper ab ingesto cibo, mane & vesperi, de hoc electuario assumes, quantum nux media iuglandis æquat. Post electuarium sumtum nihil amplius comedes. Vteris eo spatio duorum mensium.

Quod si propter fluxus delapsos laxandum forte fuerit, accipies frondium

frondium tenerarum de sambuco drachmas duas, cum æquali pondere sacchari, mane. Per hoc, fluxus, in stomachum illapsi tolluntur, nullis aliis ingredientibus additis. Et hoc laxatiuum omni noxa caret. In anno tamen semel duntaxat vsurpetur, nempe in Maio.

Hoc regimen sex annis integris tibi satis erit. Quibus elapsis, de statu morborum amplius consilia & auxilia petenda erunt.

Potio ad cerebrum. A

℞ *Rad. Caryophyllatæ.*
Acori an. ℔ ß.
Flores sambuci. Maioranæ an. ℔ ÷
Euphragiæ. m ij.

Ponantur omnia in dolium vini triginta mensuras capiens. Vbi octiduum macerata fuerint, de vino bibes, vt diximus. Si vini minor quantitas parari debeat, minus etiam ingredientium pondus sumendum est.

Electuarium pro stomacho. B.

Accipe granorum Iuniperorum libram vnam. Coquantur in aqua horis duabus: postea coctura coletur per pannum & exprimatur, vt pelliculæ & granula secedant. Ad id vero, quod per pannum expressum est, adiice saccharum æquali pondere. Misceatur, & contundendo vna subigantur hæc aromata:

℞ *Zinziberis* ℥ j. *Calami* ʒ ij.
Macis ʒ ij. *Cubebarum* ʒ j.

Mixta omnia excipiantur vitro, quod exquisite obturatum in sole stet ad mensem vnum. De hoc vtere ad normam præscriptam. Ad roborandum stomachum non parum faciet.

LECTORI S.

Consilium hoc pragressum dedit Theophrastus Adamo Reusnero, Mundelhemii scribam publicum tum temporis agenti, Anno 1535. fore simul promittens vt si præscriptis duobus remediis istis ordine modoque definito vtatur, senis integris annis nullo alio Medici consilio opus habiturus sit. Cum ergo pranominatus Reusnerus (qui euentum hunc Excellenti Domino Michaeli Toxiti p. m. Memminga ante aliquot annos, cum ipsi huius consilii describendi copiam faceret, ita in coram denarrauit) antea semper debilis & fluxionibus obnoxius vixisset, & ab vsu remediorum horum commoda deinceps sanitate semper vsus fuisset, & pacatū senium vltra 70. annos produxisset: non potui ista hic non commemorare aut addere, ne qua fors hoc consilium a non nemine contemneretur.

Duo autem consilia sequentia ad nobilem & excellentem Dominum Franciscum Bonerum, Polonum, Cracouiæ habitantem Theophrastus perscripsit, qui Bonerus eo seculo doctorum virorum omnium Mecœnatē ac Patronum se præstabat. Vnde diuinare licet, quanta apud Magnates Theophrasti auctoritas fuerit, cum consilia eius ex tantis locorum distantiis passim quæsita & petita sint.

CONSILIVM II. DE HERNIA AD DOMIminum Franciscum Bonerum, Polonum.

THEOPHRASTVS HOHENHEIMIVS, VOCATVS Paracelsus, artium Liberalium & vtriusque Medicinæ Doctor, nobiliss. & excell. Dn. Francisco Bonero S. P. D.

NObilissime & amplissime Domine: Literas a T. Exc. ad me perscriptas, accepi, legi, relegi. Quantum ad vsurpatas medicinas, & pericula a T. Exc. exantlata attinet, id abunde intellexi, simulque Medicorum & Chirurgorum imperitiam, qui rem in principio non intellexerunt, plenius cognoui. Defectus autem iste Medicorum primus haudquaquam leuis est, quod morbum primo non cognouerint: cum tamen signa & prognosticationes morborum præcedant, velut ascendens cœli natiuitatem infantis progreditur.

Infans primum, dum sub metu patris est, flecti & corrigi potest. Si vero adoleuit, sæpius nec patri, nec carnifici obedit. Eodem plane modo morbi quoque vniuersi in principio curari queunt: qui tamen, vbi deinceps mora inualuerint, curari ægerrime possunt.

Hæc hoc loco indico, vt sciatur, idem T. quoque Excell. in dolore scroti seu pudendorum euenisse, cum iam in Herniam carnosam degenerauit morbus, qui primo tantum Napta fuerat. Illa iam prope insanabilis facta est: cum species quædam Elephantiæ euaserit. Vnde mihi non videtur multum admodum nostro consilio profectum iri.

Nec enim pro Cracouiensium Medicorum consilio morbus iste curari poterit. Adeoque dementiæ sit, desperato malo consilium decernere. Nec leuiter equidem doleo, T. Excell. per tot interualla distantissimorum locorum, Cracouia nempe Salisburgum, nuncium ad me amandasse, tam propter sumtus frustra factos, quam quod Cracouienses Medici de hoc damno non præmonuerint.

CONSILIVM III.

LEgi equidem, qua ratione morbus inualuerit, & quod Medici consilium sine

um [illegible] rei cognitione dederint. Sua enim illi remedia & [illegible] ex [illegible] desumserunt, cum tamen huius nodi morbi per frigida enitr[illegible]. Idem iudicandum etiam de hoc, quod Narcoticis & Stupefa[illegible] adhibitis T. Excell. curare aggressi sint, quæ tamen omnia veræ [illegible] contraria censenda sunt. Exhortesco itaq; ad repetitionem eorum, quæ T. Excell. ad me perscripsit. Adeo q; indignum est, consilia ista citra rationem ac intellectum omnem, vt dixi, data esse. Vero enim verius est, quod Narcotica, Stupefactiua & Infrigidantia, quæ plerumque in gradu quarto cōsistunt, in prædictis morbis nihil efficere valeant. Qua de caussa etiam Medici, qui omnium primo de hoc malo consulti sunt, morbum incurabilem iudicarunt.

Etsi vero morbus isti fini iam proximus sit, adeoque pro incurabili habeatur: mihi tamen adhuc curari posse videtur, ideo, quia non semper Medico conuenit morbum ipsum ad vnguem scire aut intelligere, sed satis est caussam præcipuam & fundamentum eius cognouisse. Possibile enim est, vt inuisibilia & inclusa cognoscamus. Nos aliquid in hoc scimus, intelligimus & habemus, sed visu ipso caremus.

Morbo huic nomen conueniens dedi, & pro intellectu meo curam eidem licet breuem, designaui, vt sequitur.

Inquire alicubi hominem, qui destillandi artis peritiam habeat. Huic Receptum sequens conficiendum offer.

℞ *Opopanaci, Serapini,*
Ammoniaci, Galbani an. ℥ j.
Olei Philosophorum q. s.

Gummi, ut moris est, dissoluantur in aceto rosaceo, & denuo incoquantur, ac cum prænominato oleo redigantur in formam emplastri.

Hoc emplastrum toti Herniæ impone tribus vel quatuor septimanis; cuius vi in loco [illegible] neo tandem Apostema colligetur, quod per se rumpetur, & sub emplastro hoc resoluetur. Aperto apostemati, emplastrum tractorium ex Gummis & Colophonia imponi debet, cuius formę multæ in meis libris descriptæ inueniuntur. Hoc modo materia vere resoluetur & expelletur. Hic tamen excipio malum id, quod in corpore fixum est, & ad elephantiam vergit. Quanquam etsi iam species elephantiæ sit, nihilominus etiam expellatur, & morbus minuatur.

Tum etiam præseruatiua contra hunc fixum morbum intro assumi non debent. Malum enim hoc a suo contrario augetur, & in statum pristinum recidit.

Hoc modo curam Excell. T. morbi definiui & constitui, quanquam nec personam nec morbum viderim, propius quam quod ex literis T.

b

♃ Fluxus — Si vero non sit ex natura Apostematum, sed fluxus, & emunctorium per seipsum inueniat, hoc est, cutem erodat, & exitum sibi moliatur: tunc id modis seu viis multis fit, hac ex caussa, quia sal multiplex est, & multiplices etiam eius dissolutiones: vnde fluxus quoque multiplices fiunt, & varia vlcera, quæ varie manant. Hæc cura vlcerum docet: nec opus est, vt prolixius hic indicentur. Hæc foramina, naturam aliam non habent, quam fluentem.

Kholerus quid?

Kholerus — Si autem fluxus siccetur, cum multo sale, qui emunctorium per seipsum sibi faciat: tunc oritur Kholer, Eschara & similia vlcera, quæ circa pectus pessima fiunt, propter materiam lactis, quam viri & fœminæ ibi habent, quæ tota in hanc materiam resoluitur. Vbicunq; autem, vel in pedibus, vel oculis, veluti *Noli me metangere*, aut in dorso, ventre, collo, pectore, &c. siue Lupus sit, siue quid aliud, exhibetur: nihil est nisi corporatum sal, quod Natura dissoluit, & expulit a se, ac in cutem deponit. Vlcerum huiusmodi & formarum multa genera sunt in viris pariter ac fœminis, quæ in Theorica hoc loco citra tædium recenseri non possunt.

TABV.

TABVLA IX.

GENERATIO FEBRIVM.

Febriũ genera sunt 5. in genere.

Caussam autem ac principium suum accipiunt, vt sequitur.

1. Opiaticum. — Ex ebullitione paroxysmalis spiritus febris oritur, cuius hęc vnica caussa est, quod spiritus furibundi incendantur, per externorum Elementorum accidentia, q̃ vicissim p Elementorum reuersionũ diuiduntur, & vt opiata operantur. Vnde etiam nomen impetrarunt ab eo, quod eas sanat.
2. Centaureum. — Hæc febris est superfluitas in corpore, ab humoribus genita. Est autem ipsorum stercus, q̃ aliquandiu colligitur. Quod eiiciendum si egredi non potest, tunc paroxysmos mouet in spiritibus febrilibus. Res ergo illæ, quæ stercus humorũ consumunt, eædẽ etiam has febres tollunt, nomenq; ac morbus res vna est.
3. Erroneum. — Febris huius generatio est, si febriles spiritus errent, & extra materiam rapiantur, ac contra motum ordinemq; suum agitentur, moueanturq; per dissolutionẽ loci & materiæ, & per accidens.
4. Litteristum. — Hæc febris est præter naturam, h. e. supra vires naturæ. Et est commotio similis febri, non tamen per se febris est, ac per Litteristum tantum curari debet, non naturaliter.
5. Albugineum. — Febris hæc partem nullã habet, cum quatuor prædictis comunem, sed sedem suam in centro humorum figit, vnde retropellitur per humorem Albugineũ.

I.

De Febribus, cuiusnam naturæ ac proprietatis eæ sint, cognituri, primo scire debetis, quod febres & terræmot⁹ ab vno Archeo sint, & suo tempore effectum promant: cuius essentiæ fundamentum tale est.

II.

Neastron est commotio Elementorũ & Elementatorũ; & est agitatio *Neastron quid.*

TABVLA.

Genera febriū ſunt 4.	Sanguinis Terræ Aeris Ignis	Quodlibet genus habet 3. potentias in peccante materia: ſc.	Oppilatum Putrefactū Superfluum	*	Ex ſanguine taliter * * * Ex terra: ⁂ Ex aere taliter ¶ Ex igne):(

| Oppilatum, eſt quando ſanguis ſuum greſſum curſumq; non poteſt habere, & eſt oppilatio in venis ex vitio ſanguinis, quando congelatur, vel ſimile.
Putrefactū, eſt quando humor trium primarū ſequeſtratione facta, labitur in putrefactionē. Hęc putrefactio eſt in loco, vbi dolor eſt.
Superfluū, eſt quādo vltra debitū ſanguis abundat in corpore, & auget virtutes ſuas vltra ſuū pond⁹, & iſta ſupfluitas eſt generatio Febriū.

⁂ Oppilatum. Ex terra ſic eſt generatio: ſi terrenus humor in nobis, qui membris innatus eſt & infixus, ſi talis non poteſt libere ſtare, eſt generatio febris terrenæ.
Putrefactum. Et ſi ille tanq̄ Elementum non exſiſtit, ſed propria ex natura ſe tranſmutat, & abſq; corruptione: eſt iſta generatio febris terrenæ, ex putrefactione facta ſui Elementi.
Superfluum. Et quod ſi humor ille terrenus Elementatus & in hoc mēbro ꝓ Elemento aſſumitur: quando vltra gradum ſuū apparet & fit, tunc eſt generatio febriū terrenarum, ex elemēto ſupfluo.

¶ Oppilatū. Et quod ſi aer in nobis, qui tanq̄ chaos exſiſtit, cum oppilatur, non habens regreſſum, generatio eſt febris iſtius.
Putrefactum. Quod ſi in putrefactionem conuertitur, vti aer externus: nunc eſt febris generatio ex putrefactione aeris, ſcil. interni.
Superfluum. Quod ſi ſuperabundat in ventos quaſi, & vltra ſuum debitum, hæc generatio febris ex ſuperfluitate.

):(Oppilatum. Et q̄ ſi ignis in nobis circumflat, non poteſt habere ſuffumigium ſuum. Hæc eſt generatio febris ex oppilatione ignis.
Putrefactum. Et ſi in ſeipſo corpus ignis ſua virtute per ſe putrefit, hæc eſt generatio febris ex putrefactione ignis.
Superfluum. Et quod ſi vltra ſuum Elementum igneum abundat, nunc eſt febris ex Elemento ignis, propter ſuperfluitatem ignei caloris.

PRACTICA PARTICVLARIS THEOPHRASTI HOHENHEMII.

CAP. I.

De Lithiasi in Stomacho.

Tartarus e vino qui in homine fiat.

Si spiritus vini a sua corporalitate separatur, & pertransit ad epar: tunc post se relinquit corpus, quod in se continet Tartarum, crassum, durum & acutum. Iste iam Tartarus affigitur tunicis stomachi, ibidem perseuerans, locum sibi manentem molitur; vnde morbi nōnulli stomachi oriuntur, videlicet Orexis, cuius generationis hic modus est. Si Tartarus in orificio aut fundo stomachi hæret, nondumq; plane coagulatus humiditatem aliquam sentit, tum acetosatur, & in sublime per orificium destillatur spiritus quidam acutus & vehemens, qui solis iis placatur, quibus spiritus salis mortificantur, vt sunt crocus, opium & similia. Quod si autem venas ex stomacho constipet, appetitum tollit, & alimentorum transitum impedit, quem postea sequtur, Phthisis, consumtio, Ethica, diabetes species. Concitat etiam in stomacho dolores, hoc est, in præcordiis ciet compressionem, ardorem, fissuras, vlcerationes. Hæc enim omnia ab acrimonia & natura Tartari proueniunt: qui si seipsum calcinet, tunc morbos quadruplo vehementiores reddit, quam alias esse debent.

Orexis caussa.

Crocus, opium, orexin curant.

CVRA.

Primum Tartarus ex stomacho auferendus est. Deinde præseruatiuum constituendum, ne is denuo obnascatur. Id hoc modo fit.

℞. *Essentiæ cantharidum.* ʒj.
De Mercurio præcipitato. ℈ß.
Piperis longi.
Cardamomi. an. ʒß.
Cinnamomi.
Caryophyllorum.
Nucis muscatæ, an. ʒij. M.F.

M.F. Puluis. Dosis est ℈ß. *pro vna dosi.* Purgatio ista tartarum a stomacho delibérat & decorticat, aperitque, quod in ipso conclusum est, eundemque ad pristinam suam naturam reducit. Ita disposito illi, confortatiuum præbendum est tale: ℞ *Opii* ℈ß.

Galangæ ʒß. *F. Tragea pro vsu.*

CAP. II.

De Lithiasi in venis.

EOdem modo Tartarus etiam generatur in venis, hoc est, Quando spiritus vini conuersus est in nutrimentum, & a tartaro non separatur, quem secum rapit: tunc in venas corporis is venit, & sanguis ac thesaurus vitæ fit cum spiritu cibi coniunctus, qui ipse quoque Tartarum secum habet. Tum ergo, si in venis iacens, Tartarus suo more se a sanguine separat, & substantificat in Tartarum, ac coit in globulos vel grandines, & aut constipat, & amplectitur tunicas venarum, sicut in aliis etiam concauitatibus fieri solet. In illis ergo si consedit, facit puncturas, apostemata, phlegmonas, & morbos similes plures, hoc est, facit vt sanguis putrescat, vias eius occludendo, ne pertransire queat; ciet etiam ictus, & consumtionem particularem in isto membro, & morbos alios plures addit, ex sanguine descendentes, veluti per experientiam illi certius cognoscuntur.

CVRA.

Principio medicina talis adhiberi debet, quæ in venas ingrediatur, & in illis Tartarum resoluat. Id per solum spiritum tartari & salis fit, qui per corpus in venas transit, & illum resoluit in aquam. Ideo secandæ illæ venæ sunt, vt sanguis ist effluat. Et si sanguis per vim Tartari coagulatus est, aut exsiccatus, vel induratus, aut combustus, tunc is resolui debet per essentiam de sale, quæ sola istum sanguinem resoluendi, & in sua fragilitate renouandi, & in statum pristinum reducendi vim ac potestatem habet. *Sp. seu Essent. de sale qua vis*

CAP. III.

De Lithiasi in Arundinibus.

SImiliter & in medullis Tartarus gignitur, qui intus arundinibus adhærescit, sicut alias etiam in carnibus &c. Tartarus hic quoque a nutrimento medullarum fit, & a substantiá secedit. Hinc oriuntur punctiones intensæ, ictus graues, & medullarum dolores alii, prout in hoc vel illo osse Tartarus magis minusue adhæsit. Sed propter calorē arundinum omnium minime sentitur, nisi homo sit adultus, infirmus, frigidus, asthmaticus, consumtus, aut simili alio malo affectus. Hoc enim in casu morbus iste magis sentitur, velut etiam in infantibus.

CVRA.

Vnguentũ de lachrymis. Essentia perlarum & auri.

Cura eius instituenda est per vnguentum de Lacrymis, quo membrum illinendum est, nec quicquam intro assumendum, nisi sit essentia perlarum aut auri, quæ in nutrimentum medullarum penetrant. Hic tartarus resoluitur & euanescit, ac in ossa abit, in quæ consumitur.

Reliqua an ab auctore scripta fuerint, ignoratur.

SEQVVNTVR

VTILIA QVÆDAM CONSILIA MEDICA, QVÆ ÆGROtis nonnullis Theophrastus Paracelsus communicauit. Etsi vero Recepta ipsa non vbiuis simul tradantur aut apponantur: interim tamen aliæ doctrinæ dantur, quas aspernari minime fas sit. Tum & ex illis liquet, quam curandi methodum Theophrastus seruarit, dum medicinas vulgatas adhibuit &c.

CONSILIVM I.

Ad confortandum cerebrum & stomachum, pro deuitandis fluxibus & morbis aliis: ad eruditum virum, Dn. Adamum Reusnerum, Seniorem, scribam in Mundelhemio.

CErebrum ac Stomachus potissimum roborari & confortari debent, ne deinceps in sua malitia pergant. Ex cerebro enim te affligent Arthetica, vertigo, pleuresis & paralysis: ex stomacho Phthisis, Hydrops, Febris, Dysenteria. Quod cibos attinet, cauebis tibi ab aromatis, vino forti & generoso, vino herbis condito, allio, sinapi, aceto, & piscibus: idque studio summo, comprimis etiam a coctis.

Abstinentia hoc casu salutaris est, ne tamen torqueat fames sitisue: consuetudo seruetur quotidiana, definitis ac statis horis.

Venæ sectio aut purgatio noxia est: Ducit enim te ad paralysin, ad dolorem capitis, & ad hydropem.

Lauare in thermis, malum est. Fluxus n. nimiopere per illas in caput concitantur, laxando & emolliendo neruos: Vnde in Artheticam lapsus procliuior est. Iis etiam omnia corporis membra inhabiliora redduntur.

Ad caput ex sequentib. reb. potio facienda est, de qua singulis dieb.
A. bis, in aurora & sub noctem bibatur, ad mensem. Per hanc potionem cerebrum sibi restituetur, & ad temperaturam conuenientem reducetur.

B. Pro confortando stomacho semper ab ingesto cibo, mane & vesperi, de hoc electuario assumes, quantum nux media iuglandis æquat. Post electuarium sumtum nihil amplius comedes. Vteris eo spatio duorum mensium.

Quod si propter fluxus delapsos laxandum forte fuerit, accipies frondium

frondium tenerarum de sambuco drachmas duas, cum æquali pondere sacchari, mane. Per hoc, fluxus, in stomachum illapsi tolluntur, nullis aliis ingredientibus additis. Et hoc laxatiuum omni noxa caret. In anno tamen semel duntaxat vsurpetur, nempe in Maio.

Hoc regimen sex annis integris tibi satis erit. Quibus elapsis, de statu morborum amplius consilia & auxilia petenda erunt.

Potio ad cerebrum. A

℞ *Rad. Caryophyllatæ.*
Acori an. ℔ ß.
Flores sambuci. Maioranæ an. ℔ ¼
Euphragiæ. ℳ ij.

Ponantur omnia in dolium vini triginta mensuras capiens. Vbi octiduum macerata fuerint, de vino bibes, vt diximus. Si vini minor quantitas parari debeat, minus etiam ingredientium pondus sumendum est.

Electuarium pro stomacho. B.

Accipe granorum Iuniperorum libram vnam. Coquantur in aqua horis duabus: postea coctura coletur per pannum & exprimatur, vt pelliculæ & granula secedant. Ad id vero, quod per pannum expressum est, adiice saccharum æquali pondere. Misceatur, & contundendo vna subigantur hæc aromata:

℞ *Zinziberis* ℥ j. *Calami* ʒ ij.
Macis ʒ ij. *Cubebarum* ʒ j.

Mixta omnia excipiantur vitro, quod exquisite obturatum in sole stet ad mensem vnum. De hoc vtere ad normam præscriptam. Ad roborandum stomachum non parum faciet.

LECTORI S.

Consilium hoc prægressum dedit Theophrastus Adamo Reusnero, Mundelhemii scribam publicum tum temporis agenti, Anno 1535. fore simul promittens vt si præscriptis duobus remediis istis ordine modoque definito vtatur, senis integris annis nullo alio Medici consilio opus habiturus sit. Cum ergo prænominatus Reusnerus (qui euentum hunc Excellenti Domino Michaeli Toxiti p. m. Memmingæ ante aliquot annos, cum ipsi huius consilii describendi copiam faceret, ita in coram denarrauit) antea semper debilis & fluxionibus obnoxius vixisset, & ab vsu remediorum horum commoda deinceps sanitate semper vsus fuisset, & pacatũ senium vltra 70. annos produxisset: non potui ista hic non commemorare aut addere, ne qua fors hoc consilium a non nemine contemneretur.

Duo autem consilia sequentia ad nobilem & excellentem Dominum Franciscum Bonerum, Polonum, Cracouiæ habitantem Theophrastus perscripsit, qui Bonerus eo seculo doctorum virorum omnium Mecœnatē ac Patronum se præstabat. Vnde diuinare licet, quanta apud Magnates Theophrasti auctoritas fuerit, cum consilia eius ex tantis locorum distantiis passim quæsita & petita sint.

CONSILIVM II. DE HERNIA AD DOMI-minum Franciscum Bonerum, Polonum.

THEOPHRASTVS HOHENHEIMIVS, VOCATVS Paracelsus, artium Liberalium & vtriusque Medicinæ Doctor, nobiliss. & excell. Dn. Francisco Bonero S. P. D.

NObilissime & amplissime Domine: Literas a T. Exc. ad me perscriptas, accepi, legi, relegi. Quantum ad vsurpatas medicinas, & pericula a T. Exc. exantlata attinet, id abunde intellexi, simulque Medicorum & Chirurgorum imperitiam, qui rem in principio non intellexerunt, plenius cognoui. Defectus autem iste Medicorum primus haudquaquam leuis est, quod morbum primo non cognouerint: cum tamen signa & prognosticationes morborum præcedant, velut ascendens cœli natiuitatem infantis progreditur.

Infans primum, dum sub metu patris est, flecti & corrigi potest. Si vero adoleuit, sæpius nec patri, nec carnifici obedit. Eodem plane modo morbi quoque vniuersi in principio curari queunt: qui tamen, vbi deinceps mora inualuerint, curari ægerrime possunt.

Hæc hoc loco indico, vt sciatur, idem T. quoque Excell. in dolore scroti seu pudendorum euenisse, cum iam in Herniam carnosam degenerauit morbus, qui primo tantum Napta fuerat. Illa iam prope insanabilis facta est: cum species quædam Elephantiæ euaserit. Vnde mihi non videtur multum admodum nostro consilio profectum iri.

Nec enim pro Cracouiensium Medicorum consilio morbus iste curari poterit. Adeoque dementiæ sit, desperato malo consilium decernere. Nec leuiter equidem doleo, T. Excell. per tot interualla distantissimorum locorum, Cracouia nempe Salisburgum, nuncium ad me amandasse, tam propter sumtus frustra factos, quam quod Cracouienses Medici de hoc damno non præmonuerint.

CONSILIVM III.

LEgi equidem, qua ratione morbus inualuerit, & quod Medici consilium sine

um ſine iuſta rei cognitione deſerunt. Sua enim illi remedia & regimen ex frigidis deſumſerunt, cum tamen huiuſmodi morbi per frigida enutriantur. Idem iudicandum etiam de hoc, quod Narcoticis & Stupefactiuis adhibitis T. Excell. curare aggreſſi ſint, quæ tamen omnia veræ curæ contraria cenſenda ſunt. Exhorreſco itaq; ad repetitionem eorum, quæ T. Excell. ad me perſcripſit. Adeo q; indignum eſt, conſilia iſta citra rationem ac intellectum omnem, vt dixi, data eſſe. Vero enim verius eſt, quod Narcotica, Stupefactiua & Infrigidantia, quæ plerumque in gradu quarto cõſtituunt, in prędictis morbis nihil efficere valeant. Qua de cauſſa etiam Medici, qui omnium primo de hoc malo conſulti ſunt, morbum incurabilem iudicarunt.

Etſi vero morbus iſti fini iam proximus ſit, adeoque pro incurabili habeatur, mihi tamen adhuc curari poſſe videtur, ideo, quia non ſemper Medico conuenit morbum ipſum ad vnguem ſcire aut intelligere, ſed ſatis eſt cauſſam præcipuam & fundamentum eius cognouiſſe. Poſſibile enim eſt, vt inuiſibilia & incluſa cognoſcamus. Nos aliquid in hoc ſcimus, intelligimus & habemus, ſed viſu ipſo caremus.

Morbo huic nomen conueniens dedi, & pro intellectu meo curam eidem licet breuem, deſignaui, vt ſequitur.

Inquire alicubi hominem, qui deſtillandi artis peritiam habeat. Huic Receptum ſequens conficiendum offer.

℞ *Opopanaci, Serapini,*
Ammoniaci, Galbani an. ℥ j.
Olei Philoſophorum q. ſ.

Gummi, vt moris eſt, diſſoluantur in aceto roſaceo, & denuo incoquantur, ac cum prænominato oleo redigantur in formam emplaſtri.

Hoc emplaſtrum toti Herniæ impone tribus vel quatuor ſeptimanis; cuius vi in loco idoneo tandem Apoſtema colligetur, quod per ſe rumpetur, & ſub emplaſtro hoc reſoluetur. Aperto apoſtemati, emplaſtrum tractorium ex Gummis & Colophonia imponi debet, cuius formę multæ in meis libris deſcriptæ inueniuntur. Hoc modo materia vere reſoluetur & expelletur. Hic tamen excipio malum id, quod in corpore fixum eſt, & ad elephantiam vergit. Quanquam etſi iam ſpecies elephantiæ ſit, nihilominus etiam expellatur, & morbus minuatur.

Tum etiam præſeruatiua contra hunc fixum morbum intro aſſumi non debent. Malum enim hoc a ſuo contrario augetur, & in ſtatum priſtinum recidit.

Hoc modo curam Excell. T. morbi definiui & conſtitui, quanquam nec perſonam nec morbum viderim, ſed nihil plus, quam quod ex literis T.

Excell. intellexi. Si res ita se habet, Excell. T. recte scripsit. Sin minus, recte scriptum non est. Ego credo literis. q̃ pro consuetudine Medicorum conceptæ sunt. Parum a. refert, si quis forsan inauditum hunc meum ordinem admiraturus sit. T. Excell. curet, vt a perito quodam emplastrum præscriptum conficiatur: tum successus felix non deerit. Munus a T. Excell. missitatum, accepi. Hisce Deo nos commendo. Dat. Salisburgi 5. Augusti An. 1541.

CONSILIVM IV.

De Maculis vel albuginibus oculorum, ad Excell. Dn. Franc. Bonerum, ipsius filio datum.

SPectatissime Domine, schedulam impositam de filii tui morbo legi. Iudico autem hoc oculorum vitium ex quodã fluxu cõgenito ortum esse. Adeoque metus est, vt ex hoc vitio malum grauius emergat.

Consultum ergo primo foret, hunc adolescentem abstinentię operam dare, & ciborum conuenientium delectui studere, ac communi vsitataque victus ratione vti.

Quantum ad visum, consilium meum est, vt in initio Octobris mane & vesperi gutta vna olei philosophorum (quod oleum laterinum, est oleum correctum, oleum commune, bis destillatum, sicut chymiæ periti norunt) oculis instilletur. Hoc oleum maculas, nebulas ac vitia oculorum omnium tollit & consumit.

DOCT. THEOPHR. HOHENHEIMII EXPLICATIO, QVI cura tractarit Generosum Dominum, Dominum Iohannem in Le[illegible]pnick & Morauo Kromauu, supremum Marischallum hereditarium Regni Bohemiæ &c. An. 15[illegible]7

Adiunctum est reginnen ac ordo, qui se Dominatio ipsius porro gerere debeat.

CVm Dominatio vestra per Dominum Ioannem de Lottitz Efferdinga me euocaret & accerseret: is in præsenti Dominationis vestrę morbum mihi quidem narrauit. Quia vero Medicinæ is imperitus esset, morbum, qualem postea incoram inspexi, expedire accurate mihi minime potuit. Alium enim præsens cognoui morbum, quam absenu narrabatur. Quem si statim in initio, qualẽ postea inspexi, cognouissem: corporis certe illius vsque adeo consumti, marcidi, & per medicinas deiecti curam nunquam suscepissem. Interea temporis enim multo facilius 50. morbos curassem alios, quos sors vndecunq; mihi obtulisset. Cum tamen ista fato ita acciderint, [illegible] ipse [illegible] minime possim, quod tribus integris septimanis in eo morbo [illegible] laborarim, [illegible] ex ipso fundamento [illegible] penitus. Vnde temporis effluxit non parum.

Er

Et tamen festinari non potuit plus, quam factum est. Cuius rei veritas in propatulo est. Simile tamen periculum deinceps subire diligentius caueb... Quod si protractio illa curæ Dominationi vestræ tædio fuit: etiam me tacente tamen illa facile iudicare poterit, breuiore tempore rem confici non potuisse. Iam autem Dominationi vestræ ex ordine recensebo, quid a me in valetudine eius afflicta præstitum sit. Licet enim sæpius iam ante de causa & ratione morbi rogatus sim, intempestiuum tamen visum est, præcipitantius quid de illo eloqui.

Morbum autem inueni eiusmodi. Primo nempe inueni materiam quartanæ, quæ in Dom. vestræ splene nimiopere congesta fuerat. Quæ nisi educta fuisset, quartanam nullo dubio suscitasset: quã deinceps etiam hydrops nullo prohibente excepisset. Secundo reperi exundantiam fellis in stomachum factam. Ita vt fel ac stomachus omnem natiuam constitutionem ac virtutes naturales exsuerint, ac dolorem in pręcordiis, velut & grauiora accidentia alia, Dom. vestræ plus satis nota, pepererint: quorum tamen materia a nullo Medico aut cognosci vnquam aut adimi potuit, sed subinde vberius cumulata est. Huius autem augmentationem excepisset colica ventris resolutio manuum pedumque, sicut horum vestigia iamdum sese circa vmbilicum prodiderant. Tertio, congesta etiam & collecta materia in intestinis hęsit, quæ ventos flatusque peperit, & eosdem ad pudenda detrusit. Quarto epati oppilatio inerat, quæ lotium mutauit, additis partium punctionibus. Sed de 4. his internis morbis Dom. vestra prolixius admonenda non est, quos ipsa nimis vere sensit & experta est. Hæc ergo in genere ratio fuit morborum internorum.

Quod ad membra externa, scilicet manus, brachia, pedesque attinet, primo podagra illa afflixit, quam Dom. vestra diu perpessa est. Deinde generalis Arthetica neruos vniuersos ac ligamenta tendinesq; vellicauit, a qua partes pleræque mire eneruatæ & prostratæ sunt. Tertio paralyticus fluxus sinistrum latus occupauit, vnde etiam hoc dextro ignauius & torpidius exstitit. Et hi sunt morbi, quos in Dom. vestræ corpore deprehendi. Quos vt tractarim, iam deinceps commemorabo.

Principio saburram ac sordes corporis educere aggressus sum per russcula, quæ aliquamdiu Dom. vestræ ingessit & iterauit. Quib. adiunximus etiam pilulas purgatorias ad finẽ eundem. Adhibui deinde vnguentum ꝓ ventre & parte sinistra corporis, cum sacculo calido imposito, ad quartanæ materiam, & ad fel ac oppilationem hepatis auferendam. His etsi aliquamdiu institerimus, non tamen confecimus, quod in votis erat. Itaque pilulis tinauratis materiam illandem per superiora educere conatus sum, quarum vsu dies aliquot insumsimus. His ergo & reliquis dictis remediis interni morbi omnes euicti, ac penitus expulsi sunt.

Præterea ẽt potionem destillaui,q̃ Dom. vestra aliquoties cum theriaca ebibit, hoc fine, vt interiora omnia probe inquirerentur, & apostema nullum occultũ maneret. Addidimus ẽt vinum absinthinum, cuius vsu velut & potu prænominato morbi omnes ex fundamento [illegible]

Externis morbis hanc curam impendimus. Contra paralysin, podagram, artheticam, catarrhum &c. vinum illud præstitui, [illegible] D. V. biberet, vt mali origo in capite, vbi q. ex radice emergeret, coqueretur & edomaretur. Hoc facto, vnguenta tria adhibuimus vnum ad artheticam, alterum ad podagrã, tertium ad fluxus paralyticos. Quib. cum D. V. aliquandiu, vt constat, inungeretur, cum arthetica simul etiam incrementum paralysis & podagræ in fundamento sublata fuerunt.

Vt vero de internis morbis, qui sese illi iam hoc momento habeant, D. V. plenius instituã, eorũ nihil quicquã superesse amplius, audacter affirmo. Et purgatio renum, aliquoties per vrinam facta, conspicua erit.

In externis podagra se quidem quodammodo exhibebit, sed remissius. Cum n. materiæ nihil amplius supersit, reliquum per exercitationes consumetur. Nec inficias ire possum, arenulas q; D. V. infestare. Sed eę confirmatam essentiam minime habent: verum ad exitum vergunt. Consilium ergo meum est, vt illarum expulsio promoueatur.

Imbecillitas corporis & stomachi ex hac nata caussa est, q. ob diutinam ægrotationem corpus nimiopere attenuatum & consumtum sit. Et impossibile est, imbecillitatem eam medicinis datis tolli, cum totius progressu temporis & idonea diæta per seipsam tollatur & abeat. Nec dubium vllum est, quin D. V. ad pristinum robur ac virium integritatem antiquam reditura sit. Hunc vero ordinem si D. V. minime seruabit; ipsa natura quoq; minime confortabitur, sed imbecillitas augescet, & diuturnior euadet. Qui enim ab ambulatione nimia defatigatus est, hic quiescendo lassitudinem abigit, & ad se redit. Si non quiescat, subinde magis magisque defatigabitur, nec vlla alia medicina plus iuuabit, quam quies & ambulationis intermissio. Eadem ratione D. V. quoque credendum est, quod per sequentem ordinem lassitudo, infirmitas & imbecillitas (q̃ per se morbi non sunt) auferantur & sedentur.

Repetet etiam secum D. V. varias easque diuersas & sibi inuicem contrarias medicinas, hactenus a diuersis medicis petitas, & a D. V. aliquandiu vsurpatas. Quilibet n. suum seorsim caput [illegible] est: sed veram materiam nemo ex omnib. comprehendit. Insuper etiam nimis longus ac diuturnus decubitus in lecto, robur corporis atteruit, & vires membrorum effœminauit. Hęc n. [illegible] caussa [illegible]. Quam tamen sequens [illegible] exercitatio aut ambulatio [illegible] mode [illegible] emendabit & resarciet.

Fieri

Fieri etiam potuit, vt contra [illegible] (?)cessitatem D. V. remedia propinata fuerint, quæ vires corporis nonnihil læserint, vel deiecerint. Huiusmodi in Medi-cinæ [illegible] non[illegible] in [illegible]bus [illegible] absorbent: adeoque non-nulli [illegible] corporis ita obterunt valde, vt ægri postea perpetuo in lecto decumbendum sibi, nec quoquam amplius progredi queant. Illarum ergo virium [illegible] deinceps vitabit.

Denique haud dubio ipsa quoque remedia commodo tempore data non sunt, sed hora intempestiua & aduersa porrecta. Quod si fit, natura in-tus quasi bello quodam intestino lacessitur, vt nihil nisi infirmitas ac im-becillitas mera sequatur.

Sequitur ordo seu Diæta, qua D. V. deinceps vti debet, vt in posterum optima valetudine frui queat.

FAs ac æquum erat, vt quo tempore hic commoratus sum, D. V. cibum potumque solitum spectarem. Multa enim ex illis deprehendere potu-issem, D. V. complexionem, morem, naturam ac proprietatem: qua causa principes ac Domini omnes suos secum libenter Doctores habent. Id vero cum a D. V. factum non sit, eo tardius ad Naturæ ipsius cognitionē penetrare potui. Quantum vero hactenus ex obiiis cognoscere potui aliis, complexio D. V. naturalis bonaque exsistit, sanguinea scilicet cum phlegmate temperatura optima vnita. Quæ etsi talis quidem fuerit: multa tamen ad bonitatis illius destructionem concurrerunt: velut in-ter cetera e[illegible]ucatio delicatior, cui postea accessere cibi crassiores, com-plex[illegible] noxii. Ex classe hac numerantur etiam lenior decubitus, so[illegible] [illegible], Venus præmatura, & simul nimis frequens, antequam nece[illegible] robur corpori adderetur. Defuerunt etiam exercitatio-nes, quibus corpus [illegible] solidum & robustum fieret. Iuuentutis enim sanitati non eo non leui[illegible], [illegible] ad annum 24. vsque a fœminis abstineant, & in-giter quotidieque [illegible] exerceant. Hoc si factum non est, sequitur na-turam id euincere non potuisse, quod aliàs exercitatio instituta extra cor-pus excutit. Præterea etiam D. V. in aëre prauo educata est: vt naturam contraxerit non admodum validam & vegetam. Cui postquam accessit immoderatus somnus, cibus, potus: morbus irrepsit ille, quem D. V. ia-diu tolerauit. Hoc autem iam sublato, deinceps necessarium erit, vt ordo antiquus mutetur, & velut in mundo cœloque nouo deinceps innocen-[illegible]. Huius autem mutationis quæ ratio sit, ac modus, porro cō-[illegible] serie explicaturus sum.

Primo, nunquam vltra horam nonam serotinam vigilabit: nunq̄ etiam vltra sextam matutinam in lecto se continebit. Sedebit, stabit, am-bulabit, equitabit, curru vehetur, & exercitia varia machinabitur,

Interdiu non dormiet, sed meridianum somnum attente vitabit, idque propter fluxum paralyticum.

Secundo Dom. vestra ante horam 11. prandere: & vesperi dimidia 6. cœnare incipiet: & hunc morem cum in æstate, tum hyeme seruabit. Interiecto tempore si fors sitis grauior vrgeat, haustum vnum faciet, nec plures. Cibi sint non caro bubula, sed tenerior & iunior, in quocunque genere: excipio carnes suillas & caprillas, ac auium aquaticarum, quæ studiose vitentur. Ceteræ pleræque D. V. concessæ sunt.

Aromatis cibi non condiantur, cum fel per illa incendatur & exuratur. Conueniunt tamen Crocus, Cinnamomum, Macis, præterea nulla. Sale autem cibi omnes probe condiantur. Sal enim & coctionem promouet, & bonum sanguinem gignit.

Pro potu faciat vinum vetus, non admodum forte, sed lene, purũ, siue rubrum, siue flauum sit. Tardius bibatur cereuisia, imo nunquam, nisi prius puluis nucis muscatæ pani tosto affrictus ipsi immaceretur.

Singulis diebus 14. sicco balneo vtetur, per menses sex: postea corpus abluetur. Singulis etiam mensibus scarificatio fiet in humeris, cucurbitis duabus appositis. Quotannis autem quater etiam ad spinã dorsi scarificatio instituetur per cucurbitulas quatuor. Fiet id primo in autumno, secundo in hyeme, tertio in vere, quarto in æstate, deficiente nimirum Luna, aut quando D. V. commodissimum est.

Quotannis etiam bis in pedibus phlebotomia fiet: mense Maio in venis malleoli, autumno autem in venis dorsi in digitis pedum, signis arietis aut libræ micantibus, deficiente Luna.

Pisces & cancros D. V. studiose vitabit quocunque modo coctos paratosque. Conceduntur tamen Funduli, Lucii minores, Aschiæ, Auratæ, quos tamen rarius comedet, & in minore quantitate. Abstineat a cibis pinguibus, frixis, & fructibus omnibus horariis.

Et hæc diæta assiduo seduloque tenenda & continuanda est.

Sequuntur iam Medicinæ, quibus D. V. porro vti debet.

CVm morbi facile ex quacunque caussa oriantur: consilium meum est, vt duabus potissimum viis occasio ad morbum D. V. præcludatur. Primo enim ad declinandos morbos internos simul & externos pręcipuum hoc fundamentum est, vt D. V. integro anno, aut ad minimum in æstate ac hyeme a complexu fœminali sibi temperet. Quod si secus fiat, D. V. vires omnes de nouo prosternet, & naturam recentibus damnis ita proculcabit, vt morbi inuasuri tales sint, quales alias nunquam incubituri fuissent.

In fu-

In futurum ergo medicinæ nonnullę noſcendę ſunt, veluti vinum, quod D. V. confeci, & vnguentum pro manibus ac pedibus. Præterea autem nihil. Ad arenas ĕt nonnihil impendi debet: quanq̃ id priuatim non ſcrupuloſe ſeruandum ſit. Per duo enim annotata ſeruata, ad præſeruationem D. V. ſatis tuto inſtructa erit, nec aliis pluribus indigebit.

Minime vero D. V. mirabitur, quod præſeruandi vim omnem in duo illa collocem. Satis enim illa ſunt, ac probe operabuntur. Recepta autem illorum qui parentur, D. V. conſignabo, vna cum ordine conuenienti.

Spero autem hiſce D. V. ſatisfactum eſſe. Si D. V. malis etiam grauioribus aliis, hactenus mihi non patefactis, affligeretur, de iis ſi doceat, volente Deo omnia præſtituam, quæ ad obtundenda illa requiruntur. Clementi etiam dimiſſione impetrata, pedem porro proferendum conſtitui. Vt enim erga me Vienna affecta eſſe videtur: ibidem aliquandiu commoraturus ſum. Interim ſubmiſſis officiis a D. V. minime ſeparatus ſum.

Aureol. Theophraſtus Hohenhemius Vtriuſque
Med. Doct.

CONSILIVM ALIVD.

Sequens Regimen ac diætam Nobilitas veſtra deinceps obſeruabit ad præcauendam Podagram, Paralyſin, Pleureſin, hoc eſt, Apoſtema in pectore. Nulli enim morbi deinceps alii incubituri ſunt.

PRimo ſtudioſe cauendum eſt, ne N. V. purgationem vllam aſſumat, *A. 1536*
vltra 6. vel 7. ſedes cientem. Talibus etiam euacuatoriis non ſæpius, *14. Mart.*
q̃ bis, in anno vtetur, niſi neceſſitas ſingularis vrgeat. Et tamen his digeſtiua aut potiunculæ ex ſyrupis præmitti non debent. Huiuſmodi enim Medicinis vires naturales nimiopere deſtruuntur, ac partes medullæq; corporis affliguntur, cientur dolores dorſi, conſumtio renum, exſiccatio ſeminis virilis, refrigeratio & eneruatio ſtomacho inducitur, & ſiti hepar inuritur, ac fundamentum futuræ hydropi ſternitur: idq; eo magis ſi purgationes illæ ex Agarico, Eſula, Hermodactylis & Turbith confectæ ſint, niſi forte commiſceantur cum Tiagæa, quam etiam canna aduſta ingrediatur. Hoc enim pacto nec Turbith nec Hermodactyli lędunt quicquam, ſi vltra conſuetas ſedes, plures duabus non moueantur. Et hoc quidem vbiuis ſedulo attendi debet, ne vllam medicinam aſſumatis, quæ plures quam ſex ſedes moueat, qualiſcunq; ea ſit.

Diligenter etiam vitari debent omnes thermæ fervidæ, ex sulphure & similibus. Et hoc casu thermæ Piperinæ & Ferinæ omnium commodissime sunt, quibus tamen N. V. non vtetur prius, quam leuiter alue purgata sit, & venam in pede secuerit. Dum lauatur, studendum est abstinentiæ in cibo & potu, & re Venerea, quæ aut penitus omittenda, aut parcissime adhibenda. Et ne quæ fors constipatio incidat, laxatiuũ semper aliquod in promtu sit, quod aluum semel bisue deiiciat: cuius formulam in schedula annotata est. Circa cibum potumque is modus tenendus est, vt superfluitas omnis præcidatur, nec vnq̃ citra famem sitimque quid edatur bibaturque. Potus sit simplex, & vnius generis. Vinum rubrũ salubrius albo. Commodant tamen etiam vina alba, lenia. Vitentur vina Saluiæ, aromatum, aliter mixta. Cereuisia non obest. Fugiatur Melicratũ, & cibi flatulenti, ceu fructus, &c. potatio a cœna. Opera detur omnifariis exercitiis, equitando & ambulando. Fugiantur intentæ capitis ac cerebri actiones, seriæ cogitationes, scriptiones, &c. Hæ enim ex se nocent stomacho, mouent fluxiones capitis, & podagricos humores concitant, occasionemque ad paralysin & vertiginem ministrant. Nocent etiam pisces: quamuis tosti minus damnosi sint. Pisces & carnes simul edi non debent. Vitetur caro solida & dura, velut & suilla, fugiantur etiam balneæ aquæ dulcis. Conueniunt siccæ, ex Chamomilla, Saluia, Rorismarino, Leuistico, Origano, &c. Vitanda est sectio venarum capitalium: reliquarum pertusio nihil incommodat. Semel in anno phlebotometur. Vena respiciens pulmonem in brachio: item quæ splenem & hepar euacuant in digitis minimis vtriusq; manus. In his n. vtilitas non spernẽda est. Scarificatio continuetur pro consuetudine, nec omittatur. Quod si aliquando aer nebulosus pluuiosusue fit, aut aspectus prau⁹, veluti in piscib⁹, geminis, nouilunio incũbat, peruigili studio vitanda sunt omnia, quæ cã prohibuimus. Constitutiones enim illiusmodi corpus valide mouent mutantque. Ideoque ad præcepta illa diligenter attendi debet.

De ordine & præseruatione Apostematis in pectore aut pulmone.

QVotannis post festi Natiuitatis Christi decem vel duodecim dies, de sequente Medicina mane ac vesperi haustum vnum biber, diebus quatuor continuis instando. Quod si fiat, eo anno ab omni tali Apostemate N. V. tuta & secura erit: maxime si post potum venam pulmonis tundat, quando commodissimum videbitur. Recepta hæc est descriptio:

℞ *Loch de pulmone vulpis*
pini.
Sacch. experti an. ℥j.

Syr. de

Syr. de Prassio.
Hyssopo
Liquiritia.an. ℥ i ß.
Aquarum Cardui Benedicti.
Endiuiæ.
Veronicæ an. ℥ ij.
Succi Liquiritiæ. ʒ iij.
Zuccari candi ʒ ß. *misceantur.*

Potio hæc diuidenda est in partes octo vel decem, pro diebus quatuor vel quinq;. Interea abstinendum est a frixis, ouis, cibis pinguibus. Ita fiet, vt ea in vniuersum consumantur, ex quibus Apostemata nascuntur, eiectis per tussim superfluis. Si autem tussis etiam nimis valida fors incumbat, quæ Apostematis signum est, potionem eandem ad dies decem assumi decet. Quo tempore Apostematosum omne sine noxa elidetur: nec ad apostemata consilium N.V. conducibilius dari potest.

De ordine & præseruatiuo Paralysis.

DIssuasi superius immoderatas purgationes. Natura enim V.N. a purgationibus in Paralysin facile conuici potest. Et licet quidem per illas Podagrici fluxus quodammodo eximantur: nihilominus tamen Paralysis allicitur emolliendo & labefactando neruos. Studendum itaque est exsiccationi fluxuum, & humiditatum consumtioni, per recepta illa, quæ signo W. signata N. V. primo decreui. De quo potu quo bibitur frequentius, eo salubrius. Massam autem in schedula descriptam, a Pharmacopæo repetat N. V. De qua singulis septimanis pilulam vnam deglutiet, quando commodum est. Id tamen quauis septimana semel fiet, nec vnquam intermittetur. Pilula autem magnitudine pisi sit.

Ad Podagricum fluxum.

VEna poplitis vel malleoli quotannis bis secanda est, semel in æstate, semel in hyeme: nec vnq̃ negligetur. Et cum purgationibus N.V. vsq; adeo assueuerit, vt intermittere eas non possit omnino: consulo, vt illæ instituantur deinceps pro primo meo consilio lenes, non violentæ, saltem vt fluxus demantur quotidie sese colligentes, ne illi latius emoueantur.

Quod si insuper vnguento quotannis bis, quinis semper senisue dieb. a vena secta (quod tempus optimũ est) N. V. vtatur. Podagra inualescere minime poterit, Simplicia illa apud Simonem pharmacopæum prostant, apud quem etiam recepti descriptio asseruatur, quam schedam N. V. inde repetet.

Laconicum ex herbis supra scriptis parabit, & ad minimum singulis mensibus, semel deficiente Luna in eo sudabit, ante balnei ingressum sale ex sambuco assumto.

Vtilis etiam est profectio in thermas tertio quouis anno instituta. Piperinæ ad hoc aptissimæ sunt. Sed præmittenda semper venę sectio est. Sub noctem pedes eadem aqua etiam abluendi sunt.

Consilium pro N. V. coniuge.

VSus Thermarum futuro mense Maio, medicina ei tutissima & proxima est. Quoties autem balneum ingreditur, toties de permixtis sequentibus aquis cochlearia bina hauriet. Tempore balnei discrimen ciborum obseruabit. Vitabit crassos ac densos cibos, tam ex piscibus, quā carnibus paratos: abstinebit à bis coctis, aut coctis cum vino, nisi hoc vinum bonum & non vapidum sit. Acetum in omnibus cibis noxium. Fugiet amygdala, & quæ inde confecta sint. Postquam mane lecto surrexit, hora vna aut sesquialtera elapsa post balneum ingredietur, nō illico post exactum somnum. Egressa balneum, post horam demum prandebit. A cibo exactis horis binis, balneum iterum ingredietur, prout tolerare poterit. Vinum bibet lene, temperatū, album, non rubeum. Aquę q̄ permisceri debent, hæ sunt: Melissæ, pulegii an. Cochlearia decē: Arthemisiæ rubeæ cochlear. 20. Veronicæ, Cardobenedicti, Endiuiæ, an. Cochlear. 6. misceantur, & in vitro probe asseruentur, ne euaporent.

Consilium pro Virgine Anna.

LAuabit hęc ipsa quoq; modo præscripto, & simili diætæ studebit. Pręterea conduceret, vt de infra scripta Medicina indies mane ac sero aliquantum gustaret. Sunt autem tabulæ, de quibus quauis vice vna deuoranda est. Harum vsu menses ei ciebuntur, iis motis, & in statum pristinum reductis, consultissimum est, vt primo quouis tempore nubat.

℞. *Specier. Diasatyrionis* ℥j.
Croci orientalis ℈iiij.
Succi sauinæ q. s.
Zuccari fini ℥j. Misceantur. F. Tabulæ, sine igne, & exsiccentur in vmbra.

CONSILIVM, quod Theophrastus patri Sebaldi Treylingii ciui Wolspergensi ordinauit Anno Domini 1538.

THEOPHRASTI PARACELSI CONsilium: Colicæ & arthritidis ex ea natæ, vera curatio.

BIs in anno purgetur Colicam habens, in Maio & Autumno, aut pilulis sequentibus, aut laxatiuo, aut vino essentiali colicæ.

Pilularum descriptio.

℞. *Serapini* ℥ß. Dissoluatur per acetum, & coletur, & inspissetur in modum tenacitatis. Cuius

℞. *q. aderit. Trochisc. Alband.* ʒjß.
Spec. Hierapicræ ʒj *spec. Lithontrib.* ℈j.
Diagridii ℈j. *gr. vj Salis gemmæ.* Misceantur. F. Massa Pilularum sec. vsum. Formentur *pil. N°.* xj. *pro* ʒj. *cum deauratione.* Sumantur pro vna vice tres, nocte ante ingressum lecti.

Aliud Laxatiuum.

℞. *Benedict. Laxatiuæ* ℥ß.

Vini essentialis colicæ descriptio.

℞. *Rhabarb.* ʒij. *Trochisc. Albandal* ʒj. *Diagridrii* ℈ij.
Euphorbii ℈j. *Bened. Laxat.* ℥ß. *vini ardent.* ℥vij.

Immittantur in vitrum, & clausum per sex dies ita infusum retineatur. Demum exprime, & serua caute. Sumatur bis in anno, vt supra, pro vna vice ʒj. Misceatur & sumatur in sero caprino calefacto. Sumta vna præcedentium purgationum, si quid reliquiarum in intestinis vel colone remanserit, ita, vt interdum circa vmbilicum punctio oriatur, post dies duos sequenti clysterio radicitus euacuandum est. *Vinum essentiale colicæ.*

℞. *Iuris Galli Quart.* j. *id est mensuram.*
Bened. Laxat. ℥iij *spec. Hierapicr.* ʒj.
Ol. decocti cum gran. Iuniperi ℔ ß. M. F. Enema s. vsum. Incipiente vel inualescente dolore colico,

℞. *Ol. communis recentis* ℔ j.
Granorum Iuniper. post contusionem ℔ ÷
Cymini Rom. ℥ß. *Ostrutii* ℥ij. *Euphorbii* ʒij.

Conquassentur omnia simul in clauso cantharo, in aqua ebulliente secundum vsum, per 2. vel 3. horas coquantur, & misceantur vino Maluatico, vel Renfalio calefacto, & bibatur, quoties placuerit.

Insuper ℞. *residentiam vel reliquias, & adde olei Bened.* ʒij *vel olei Anethini* ʒij. Misce, & tepide vmbilico superponatur & pectini. Et loca doloris inungantur. Hoc iteretur toties, quoties necesse est, semper recalefactis & superpositis.

Si vero dolor colicę præcedentibus potione & inunctione non sedabitur, inungantur loca doloris crebro, præsertim circa vmbilicum calefacto Balsamo, cuius descriptio sequitur.

℞ *Galbani ter destill.* ℔ ÷. *Olei Laurini destill.* ℔ ÷.
Ol. Terpent. ter destill. ℔ ß. *Addatur ad placitum.*
Castorei ℥ß. *Euphorbii* ʒiij. M. omnia in vnum, & destillentur cum gummi *hederæ* ℥j. *& F. Balf. & vnctio.*

Insuper administretur clysterium sequens communi & consueto vsu.

℞. *Ol. Iunip. prior. descript.* ℔ ÷. *Pingued. Galli* ℥iij.
Ol. Anethini ℥jß. *Ol. Laurini* ÷ ß. *Flor. Cham. M*ij.

Decoquantur simul clauso cantharo per horam, de qua decoctione Rec. q. s. pro clysteri cum iure galli, vel vino Renfalio, & addatur modicum salis communis, & vtatur.

Aliud Experimentum in principio Colicæ vel paroxysmo præsente.

℞. *Euphorbii in ouo sorbili, vel in haustu calido vin præparati & Cariophyllati*, cuius descriptio sequitur.

Præseruatiuum vel confortatiuum contra Colicam.

℞. *Bened. Caryophyll. Acori. Euphragii an.* Mij.
Ostrutii. Gran. Iuniperi, Cymini Romani,
Equisetii an. ℔ ß. *vel circiter.*
Mustum nouum & bonum. Mensur. xxx.

Imprimantur & ita præseruentur, quoad vinum omnino defecatum fuerit & clarum quo vino sæpe vtendum est, præsertim mane pro primo haustu in prandio. Vesperi vero eodem, stomachus claudendus est, & potest frigidum vel calefactum sumi ad placitum.

Descriptio Tabul. Diacymini.

Quarum omni mane duæ, & semper post cibum vna sumenda est, ad præseruationem colicæ, & ad expellendas ventositates.

℞. *Spec. veteris descript. Dyacymini* ÷ j. *Addatur Baccar. Lauri, Nucleor. gr. Iunip. an.* ʒß. *spec. Lithont.* ℈ij. *Zuccharifini q. s. F. Rotulæ s. a.*

In calculo, pro inungendis Renibus.

℞. *Oleum Vrinæ, debito modo factum* (*vt scis*) Infundatur *Ol. de spica ob odorem.* Fiat vnctio calido modo, & superpositis panniculis pectini, in spina dorsi & lumbis, ac circumquaque, & hoc sæpius iteretur.

Ad membra laxa confortanda.

℞. *Olei pinguedinis taxi*, eo modo, quo vulpinum præparatur, q. v. cui addatur, *vinum ardens q. s.* calefactum, & tum inunguantur membra contracta. Reliqua sunt, *oleum Benedictum, Laudanum, Perlarum arcanum, Balsamum.* Iis vtaris, vt dixi.

Vini

Vin. Aromatici præparatio, albi, & rubri, pro æstate simul & hyeme, Theophrast.

Facit ad præcauendos omnes fluxus. Eius vsus est, mane & vesperi, haustus vnus. Rubrum in æstate, album in hyeme conuenit.

Vinum Hyemale.

Vinum Hyemale.

℞ *Stertinum vnum musti albi.*
Acori ℔ ij. *Caryophyllatæ* ℔ iij.
Reupontici ℔ j. *Angelicæ* ℥ j.
Pimpinellæ, Tormentillæ, Diptamni an. ℥ iß.
Zinzib. ℔ ß. *Galangæ Zedoariæ an.* ℥ ij.
Cinnamomi ℥ iiß. *Gran. Iuniper. Manip.* v.

Sacculo omnia includantur, & in vinum suspendantur, aut in fundum deponantur. Superinfunde mustum, Despuma supra saccum. Quoties de eo bibis, toties vas iterum adimple.

Vinum æstiuale.

Vinum æstiuale.

℞ *Stertinum dimidium vini rubri.*
Chamædreos, Cichoreæ, Veronicæ, Fumi Terræ,
Endiu. Follicul. senæ. Fol. Ellebori nigri, Valerian.
Ireos an. Manip. iiij.

Para, vt præcedens.

Nobili & Strenuo viro, Jacobo Tollingero, Cæsar. Maiestat. Rationum Magistro in Ausee, Domino & amico meo singulari.

SAlutem & officia mea, nobil. Domine Tollingere &c. Literas tuas accepi. Quibus petis, vt modum tibi explicem, qui pilulis, cum Sixto missitatis, vti debeas. Pro responso itaque hæc pauca accipe. Si fluxum sentis moueri, quouis mane pilulas duas assumes, velut & sub noctem. Hoc continuandum erit diebus decem. Quibus exactis consuetam phlebotomiã institue. His fluxus anteuertetur &c. Quod si fluxus nimis fortis ac præceps, pilulas prædictas fors sperneret: illarum loco Recepta duo describam.

Consilium ergo meum est, vt in vas purum 8. cantharos vini infundas. In quod inicce *Caryophyllatæ* ℔ ½ vel ℔ j. *Zinzib.* ℔ ½ *Cubebarum* ℥ j. In vase omnia stent & macerentur. Quando ergo aeris constitutio humidior & vdior periculum fluxionum minatur, de hoc vino mane, ieiuno

ſtomacho hauſtus vnus bibatur, comprimis Luna plena aut noua exſiſtente, ne vinum bonum pereat &c.

Quod ſi pluribus fors medicinis aliquando habiturus es, eas lubens ac vltro communicabo, ſi admonear. Saluta ex me vxorem ac filiam tuam officioſe. Gratia Dei nobiſcum ſit. Actum ad Schoberum. menſ. 15. April. An. 1541.

Hic vna mitto Recepta duo pro pilulis, quas parari curabis, quando voles. Receptum ſecundum pilulas habet fortiores.

Pilulæ prænominato Dn. Iacobo Tollingero ordinatæ a Theophraſt.

Receptum primum.

℞ *Pilularum Aloephanginarum.*
Cochiarum.
Arabicarum an. ʒ j.
Diagridii ℈ j.

M. *Cum aquæ ſaluiæ.* F. *Pilulæ 9. pro drachma.*

Receptum ſecundum.

℞ *Aloepatici* ʒ ij. *Electerii* ʒ j.
Trochiſcorum Albandal. ʒ ß. *Serapini* ℥ j.

Puluerìſentur & miſceantur in Serapinum diſſolutum cum aq. *Saluiæ. F. Pilulæ 12. pro* ʒ j.

D I AE T A.

Quam Theophraſtus cuidam præſcripſit in Affectibus pulmonum.

Regimen tuum in tria colloco. Primum eſt, vt Iliaſtrum pulmonis in ſua eſſentia contineas. Ethicam n. & peripneumoniam tibi ſuſcitabit.

Suadeo etiam, vt diligentem rationem habeas ligamentorum & arteriarum. Hæc enim deſertionem tibi minantur.

Denique vita pinguia, oua, vinum, piſces. Quæ de animalibus recentibus ſunt, proſunt.

Cibi tui mixti ſint cum Medicina de Braſſica & Scabioſa: ſal ex dimidio temperetur cum Aloe Succotrino: panis miſceatur cum obſtructio proportione partis vigeſimæ.

Valde prodeſſet vitatio iræ, & ſi quæ aliæ fellis proprietates ſunt. Expugnanda etiam phantaſia eſt: Ex ea enim generatur tremor cordis, ceteris malis omnibus nocentior.

Regimen

Regimen aliud Theophrasti.

PVlueris in schatula contenti vsus est ad dolorem dorsi, ad arenulas, & lotii citationem. Vtendi ratio talis est. Quoties decrescit Luna, toties post vltimum eius quadrantem diebus quinis pulueris ℥ß. assumi debet, in vini aromatici mensuram vnam inditi. De hac mixtura mane & vesperi bibetur, ita, vt in quinque diebus mensura tota ebibatur.

Quod si fors dolores dorsi interea incidāt, vini prædicti haustui vni iniiciatur ʒj. pulueris prænominati, & bibatur, prius tamen in aqua feruente calefactum, vt moris est. Spatio autem horarum 24. haustus tres huiusmodi vel quatuor faciēdi sunt. Si videtur, dulcorari possunt saccharo ad placitum indito. Vas autem probe subinde agitetur, ne quid pulueris in fundo remaneat. Si obstructio nimis vehemens sit, conuenit balneum in aqua, cui herba raporum, ac ipsa rapa, aut ēt brassica incocta sint. Et in hoc balneo sedens æger, prædictam mixtam potionem ebibet.

In penuria præscripti superius vini aromatici, sumendum est Melicratum, eique raphanus syluestris incoquendus, vt saporem eius contrahat. Hoc Melicratum vices præscripti vini supplere potest.

Explicatio, quis oleorum vsus sit.

Oleum hoc, quod in vitro, cui schedula verbo Balzimon inscripta adhæret, cōtinetur, ita vsurpari debet, contra paralysin, contra spasmum, & similes morbos alios.

Si contra spasmum adhibetur, id ad primum illico insultum in stannea patella calefaciendum est super prunis, quod ceruix inungatur, quātitate auellanæ vnius vel duarum. Et cōuulsio cessabit. Quoties vero malum redit, toties inunctio repetenda est. Prodest etiam impendio paroxysmis caducorum.

Contra paralysin vsus eius talis est. In præseruanda ea & anteuertenda opus est, vt singulis mensibus semel duæ tresue guttæ calidæ in verticem medium, vbi crucis diductio est, instillādę & defricandæ sunt. Tempus autem huius inunctionis optimum est, principium piscium aut aquarii, deficiente Luna.

Si iam paralysis facta sit, æger pone in vertice inungendus est, quotidie ter, ac de oleo momentum aliquod infricandum est naribus, & pulsibus, prope pollicem. Et licet quidem status melior appareat, desistendū tamen minime est, se in vertice quotidie bis inungendo pergendū est: ac ꝓterea membrum sanū aqua Lauendulæ aut Spicęnardi calidissime abluendum, læsum v. ac affectū Balsamo prędicto quotidie semel calidissime inungendum est. Quod si sensus humanus seu ratio redierit, omittenda

est aqua lauendulę: balsami vero inunctio continuari debet, donec membrum percussum ad statum pristinum redeat.

Aqua illa, quæ in vitro, cuius appensæ schedulæ inscriptum est, *Diaphoreticum* in peracutis, vtilis & peridonea est apostematis internis omnibus pulmonis, epatis, splenis & pectoris, adeoque facit etiam impendio ad pestem. Vtendi ratio ista est.

Quamprimum morbus sentitur, ac ex signis suis adesse noscitur, prædictæ aquæ cochlear vnum calide ebibendum est: æger autem in lectum se recipiet, & probe sudabit. Hoc modo prænominata apostemata omnia dissipabuntur, & per sudorem ac lotium excernentur, nisi in mortem vergant, aut serius Medicina propinata sit.

Item si periculosæ pestis signa exhibeantur, dosis illa adhuc semel bibenda est, si forte prior haustns veneno expellendo non sit sufficiens. Sedulo autem opera danda est abstinentiæ comprimis in cibo: vbi etiam cauendum est vinum, aqua grauis, asperior aer, & frigus.

Quod si Theriaca bona iu promtu sit, eius drachma vna aquæ dictæ dosi scitæ permiscenda & ebibenda est, eo modo, quo diximus. Quod si pestis foras efferatur, ea aperienda, & emplastro idoneo sananda est, quale est hoc, cuius partem aliquam cum Sixto ad te missitaui: Per hoc, venenum imitus ac ex fundamento extrahitur, nec ante tempus idoneum vlcus consolidat, quod vulgarium chirurgorum medicinæ facere solent. Emplastrum 12. quibusuis horis renouandum & mutandum est.

Præterea N. V. triplicem purgationem ordinaui, propter triplices futuros morbos. Vna formam habet vini ardentis: altera pilularum: tertia electuarii. Vinum ardens ita vsurpandum est. Si catarrhus in pectus delabatur, punctiones laterum, & difficilem respirationē, sitim magnam, inappetentiam, & grauceolentiam animæ mouens: de vino isto cochlear medium hodie, & cras iterum tantundē bibendum est. Quod si cochlear vnum sufficiat, ac strenue operetur, secundum intermittendum, ac purgatio sumenda est, præterea nihil, nisi prodromi prędicti appareant, quocunque id in signo sit, excipio tamen Arietem & Leonem.

Purgatio in forma electuarii assumenda est, si vomitio ventriculi vrgeat, & dolores dorsi incipiant, & sedes obstruantur, ac colicam suscitent, & lotium permutetur. Assumendi autem electuarii dosis sit ℥iij. quę mane ingeratur. Vbi trium horarum ieiunium tuleris, postea comedes. Si vero vsq; ad horam 12. non satis operetur, a cibo sumto iterum drachmæ iiij. cum vino deglutiantur, siue solitarie. Ita fiet, vt incidentes illi morbi expugnentur. Quod si etiam febris fors quædam immineret: eadem hoc modo expugnaretur.

Vsur-

Vſurpandarum pilularum hic modus eſt. Si interius in corpore, ſiue in pectore, ſiue inteſtinis &c. ſordes quædam collectæ eſſent: eæ expellentur, ſi ſub noctem tres pilulę deglutiantur, & hoc tribus vel quatuor diebus continuetur. Iterari autem hoc poteſt, quoties in anno ſordes huiuſmodi congeſtæ apparebunt. Et prout neceſſitas poſtulare videtur, ſatis eſt, ſi noctis duabus, vel ſaltem vnica præſcripta doſis ita aſſumatur.

Inſuper duas alias etiam medicinas N. T. largior, cum inſtructione, qui vſurpari illæ debeant.

Porro genus peculiare quoddam pilularum concinnaui, quæ N. T. apprime proderunt. Et conſilium meum eſſet, has omnium primo vſurpari, & ceteras in caſus futuros reſeruari.

Miſi etiam ſeorſim in vitro alio oleum, quo cetera permiſceantur, maxime autem id, quod ad paralyſin facit. Si auxiliis aliis opus ſit, mittã, ſi moneat. Item, ſi colica ventrem torqueat, ſumatur oleum, quod N. V. ad me miſit in vitro, & calefiat. De eo guttæ aliquot in medium vmbilicum ſtillentur, ac inſuper lana in oleo iſto madefacta, calidiſſime vmbilico applicetur, & hic vſus quater vel quinquies iteretur, ita malũ ceſſabit.

Secundo, ſi quis obſtructus ſit, & ſuperne Medicinas aſſumere nequeat, nec ferre Elementa poſſit, de hoc vnguento, quod ex officina petendum, planta pedis bis terue inungenda eſt, & aluus citabitur. Vnguentum autem conſtat ex vnguento populeo, cum dimidia quantitate Electuarii permixto. Vtere vt dictum eſt.

Tertio, puluis contra arenulas latine deſcribendus eſt, quem N. V. ipſe traditurus ſum.

Quarto, etſi N. V. inſtructionis ſatis habeat ad fluxus internos educendos: inſuper tamen neceſſarium erit, quotannis ad minimum medianam pertundi circa feſtum D. Blaſii, aut Philippi & Iacobi. Iuuaret etiã non parum, ſi circa autumnum in latere altero mediana ſecaretur, aut ad minimum leuiter aperiretur.

Quantum ad obſtructionem coniugis, ſingulis ſeptimanis ter iuſculo helleborato, vt dixi, vtetur, & id menſe vno continuabit, ſemper tamen in ariete abſtinebit.

De oleo Balſami ſub noctem penna nares illinet, ſingulis ſeptimanis bis. Et hoc continuabit vſque ad Maium. In ariete intermittet.

Item quotannis ad minimum ſemel venam cephalicam pertundet. Primo in manu dextra, deinde in ſiniſtra.

Regimen aliud Paracelſi.

CONſilium meum de morbo tuo hoc eſt, vt pręſeruatiuis vtaris, quam-

diu potes, scilicet per trageam laxatiuam & minutiones. Ad fluxiones enim capitis & sanguinis abundantiam mire procliuis es. Laxatio ista & minutio quotannis quater fieri debet, vt sequens explicatio docebit.

De Recepto isto in schedula descripto, & cum litera L. signato, deficiente Luna in primis signis purgatoriis, biduo vel triduo sumes ℥ij. super pane tosto, mane ieiuno stomacho, & ad minimum horis duabus ieiunabis: ita aluus leniter subducetur. Idem secundo die etiam similiter faciendum est: ac dosis ea vel augeri vel minui potest, prout prima vel fortius vel ignauius operata sit. Ita dies etiam tertia temperabitur. Fieri vero hoc debet sub initium Veris, Æstatis, Autumni, Hyemis, si signa in deficiente Luna comprehendantur.

Circa phlebotomiam ita te geres. Præmissa dicto modo purgatione, proximo sequente nouilunio, in ipso nouilunii puncto primo saluatellam dextram secabis, & sanguinis satis extrahes. Post purgationem secundam saluatellam sinistram pertundes. Post purgationem tertiam, venam interiorem suræ dextræ: post quartam purgationem, venam internam suræ sinistræ secabis, & ita naturam ad consuetudinem duces.

Huiusmodi ordo podagram præseruat, eiusque malitiam & vim retundit. Si vero conseruatio placeat adhuc certior, seorsim in schedula, litera X. signata, trageam aliam descripsi, qua vteris intermedio tempore, post factam purgationem & venæ sectionem. Vsus eius est, mane & vesperi sumta ʒj. super pane tosto, per integrum annum. Per hanc Trageam præseruatur & consumitur podagra, vt toto sequenti anno affligere non possit.

Aliud insuper ēt Receptum, litera W. signatum, composui, quod in vinum suspendes, & de eo quotidie binos in mensa haustus bibes. His fluxus in capite consumentur, velut & in articulis, vbicunque iacent.. In schedula etiam, descriptum est vnguentum litera S. signatum, quo manus & pedes inungantur triduo post purgationem, quæ inunctio quatuor diebus continuari debet. Vesperi, sub introitum lecti, inunctio fieri debet in loco calido.

Hunc ordinem si tenueris, de infestatione podagræ securus eris. Hoc meum, quoad præseruationem, consilium est. Quantum ad cibos & potus, illorum modum ipse tenes. Imprimis a. quatuor vitabis: vinum forte, tentans caput: cibos salaces & luxuriosos: iram: & fœminam. Quorum quo abstinentia maior: eo salubrior.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI, PHILOSOPHI AC MEDICI SVMMI,

explicatio primæ sectionis aphorismorum Hippocratis, nec non sex primorum secundæ, & nouem postremorum quartæ sectionis.

Alia item Explicatio primi aphorismi.

Sectio prima, Aphorismus primus.

Vita breuis, ars longa, tempus acutum, experimentum fallax, iudicium difficile: nec vero satis est suum fecisse officium, nisi suum quoq; ægrotus, suum astantes faciant, sintq; externa rite comparata.

VITA BREVIS.

QVod vita nostra breuis sit, nemo negare potest, etiamsi de quibusdam scriptum sit, quod longissime vixerint, nempe Mathusalem 900. annos, sed non probatur quod fuerint anni Milesii, imo breuiores fortassis ab ortu ad occasum. Regius enim Propheta Dauid dicit, ætas nostra est octoginta annorum, reliquum labor & miseria est. Hoc dictum loquitur de annis Milesii, & ad nonaginta peruenire potest: ipsemet Dauid tantum de octoginta annis Milesii, non de 900. testatur. Si ig tur tantum 80. anni vita sunt hominum, breuis certe est numerus, quem aues quædam longe superant, quæ tamen viliores sunt homine. Sed sicut Luna si diuturnior esset, nihil boni efficeret, & in vno mense omnia bona perficere potest, & deinde renouatur: ita etiam homo terminum suum habet, quem non excedit. Et quanquam ob vitæ nostræ longitudinem medicina creata sit, vt octoginta annos attingere possemus, & porro etiam annos laborum & miseriæ: attamen si medicus morbos pellere nequit, qui nobis mortem inferunt; oportet etiam nostram breuem esse, præterquam quod nobis ipsimet vitam abbreuiemus.

Mathusala ætas qua.

Annus Thaletis Milesii fuit 369. dierum: vide aphor. 14.

Ætas hominis qua.

Medicina finis prorogatio vitæ humanæ.

Christus quoq; XXXII. annum ætatis attigit, quantum intellexi, q; sane tempus breue fuit: ideo nulla vita longa apud nos esse potest, prorsus ea nobis denegata est. Puluis enim sumus nihil aliud, vmbra quotidie transiens, & bulla aquarum. Vita igitur nostra breuis est, si cõferatur cum aliis. Aurum & argentum manent vsq; ad ignem finis seu extremam, nec non mineralia, lapides, salia, &c. Homo autem non permanet, habetque terminum omnium breuissimum, nullumque certum tempus mortis, Imo quotidie eum finem exspectare oportet. Qui enim hominem inuadit clam, reliquis creaturis parcit.

Christi ætas quanta.

Vita humana quid.

Ars vero longa.

Ars Medica cur longa.

ARtem longam esse, verum est hoc modo. In initio mundi cœpta ea est quæri vsq; ad meum tempus, nec tamen finis inuentus est. Morbus est celer, ars vero tarda, atq; ita ægrotus negligitur. Medici enim nondum artis finem assecuti sunt, & ea, q̄ habent, adeo tarda sunt, vt morbus artem vincat celeritate. Itaq; Hippocrates merito de eo cōqueritur: nam & asseclis ipsius idem accidit. Ars medica consistit in Philosophia, Astronomia, Alchimia & Physica: merito igitur dici potest, artem esse lōgam. Multum enim temporis requiritur ad quatuor has columnas medicinæ discendas & perscrutandas. Et sicut volatus absq; pennis nullus est, ita & in medicina. Priusquam igitur pennę nascantur, multum temporis elabitur, donec ars perfecta sit. Ægroto ars longa est, tarde enim per eam curatur. Tamen differunt ars & medicina. Ars tarda est, scilicet vt agnoscamus morbos & eorum remedia. Medicina autem est celer: in caussa sunt medicinæ errores & ambages. Sed vt verum dicam, ars breuis est, sed discere longum est. Notatu vero dignum est, errores Hippocratis quoque temporibus fuisse. Hinc dicit, ars est longa, hoc est, plus adhibetur quam opus est. Ars breuis est: id ostendit notitia veri medici. Ars vero erronea est longa: Huius enim indagatores ad nullū certum terminum vnquam peruenerunt. Quod igitur Hippocrates hoc in loco dixit, non sine caussa dixit. Inquisitio enim apud ipsum fuit, donum autem finis non ei concessum fuit. Ideoq; Hippocrates ante artē mortuus est. Ars est longa, vita v. breuis. Vbi a. *donū finis* est, ibi ars est breuis: vita v. longa, si arti conferatur.

Ars Medica ex quibus constet.

Ars & medicina vt differant.

Ars medica per se breuis illis, qui donum veritatis habent, & non in ambagibus versātur.

Hippocrates qualis medicus fuerit.

Tempus acutum.

SIcut hominem nudum tempus affligit, modo hyeme, quæ eum frigore, modo æstate, quæ eum calore vrit: ita modo pluuias, modo niues, modo humiditatem, modo siccitatem tempus affert, modo placidum, modo ventosum aerem efficit. Similiter etiam intus in homine ista operatur influentia. Influentia enim est tempus, & tempus gignit. Influentia autem multiplicis est virtutis in suis radiis & impressionibus, sicut Hippocrates, vtpote peritus Astronomus bene sciuit & considerauit, nempe interiora ab exterioribus regi, ideo tempus acutum est. Omnes enim morbos parit, omnia symptomata, & omnes aduersitates. Vult igitur hoc dictum, medicum debere esse Astronomum, tempusque obseruare, vt tempus norit, quomodo scilicet dominetur & dominaturū sit, & per quæ, & nō sufficere diem hodiernum contemplari, sed & crastinū, & omnes venturos, post eū, a principio vsq; ad finē, vt ex tempore medicus colligat, q̄d sibi faciendū sit, nec ita temere tempus negligat, suáq; inscitiam

Influentia quid.

Influentia vis quanta.

tiam detegat. Si enim tempus, pluuias & rosas, ac flores, & alia a primo ad vltimum proferre & perficere nullo prohibente potest: idem etiã morbos iuxta suum placitum finiet. Cum igitur tempus hęc possit, medico certe id considerandum erit, vt quid possibile, quid impossibile sit, sciat, & quid faciendum sibi sit, intelligat, ne ars criminetur, quam Deus creauit, & ęgrotus peius habeat, id quod Deus minime cupit. Tempus acutũ est: singulis enim horis aliquid noui affert, sicut hominis cogitationes omnibus horis aliæ atq; aliæ sunt iuxta duodecim horas diei: nemo scire eas potest, nisi vnus solummodo: ita etiam tempus semper aliquid noui afferr. Quis acumen propositum & secretum consilium ipsius animaduertere potest? Ideoque Medicus non sibi nimium attribuat. Is enim superiorem se dominum habet, nempe Tempus, quod cum Medico ludit, vt catus cum mure.

Medicus sit Astronomus.

Temporis vis.

Tempus Medico dominatur.

Experimentum fallax.

DIcit Hippocrates, experientiam posse esse fallacem, quasi diceret, ne nimium fidas experientiæ tuæ. Ea enim perinde est in Medicima nu, ac cor fœminæ in manu amatoris, qui credit se illud habere, sed sæpe non habet. Nihil enim fidendum est fœminæ, ita nec experimentis. Hæc est sententia Hippocratis. Nihilominus experientia est ars & auxilium ægrotorum. Non igitur falsam eam, imo certam esse & vsitatam oportet. Nam & ipsa & Medicus a Deo creati sunt. Quod si autem medicina fallax esset, hoc non commendaret Medicinam, imo esset diminutio existimationis ipsius, atque ita ex medicina nullitas efficeretur, quod longe absit. Sicut vxor fideliter debet viuere cum marito suo in coniugio: ita etiam medicina fide connubiali debet esse iuncta medico. Tunc is minime est fallax. Quid autem coniugium confirmat? Et quid est coniugium? Nil nisi cordis cognitio, hæc est principium & finis. Ita etiam medicus & Medicina se inuicem agnoscere debent. Tunc nihil fallaciarum iis inerit. Vbi autem intellectus non est, ibi vtrinque dolus & falsitas est. Tempore itaque Hippocratis non ita se habebat in medicina: imo colocynthis omnibus equis adhibita fuit, vni profuit, alterum perdidit. Ideo ab eo fallax vocata est: in caussa est, quod mutua vtriusq; notitia defuit. Quin egerunt sicut medici pustularii, qui vna vnctione omnes vngunt. De tali dolo Hippocrates hic loquitur. Hoc modo se habuit medicina in principio, vt nullam theoriam habuerit, sed solum experientiam, hoc laxare, hoc constipare. Quomodo autem & cur, id ignoratum fuit. Ideo vnus saluatus est, alter perditus. Nunc autem cum theoriam habeat medicina, non amplius ita se habet, imo scientia adest & non amplius ex-

Experientia cur fallax.

Fœminarum fauor dubius.

Experientia quid.

Coniugiũ Medicinæ & Medici æquales.

Coniugiũ quid.

Experientia absque ratione nihil valet.

perimentum fallax est,sed verax,id quod facit theoria medica,quæ quatuor columnis innititur, Philosophiæ, Astronomiæ, Alchimiæ,& Physicæ.

Iudicium difficile.

SEntentia Hippocratis hæc est. Quandoquidem dixit,vitam esse breuem,vt medicus iam cito perfici nequeat in arte sua, sed tardius veniat,ita vt tempus ei prædominetur,nec certa sit in manu ipsius medicina: hinc iam sequitur,nullum bonum iudicium ferri posse.In omnibus enim principalibus capitibus artis dubium est, & non certitudo. Quando autē quatuor supradictæ columnæ alicui bene notæ sunt,tunc longe aliter res se habent. Vita enim longa est, ars breuis,tempus flectitur & regitur,experimentum freno innexum est,atque hoc modo iudicium ferri potest non dubium, periculosum, aut temerarium,sed certum,quo medicus sanitatem restituere potest. Medicina ars est. Cum igit' ars sit,tam rotūdam eam esse oportet, q̄ est circulus, ita vt omnia ea,quæ in circulo consideranda veniunt, etiam in Medicina considerentur. Sicut igitur circinus suum opus efficit; ita etiam medicina suum perficere debet. Æqualis enim ipsis inest potentia, sed non similiter discunt. Circinus est visibilis,vt ex opere ipsius patet. Medicina non est visibilis. Hoc suam habet rationem: nihilominus & circinus & medicina ad opera destinata sunt. Cum igitur Hippocrates non in animum induxerit circinum,eumque medicinæ compararit,sequitur,desperationem in medicina esse oportere: Quod si autem conditio & ratio Medicinæ,qualis est,in Geometriam deduceretur,quis,si modo vellet, errare posset,aut dubius esset? Qui autem circini modo non agunt, ii nolentes quoq; errant, sicut lapicidæ, fabri lignarii.Ita etiam medicus in sua professione.

Medicina ars est.

Medicina tam certa debet esse, quam sunt Geometrica.

Nec vero sat est,suum fecisse officium,nisi suum quoque ægrotus,suum astantes faciant,sintq; externa rite comparata.

Vult Hippocrates, vt ægrotus obremperet,& omnia ea faciat, quæ ei præcipiuntur & pręscribuntur a medico. Sed nec ipse solum suum officium facere debet,cum sit vna tantum persona,imo alii quoq;,qui curam ipsius gerunt,qui ipsi ministrant, coquunt,eum hinc inde portant,lectū sternunt,vt scilicet illi,ægroti cor,animum & desiderium in se habeant, ita vt in vniuersum sit vnum & idem cor. Est autem pium & æquum hoc dictum,iuxta illud: Dilige proximum tuum sicut teipsum. Cum itaq; tibi qui ministrat,'ægrotus sit proximus: merito vnum cor cum ipso habere debes,ita vt ęgroto ea facias,quæ tibi fieri velles,si tu decumberes. Cuiius æstimare licet,cur Hippocrates hunc Aphorismum scripserit,nempe ob ea, quæ

ea, quæ nunc quoque multis accidunt. Sæpe enim aliquis ægrotat, quem libenter vxor eius mori videret, aut ipse vxorem, seruus dominum, dominus seruum, frater fratrem, sodalis sodalem: Cur? Non opus est enumerare. Quādo igitur familia hoc modo aduersatur patrifamilias, quid sperabit ibi Medicus? Etiamsi enim ægroto bene velit, & bona præscribat, vt debent singula fieri: attamen cum illi, de quibus dictum est, aliter sint animati, quam ægrotus, medici ars confunditur, ægrotus perditur, heredes gaudent, medicus læditur, ars dehonestatur. Vnum igitur cor esse oportet, tunc ægrotorum salus incipit. Necesse est enim vt auxilium feratur & ministretur ægroto ab ipsomet, a medico, & ab his, qui in domo ipsius viuunt, qui omnes simili corde præditi esse debent.

Aphorismus secundus.

In turbationibus alui & vomitionibus, quæ sponte fiunt, si qualia oportet purgentur, confert & facile ferunt, sin minus contra fit. Sic & vasorum inanitio, si qualē fieri oportet fiat, confert, & facile ferunt, sin minus, contra accidit. Proinde & regionis, & temporis, & ætatis, & morborum habenda est ratio, pro quibus talia vacuari conueniat nec ne.

HIppocratis sententia est, omnia profluuia & vomitus per superiora, quæ per se absque purgatiuo oboriuntur, considerari debere, an opus sit ea purgari nec ne, & vbi natura nimium expellere deprehendatur, vt non adiuuetur, sed sistatur. Placet mihi autem hoc dictum. In dysenteria enim hæc summa medicina est, medicamento vehementi per inferiora deiicere: ita enim dysenteria vtilissime sanatur. Similiter in vomitu vehementissimis vomitiuis rem aggredi decet. Ipsa enim experientia probat in quolibet fluxu per superiora & inferiora, si medicina illi materiæ conueniens administretur, quod præsens adsit auxilium. Oportet a. in tali cura magnam cognitionem & obseruationem adesse, vt illud ipsum medicamentū accipiatur, quod aptum sit fluxum illum expellere, ne aliud expellatur. Alias mors importaretur. Nec nō hoc ēt curandū est, vt terminus quantitatis nō excedatur, ita vt dosis par sit morbo in efficacia. Notandum quoq; est, si signa virium nimium recessissent, & nō adessent, sed deficerent, nō debere tunc seruari hunc processum, imo constipatio fiat & cōstructio citissima. Ideoq; recte hoc loco Hippocrates dixit, & si ei obtemperes ita esse experieris. Exempli & testimonii gratia hæc affero: *Scamonea* curat dysenteriam: alcali de *Serapino* curat profluuium: *Splen* castrati sistit fluxum menstruum: extractio *Hellebori* vomitum phlegmaticum tollit: atque hæc omnia per expulsiuam virtutem operantur. Testatur quoq; Hippocrates, si per se omnia sint expurgata, ita vt nihil am-

Dyssenteria cur a. *Scamonea &c.* *Alkali de Serapino.* *Splen curat.* *Extractio Hellebori.*

plius adsit, quod constipatio fieri debeat. Illa autem fiat per SPIRITVM VINI sumtum cum fragmentis pretiosis & corallis, qui hæc omnia sistit. Quin & hoc verum est, alia constipantia, quæ tali constructioni minime adhiberi debent, contra ordinem naturæ post suam constipationem colicam parere, tumores, hydropem, paralysin, & plures similes morbos. Ideo aptissimis constrictiuis vtendum est, vt hæc euitentur.

Spiritus vini cum corallis cõstipat.

Sic & vasorum inanitio, si qualem fieri oportet, fiat, confert, & facile ferunt, sin minus contra accidit.

Quando in homine inanitio accidit, quæ quidem tam est possibilis, ac fluxionum ortus, tunc similiter ac cum fluxibus procedi debet, nẽpe si aliquid exsiccandum restat, & exhauriendum, fieri id debet. Sin, minus, impediri id debet. Sæpe enim natura in seipsa superfluum aliquid inuenit, idq; per se cõsumere nititur & exsiccare. Hac autẽ operatione incipiente, ægrotus corpore decrescit, quod non debet fieri. Medicus tamen non debet conari, vt hanc consumtionem impediat, imo potius naturam adiuuare debet, vt melius propositum finem assequi possit, atque ita consumtio ista Medicina est, quæ nullo modo impediri debet.

Medicus quando naturam iuuare debeat.

Quod si autẽ natura nimia esset in consumendo, tunc auerti, & ab illo proposito in aliud dirigi debet. Hippocrates itaque hoc loco egregiam doctrinam tradit, sed medicamenta huius doctrinæ non adiungit. Ego autem ex medica experientia hoc ei testimonium do, NATVRÆ AVXILIVM IN AVRO, CONSISTERE, SI ILLVD PER PROCESSVM VINI FORTIS IN LIQVOREM REDIGATVR, &c.

Naturæ consortatio in auro.

Ponderatio habenda est, & temporis.

In hac autem Medici operatione iuxta doctrinam huius aphorismi, Hippocrates admonitionem suggerit, quid medico considerandum sit, nempe tempus & hora, scilicet quomodo quæuis hora, non vna solum, per se constituta sit. Mutantur enim quotidie tempora. Expendi etiam debet, quid ferat natura, quid medicina, quid signa, vt iuxta illa se omnimode Medicus componat, illis resistat vel obsequatur, non temere, & fortuito, sed cum prudentia, scientia & bono intellectu veræ & idoneæ Medicinæ.

Prudẽtia Medici.

Et Temporis.

Astra tempus regunt: astra autem insunt elementis, & in elementis habitant, sicut anima in carne & sanguine, & sicut spiritus in corpore, & medicina in herba. Herba enim non est Medicina, corpus non est anima, ita nec elementa sunt astra. Nihilominus operatio & effect' procedit ex quatuor corporibus elementaribus. Ideo medicum decet esse

Astra Elementorũ.

peri-

peritum Astronomum, vt sciat quid tempus ferat, auferat, integret, frangat in rebus naturalibus, vt illi resistere possit.

Et Regiones.

PОrro etiam considerandum medico est, quali in regione ægrotus sit, hoc est, quam singularem proprietatem & naturam regio illa habeat. Vna enim prouincia differt ab altera, vna terra ab alia: sic & lapides, vina, panis, carnes, &c. h.e. quælibet regio peculiarem naturam & specificam habet vltra generalem proprietatem, quam totus mundus habet. Hanc proprietatem bene considerare debet Medicus. Idcirco etiã Cosmographum & Geographum eum esse oportet, easq; artes optime nouisse. Quales autem illæ sint, & quid doceant, vna cum Astronomia, non opus est in commentario describere. Nam in suis voluminibus hæc quærenda sunt, quomodo scilicet ad Medicum pertineant. *Qualibet regio specificum aliquid habet. Medicus sit Cosmographus & Geographus.*

Et Ætatis.

HVius rei eiusmodi exemplum accipite. Pono casum, puerum laborare febri quartana, similiter adolescentem, virum, senem. Horum quilibet peculiarem curam requirit, cum tamen cura per se sit vna eadẽque; nihilominus discrimina aliqua sunt in addendo vel detrahendo. Medicus igitur distributionem ætatum hominis considerare debet, nec non ætatis medicinæ, ætatis morborum, & ætatis ipsius temporis. Cum enim mundus stetisset annos mille: facilius curari homines potuerunt: ante duo millia annorum iterum melius: ante tria millia adhuc melius, & quo propius ad nos acceditur, eo deteriores fiunt morbi. Omnes igitur ætates bene considerari debent, videlicet horarum, temporis hominis, mundi, morborum, &c.

Et Morborum.

SImiliter etiam morbus per se considerari debet, quid sit, qualis sit. Atque hæc exacte cognoscantur, non opinando aut putando. Dicit n. ἐπιβλέπειν, id quod Medice est deliberare, cognoscere, scire, non dubitare, ambigere. Vbi enim non est certitudo hæc, ibi etiam cura incerta est. *ἐπιβλέπω*

Vult autem Hippocrates, medicum ita intelligere supradictos quinq; articulos, non in hoc solum aphorismo, imo in omnibus aliis morbis isti articuli sunt necessarii. Norit igitur medicus vbi diligentiam adhibere debeat, vbi non, quando & quando non, ne diligens & curiosus sit, vbi nõ opus est, & vbi opus est, negligens sit. Talem igitur decet esse Medicum, vt artem suam excerceat cum bona & recta contemplatione eorum, quæ ad ægrotum pertinent, idq; a studio ęgrotum sanandi. Fruetur enim *Cõclusio.*

ita contemplatio bono successu: a supremo enim medico regitur, qui eam fortunat, & recta semita dirigit.

Aphorismus tertius.

Athletarum plenior corporis habitus, si ad summum sit perductus plenitudinis gradum, lubricus est. Neque enim eodem permanere aut consistere potest: cum vero non consistat, nec iam possit in melius proficere, superest vt recidat in deterius. Quamobrem plenior ille corporis habitus haud cunctanter est soluendus, quo corpus nouæ nutricationis initium capiat: non tamen vacuando eo vsque pergi velim, vt vasa in se penitus considant: hoc enim tutum non est, sed quatenus natura feret, eo progredi oportet. Sic & extremæ vacuationes periculosæ: contraque repletiones extremæ similiter periculosæ sunt.

CVm Hippocrates de morbis loquatur: in hoc aphorismo eorũ morborum mentionem facit, qui vsq: ad summum tendunt, & quando in summo gradu sunt, tunc mitescunt & tolerabiles fiunt in speciem, sed fallaces sunt: tandem enim redeunt. Quamuis enim eiusmodi ægroti videantur esse hilares, tamen in illa quiete & lætitia permanere nequeunt, & quies illa, si quæ adest, non in bonum cedit, sed in peius, In morbi enim tyrannidem recidunt. Scitote igitur Hippocratem hoc in loco recte locutum. Quilibet enim grauis morbus, qui alienis signis præditus est, difficulter curatur. Exempli gratia, epileptici quamprimum incipiunt quiete frui cum læto indicio, tunc cito morbus redit, similiter in morbo S. Viti, quãdo morbus est in supremo gradu, tunc exsultant, & sic in aliis morbis plurimis, qui ad mortem tendunt, vbi cum optime valent, mors lecto astat. Mors enim & quies sanitatis non possunt simul esse. Quod autem quies venit, id fit ratione naturæ, quæ existimat se mortem aut morbum superasse, quiescente interim morte vel morbo, & exspectante terminũ propositi sui. Cum autem ægrotus lætatur, tunc morbus rursum consurgit, & contra sanitatem pugnat. Quando hoc modo aliquantulum progressus est morbus, tunc iterum quiescit, & videtur adesse bona valetudo, sed fallax ea est. Hi læti habitus, signa sunt morbi diuturni aut mortis.

Grauium morborũ quies repentina non bona.

Epilepsia recidiua quod signum.

Morbus S. Viti.

Quies in morbis grauibus vnde.

Quamobrem plenior illa corporis habitudo cunctanter est soluenda.

Cura igitur iuxta sententiam Hippocratis est, vt læta illa signa, quę tam bonæ spei sunt, frangantur, h. e. vt in morbum transmutentur, ita vt nihil læti conspiciatur amplius, idq; cito faciendum. Siue enim ad mortẽ, siue ad fixum morbum res inclinata est, properandum est. Quamprimũ enim in fixis morbis signa dimidium annum durant, non amplius vulgaribus medicamentis subiiciuntur. Quod si in morbis letalibus ter redeant, vsque ad mortem durant. Idcirco statim omnia in morbum vnum sunt conuertenda, qui curæ obsequitur, & alicuius spei est.

Vt cor-

Vt corpus noua nutricationis initium capiat.

Caussa cur properandum sit,est, vt corpus ex natura sua prius cibum accipiat,quam morbus accedat,& cibum inficiat,priusquam fruatur eo. Si enim corpus in cibi sumtione posterius sit,tunc peruerse res agitur: ita enim morbus pascet corpus & non natura, sicut ordinarie fieri debebat. A morbo autem nutriri,totum corpus infici est.

Non tamen vacuando eo vsque pergi velim, vt vasa in se penitus considant, hoc enim tutum non est, sed quatenus natura feret,eo vsque progredi oportet. Sic & extremae vacuationes periculosae sunt.

Non bonum est etiam signum, sicut superiora,si compressio fiat vel coangustatio, siue a morbo siue a Medicina. Similiter si purgatio fiat ꝓpter accidentia,ea quoque non conueniret. Morbus enim vel ad mortẽ, vel ad fixam naturam dispositus est. Quod si igitur illa accidentia tollere coneris,ea quae in toto corpore sunt,ad cor penetrabunt,& res peior erit quam prius.

Et contra repletiones, si extremae fuerint, similiter periculosae sunt.

Quamuis post sumtam medicinam sanitas aliqua consequeretur, ea tamen non est constans. Quamprimum enim aliquod priorum signorum redit,nemo ea iterum delere potest, vt in principio,imo ita rem relinquere & Deo committere oportet. Natura enim hic atteritur,debilitatur & euanescit,& absque omni auxilio recedit.

Aphorismus quartus.

Victus tenuis & exquisitus in morbis longis semper, in acutis vbi non conuenit, parum tutus est, & rursum victus, qui ad extremam peruenerit tenuitatem, molestus est, si quidem quae ad summum peruenerint repletiones, molestae sunt.

Sententia Hippocratis est, quad in difficilimis & maxime diuturnis *Vbi diaeta*
morbis mediocris & decens diaeta seruari debeat. Quod si id non sa- *studendũ*
tisfaciat,periculum esse,ne aeger difficulter curetur: Quod si ad extremũ *sit.*
diaetam adhuc subtilius & arctius constringere velis,metuendum esse,ne illud quoq; frustra fiat. Et postremo si repletio inducat̃,ita vt morbus seipsum repleat,& non diaeta,illud quoq; malũ esse signum. Verũ certe est, quẽlibet morbum,siue mortalis sit,siue alias diuturnus,non indigere pe- *Diaeta in*
culiari diaeta. Natura n. cibum non appetit,imo morbi tota plena est. Id- *nullo mor*
circo quando diaeta mediocris non iuuat,signũ est,non diẹta,sed medici- *bo vtilis*
na agendũ esse. Vbi n. morbus seipsum pascit,ibi diẹta non op⁹ est,sed so- *est.*
la medicina. Morbi n. seipsos replent perinde ac si q̃s seipsum nimio cibo *Diaeta*
obrueret,ita etiam morbus saturatur. Hippocrates tamen hoc in loco de *quando*
nulla Medicina loquitur, nec morborum nomina apponit, sed solum- *opus sit,*
modo generalem aphorismum facit, qui omnibus morbis conueniat, *& quando minus.*

quaſi diceret: ſi in magnis morbis contingat, diætam nihil proficere, tũ diætę nõ eſt ſtudendum, quin potius medicinæ omnis opera impendenda eſt. Natura enim ſeipſam paſcit adeo, vt & plena ſit. Aliud nihil docet hic Aphoriſmus.

Aphoriſmus quintus.

In tenui victu peccant ægroti; quo fit, vt magis lædantur, ſiquidem quoduis peccatum grauius hic, quam in paulo pleniore victu eſſe ſolet: eadem de cauſſa ſanis etiam valde tenuis ſtataque & exquiſita victus ratio parum tuta: quia errata grauius ferunt. Quare tenuis exactuſque victus paulo pleniore exſiſtit maxima ex parte periculoſior.

Nõ fame, ſed Medicina morbi curãdi.

VVlt hoc in loco Hippocrates, ægrotos non debere vti ſeuera diæta, aut multum ei tribuere. Qui vero contra faciunt, & per diætã multũ efficere volunt, ii magis ſe corrumpunt. Obſeruate autem cauſſam, quare dicat: morbus qui tali diæta curatur, non curatus eſt. Deſinente enim diæta redit morbus & creſcet denuo. Non enim diæta, ſed Medicina curare debet. Idcirco ægroti in ſeipſos delinquunt, cum morbos fame pellere conantur. Morbus enim nulla fame pellitur. Diæta quidem ſeruari debet, non vt cura, ſed vt naturam idoneam conſeruet, vt ſuas actiones eo melius perficere poſſit.

Diætæ vſus.

Siquidem quoduis peccatũ grauius hic, quam in paulo in pleniore victu eſſe ſolet.

Vbi diæta liberalior eſſe debeat.

Craſſities tutior tenuitate.

Quando igitur peccatum aliquod committitur in medicina, ſicut de diæta dictum eſt, tunc non parua mala efficiet ipſa, imo magna incõmoda inuehet, & maiora quidem, ſi ægrotus per ſe ſubtilis ſit, quã ſi craſſus ſit. Notate igitur, craſſum melius eſſe hic, quã ſubtile. Craſſities enim plus roboris habet quam ſubtilitas. Vbi igitur robur eſt, ibi porrigendum eſt nutrimentum, illudq; minime denegãdum. Si igitur in rapis plus eſt, quam in *, tunc rapæ dari debent non *, hoc eſt, ægrotus non ſubtilibus diætis ſanari debet, ſed potius eiuſmodi orbis, in quibus plus virium eſt.

** Prunis paruis, quæ Ziparlin vocantur.*

** Pruna.*

Eadem de cauſſa ſanis etiam valde tenuis, ſtataque exquiſita victus ratio parum tuta: quia errata grauius ferunt.

Sani tenuiter nõ nutriendi.

Quin & hoc nobis pro admonitione accipiendum eſt, ne ſanos homines adeo ſubtili diæta nutriamus, ſed potius cibo efficaciori: nec ad amuſſim ſeruari diæta, aut iuxta numerum dimenſum debet, imo varia concedere permittamus, non certa quædam. Quando enim in morbos incidunt, eo melius, cibos craſſiores ferre poſſunt, & citius ſanabuntur, quã ſubtiles homines. Qualis igitur eſt cibus, talis etiam fit natura: quæ ſi a cibo ſubtili nutrita ſit, in medicina parum adiuuat: ſi vero a cibo robuſtiori ſit paſta, tunc medicinam egregie ſubleuat.

Craſſiores citius ſanantur gracilibus.

Quale alimentũ tale quod alitur.

Quare tenuis exactuſq; vict⁹ paulo pleniore exſiſtit maxima ex parte piculoſior.

Idcir-

Idcirco medicus non multum ſtudebit diætis ſubtilibus, nec multum per eas efficere conabitur, qu n potius hoc cogitabit, diætas eſſe fallaces, medicumque decipere, quando ſubtiles ſunt. Auxilium enim medicinæ debitum negligit. Non igitur docet Hippocrates, vt medicus vel ægrotus diætæ incumbat, & per eam multum efficere conetur, ſed vt diætam præſcribat, quæ naturæ ſit conueniens ad eam roborandam, eaque ſit craſſior diæta. Studium autem præcipuum collocet in medicina, quæ poteſtatem habet ſanandi ægrotum. Hæc ad id creata eſt, non diæta.

Diæta præſcribenda modus quis.

Medicina ſanat, non diæta.

Aphoriſmus ſextus.

Ad extremos morbos extrema exquiſite comparata remedia optima ſunt.

HOc in loco Hippocrates quãdam prophetiam ponit, nempe quod poſtremis temporibus, extremæ medicinæ adhibebuntur, idque ita intelligendum eſt. A principio ſuo vſque ad finem res quælibet ſemper fit magis magiſque adultior, robuſtior, peruicacior, & quo propior eſt fini, eo eſt vehementior. Exempli gratia, ſeritur glans in terram. Illa igitur magis magiſque creſcit, donec tandem poſt multos annos magna fiat arbor. Hæc igitur arbor in initio cultro poterat exſcindi, nempe cum adhuc eſſet ferula: poſt vero magna opus eſt ſecuri ad eam ſecandam. In initio puer eam potuiſſet diſſecare; poſt vero duo vel tres viri adulti ſatis laboris habent, vt eam exſcindant. In initio momento oculi diffiſa fuiſſet: poſt vero vix in aliquot ſeptimanis diſſecari & findi poteſt. Ita etiam ſe res habet cum morbis, qui incipiunt oboriri leuiuſcule, & tandem adeo adoleſcunt, vt vehementiores magis, magiſque fiant, donec tandem in *exaltationem* ſuam deueniant. In principio leuis medicina eos curaſſet, poſt vero minime poteſt. Dicit igitur Hippocrates, medicinam adhiberi debere iuxta gradus, hoc eſt, morbo primi gradus, primi gradus medicina: medio medii: extremi extrema & fortiſſima medicina debetur. Scitote autem gradationem medicinæ iuxta hoc exemplum debere intelligi, ſi quis laboraret hydrope, iſque eſſet in initio. Hinc ſequitur leui & facili via eum curandum, nempe per pilulas de Serapino, de gummis, &c. Quando autem morbus augetur, & ad medium peruenit, tumorque fit maior, tunc medicina prior non amplius valet. Oportet igitur aliquid fortius adhiberi. Morbus enim eſt fortior, & præterea aliqua ſymptomata habet, quę & ipſa reſpicienda ſunt in cura. Quando autem ad ſummum gradum peruenit, tunc ægrotus totus tumet, breuis eſt anhelitus eius, caput & alia membra valde dolent: hæc omnia ſimul cõſiderari debent, & ita præparanda eſt medicina, quæ ſiti, anhelationi, & omnib. membris conducat, illaque erit extrema medicina.

Poſteriorum annorum morbi prioribus peiores.

Gradus morborũ & medicinæ ſint æquales.

Pil. de ſerapino. & gummis hydropem curant incipientem.

Morbi extatibus differunt. Differunt itaq; medicinæ morborum cum in principio sunt, ab iis quæ in fine sunt. Aliter n. se habet principium, aliter medium, aliter finis. Scire igitur decet medicum, quomodo medicina eo redigenda sit, vt & in extremis morbis valeat. Exempli gratia; pilulæ de serapino & de mezereo iuuant in initio, sed non in fine: si a. eas in quintam essentiam transmutes, & in altiori gradu colloces, tunc & extremo morbo medebuntur. *Exaltatio medicamentorũ.* Si n. morbus aliquis vsq; ad extremum crescit, & in initio medicinam suam habet naturalem, scitote certo q; illa medicina per artem etiam exaltari possit, vt semper in pari gradu sit cum morbo. Medicus igitur scire *Alchimia natura amula.* debet id, quod medicina patefacit, sibi imitandum esse, nempe per Alchimiam, quæ ars hæc omnia præparare & perficere docet.

Aphorismus septimus.

Cum itaque morbus peracutus est, extremos protinus labores habet, summeq; tenui victu est vtendum. Cum vero non est, sed pleniorem victum licet exhibere, tantum de extrema victus tenuis ratione remittendum est, quantum morbus extremis est remissior.

In morbis repentinis & intensis cibus tenuis est. Qvilibet morbus acutus, qui cum summa angustia ingruit quasi mors, qualis est pestis, mania, & alii plures, quando inuadit aliquem, statim secum inducit extremos languores, summusq; dolores. Exempli gratia, febris in principio mitis est. Vis autem ipsius magis magisque augetur, donec tandem pessima fiat: ita de his morbis intelligendum est, quando inuadunt aliquem, tunc statim summi dolores in initio adsunt, ita vt morbus & dolor in initio & fine vnum & idem sint, hoc est, statim cum principio adest mors cum omnibus suis conditionibus. Dicit igitur Hippocrates, quando eiusmodi acuti morbi incipiunt, qui initio pessimi sunt, tunc cibo tenuissimo & leuissimo pascendus est ægrotus. Caussa est, quod *Cur?* vbi talis morbus est, ibi omnes naturæ vires pugnant cum morbo. Si igitur natura non ordinario cibo & caute pasceretur, tunc cibus digeri non posset: natura enim ægrotum in pugna cum morbo non deserit. Quod si autem cibus indigestus remaneret in ventriculo, alius inde morbus sequeretur, & morbus ita duplicaretur. *Cibi qui leues.* Cibus igitur dandus est tenuis & leuis, qui sponte sua pertranseat, non indigens multa digestione, quales sunt iuscula & legumina ac pultes, tales naturam in cursu & pugna sua non impediunt. Si autem non tanta sit vehementia morbi, ibi pro ratione ægroti cibus dari potest liberalius. *Cibus & potus optimus, qui simul sit medicus.* Necesse autem est adhuc vnum scire, quanquam eius Hippocrates nullam faciat mentionem, nempe quod in eiusmodi morbis diæta vel cibus debeat simul esse medicina, q̃ naturam adiuuet. Exempli gratia: si peste quis correptus esset vel pleuresi, tunc cibum

bum oportet expellere, vt natura exoneretur & liberetur, idq; fieri debet per *aurum Diaphoreticum*, & per *Tartarum Diaphoreticum*, quanquam hæc medicinæ non cibi esse videantur, sed cibus & potus sunt. Qui enim illis nutritur, non moritur fame, etiamsi nihil comedat, quantumuis parum de supradictis accipiat. Sciendum igitur, has esse medicinas simul & nutrimenta, & in tali nutrimento summum arcanum latet.

Aurum Diaphoreticum propositum. Tartar. Diaphor. &c. Vide Archidoxorum prologum.

Aphorismus octauus.

Cum morbi vis est maxima, tum vel tenuissimo victu est vtendum.

QVilibet morbus, qui in summo gradu est, tenerrime tractari in cibo & potu debet, ne scilicet tali ægroto detur cibus, qui corpus penetret aut delectet, quales sunt aromatici, delicati cibi, pisces, gallinæ, &c. Vbi enim tam boni coqui sunt, ibi natura oblectatur & morbum deserit in suo conflictu, delitiasq; appetit, atq: ita seducitur. Cibi non delicati sunt optimi in hac diæta. Similiter nullum forte & exiliens vinum dare debet. Sicut enim hoc vinum cerebrũ inebriat & debilitat, ita omnia quoq; membra eneruat. Ideo dari debet vinũ leue, in quo natura nullum robur quęrere possit: & quamuis naturæ aliquid boni dare velis, id tamen non sit copiosum. Quin & hoc vobis notandum est, quanquam Hippocrates id non dicat, lacticinia & alios cibos, qui morbum ad se trahunt, morbum tollere, cum eum secum per vrinã & sedes euehunt, vt in icteritio morbo *granum iuniperi* egregius cibus est ad pascendum ægrotum vna cum aliis cibis, nec non *aqua de cerasis* peculiarem vim habet, si bibatur in alio potu. Medicum igitur ita decet esse prudentem, vt diætam non solum in certo pondere potus & cibi constituat, subtilissimosq; cibos deligat, sed vt potius cibos illos accipiat, qui simul medicina sunt, illis fruatur ægrotus. Illi conueniunt morbis illis, qui in statu suarum virium sunt.

Cibi debent simul esse medicinal. Granum iuniperi. Aq. de cerasis.

Aphorismus nonus.

Sed & ex ægroto coniecturam facere oportet, an is cum præscripto victu perstet vsqu. ad morbi vigorem, & an prius deficiat, imparq; cum tali victu succumbat prius, quam cedat morbus & obtundatur.

OPortet ẽt medicum considerare, vbi diæta aliqua nihil iuuat, ne diutius in ea pseueret, sed medicinã admoueat, siue ea cibus sit siue nõ. Illud n. maxime necessarium est, quomodocunq; agatur. Cum a. Hippocrates tot verba faciat de diæta, sciẽdũ vobis est, nõ esse intelligendũ solumodo cibum & potum, quib. summopere student medici Italici & Gallici. Imo aliter diæta hic intelligenda est. Hippocrates n. diætam non solum ad nutriendum recte corpus requirit, sed potius vt curet. Decet

Diæta vocabulum quid significet.

Cibi medicati & eorum dosis.

igitur medicum considerare, quæ virtus insit cuilibet cibo, ita vt eos cibos sumat, qui simul & cibus & medicina sunt, diætamque ordinet non propter nutritionem, sed potius propter medicinam, & vt abstinentia præscribatur tantum propter medicam vim, quæ cibo inest, non propter repletionem vel abstinentiam cibi nutrientis. Exempli gratia; laborat aliquis quartana, illi præscribenda est diæta, quæ debet esse & cibus & medicina. Dosin autem diætæ & quantum ægrotus edere debeat, colliges in administratione iuxta vires & robur medicinæ, quæ cibo inest, non iuxta nutrimentum, quod inest cibo. Sal igitur quartana laborantis, sit *sal absinthii*, caules ipsius laxent; carnes eius attrahant, digerant, & per aluum purgent. Similiter de potu, vinum eius sit medicina, hoc est, sit præparatum cum illis rebus, quæ morbum istum pellunt. Nihil igitur propinari ægroto debet, cui non insit vis quædam medicinalis.

Dosis ciborum medicamentosorum unde æstimanda.

Aphorismus decimus.

Quibus igitur vigor statim futurus est, eos tenuiter statim habere oportet. Quibus autem posterius, & in ipso vigoris tempore, & paulo sub ipsum, de victu demendum est. Antea vero plenius alendi sunt, vt perferre queant.

OPortet etiam medicum scire, quando cibandus & potandus sit ægrotus, idque sumendum ei est ex morbo ipso, prout is fuerit affectus. Hoc ita intelligite, cum nutritio ægrotum non curet, sed sola medicina: in ipsa quoque fundamentum erit diætæ. Ideo Hippocrates vult dicere, quomodo medicina administranda sit, quibus temporibus, quam fortis. Non enim semper natura medicinam amplectitur, sed interdum tātum, interdum vero non, vt iusta hora eligatur, in qua natura appetit medicinalem potū & cibum. Cum enim paroxysmus viget & morbus intumuit, tunc natura nullam diætam accipit. Est enim fastidiosa. Vult igitur Hippocrates, medicum debere animaduertere tempus idoneum ad administrandum naturæ. De his loquitur, non an pyta, poma, iuscula, aut alia danda sint.

Aphorismus vndecimus.

In ipsis paroxysmis cibum adimere oportet. Præbere enim noxium est. Et cum per circuitus redeunt morbi, in ipsis accessionibus abstinendum est.

ISte aphorismus, vt superiores, intelligendus est de eo, quando natura non est promta, non dandum ei esse cibum, sed tantum illo tempore, quando ei commodum est. Est enim tempus aduersum, & est tempus constans.

Cum enim morbus naturam & vim suam exserit, non bonum est

cum

cum eo agere, sicut cum viro irato nihil agi potest. Quando autem cum eo aliquid agendum est, oportet exspectare, donec præterierit ira, tunc est intelligens, vt sermonem & responsa tua percipere possit & alacriter respondere, &c. quæ omnia in ira naturæ fieri nequeunt. Similiter etiam intelligendum est de morbis exacerbatis. Notate igitur periodos, paroxysmos & accessiones, omnes esse naturæ iram eiusque furorē. Quanquam aliud genus iræ sit periodus, aliud accessio, aliud paroxysmus, aliud exacerbatio; omnia tamen hæc ira naturæ sunt, orta ex offensionibus, quas natura a morbo pati cogitur, aut morbus pati cogit a natura. Vtrinq; enim ira oboritur. Sciat igitur medicus iram aliam esse naturæ, aliud quoque eius tempus seu sanitatis aliam vero iram esse morbi, quando ille se ostendit. Hæc respicere decet medicum, vt videlicet iuxta tempus & horam agat, nihilque importuno tempore incipiat.

In paroxysmo ad bilectandum. Ec cur.

Paroxysmus est ira naturæ.

Periodus, accessio, par. &c diuersa sunt.

Paroxysmus quid sit.

Aphorismus duodecimus.

Accessiones vero & constitutiones morborum indicabunt, tum morbi ipsi, tum tempora anni, tum periodorum proportionis inter se obseruatio, siue ea quotidie, siue maiore interuallo fiant. Sed & ex iis, quæ postea apparent indicia sumuntur, velut in pleuritide sputum, si statim initio appareat, breuem fore denunciat. Si vero posterius conspiciatur, longam. Quinetiam vrinæ, alui faces, sudores, crisi, difficiles aut faciles, nec non breues aut longos fore morbos cum superueniunt, demonstrant.

VT medicus cognoscat naturæ irā in paroxysmis, consistentiis, periodis, accessionibus &c. primum omnium morbum sibi ꝓponat, cumq; funditus perscrutetur, quo cognito, horam & diem sciet quando naturæ ira incipiat, aut morbi etiam: & hinc ei notum erit, quomodo ei anteuertendum sit, & quando, ita vt mediante medicina vtraq; ex parte ira euitetur. Non solus n. morbus id facit, sed & ipsum tempus naturæ & morbi iram significat. Exempli gratia, nosti aliquem febri laborare, & ex arte & experiētia agnoscis eam esse tertianam. Iam igitur te scire oportet febris consuetudinem a principio vsq; ad finem, quando quies non sit futura. Similiter si febris accidat in autumno aut hyeme, tunc quartana est, id docet tempus. Ita quilibet morbus suum certum tempus habet, in quo oritur, de mense ad mensem, ab vna Luna vsq; ad aliam, ab ortu Lunæ vsq; ad occasum eiusdem, & sic de omnib. firmamentis, q̄ quidem tempus ipsum sunt. Lux n. & tenebræ tantum sunt nox & dies, non tempus, sed tantum diuisiones temporis. Firmamentum dat tempora anni. Qui igitur firmamentum nouit, is etiam scit quinam morbi singulis annis sint vēturi. Hæc decet considerare medicum, nec non planetarum circulationes, & progressus & egressus stellarum mobilium, q̄ alio atque alio modo suum cur-

Morbus ipse suas certas accessiones & determina habet.

Tempus.

Firmamē sūt causa temporū anni.

Medico quæ sint necessaria sint.

ſum habent, nouaq; tempora pariunt, & res augent vel debilitant: quomodo ſcilicet illarum effectus miſceantur. Simili modo ſe habent morbi, qui reguntur ab aſtris, vt ſtultus aliquis: & ſicut aſtra erunt & ſe habent, ita etiam ſtultus cum ſuis rebus hinc inde inconſtanter vagatur, ſemper alius. Tales igitur morbos medicus nouiſſe debet. Hoc enim modo præuueniendum erit iræ, ſicut dictum eſt, quod quotidie aut tertio quoque die ea accidere poſſit.

Signatura morborum.

Quin & hoc medico ſciendum eſt, morbos per ſe ſua ſigna dare, ex quib. medicus intelligere poſſit, an diuturni ſint futuri vel non. Nullus n. eſt morbus, qui non ſigna in ſe gerat ſui exitus & mutationis, ex quib. cognoſci poteſt, ſicut natura aliis modis ſe notam facit & deſignat. Eſt n. in morbo ſignatura quædam ſicut in homine, vt dicitur, homines ruffi ſunt perfidi; item quo debilior, eo ferocior: Eiuſmodi n. ſigna natura fecit, vt homo innoteſceret. Similiter etiam morbus quilibet ſignatus eſt ſuis ſignis, quæ medicũ ſcire decet. Dicit igitur Hippocrates, ſi poſt ſigna non ſtatim morbus veniat, ſignificare morbum breuem; ſin ſtatim, ſignificare morbum diuturnum. Cauſſa eſt, quod maturatio primo, non vltimo

Vis maturans in principio potentiſſima.

fieri debeat. Quod autem maturari debet, breui tempore matureſcere nequit: vis enim maturans in principio fere eſt efficaciſſima,

Excrementa, vt de morborũ conditione ſtentur.

Medicum quæ noſſe deceat.

Medicus a plebeio diuerſus ſit.

Signaturam morborũ Medico agnoſcendam.

Signaturam [illegible]

Vrina quoq; denotat, quorſum tendat morbus, nec non ſedes & ſudores. Hæc n. omnia ſunt excrementa earum rerum, q̃ ipſe morbus ſunt. Cum igitur ex morbo ſint, ex ipſis cognoſci etiam poteſt, quid circa morbum, vel ex morbo ſit. Sicut n. tabellarius veniens ex peregrinis regionibus interrogari ſolet, quomodo ſe habeant regiones illæ: ita oportet medicum omnimode experientiã ſuam habere & obſeruationem, vt gnarus conſiſtat ante ægrotum & non ignarus, & vt morbos auertere poſſit, & vt ſciat an diuturnus vel breuis ſit futurus, ac bene vel male exitum ſuum ſit habiturus. Hæc omnia bene didiciſſe debet medicus in omnibus morbis & minime vti generali conſuetudine, vt vulgus ſolet, quod iuxta ſuas opiniones tantum loquitur. Medicus autem non debet loqui temerarie, ſed ſcienter & iuxta artem medicam. Tam doctum enim eum eſſe oportet, vt a principio vſque ad finem ſciat, quomodo ſe gerere debeat. In ſumma *ſignaturam morborum* medicum in homine agnoſcere decet, ſimiliter quoque firmamenta, quidnam illa in ipſa tempora infundant. Tunc bene ſe habebit res omnis.

Aphoriſmus decimuſtertius.

Ieiunium ſenes non decrepiti ferunt facillime, ſecundum hos ii, qui conſtantem ætatem agunt, minus adoleſcentes, minime omnium pueri, atque inter eos maxime qui alacriores ſunt & viuaciores ingenio præditi.

IN hoc aphorismo ante omnia hoc exemplū notate. Arbor tenera in id inclinata est, vt crescat & augeatur. Quod si v. crescere debet, oportet eam habere aliquid a quo iuuetur in crescendo, & quod crescat: absq; illo enim non fiet ponderosior. Ex hoc sequitur, naturam, quæ est in potentia crescendi, illud ipsum, ex quo vegetetur, desiderare. Oportet igitur iuniores illud habere, quia crescere eos oportet, donec ad perfectam suam ætatem perueniant. Hac igitur de caussa puer plus humoris requirit, quam aliquis adultus, donec desinat crescere, hoc est vsq; ad vigesimum quartum annū. Dicit itaq; Hippocrates seniores melius ferre posse famem, quam iuniores. Iuniores enim duplici fame afficiuntur, fame scilicet crescendi, & fame sustentandi. Cum igitur seniores non amplius crescant, ideo fame crescentis potentię non stimulantur. Iuniores autem fame crescendi irritantur, ideo ieiunia ferre nequeunt, sicut seniores, qui si pro duplici fame comederent, seipsos frustra implerent non necessario. Ratione igitur potentiæ crescendi iuniores fame stimulantur, eamq; tollerare minime possunt, quin potius in morbum inciderent. Quando autem desinunt crescere, tunc vera fame afficiuntur, tunc incipiunt apti esse ieiuniis. Prius autem oportet eos comedisse plus, quam seniores, ex hac caussa, quod natura ipsorum viuidior & ardentior est, quam seniorū. Senectus n. magis magisq; fastidio afficitur & tædio, & natura eorū minus minusq; desiderat. Decrescit enim velut arbor, quæ appropinquante hyeme vnum folium post alterum amittit, vnamque virtutem post aliam, & quo vicinior est autumno, eo minus alimenti requitit, eoque melius carere potest, quam cum iunior esset, scilicet æstate instante.

Duplex fames in iuniorib.

Senectus iuuentute ignauior.

Aphorismus decimusquartus.

Qui crescunt natiui calidi habent plurimum, itaq; copioso cum egeant alimento, abunde ipsis suppeditare oportet, alioqui corpus consumitur. In senibus vero inest calidi parum, paucis propterea succendiculis egent, siquidem multis exstinguitur calidum. Ob eandem caussam etiam senibus non sunt febres perinde acutæ: frigidum enim est corpus eorum.

HOc loco dicit Hippocrates, eos qui crescunt, abundare calore natiuo, & ideo multo cibo indigere, ieiunioq; minus idoneos esse. Quod a potentiam nascendi vocat calorem natiuum, hanc caussam habet: sicut Sol omnes res instigat, & omnia per Solem crescunt, & Sol summum arcanum est in igne, & purissimus summusq; gradus elementi ignis, ita vt nulla species in elemento ignis, sit adeo clarificata & præparata vt Sol, ideoq; omnia p Solē maxime crescunt: ita ēt se habet *calor innatus* in homine, q in microcosmo est Sol elemēti ignis. Per hunc Solem crescit homo.

Sol arcanum naturæ.

Calor natiuus est sicut sol in mundo

Vbi igitur Sol iste fortis est, & efficaciter terram ferit, ibi oportet multas esse humectationes, pluuias, rores. Similiter in homine quoq; accidit d... crescit. Nam & microcosmi Solem multas humiditates, videlicet pluuiam & rores, hoc est, cibum & potum copiosum habere oportet. H... est dictum illud, Sol & homo generant hominem, ita vt homo sit pa... ex quo semen est: Sol v. vt vis crescendi in quantitate & robore. Se... igitur humano nutrimentum suum dādum est. Exsiccatur n. sicut ar... quæ siccitatis caussa arescit, & humido destituitur. Quare senes non a... ter Solem habent, quam hyems habet; & sicut Sol in hyeme terram f... gefieri sinit: ita etiam facit Sol microcosmi in senectute. Senectus est frigida, sicut autumnus: inde male cum ea etiam agitur: & sicut in hyeme & autumno natura Solem fecit, ita etiam in senectute comparatum est. Hyems non eget multa pluuia vel rore: nō n. ea consumere potest. Sic etiam senectus, si multum cibi ei daretur, omne id congelaret in glaciem, hoc est, mortem. Cum igitur senes ex vere in hyemem transierint, non amplius verni vel æstiuales sunt, non amplius caniculares: sed autumnales Octobri & Nouembri similes &c. fiunt & manent, ideoq; frigidis temporib. nō vernis, æstiualib. aut Augustalibus temporib. æquiparant̃, &c.

Sol M. cro cosmi. *Sol & homo generant hominem.* *Senectus est frigida vt hyems.* *Senes cur alimentis multis no egeant.*

Aphorismus decimus quintus.

Ventres hyeme ac vere natura calidissimi, & somni longissimi. Per ea igitur tempora plus cibi dare oportet, siquidem plus natiui caloris habent, quo fit vt copiosiore alimento egeant. Argumento sunt ætates & athletæ.

CVr ventres in hyeme & vere sint pinguiores hanc caussam naturalem scitote. Sol quo altior est, eo magis frigefacit corpora, hac de caussa, quod velut Magnes attrahat ad se sui simile, hoc est, hominis microcosmi Solem. Simile enim simili associatur. Cum igitur Sol exterior interiore fortior sit, hunc is omnino ex homine attrahit. Exempli gratia, Luna dominatur Lunæ hominis, quæ in cerebro est, ita vt homo Lunæ actiones in cerebro sentiat. Ita etiam de Sole intelligendum est, quod Solem suum homini is extrahat, hoc est, calorem adimat, vt non tam efficax sit per gradus aliquot, & per tot gradus Sol in homine frigesit. In hyeme vero Sol non est tam efficax in terris, sed multo debilior, ideo nihil ex homine trahit. Ex hoc sequitur, q; Sol microcosmi tot⁹ in ipso maneat, cum toto suo calore, natura & virib. Ideo homo in hyeme fortior est q̃ in æstate. Quin & omnia membra corporis illo sole gaudēt adueniente hyeme, cum integer cum omni & pfecta sua efficacia Sol adsit corpori. Huic ... tur Soli p hyemem satis ciborum dandum est, sat potus: Sol n. iste e... mnia absumit, sicut sol exterior aquā ex lacuna, aut fouea aliqua exhaurit. Animad-

Ventres cur hyeme pinguiores. *Sol exterior solem interiorē hominis in æstate debilitat attrahendo.* *Luna cerebro dominatur.*

An[illegible] [illegible]endæ etiam sint hominum ætates & dispositiones corporum. Differentia enim est inter iuuenes, seniores & maxime [illegible] Similiter etiam inter adultos, seniores & summe senes, plane decrepitos & plane pueros. Pro ratione enim ætatis plus etiam Solis [illegible] intus operatur, & ideo plus alimenti expetit. Quin & Athletica corpora [illegible] [illegible]tatione indigent: prout enim pinguia aut macilenta sunt. Sol etiam eorum fortis & efficax est. [illegible]

Aphorismus decimus sextus.

Victus humidus cum febricantibus omnibus vtilis est, tum maxime pueris, & illis, qui tali victu vti consueuere.

CAlor, quem habent omnes febres, non habet fere nomen, & non est ex Sole hominis, sed est alius calor, multo voracior & insatiabilior, quam lupus, si homini conferatur. Omnis autem calor febrilis igni similis est. Et sicut calor ab igne diuersus est: ita etiam calor ille febrilis diuersus est a calore naturali. Ex hoc sequitur, quod calor febrilis sit sicut lupus vorax, consumens & deglutiens omnia, & sola humiditate pascitur. Scitote igitur febricitantibus multos humidos cibos dandos esse, ne ignis ille febrilis naturale humidum inuadat, illudque exsiccet, etiam medullam ossium & membrorum, &c. sicut ignis lignorum, qui consumit omnia quæ adsunt, nihil relinquens nisi carbones & cineres. Medicum igitur considerare decet gradus ignis iuxta iuuentutem & senectutem prout opus erit, sicut sane gradus sunt caliditatum in vna complexione plus, quam in alia, in pueris & iunioribus maiores quam in senioribus. *Calor febrilis quis sit.* *Calor febrilis & nat. vt differant. Febricitantibus cur cibus humidus dandus sit.*

Aphorismus decimus septimus.

Videndum etiam quibus semel, quibus bis, plus minusue & gradatim sit cibus dandus. Dandum vero aliquid tempori, regioni, ætati & consuetudini.

VUlt Hippocrates in diæta non solum considerandum esse morbum, vt ægroto iuxta tempus morbi in die semel, bis aut ter, plus minusue cibus detur, prout fert ratio: sed & ætatis exigentia inspicienda, & pro ea diæta ordinanda: & præter senectutem vel iuuentutem, etiam regionis conditiones, proprietates, natura & essentia considerari debent, & pro iis etiam cibus & diæta constituenda sunt. Regionis enim natura & consuetudo spectanda & sequenda est, & nō frangenda in delectu cibi & potus, & quoties natura appetit, dandum. Nec non tempus est obseruandū. Diætæ enim æstatis nihil valent in hyeme, nec hyemales in æstate. Quælibet habet suum tempus: quod igitur illi tempori vsitatum est, in diæta seruetur, nec misceatur aliquid peregrini. Hoc modo regimina diętetica *Quæ in cibo dando spectanda sint.* *Diæta hyemis non conuenit æstati.*

ægrotorum constituenda sunt, sicut Hippocrates docet, & non introducendum est aliquid contra hunc aphorismum. Hippocrates enim hoc in loco sincerum medicinæ spiritum habuit. Medici autem illi nostri argutuli ex Germania Italiam facere volunt, id quod tantum ex mera superbia faciunt, non cogitantes, quid sit Medicina, alias Hippocratis doctrinam melius seruarent.

Hyppocra-tis laus de synceritate.

Aphorismus decimus octauus:

Æstate & autumno cibi copiam ferunt difficilime, hyeme facilime, Vere minus.

Coctiones æstate & autumno tur peiores.

QVod æstas & autumnus cibum omnium difficilime digerűt, in caussa est, quod sol suus homini detrahitur, qui in hyeme & Vere nondũ exaltatus est. Vbi enim non est Sol, ibi nec digestio est bona. Non enim adest calor, non adest ignis Vulcani appetens, coquens & præparans cibos. Si igitur multum comeditur, multum indigesti cibi in homine remanet, ex quo putrefactio nascitur, vnde veniunt morbi, scilicet vermes, apostemata, & alia similia incommoda.

Aphorismus decimus nonus.

Iis quibus per statos circuitus accessiones fiunt, nihil dandum, nec cogendi sunt, sed demendum ante crises.

Natura inuita cibus, præsertim ante crises cum periculo obtrudiur. Appetitus quanta vis. Immoderatum naturæ inimicum. Ieiunando nihil errant, pereunt sed nimium edendo.

SI quis laboret morbo per circuitus redeunte, ita vt dubia mente expectandus sit morbus, illi nullum cibum dari vult Hippocrates, nec eum ad cibum cogi. Natura enim nauseabunda accipit cibum, & quod inuita accipit, pro hoste habet, contraq; illud pugnat, nec illud digerere vult. Ideo cauendum est, ne natura inimicis oneretur, sed vt iuxta suam voluntatem agat. Quin & hoc verum est, si cibus vltra modum sumatur, tunc natura eum non digerit, imo perpetuo illum ceu suum hostem impedit, ex quo sequitur, ipsum quoque cibum vicissim lædere naturam. Cibus enim in stomacho esse cupit, stomachus autem eum respuit: cibus vult digeri, natura autem digerere non vult: ita cibus vexat naturã, & sic multo fit miserior. Quod si id iam fiat, quando morbus suam periodum accelerat aut paroxysmum, scito te nihil aliud nisi magnum infortunium ibi exspectandum. Ieiunando igitur nihil peccatur, sed pascendo, etiamsi bono animo & per bonum cibum id fiat, nihilominus tunc temporis mortis caussa esse potest. Tutiori igit' & certiori potiº obsequendũ.

Aphorismus vigesimus.

Quæ iudicantur vel iudicata sunt, in iis nihil innouandum, vel medicamentis vel aliis irritamentis, sed sinenda sunt.

QVando in morbo incidit *Crisis*, tunc Medicus videre & cognoscere debet,

debet, an illa crisis cœperit, aut prorsus perfecta sit, & an crisis non sit deterior ipso statu, sed in æquilibrio. Tunc enim Medicus nihil incipere, nec suis medicinis vti, nihilq; rerum nouarum introducere, sed soli naturæ labores committere debet. Cum enim victoriam obtinuerit, & crisis sit æquilibris, sperandum est, naturam deinceps quoque superiorem fore. Quod si igitur mutaretur aut peruerteretur, tunc sua prærogatiua excideret, atq; ita labyrinthus fieret, morbusq; denuo vires sumeret, & peius aliquid, quam prior morbus fuisset, nasceretur. Medico igitur hoc notandum est. Nam & ipsa natura medicus est, habens suas medicinas & suam apothecam, eam medicus non impedire debet, sed adiuuare. Duplex enim est Medicina, duplex apotheca, duplex Medicus, in natura scilicet vnus, alter vero extra naturam, hoc est in ipso homine vnus, & extra hominem alius. Exterior indulgere debet interiori, nisi videat opus esse vt interiori succurratur. Arx enim interiori concessa est, vt se ibi teneat & muniat: exterior autem ei auxiliari debet.

Natura [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] part[illegible] su[illegible] [illegible]num.

Natura Medicus est.

Medicina & Medicus duplex.

Aphorismus vigesimus primus.

Si quid expellendum est, ea via expellatur, ad quam maxime tendit, & per loca competentia.

HOc in loco Hippocrates bonum consilium dat, quomodo expellenda sint ea, quæ naturæ non conueniunt. Aliqui enim omnia, quæ naturæ aduersa sunt, per aluum expellere volunt; alii per vomitus; alii per vrinam; alii per sudorem, &c. quæ omnia fieri non debebant. Relinquendæ enim sunt istæ cogitationes, quæ non sunt medicinales. Scitote igitur medicum primo omnium cognoscere debere: quo natura tendat, Illa n. prior est Medicus, homo autem posterior & secundarius. Vbi igitur natura incipit, ibi Medicus ei succurrere debet, hoc est, *Natura melior est Medicus, optime sciens vbi quærendus sit exitus commodissimus.* Si igitur natura per sudores expellere vult, & tu signa sudoris in virtute expulsiua inuenis, tunc iuua vt per sudorem expulsio fiat. Pleuritis enim & pestis non per anum, vrinam, vomitum, oculos, aures, aut os expelluntur, sed commodissime per sudores. Hi igitur promouendi sunt: per sudorem enim horum morborum emunctorium est, vt per poros secedant. Quæ igitur ad sudores pertinent, ea per sudores educi debent: & similiter quæ per aluum expelli debent, per eam deriuentur, & sic de vrina.

Expulsionis noxiorum via quæ.

Natura Medicus prior est: homo posterior.

Pestis & pleurites per sudorem curanda.

Habet a. natura sua vestigia; quæ sicubi repereris, illac expelle nec aliã viam instituas. Quod si in aliquo loco dolorem sentis, ibi scito naturam emunctorium velle habere. Quod si nondum a natura ipsa factum est, tu illud fac. Naturam enim illud eo in loco habere necesse erit: ita natura ad

Vbi natura expulsiua virtute signum dat, ibi morbo emunctorium faciendum.

emunctorium solum properabit. Quamuis enim nulla emunctoria apparerent alicubi essent, cum tamen videas, naturam eo tendere & congregationem & exitum quærere, tu alacriter aperi, & naturæ exitum ille in loco relinque, vbi vult. Vide igitur vt promtus sis ad faciendum emunctoriū pro rei conditione, per corrosiua in podagra, ischiade, arthritide, &c. Per hoc tertiam medicinæ partem obtinet medicus, qui virtutem expulsiuam iuxta naturæ voluntatem dirigere nouit. Sæpe etiam superfluitas adest, vt in hydrope, vbi in principio quidem aliquid iuuat, si emūctoria fiant, sed cum nimia est superfluitas, non amplius prodest: natura enim rem relinquit, vt est, ideo nullum signum exitus ostendit. Quando igitur nullum signum dat, nullum emunctorium fieri debet. Si enim emunctoria fiant absq; naturę, indicio & voluntate, tunc morbi lethales oriuntur, aut morbi diuturni & durabiles. Scitote igitur, magnam stultitiam esse corrosiua

Corrosiuorum abusus.

adhibere ibi, vbi non quærit exitum natura, quæ in alio loco exitum fieri vellet, sed isti eam regere volunt, cum tamen ipsa sit dominus, Medicus autem seruus. Et quidem natura tantus dominus est, vt non cedat seruis vlli, ideo frustra hæc tentantur. Quilibet igitur medicus consideret, quo

Natura admodū imperiosa est.

natura tendat, ibi expellat, & expulsionem adiuuet. Qui harum rerum peritus & gnarus est, is perfecte tertiam partem Medicinæ nouit, nec pudeat eum dici medicum. Merito enim & honeste is esse potest. Quin & hoc nota, etiam si medico videatur alicubi emunctorium esse, nihilominus obedire debet naturæ. Non enim rem perdet, præterquam quod naturam aliter deducere nequit, nisi maiorib. sudoribus, & similibus. Sunt autem præposteri illi Medici, qui vnicum tantū emunctorium quærunt, vel solos sudores, vel solas sedes, vel solum vomitum. Quod enim natura vult, id etiam Medicus velle debet.

Aphorismus vigesimus secundus.

Concocta & matura medicari ac moueri decet non cruda, neq; id faciendum per initia: nisi suopte cieantur impetu, id quod perraro fieri solet.

Immatura minime tractabilia.

Re immatura nemo vti potest. Quid enim prodest immaturum pomū vel pyrum? Ita etiam nihil incipi potest cum morbo immaturo. Apostema nisi prius maturescat, nullam Medicinam accipit. Maturatione autem præcedente, sequitur eius cura, &c. Ita etiam in toto corpore accidit. Si quis enim apostema aperiret nondum maturū, id non fieret sine magno damno & dolore, præterquam quod multa mala postmodum metuenda essent. Ita etiam in toto corpore accideret. Ideo Hippocrates bene dicit, sola ea, quæ matura sunt, expelli debere, non immatura. Porro autem sciendum est id quod non est maturum, maturari debere. Quin

nihilo

modo autem id fiat, ita intelligite. Ars quædam nouit *Attractiua*, quæ clauos &c. extrahunt. Hæc maturare possunt ea, quæ alias in duobus vel tribus mensibus vix maturescerent. Quidam etiam morbi in hora suæ stellę maturescunt, ita vt in quatuor vel sex horis maturi sint. Talia multa naturæ possibilia sunt, quæ medicus nouisse debet, vt hoc modo ipse quoq; morbos maturare possit, vt acceleretur expulsio. Est & alia via maturationis morborum, vt scilicet *Durum molle fiat*, hoc est, induratum resoluatur in aquam, sicut ferrum in aquam resoluitur, quæ quidem destructiones sunt naturarum, vt ex duritie in molitiem tendant, sicut in homine fit, & ea postea per sudorem expelluntur, aut per vrinam, per sedes, prout morbo conuenit suum emunctorium. Talis corruptio quidem bona est & vtilis, si recte intelligatur, vt vera maturatio, quæ certe per syrupos non potest fieri. Non enim resoluunt in sua corruptione, ideoque de illis hic non est dicendum.

Maturatio quotuplex.

Syrupi, ad maturationem nihil conferunt.

Duplices etiam morbos Hippocrates hic ponit, sæuos & iracundos, & non sæuos. Per sæuos autem illos intelligit, qui punctiones & dolores coniunctos habent, hoc est, loquitur de morbis (non in hoc aphorismo tantum, sed & in aliis) induratis, non furiosis, vt sunt pestis, pleuritis, podagra, qui omnes excepti sunt. Qui autem non tam sæui sunt & dolorosi, illi maturandi sunt, & postea pellendi. In furiosis autem morbis pergendũ est qualescunq; sunt, prout se ostendunt. Fere enim per se maturi sunt, nec ad maturationem suam vlla indigent medicina.

Morbi duplices sunt.

Vbi non sit expectanda maturatio.

Aphorismus vigesimus tertius.

Quæ euacuantur, non ex multitudine æstimanda sunt, sed an ea quæ debebãt, euacuata sint, & an ægroti facile ferant: & sicubi vsque ad animi deliquium expellendum sit, id faciendum est, si modo ægrotus perferre queat.

NOn considerandа est quantitas excrementorum, vrinæ, sudoris, &c. imo potius videndum, an illæ egestiones sint conuenientes & debitæ. Si enim multum egrediatur, & egestiones non sint debitæ, tunc peculiares morbi adsunt, nempe fluxus ventris, dysenteria, diarrhœa, &c. Scitote igitur, si egestiones sint debitæ & conuenientes, & opus sit, tunc in expulsione pergendum est, & procedendum. Si autem egestiones illæ non sint iustæ, cessandum est ab expulsione. Si igitur sedes veræ sint, tunc strenue aqua expellenda est, vt æger diligenter perpurgatur, si modo ferre id possit. Et quamuis aliqua debilitas accedat, non curandum est. Magna enim sanitas inde consequetur. Non igitur glorietur medicus de multitudine sedium, sed potius de vera egestione. Sunt enim laxatiua quædam, quæ & bona & mala simul expellunt: alia vero quæ sola bona & nulla mala egerunt.

Laxatiua sunt duplicia.

runt: magna igitur discretione opus est, vt accipiat côueniens & non [illegible] côueniens. Exemplum sumite in dysenteria, vbi si debita fiat purga[illegible] verã caussam peccante inueniat, tunc ægrot⁹ statim sanat. Sin [illegible] niens arripiat, ægroti mors præsens est. In purgationibus igitur d[illegible] simplicia & composita ægroto propinanda sunt, quæ materiam ve[illegible] & non falsam commoueant. Sed stultitia & inscitia Medicorum [illegible] vt hunc aphorismum non intelligant, & tamen quotidie de eo le[illegible] tent. Dicunt enim, quomodo potest iste ægrotare, cum tamen toties p[illegible] gatus sit, tot clysteres hauserit, & tot sedes habuerit, &c. Qualis autem est hæc oratio? Nempe de proprio dedecore vestro gloriamini, quod r[illegible] non intelligatis, & interim sedibus operam detis, non veræ agnitio[illegible] morbi, ex qua pendet, quid conueniat, quid non. Itaq; multi, si iure p[illegible] blico cum ipsis ageretur, perfidi esse conuincerentur.

Medic. vores in Babundi.

Aphorismus vigesimus quartus.

In morbis acutis raro, & per initia medicamento vtendum est, idque cum di[illegible] genti circumspectione faciendum.

IN peste, in punctionibus, & similibus morbis repentinis, in prin[illegible] non est purgandum. Caussa n. materialis non est in ventriculo. Qu[illegible] a. in ventriculo non est positum, sed alio in loco, id non debet pur[illegible] Purgatio n. non est emunctorium eius: & sic purgatio fieret illo in l[illegible] vbi non delitesceret morbus, & morbus potius confortaretur h[illegible] do. Interdum tamen purgatio etiam in his morbis conuenit, vt in peste, & aliquot aliis, vbi plerunque etiam ventriculus plenus est [illegible], si igitur materia illa superflua se morbo coniungere & associare vellet, colluuiem illam auferas, non tamen ratione ipsius morbi, sed potius propter sordes. Cum morbo autem aliter procede.

Aphorismus vigesimus quintus & vltimus primæ sectionis.

Si qualia debent, purgentur, confert & facile ferunt, sin contra, difficulter.

MEdicum discrete morbos cognoscere decet, nec id solũ, imo m[illegible] bum per se in sua essentia & proprietate nosse debet. Qui[illegible] præterea, si quid in corpore sit, considerare debet, quod ægro[illegible] posset, sicut dictum est de stomacho: ita etiam impedim[illegible] incidere potest, nec non a sudore, ab oppillatione, & [illegible] rebus pl[illegible], quæ morbum ad perniciem inclinare possent. Hæc [illegible] sunt. Si autem ea perferre nequeant, ibi labor & [illegible] in [illegible], & alii [illegible], qui iam antea adfuerunt, [illegible] d[illegible]t, aut ad aliud ma[illegible]m. Medicum igitur [illegible] esse [illegible] conscientia sciat, quid in his agat.

Finis explicationis primæ sectionis [illegible].

THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI IN SECVNDAM APHORISMOrum sectionem commentarii fragmentum explicans primos sex aphorismos.

SECTIO SECVNDA.

Aphorismus primus.

Si in morbo aliquo somnus molestus sit, mortiferũ est, sin vtilis, minime lethale est.

HOc in loco Hippocrates omnes morbos simul, nullo excluso, complectitur, dicens: Si in quocunque morbo somnus morbo conueniens, male cedat, ægrotum debilitet aut infirmet, signũ esse mortis. Quod si hæc non faciat, sed benefaciat ægroto, nullam esse periculum. Caussa huius rei est, quod somno indigeamus, quo in xxiiij. horis semel nos frui oportet plerunque per horas sex. Iste somnus quietem reddit corpori, adimitque ei laboris tædium & defatigationem, illudque recreat, vt denuo labori sufficere possit. Præter hunc alii quoq; somni sunt, qui nõ sunt de natura & societate somni iam dicti naturalis, sed homini aliunde superueniunt, nempe primum per cibum & potum: secundo per morbos, ita vt ægroto concilientur a natura & proprietate ipsorum morborum: tertio per tempus & astra, quæ & ipsa somnum inducere possunt, & hominem alieno & inusitato somno onerare: quarto per certas medicinas, quæ [illegible] narcotica, stupefactiua, &c. de quibus omnibus nõ [illegible]. Vos igitur hoc in loco Hippocratem ita intelligite, quod [illegible] vna cum morbo irrepit, in ægrotis ostendat, quid morbi sit propositum, suumq; signum det, vel ad mortem, vel ad salutem, idq; per propriam naturam. Expellit n. somnũ naturalẽ quieti debitũ, & succedit ei. Pulso a. vero somno ipse dominium obtinet. Sunt a. in somno astrorum, morborum, cibi & potus, & medicinæ duæ proprietates, vna bona & prospera, significans bonam valetudinem: altera infortunata, hora & tempus, somnusq; ad mortem. Has duas Medicus ex signis suis discernet Nã & ei, qui se cibo & potu non mediocri replet, superueniens somnus, bonus vel malus esse potest, vt sc. gutta paralysis vel contractura in eum ingruat, aut ẽtis exhilaret & exuscitet. Si igit nõ comodat ei, sed officit, ab eo abstineat. Similiter etiam in vino grauis somnus delitescit, q si ægroto dolorem pariat, vitet eum, nec bibat, nec superueniat somnus. Sin bene tibi faciat, non opus est, vt illum somnum fugias. Ita etiam medicinæ quædam sunt, quæ in se somnum continent, si eas recte vsurpes iuxta proprietatem suam. Quæ si tibi cõducit, tunc medicina bona est. Sin minus, omitte eam, alias te occidet. Dicit igitur Hippocrates de somno, eum esse

Somnus homini necessarius.

Sex horis dormiendum.

Caussa & genera somni.

Somnus vt de morbo testetur.

Somnus res cæca & obscura.

rem cœcam & obſcuram, ideoque tantum ſigna eius conſideranda, qualia ſint & quo tendant.

Aphoriſmus ſecundus.

Si ſomnus delirium ſedet, bonum eſt.

PErgit Hippocrates de ſomno dicere & affirmare, ſi in morbo aliquo maniaco, aut alio rationem perturbante, ſomnus remedio ſit, delirium que ſedet, bonum ſignum eſſe. Si autem per ſomnum morbus augeatur, non bonum eſſe. Ita igitur intelligite Hippocratem: corpus hominis temperaturam ſuam habet, quam retinere debet, ita vt quoduis membrum ſuum officium exſequatur, ſuamque proprietatem habeat. Quando hoc fit, tunc homo viribus ſuis pollet & ſanus eſt. In cerebro itaq; etiam quædam vis imperans eſt, quæ rationem & cogitationem hominis conſeruat. Hæc quando interturbatur, & diſſidium inter vim illam & rationem incidit, tunc ratio perturbatur, & ita homo delirat: ſicut, ſi duo vnanimes ſint, & vnius propoſiti & conſilii, tunc res, quam volunt, perficitur. Quando autem diſſident, & quilibet ſuum modulum ſeruare vult, tunc perturbatio ſequitur, quæ ex veſana quadam vtriuſque libidine fluit. Quando itaque hi duo per vicinorum interlocutiones ſedantur & conciliantur, vt res tandem obliuioni tradatur, tunc bene ſe res habet. Quando autem illæ conciliationes nihil efficiunt, tunc illi duo hoſtes manent vſque ad mortem. Simili modo hoc in loco Hippocratem intelligite: ſi talis furor in cerebro oriatur, nulla conciliatio iuuat, nihilque aliud conducet niſi ſomnus. Si is conciliator eſſe poſſit, is optimus eſt, vt qui ſolus curare valeat. Quod ſi ſomnus nihil efficiat, tunc ſignum eſt fixæ & perpetuæ inſaniæ, cui fruſtra reſiſtitur. De ſomno igitur ſcitote, medico ſummam diligentiam adhibendam, vt induſtrie, artificioſe & perite cum eo agere poſſit. SOMNVS enim tantum arcanum eſt in Medicina, vt libenter ex aliquo ſcire velim, (abſit dicto error) an & quæ Medicina ſit, quæ in omnibus morbis tam præſens & repentinum ſit auxilium, adeoque corporis ad ſanitatem conducat æque ac ſomnus. Somnifera igitur (quomodocunque ea vocentur) a quolibet Medico ſumopere conſideranda ſunt. Somnus enim medicina eſt ſuperans omnia arcana gemmarum & lapillorum pretioſorum. Qui Naturæ ARCANVM SOMNIFERVM ex conuenienti eſſentia deſumtum, recte applicare nouit, is magni apud ægrotos faciendus eſt. Non igitur ſolum de ſomnis naturalibus Hippocrates hic loquitur, ſed oportet vt eum intelligatis ſicut Medicum expertum, qui ex ſpiritu medicinæ locutus eſt, non vt Humoriſta, qui ignorat quid ſit ſomniferum, ſed vt artifex.

Temperies cauſſa naturalium actionum.

Non caret eſſ....... vel .... duo.

Somnus eſt mirum arcanum. Somni & ſomniferorum laus.

Somnifera Medico diligenter cognoſcenda.

Humoriſtæ .... tur.

Aphorismus tertius.

Somnus & vigiliæ si modum excedunt, mala sunt.

Hippocrates pergit de somno, & simul de vigilia, quæ somno contraria est, quorum vtrumque si plus, quam opus sit, vsurpetur, nocet. Hoc ita intelligite, quasi diceret: Somnus est medicina, siue ex vino, siue ex [illegible] siue ex medicina, &c. oriatur, & ad sanitatem ægroti confert, si non nimius sit: hoc est, ægrotus bene perpendere debet sufficientiam rei cuiusque. Summum enim in medicina est, sufficientiam scire. Non enim hoc solum medico conuenit scire, quantum ægrotus comederit aut biberit, sed etiam vt sciat, quantum excernatur, quantum in corpore remaneat, ne nimium fiat. Si enim medicina morbum expellere debet, & nullus morbus adsit, non manet inefficax, imo aliud quid aggreditur, cum quo non consonat, illudque perdit, & hinc morbus oritur. Ita etiam de somno intelligendum est, si modum & necessitatem excedat, quod homini noceat, membrorum officium impediat, & naturam perturbet. De nimia autem vigilia scito, medium debere teneri ab hominem in omnibus, ita vt de quolibet parum sumat, vsque ad suum terminum, quo preterito, cessandum est. Homo itaque vigilare debet *ab hora quarta matutina, vsque ad horam octauam vespertinam*, plus minusue, pro cuilibet cõplexionis exigentia. Quod si homo id non faciat, sed surgat non hora quarta, sed hora decima primum, totamque noctem insomnem agat, tunc ordo verus & naturalis rumpitur. Sol enim vigiliam requirit, dum calefacit, quo occidente, tunc & homo decumbat, & cum sole iterum surgat & decumbat.

Somnus est medicina.

Somnii immodici damna.

Quandiu dormiendum.

Sol vigiliæ & somnum ponit.

Hoc ordine omnia regimina constitui debent, quæ ad somnum & vigiliam spectant. Quod si contra fiat, ibi morbi peregrini oboriuntur, qui non iuxta ordinem naturæ, sed contra se habent. Ex quo sequitur etiam naturalem medicinæ ordinem non prodesse: morbus enim non ortus est naturali modo, cum omnia suum ordinem habeant. Exempli gratia, hydrops suo modo oritur, febris suo. Idcirco etiam medicina hydropis talis est, & medicina febris talis, &c. ita vt omnia suũ ordinẽ habeant.

Incommoda peruersi somni & vigiliæ.

Vt morborum, ita medicamentorum ordo est.

Cum igitur hoc loco nullus seruetur ordo, sequitur etiam medicinam esse inordinatam, errabundam & incertam, cui minime confidere quis possit. Natura enim destructa est & absque suo ordine vagatur. Dicit igitur Hippocrates, malum esse, si nimium fiat, siue in somno siue in [illegible], ita vt mors inde oriri possit, aut morbus perpetuus, quem nemo curare queat, aut audacter aggredi ausit. Ipsa enim natura in eiusmodi hominibus irregularibus contremiscit.

Nimium omne malum.

Aphorismus quartus.

Neque satietas, neque fames, nec aliud quicquam, quod naturæ nimis [illegible], bonum est.

HOc loco Hippocrates vult, in toto hominis corpore nihil inique geri debere, imo omnia debere esse certa & stata, modumque non excedere. Et quidem bene rem cogitauit, quod dicit, æquabilitatem esse debere, nihilque nimium. Deus enim ita omnia creauit, vt naturam [illegible] nihil egrediatur, nihilque nimium sit contra creationis suæ ordinem, & naturam, eiusque terminum, ita vt omne nimium sit venenum. V[illegible] tur pes tam ponderosus esse debet atque alter, &c. sic de digitis, vnus [illegible] tot digitos habere debet atque alter. Quicquid autem in pondere aut numero superat, superfluum & morbus est. Si quis enim crus vnum ponderosius altero trahat, tetrum aspectu est. Simili modo etiam intus in corpore res se habere debet, vt quodlibet membrum suum pondus & mensuram habeat. Duo autem proponit Hippocrates, per quæ omnes superfluitates & defectus intelligi possunt, nempe nimiā repletionē, & nimiam inanitionē, h.e. si quis hodie plus, q̄ natura ferat, se impleat, cras plus, q̄ natura patiatur, sibi detrahat, vtrunq; nihil valet. Seruandus n. est modus certus in numero & pondere, vt in initio sit in æquilibrio & æquali pondere cum repletione. Quodcunq; a. alterum superat, id contra naturam agit, nec natura id ferre potest. Si enim naturam in sua essentia considere[illegible], videbimus omnia suum ordinem seruare, suum numerum, suum pondus, suum modum, suum circulum, &c. ita vt nec excedant nec deficiant. Vnde igitur est, ac si diceret Hippocrates: videte vos medici, vt omnia vestra eo dirigatis, vt in homine sit æquilibrium, nihilque excedat vel deficiat in diæta, regimine, &c. vt omnia sint certa & stata, & æqualia vtrinque. Nisi hoc consideretis, q̄ agitis, frustra agitis. Notate igitur aliquot exempla. Monasteria habent tales leges, ibi ieiunatur stato tempore & hora contra naturam, ita vt naturæ detrahatur suum debitum illa hora. Alia hora nimium habent, vt naturæ modus superetur. Ista duo pondera frangunt libram naturæ. Alterum enim nimis ponderosum est, alterum nimis leue. Aut etiam tota libra erratur, ita vt tota septimana se impleant: die autem Veneris & Saturni panem comedant & ieiunent: aut per totum reliquum annum se carnibus infarciant: tempore autem quadragesimali nullas prorsus carnes vorēt. Hæc libra est iniqua apud naturam. Sed non solum in hoc ita agunt, verum etiam in labore & ocio, & aliis similibus, quæ non opus est omnia recensere.

Medicū igitur decet hæc omnia inspetiri & disponere, & in iusta balāce [illegible], ne natura ex altera parte nimiū ex altera minimū habeat. Similiter de omnibus rebus intelligendum est, vbicunque in [illegible]

Natura est æquabilis. *Nimium omne venenum.* *Immoderatum omne vel est nimium vel minimum.* *Æquilibrum in homine seruandū.* *Monachorum [illegible].*

tas repetitur: de medicina præcipue, de qua Hippocrates hic loquitur, ita medicis inæqualitatem pro maximo detrimento naturæ accipere debet, eamq; æquiparare, ne natura impediatur.

Aphorismus quintus.

Spontaneæ lassitudines morbos denunciant.

HOc in loco Hippocratis sententia est, laborem hominis manifestare eius morbos, qualescunque illi sint. Vocabulum enim (Spontaneæ) non adeo respiciendum est: caussa enim & fundamentum hoc est. Quando in homine obortus est morbus aliquis siue bonus siue malus, non melius illum percipere potest, quam si laboret. Morbus enim tunc signum aliquod dat sui, quod signum medico attendendum est, qui huius rei peritus esse debet, vt sciat, quis morbus adsit. Iste autem aphorismus tantum propter eos morbos positus est, qui seipsos non produnt aliter, quam inquietudine & labore, per quæ ad signa danda coguntur. Exempli gratia, Laborat aliquis calculo, arena, bolo, &c. non autem sentit hunc morbum, nihil tale de se sperans. Si autem nimio itinere defatigetur, aut nimium se incuruet, aut alio modo corpus commoueat, ita vt bolus, calculus, arena, &c. in illa commotione loco moueatur & voluatur, &c. tunc se produnt signa calculi, dolor dorsi, crurum, laterum, coxarum mordicationes, &c. ex his signis medicus colliget quid significent. Nec solum de labore corporis externo hæc intelligenda sunt, sed etiam de labore interno, naturæ scilicet laborantis in seipsa, quæ & ipsa sua signa prodit per labores spontaneos. Exempli gratia: comedit & bibit aliquis, hæc natura tunc operare cogitur, in quo labore etiam signa se offerunt, ex quibus medicus agnoscere potest, quid naturæ desit aut obsit. Exempli gratia, in digestione, quæ labor naturæ est, contingit alicui compressio circa stomachum, illa compressio signum est morbi. Item orexis aliquem inuadit, & hoc signum est morbi: item vomitus & tormina, &c. hæc omnia signa sunt latentis alicuius morbi. Hæc omnia medicum animaduertere decet, vt si quis veniat, dicens, quamprimum comedo, tunc ita & ita afficior. alius dicit, quamprimum lac & caseum edo, hoc vel illo loco dolorem sentio, &c. alius, quamprimum vxori meæ iungor, tunc vertigo me inuadit, &c. Ex his medice, indica quid ista signa significent. Si igitur rerum peritus es, & signa vnde veniant agnoscis, tunc quid tibi respondendum sit, scies, & quales morbos curare debeas. Medicum igitur obseruare decet labores hominis, non solum eos, quos homo sponte exercet, sed etiam eos, quos natura habet, vt dictum est. Ita enim debet medicus suam scientiam, suam artem & experientiam

Labor morbos occultos signis suis prodit.

Calculus suis doloribus proditur.

Dolores morbos adesse indicant. Signa morborum ex impeditis naturæ laboribus.

demon-

demonstrare, & ex signis vlteriores caussas inuestigare. In hoc [illegible] aphorismo Hippocratem ita intelligite, eum scilicet de aliis longe [illegible] loqui, quam *Humores Galeni* docent, qui in explicatione irrisione [illegible] est, quod simul is sapore & odore careat.

Galeni taxatur.

Aphorismus sextus.

Qui in parte aliqua corporis dolent, & dolorem fere non sentiunt, iis mens ægrotat.

HOc in loco Hippocratis sententia est, corpus nullo morbo laborare, qui non sentiatur & dolores pariat. Si quis autem morbus absq; [illegible] lore sit, vitium in mente esse positum, hoc est, eum morbum non esse corporalem, sed spiritualem.

Finis fragmenti secundæ sectionis. Nam reliqua desiderantur.

THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI EXPLICATIONES IN QVARTAM sectionem, fragmentum, postremos nouem aphorismos complectens.

SECTIO QVARTA.

Aphorismus LXXV.

Si quis sanguinem aut pus meiat, renum aut vesicæ exulceratio[illegible]

Vrina index vitiorum renū.

SI in vesica exulceratio fiat, aut in renibus, ea est illorum natura, vt se expurgent per vrinam. Vrina enim his in locis colligitur & exit [illegible] materia, quæ exulcerationes facit, in vrinam transit, & quantum [illegible] mixtum est, tantum cum vrina quoque exit, & sic in vrina con[illegible] vlceratio adsit vel non. Dicit autem Hippocrates, vel pus, vel sanguinem exiturum: caussa huius rei est, quod sanguis origo est omnis exul[illegible]nis propter sal corrosiuum, quod in ipso residet. Quando itaque vrina [illegible] loca dicta peruenerit, ipsa quoque acris fit & aperit, perinde ac si [illegible]ris vlcus aliquanto asperius tangat, tunc incipit sanguinem emittere. Similiter etiam de renibus intelligendum. Nam in vesica nihil [illegible]nat, imo tantum pus: illud est signum exulcerationis vesicæ, cruor [illegible] renum exulcerationem denotat. Quælibet enim exulceratio ren[illegible] [illegible]atur, præsertim si aliquantum arenæ cal[illegible] [illegible] & [illegible] per[illegible]icat, tunc vlcus mor[illegible]

Sanguis exulcerationum caussa propter sal [illegible] [illegible]

guinolentum efficit. Sunt itaque hæc duo signa certissima vlcera [illegible]onum, alterum quidem in vesica, alterum in renibus.

Aphorismus LXXVI.

Si cum vrina crassa exeunte, paruæ carunculæ, ac veluti pili profluant, illa a renibus excernuntur.

QVando renes laciniosi vel plumosi fiunt, sicut foris quoque fieri potest, vt scilicet vlcera nascantur, quæ in forma pilorum, aut sicut scissuræ fibrosæ carnium, absumuntur, sicut solent vlcera plumosa: quando, inquam, renes eiusmodi vlceribus obnoxii sunt, atque ita corraduntur, ea omnia in vrinam transeunt, sæpe in tanta quantitate, vt meatus obstruantur, & vrina impediatur, atque ita in vrina post exitum conspiciuntur. Si igitur tales laciniæ in vrina reperiantur, certissimum signum est, in viis vrinariis vlcus plumosum delitescere. Et quanquam Hippocrates tantum de renibus dicat, attamen id etiam in vesica contingit. Hoc certum est, quod aliud vlcus lateat in illis locis, per quæ vrina transit. Certo autem de loco definiri nequit, nisi per putrefactionem vrinæ, discrimen renum, & aliorum reperiatur.

Pilamenta in vrina quid indicent.

Vlcerum plumosorum in viis vrinariis & signa.

Aphorismus LXXVII.

Qui cum vrina crassa furfurosa quædam excreuerunt, eorum vesica scabiosa est.

INtra corpus quoq; similis furfuribus vel tineæ morbus gignitur. Vbi n. squamæ vel tineæ nascuntur, ibidem etiam pinguedo quædam est, quæ adhæret, vt vnguentum. Hæc enim est natura tinearum vel saphatorum, vt cum quadam vnctuositate oriantur & maneant. Quando itaque intra corpus quoq; furfures nascuntur, vrina illos abluit, & sic vnctuosum illud secum effert, nec non interdum furfures, hinc in vrina pinguedo quędam vnctuosa conspicitur, ita vt tota vrina sit pinguis & crassa, mixtis squamis magnis & paruis, quæ furfurum formam habent. Squamæ enim talem naturam habent, & talem originem, vt furfures.

Furfures in vrina quid notent.

Aphorismus LXXIIX.

Si qui sponte sanguinem meiunt, iis venulam in renibus ruptam esse significat.

VEnæ, quę intra corpus sunt, sæpe ab ipsa natura crassiores sunt, quam esse debeant; sæpe etiam subtiliores. Quin etiam vnus crassior est altero, vnus subtilior altero. Quando itaque sanguis in venis bullit & furit, & venæ nimis subtiles sunt, tunc venas rumpit. Similiter etiam in renibus fit, & quotiescunque in viis vrinariis vena rumpitur, toties etiam sanguis

Sanguinis mictio vnde & quid signet.

profluit, interdum sine vrina, interdum cum vrina, fieri enim potest, vt sponte sua sanguis expellatur.

Aphorismus LXXIX.

Quibus in vrina sabulosa quædam subsident, eorum vesica calculosa est.

TArtarus qui in aqua & aliis potibus, etiam in cibo est, quando coagulatur pro sua forma finali, tunc qualis est, talis etiam per vrinam exit, quantum quidem natura expellere potest, in illa expulsione materiæ arenosæ excernuntur. Quando igitur illæ in vrina inueniuntur, signum est, hominem illum obnoxium esse calculo & arenæ.

Quod autem eiusmodi arenæ si rubræ fiat, rubrum calculum, si purpureæ purpureum denotent, in caussa sunt renes, qui soli tales colores ei impertiuntur. Per se enim nullus calculus vel ruber vel albus est, sed in vesica tartarus suum colorem retinet, quem ab ipsa natura habet.

Aphorismus LXXX.

Si quis sanguinem mingat & grumos, & vrinæ stillicidio laboret, doloré. incidat in hypogastrium & perinæum, tunc loca circa vesicam laborant.

QVando vesica ex suo statu deturbata est, & ad destructionem tendit, tunc signa sua, & sui agnitionem medico dat ex vrina, videlicet si per vrinam sanguinem emittat, idque guttatim, & cum grumis, &c. Caussa enim est, quod vesica laboret quasi erysipelate, scilicet cum inflatione venarum & inflammatione, ita vt vesica intus intumescat & exulceretur. Ex his accidentibus vrina aliam naturam assumit. Et cum vesica in virtute expulsiua sit infirma, vrina guttatim emanat. Atque vbi eiusmodi inflatio est, loca superius circa pudenda dolore afficiuntur, quasi vomica sublateret aut bubo. Ista signa sunt morbi cuiusdam erysipelatici, qui & sicut erysipelas curandus est.

Erysipelas vesicæ.

Aphorismus LXXXI.

Si quis sanguinem aut pus mingat, aut squamulas, & odor grauis adsit, tunc vesicæ exulceratio significatur.

Vlcerum putridorũ in viis vrinariis signa.

Fœtor vrinæ [illegible] index.

ESt & alia quædam affectio, quando vlcera caua oriuntur ex putrefactione ipsorum vlcerum. Non enim omnia putrescunt, quando autem putrescunt, signum est, alia quoque cum vesica putrescere. Quando itaque vrina pertransit, tunc in vesica fœtorem illum haurit, qui postea cum vrina exit, ideo in vrina signa hæc sunt. Hinc sequitur, quando vrina fœtet, tunc aliquid in homine putrescit. Quod si concurrant hæc signa, sanguis,

Pus

pus vel squamæ, tunc putredo est in vesica. Sin minus, in aliis locis erit, scilicet in matrice fœminis: viris vero in simili regione.

Aphorismus LXXXII.

Si tuberculum in meatu vrinario ortum suppuretur & rumpatur, solutio sequetur.

Deest.

Aphorismus LXXXIII. & vltimus quartæ sectionis.

Si quis noctu plurimum mingat, pauca excrementa significat.

QVando natura cibum accepit, tunc eum ita segregat, vt vrinam mittat ad epar, vna cum suo nutrimento, stercus vero cum sui similibus ad aluum tendat. Sæpius autem natura in digestione nimium humiditatis adimit stercori, eamque vrinæ attribuit: hinc sequitur stercoris siccitas. Humiditas enim eius, quam habere debebat, per vrinam excernitur. Hinc est quod multum vrinæ & parum stercoris expellatur, idque noctu præsertim, hac de caussa, quando natura quiescit, tunc vrina in vesicam vehementius exstillat, quam si non dormiret. Dum enim vigilatur, cogitationes, negotia, labor & anxietas multas operationes impediunt, & sic sedes & vrinam remorantur, vt non ita facile ad exitum promoueantur, sicut noctu fit. Econtra nimis humida stercora significant parum vrinæ. Vrinæ enim tam detrahitur id, quod suum est a stercore, quam stercori ab vrina fit. *Stercora cur siccio ra sint.*

Alia explicatio primi Aphorismi Hippocratis, ex Autographo Paracelsi.

Vita breuis.

DEclarat hoc loco Hippocrates mortalitatem Physici corporis. Et hanc non immerito loco primo ponit. Tractationis enim ipsius omnis, hic vnus finis est. Merito ergo in principio describit annos naturæ. Hoc autem admonitioni nobis fit, vt eo festinantius in artibus & negotiationibus progrediamur, atque ad finem contendamus, non longas ambages sectando, verum recta ad metam properando. Hic etiam alludit ad frustra susceptum laborem, quo aut sanitas, aut longæuitas, aut immortalitas quæritur. Ex quo liquet, ipsum naturæ Mysteriorum, ac Arcanorum, aliorumque Magnalium penitus ignarum fuisse, adeoque caducæ saltem breuisque vitæ tutorem & conseruatorem exstitisse. Adeoque constat, de termino mortis ipsum ita sensisse, quasi meta illa transiliri nequeat, sed omnino ferri debeat. *Hipp an qualis fuerit.*

Desipienter ergo illi agunt, qui putant, ex institutione Hippocratica terminum mortis se producere posse, cum hæc ipsius sententia nunquam fuerit: sed selpsum simul ac suam medicinam constitutæ a natura horæ omnino subiecerit.

Ars longa.

HOmines nos quidem ab Adami seclis ad hanc vsque horam, adeoque ad extremum vsque hominem discimus, nec tamen ad artium inceptarum metam pertendimus. Si eas proponamus vniuersaliter, Annus Platonis ipsas non finiet. Si particulariter, Mensis Archelai non terminat. Merito ergo considerandum est, artem tam longam ad vitam tam breuem non facere. Ideo merito omittendæ videntur. Præterea dum artes inquirimus, vnam hic, aliam alibi, bis morimur prius, quam ad basin ac scientiam dimidiam pertingamus.

Annus Platonis. Mensis Archelai.

Tempus acutum.

TEmpus serio & potenter, cum arti tum vitæ dominatur, ac medicinæ operationem infringit, & intercipit artis finem, proprietatem, elementum, essentiam, formam, & quicquid huius est. Quod si ergo tempus infringit artem: ipsum omnino cognoscendum est, nec tantopere confidendũ pharmacopoliis officinis, libris, herbis &c. Hæc enim omnia subiiciuntur suo domino, tempori, quod nobis dormiẽtibus imperat. Adde, quod tempus subinde morbos nouos producat, hodie tales, cras alios, mutatis cum ægris, tum ipsis ægrorum Medicinis.

Tempus medicinæ dominatur.

Experimentum fallax.

EXperientiã aliquam habemus, sed eam non integram. Simpliciũ quidem aliquot naturas nouimus, q̃ frigida &c. exsistant. Ignoramus autem tempus ipsum facere, vt quandoq; calida sint. Scimus, quod eadem vno die operentur, altero non operentur, hodie iuuent, cras noceant, vbi desperamus, ibi commodant: vbi speramus, ibi nos deserunt. Hodie certa, cras incerta exsistunt. Nec enim illa in nostra potestate sunt. Quod autem in potestate nostra est, id est fallax.

Iudicium vero difficile.

IVdicamus, quod non videmus, & quod opinamur. Opinamur a. quod ignoramus. Hoc autem dum iudicamus, hallucinamur. Quid n. interiora nobis imaginamur, quasi foris consistant? & q̃ non videmus, q. oculis nostris expositum esset? Nominamus, q̃ non nouimus. Arguimus, quæ testari non possumus. In natura enim quæ secreta sunt, homini non manifestantur. Itaque iudicium nostrum fallax est. In aperto vulnere iudicium facere non possumus. Oculi enim nostri corpus tantum vident, non itidem & spiritum, in quo fundamentum positum est.

Oper-

Oportet autem non solum, &c.

APhorismus iste aliud non tradit, quam decere, vt simul ægrotus, & ministri, ac Medicus officium suum faciant, ac ægro sua iusta fiant. His iam iterum obediens esse ægrotus debet. Ministris autem natura ægroti cognita esse debet, vt sciant, quæ is requirat, quæ ipsi offerri debeant, quæ minus. Talem etiam decet esse Medicum, qui sciat, non opinetur. His tribus recte sese habentibus, felix hora sperari potest, &c.

Finis Commentariorum Paracelsi in Aphorismi Hippocr.

TRACTATVS

DE PHLEBOTOMIA ET SCARIFICATIONE, THEOPH. HOHENHEMII, Vtriusq; Medicinæ Doctoris.

IN quo explicantur abusus, & errores, hactenus in his admissi, quos postea secuti sunt membrorum dissolutio, resolutio, cōtractura, & mors, quæ qui vitari & emendari queant, his expediuntur.

Similiter etiam absurditas detegitur Ephemeridum, quibus Phlebotomia decernitur præter naturam ac cursum cœli: vbi etiam traditur vera explicatio, quo pacto signa vere ac genuine obseruari debeant, addita enumeratione, quinam præcipue morbi per phlebotomiam curentur, quod suis figuris explicatur.

Tandem etiam de modo purgationis traditur, qui scilicet circa eam cum Medicus tum ægrotus se gerere debeant.

DE PHLEBOTOMIA.

TRACTATVS QVINQVE LIBRI I.

D. THEOPHRAST. DE ABVSV, PHLEBOTOMIAE: cum explicatione veri vsus secundum indicationem cursus cælestis.

Lectori S.

QVanquam arrogantia & fastus spuriorum Medicorū (qui de me vbiuis triumphos sibi decernunt) ad abusum hunc describendum me non leuiter compulerit: scriptionis tamen huius caussa potior fuit ipsa ægrorum ratio, de quib. hoc argumentum præcipue desumsi, vt errores indicarem Medicorum

Somnus res occulta & obscura. rem cæcam & obscuram, ideoque tantum signa eius consideranda, qualia sint & quo tendant.

Aphorismus secundus.

Si somnus delirium sedet, bonum est.

PErgit Hippocrates de somno dicere & affirmare, si in morbo aliquo maniaco, aut alio rationem perturbante, somnus remedio sit, deliriumque sedet, bonum signum esse. Si autem per somnum morbus augeatur, non bonum esse. Ita igitur intelligite Hippocratem: corpus hominis temperaturam suam habet, quam retinere debet, ita vt quoduis membrum suum officium exsequatur, suamque proprietatem habeat. Quando hoc fit, tunc homo viribus suis pollet & sanus est. In cerebro itaq; etiam quędam vis imperans est, quæ rationem & cogitationem hominis conseruat. Hæc quando interturbatur, & dissidium inter vim illam & rationem incidit, tunc ratio perturbatur, & ita homo delirat: sicut, si duo vnanimes sint, & vnius propositi & consilii, tunc res, quam volunt, perficitur. Quando autem dissident, & quilibet suum modulum seruare vult, tunc perturbatio sequitur, quæ ex vesana quadam vtriusque libidine fluit. Quando itaque hi duo per vicinorum interlocutiones sedantur & conciliantur, ita vt res tandem obliuioni tradatur, tunc bene se res habet. Quando autem illæ conciliationes nihil efficiunt, tunc illi duo hostes manent vsque ad mortem. Simili modo hoc in loco Hippocratem intelligite; si talis furor in cerebro oriatur, nulla conciliatio iuuat, nihilque aliud conducet nisi somnus. Si is conciliator esse possit, is optimus est, vt qui solus curare valeat. Quod si somnus nihil efficiat, tunc signum est fixæ & perpetuæ insaniæ, cui frustra resistitur. De somno igitur scitote, medico summam diligentiam adhibendam, vt industrie, artificiose & perite cum eo agere possit. SOMNVS enim tantum arcanum est in Medicina, vt libenter ex quo scire velim, (absit dicto error) an & quæ Medicina sit, quæ in omnibus morbis tam præsens & repentinum sit auxilium, adeoque corpori ad sanitatem conducat æque ac somnus. Somnifera igitur (quomodocunque ea vocentur) a quolibet Medico summopere consideranda sunt. Somnus enim medicina est superans omnia arcana gemmarum & lapidum pretiosorum. Qui Naturæ ARCANVM SOMNIFERVM ex continuenti essentia desumtum, recte applicare nouit, is magni apud ægrotos faciendus est. Non igitur solum de somnis naturalibus Hippocrates hic loquitur, sed oportet vt eum intelligatis sicut Medicum expertum, qui ex spiritu medicinæ locutus est, non vt Humorista, qui ignorat quid sit somniferum, sed vt artifex.

Non caret effectu, volunt dno. [margin]

Temperies causa naturalium actionum. [margin]

Somnus summum arcanum. Somni & somniferorum laus. [margin]

Somnifera Medico diligenter cognoscenda. Humoristæ fatentur. [margin]

Aphorismus tertius.

[illegible] Somnus & vigilia si modum excedant, mala sunt

HIppocrates pergit de somno, & simul de vigilia, quæ somno contraria est, quorum vtrumque si plus, quam opus sit, vsurpetur, nocet. Hoc [illegible] quasi diceret: Somnus est medicina, siue ex vino, siue ex [illegible] ex medicina, &c. oriatur, & ad sanitatem ægroti confert, si non [illegible] hoc est, ægrotus bene perpendere debet sufficientiam rei cuiusque. Summum enim in medicina est, sufficientiam scire. Non enim hoc solum medico conuenit scire, quantum ægrotus comederit aut biberit, sed etiam vt sciat, quantum excernatur, quantum in corpore remaneat, ne nimium fiat. Si enim medicina morbum expellere debet, & nullus morbus adsit, non manet inefficax, imo aliud quid aggreditur, cum quo non consonat, illudque perdit, & hinc morbus oritur. Ita etiam de somno intelligendum est, si modum & necessitatem excedat, quod homini noceat, membrorum officium impediat, & naturam perturbet. De nimia autem vigilia scito, medium debere tenere hominem in omnibus, ita vt de quolibet parum sumat, vsque ad suum terminum, quo prꝙterito, cessandum est. Homo itaque vigilare debet *ab hora quarta matutina, [illegible] ad horam octauam vespertinam*, plus minusue, pro cuilibet cõplexionis exigentia. Quod si homo id non faciat, sed surgat non hora quarta, sed hora decima primum, totamque noctem insomnem agat, tunc ordo verus & naturalis rumpitur. Sol enim vigiliam requirit, dum calefacit, quo occidente, tunc & homo decumbat, & cum sole iterum surgat & decumbat.

Somnus est medicina.

Somnium [illegible] mua.

Quandiu [illegible] dum.

Hoc ordine omnia regimina constitui debent, quæ ad somnum & vigiliam spectant. Quod si contra fiat, ibi morbi peregrini oboriuntur, qui non iuxta ordinem naturæ, sed contra se habent. Ex quo sequitur etiam naturalem medicinæ ordinem non prodesse: morbus enim non ortus est naturali modo, cum omnia suum ordinem habeant. Exempli gratia, hydrops suo modo oritur, febris suo. Idcirco etiam medicina hydropis talis est, & medicina febris talis, &c. ita vt omnia suũ ordine habeant.

Sol vigiliæ, [illegible] somnum [illegible]

Cum igitur hoc loco nullus seruetur ordo, sequitur etiam medicinam esse inordinatam, errabundam & incertam, cui minime confidere quis possit. Natura enim destructa est, & absque suo ordine vagatur. Dicit [illegible] Hippocrates, malum esse, si nimium fiat, siue in somno siue in vigilia, ita vt mors inde oriri possit, aut morbus perpetuus, quem nemo [illegible] ir, aut audacter aggredi ausit. Ipsa enim natura in eiusmodi [illegible] irregularibus contremiscit.

[illegible]

Aphorismus quartus.

tas reperitur: de medicina præcipue, de qua Hippocrates hic loquitur, vbi medicus inæqualitatem pro maximo detrimento naturæ accipere debet, eamq; æquiparare, ne natura impediatur.

Aphorismus quintus.

Spontaneæ lassitudines morbos denunciant.

Hoc in loco Hippocratis sententia est, laborem hominis manifestare eius morbos, qualescunque illi sint. Vocabulum enim Spontaneæ non adeo respiciendum est: caussa enim & fundamentum hoc est. Quando in homine obortus est morbus aliquis siue bonus siue malus, non melius illum percipere potest, quam si laboret. Morbus enim tunc signum aliquod dat sui, quod signum medico attendendum est, qui huius rei peritus esse debet, vt sciat, quis morbus adsit. Iste autem aphorismus tantum propter eos morbos positus est, qui seipsos non produnt aliter, quam inquietudine & labore, per quæ ad signa danda coguntur. Exempli gratia; Laborat aliquis calculo, arena, bolo, &c. non autem sentit hunc morbum, nihil tale de se sperans. Si autem nimio itinere defatigetur, aut nimium se incuruet, aut alio modo corpus commoueat, ita vt bolus, calculi, arena, &c. in illa commotione loco moueatur & voluatur, &c. tunc se produnt signa calculi, dolor dorsi, crurum, laterum, coxarum mordicationes, &c. ex his signis medicus colliget quid significent. Nec solum de labore corporis externo hæc intelligenda sunt, sed etiam de labore interno naturæ, scilicet laborantis in seipsa, quæ & ipsa sua signa prodit per labores spontaneos. Exempli gratia: comedit & bibit aliquis, hæc natura cum corpore cogitur, in quo labore etiam signa se offerunt, ex quibus medicus agnoscere potest, quid naturæ desit aut obsit. Exempli gratia, in digestione, quæ labor naturæ est, contingit alicui compressio circa stomachum, illa compressio signum est morbi. Item orexis aliquem inuadit, & hoc signum est morbi: item vomitus & tormina, &c. hæc omnia signa sunt latentis alicuius morbi. Hæc omnia medicum animaduertere decet, vt si quis veniat, dicens, quamprimum comedo, tunc ita & ita afficior: alius dicit, quamprimum lac & caseum edo, hoc vel illo loco dolorem sentio, &c. alius, quamprimum vxori meæ iungor, tunc vertigo me inuadit, &c. Ex his medice, indica quid ista signa significent. Si igitur rerum peritus es, & signa vnde veniant agnoscis, tunc quid tibi respondendum sit, scies, & quales morbos curare debeas. Medicum igitur obseruare decet labores hominis, non solum eos, quos homo sponte exercet, sed etiam eos, quos natura habet, vt dictum est. Ita enim debet medicus suam scientiam, suam artem & experientiam demon-

Labor morbos occultos signo suo prodit.

Calculus labore proditur.

Dolores morbos adesse indicant. Signa morborum ex impedita actione naturæ.

demonstrare, & ex signis vlteriores caussas inuestigare. In hoc [illegible] phorismo Hippocratem ita intelligite, eum scilicet de aliis longe [illegible] loqui, quam *Humores Galeni* docent, qui in explicatione irrisione dignus est, quod simul is sapore & odore careat.

Galenus taxatur.

Aphorismus sextus.

Qui in parte aliqua corporis dolent, & dolorem fere non sentiunt, iis mens [illegible] grotat.

HOc in loco Hippocratis sententia est, corpus nullo morbo laborare, qui non sentiatur & dolores pariat. Si quis autem morbus absque [illegible] lore sit, vitium in mente esse positum, hoc est, eum morbum non esse corporalem, sed spiritualem.

Finis fragmenti secundæ sectionis. Nam reliqua desiderantur.

THEOPHRASTI PARACELSI GERMANI EXPLICATIONES IN QVARTAM

sectionem, fragmentum, postremos nouem aphorismos complectens.

SECTIO QVARTA.

Aphorismus LXXV.

Si quis sanguinem aut pus meiat, renum aut vesicæ exulcerationem [illegible].

SI in vesica exulceratio fiat, aut in renibus, ea est illorum natura, vt se expurgent per vrinam. Vrina enim his in locis colligitur & exit, ita [illegible] materia, quæ exulcerationes facit, in vrinam transit, & quantum vri[illegible] mixtum est, tantum cum vrina quoque exit, & sic in vrina conspicitur, [illegible] vlceratio adsit vel non. Dicit autem Hippocrates, vel pus, vel sanguin[illegible] exiturum: caussa huius rei est, quod sanguis origo est omnis exulcerationis propter sal corrosiuum, quod in ipso residet. Quando itaque vrina [illegible] loca dicta peruenerit, ipsa quoque acris fit & aperit, perinde ac si qui [illegible] ris vlcus aliquanto asperius tangat, tunc incipit sanguinem emittere. Similiter etiam de renibus intelligendum. Nam in vesica nihil cruoris [illegible] nat, imo tantum pus, illud est signum exulcerationis vesicæ, cruor autem renum exulcerationem denotat. Quælibet enim exulceratio renum [illegible] [illegible], præsertim si [illegible] calculosæ admi[illegible] [illegible] transeat, tunc vlcus mordicando aperit, & [illegible]

Vrina index vitiorum renum.

Sanguis exulcerationis caussa propter [illegible]

[illegible]

guinolentum efficit. Sunt itaque hæc duo signa certissima vlcerationum, alterum quidem in vesica, alterum in renibus.

Aphorismus LXXVI.

Si cum vrina crassa exeunte, paruæ carunculæ, ac veluti pili profluant, illa à renibus excernuntur.

QVando renes laciniosi vel plumosi fiunt, sicut foris quoque fieri potest, vt scilicet vlcera nascantur, quæ in forma pilorum, aut sicut scissuræ fibrosæ carnium, absumuntur, sicut solent vlcera plumosa: quando, inquam, renes eiusmodi vlceribus obnoxii sunt, atque ita corraduntur, ea omnia in vrinam transeunt, sæpe in tanta quantitate, vt meatus obstruantur, & vrina impediatur, atque ita in vrina post exitum conspiciuntur. Si igitur tales laciniæ in vrina reperiantur, certissimum signum est, in viis vrinariis vlcus plumosum delitescere. Et quanquam Hippocrates tantum de renibus dicat, attamen id etiam in vesica contingit. Hoc certum est, quod aliud vlcus lateat in illis locis, per quæ vrina transit. Certo autem de loco definiri nequit, nisi per putrefactionem vrinæ, discrimen renum, & aliorum repetiatur.

Filamentaria quid indicent.

Vlcerum plumosorum in viis vrinariis signa.

Aphorismus LXXVII.

Qui cum vrina crassa furfurosa quadam excernerunt, eorum vesica scabiosa est.

INtra corpus quoq; similis furfuribus vel tineæ morbus gignitur. Vbi n. squamæ vel tineæ nascuntur, ibidem etiam pinguedo quædam est, quæ adhæret, vt vnguentum. Hæc enim est natura tinearum vel saphatorum, vt cum quadam vnctuositate oriantur & maneant. Quando itaque intra corpus quoq; furfures nascuntur, vrina illos abluit, & sic vnctuosum illud secum effert, nec non interdum furfures, hinc in vrina pinguedo quædam vnctuosa conspicitur, ita vt tota vrina sit pinguis & crassa, mixtis squamis magnis & paruis, quæ furfurum formam habent. Squamæ enim talem naturam habent, & talem originem, vt furfures.

Furfures in vrina quid notent.

Aphorismus LXXIIX.

Si quis sponte sanguinem meiunt, iis venulam in renibus ruptam esse significat.

VEnæ, quæ intra corpus sunt, sæpe ab ipsa natura crassiores sunt, quam esse debeant; sæpe etiam subtiliores. Quin etiam vnus crassior est altero, vnus subtilior altero. Quando itaque sanguis in venis bullit & furit, & venæ nimis subtiles sunt, tunc venas rumpit. Similiter etiam in renibus fit, & quotiescunque in viis vrinariis vena rumpitur, toties etiam sanguis

Sanguinis mictio vnde & quid signet.

profluit, interdum sine vrina, interdum cum vrina, fieri enim potest, vt sponte sua sanguis expellatur.

Aphorismus LXXIX.

Quibus in vrina sabulosa quædam subsident, eorum vesica calculosa est.

TArtarus qui in aqua & aliis potibus, etiam in cibo est, quando coagulatur pro sua forma finali, tunc qualis est, talis etiam per vrinam exit, quantum quidem natura expellere potest, in illa expulsione materiæ arenosæ excernuntur. Quando igitur illæ in vrina inueniuntur, signum est, hominem illum obnoxium esse calculo & arenæ.

Quod autem eiusmodi arenæ si rubræ fiat, rubrum calculum, si purpureæ purpureum denotent, in caussa sunt renes, qui soli tales colores ei impertiuntur. Per se enim nullus calculus vel ruber vel albus est, sed in vesica tartarus suum colorem retinet, quem ab ipsa natura habet.

Aphorismus LXXX.

Si quis sanguinem mingat & grumos, & vrinæ stillicidio laboret, dolorq; incidat in hypogastrium & perinæum, tunc loca circa vesicam laborant.

Erysipelas vesicæ.

QVando vesica ex suo statu deturbata est, & ad destructionem tendit, tunc signa sua, & sui agnitionem medico dat ex vrina, videlicet si per vrinam sanguinem emittat, idque guttatim, & cum grumis, &c. Caussa enim est, quod vesica laboret quasi erysipelate, scilicet cum inflatione venarum & inflammatione, ita vt vesica intus intumescat & exulceretur. Ex his accidentibus vrina aliam naturam assumit. Et cum vesica in virtute expulsiua sit infirma, vrina guttatim emanat. Atque vbi eiusmodi inflatio est, loca superius circa pudenda dolore afficiuntur, quasi vomica ibi lateret aut bubo. Ista signa sunt morbi cuiusdam erysipelatici, qui & sicut erysipelas curandus est.

Aphorismus LXXXI.

Si quis sanguinem aut pus mingat, aut squamulas, & odor grauis adsit, tunc vesicæ exulceratio significatur.

Vlcerum putridorum in vesica vrinaria signa. Fœtor vrinæ vnde.

EST & alia quædam affectio, quando vlcera caua oriuntur ex putrefactione ipsorum vlcerum. Non enim omnia putrescunt, quando autem putrescunt, signum est, alia quoque cum vesica putrescere. Quando itaq; vrina pertransit, tunc in vesica fœtorem illum haurit, qui postea cum vrina exit, ideo in vrina signa hæc sunt. Hinc sequitur, quando vrina fœtet, tunc aliquid in homine putrescit. Quod si concurrant hæc signa, sanguis,

pus

pus vel squamæ, tunc putredo est in vesica. Sin minus, in aliis locis erit, scilicet in matrice fœminis: viris vero in simili regione.

Aphorismus LXXXII.

Si tuberculum in meatu urinario ortum suppuretur & rumpatur, solutio sequetur.

Deest.

Aphorismus LXXXIII. & ultimus quartæ sectionis.

Si quis noctu plurimum mingat, pauca excrementa significat.

QVando natura cibum accepit, tunc cum ita segregat, vt vrinam imitatad epar, vna cum suo nutrimento, stercus vero cum sui similibus ad aluum tendat. Sæpius autem natura in digestione nimium humiditatis adimit stercori, eamque vrinæ attribuit: hinc sequitur stercoris siccitas. Humiditas enim eius, quam habere debebat, per vrinam excernitur. *Stercora cur siccio-ra sant.* Hinc est quod multum vrinæ & parum stercoris expellatur, idque noctu præsertim, hac de caussa, quando natura quiescit, tunc vrina in vesicam vehementius exstillat, quam si non dormiret. Dum enim vigilatur, cogitationes, negotia, labor & anxietas multas operationes impediunt, & sic sedes & vrinam remorantur, vt non ita facile ad exitum promoueantur, sicut noctu fit. Econtra nimis humida stercora significant parum vrinæ. Vrinæ enim tam detrahitur id, quod suum est a stercore, quam stercori ab vrina fit.

Alia explicatio primi Aphorismi Hippocratis, ex Autographo Paracelsi.

Vita breuis.

DEclarat hoc loco Hippocrates mortalitatem Physici corporis. Et hanc non immerito loco primo ponit. Tractationis enim ipsius omnis, hic vnus finis est. Merito ergo in principio describit annos naturæ. Hoc autem admonitioni nobis fit, vt eo festinantius in artibus & negotiationibus progrediamur, atque ad finem contendamus, non longas ambages sectando, verum recta ad metam properando. Hic etiam alludit ad frustra susceptum laborem, quo aut sanitas, aut longæuitas, aut immortalitas quæritur. Ex quo liquet, ipsum naturæ Mysteriorum, ac Arcanorum, aliorumque Magnalium penitus ignarum fuisse, adeoque caducæ saltem breuisque vitæ tutorem & conseruatorem exstitisse. *Hipp. an-qualis fue-rit.* Adeoque constat, de termino mortis ipsum ita sensisse, quasi meta illa transiliri nequeat, sed omnino ferri debeat.

Desipienter ergo illi agunt, qui putant, ex institutione Hippocratica terminum mortis se producere posse, cum hæc ipsius sententia nunquam fuerit: sed seipsum simul ac suam medicinam constitutæ a natura horæ omnino subiecerit.

Ars longa.

HOmines nos quidem ab Adami seclis ad hanc vsque horam, adeoque ad extremum vsque hominem discimus, nec tamen ad artium inceptarum metam pertendimus. Si eas proponamus vniuersaliter, Annus Platonis ipsas non finiet. Si particulariter, Mensis Archelai non terminat. Merito ergo considerandum est, artem tam longam ad vitam tam breuem non facere. Ideo merito omittendæ videntur. Præterea dum artes inquirimus, vnam hic, aliam alibi, bis morimur prius, quam ad basin ac scientiam dimidiam pertingamus.

Annus Platonis Mensis Archelai.

Tempus acutum.

TEmpus serio & potenter, cum arti tum vitæ dominatur, ac medicinæ operationem infringit, & intercipit artis finem, proprietatem, elementum, essentiam, formam, & quicquid huius est. Quod si ergo tempus infringit artem: ipsum omnino cognoscendum est, nec tantopere confidendũ pharmacopoliis officinis, libris, herbis &c. Hæc enim omnia subiiciuntur suo domino, tempori, quod nobis dormiẽtibus imperat. Adde, quod tempus subinde morbos nouos producat, hodie tales, cras alios, mutatis cum ægris, tum ipsis ægrorum Medicinis.

Tempus medicinæ dominatur.

Experimentum fallax.

EXperientiã aliquam habemus, sed eam non integram. Simpliciũ quidem aliquot naturas nouimus, q; frigida &c. existant. Ignoramus autem tempus ipsum facere, vt quandoq; calida sint. Scimus, quod eadem vno die operentur, altero non operentur, hodie iuuent, cras noceant, vbi desperamus, ibi commodant: vbi speramus, ibi nos deserunt. Hodie certa, cras incerta existunt. Nec enim illa in nostra potestate sunt. Quod autem in potestate nostra est, id est fallax.

Iudicium vero difficile.

IVdicamus, quod non videmus, & quod opinamur. Opinamur autem quod ignoramus. Hoc autem dum iudicamus, hallucinamur. Quid n. interiora nobis imaginamur, quasi foris consistant? & q; non videmus, q. oculis nostris expositum esset? Nominamus, q̃ non nouimus. Arguimus, quæ testari non possumus. In natura enim quæ secreta sunt, homini non manifestantur. Itaque iudicium nostrum fallax est. In aperto vulnere iudicium facere non possumus. Oculi enim nostri corpus tantum vident, non itidem & spiritum, in quo fundamentum positum est.

Oper-

Oportet autem non solum, &c.

APhorismus iste aliud non tradit, quam decere, vt simul ægrotus, & ministri, ac Medicus officium suum faciant, ac ægro sua iusta fiant. His iam iterum obediens esse ægrotus debet. Ministris autem natura ægroti cognita esse debet, vt sciant, quæ is requirat, quæ ipsi offerri debeant, quæ minus. Talem etiam decet esse Medicum, qui sciat, non opinetur. His tribus recte sese habentibus, felix hora sperari potest, &c.

Finis Commentariorum Paracelsi in Aphorismi Hippocr.

TRACTATVS

DE PHLEBOTOMIA ET SCARIFICATIONE, THEOPH. HOHENHEMII, Vtriusq; Medicinæ Doctoris.

IN quo explicantur abusus, & errores, hactenus in his admissi, quos postea secuti sunt membrorum dissolutio, resolutio, cõtractura, & mors, quæ qui vitari & emendari queant, his expediuntur.

Similiter etiam absurditas detegitur Ephemeridum, quibus Phlebotomia decernitur præter naturam ac cursum cœli: vbi etiam traditur vera explicatio, quo pacto signa vere ac genuine obseruari debeant, addita enumeratione, quinam præcipue morbi per phlebotomiam curentur, quod suis figuris explicatur.

Tandem etiam de modo purgationis traditur, qui scilicet circa eam cum Medicus tum ægrotus se gerere debeant.

DE PHLEBOTOMIA.

TRACTATVS QVINQVE LIBRI I.

D. THEOPHRAST. DE ABVSV, PHLEBOTOMIAE: cum explicatione veri vsus secundum indicationem cursus cœlestis.

Lectori S.

QVanquam arrogantia & fastus spuriorum Medicorũ (qui de me vbiuis triumphos sibi decernunt) ad abusum hunc describendum me non leuiter compulerit: scriptionis tamen huius caussa potior fuit ipsa ægrotorum ratio, de quib. hoc argumentum præcipue desumsi, vt errores indicarem Medicorum

Ephimeridalium, qui nihil nisi pingere possunt. Quod fundamentum licet ipsi nõ admodum intellecturi sint: attamen, qui sapiunt & periti sunt, vtilitatem eius haud tarde percipient, vbi iuxta ipsi monitor sum, vt deinceps pleniorem Astrorum cognitionem sibi comparent, ne tripedes tantum Medici habeantur. Male enim & incommode incedit, quod tribus pedibus incedit. Vobis autem ægrotis hortator sum, vt deinceps hęc mea scripta plus consulatis, quam tales Medicos. Isti enim vetuli canes cum loro non facile assuescant, tu interea valetudinis tuæ iacturam facere facile possis. Adeoque ex his iudica, quam temere sibi illi tam multa præsumpserint & præiudicarint, non ex vera & solida scientia, sed ex pura puta opinione. Conueniret autem Medicum non minus ab intellectu suo torqueri, quam maceratur a morbo æger. ita fieret quidem, vt opinationibus missis, discendæ arti anhelosius multo vacarent. Interim eo rem ipsi perduxerunt, vt, quicquid dicant, id pro Elementari Euãgelio omnino accipiendum esse arbitrentur. Quam solida vero ac magna istorum hominum scientia ac cognitio sit, id vobis vniuersis iudicandum relinquo. Si pro mercede alicubi tres denarios acceperunt: iis ad vsuram elocatis integras domos breui spacio lucrantur. In sua autem arte quilibet ita indies proficere debet, vt illa subinde sibi magis magisque honori sit. Operam ergo dabis, benigne Lector, vt veram viam in cognoscenda arte ingrediaris, & peritis fidem addicas, cum de phlebotomia tam crassi passim errores gliscant & propagentur. Phlebotomiam enim nonnulli censentae æstimant pro cura perfectorum morborum, alii pro eorundem mitigatione ipsam habent: quidam eam propter consuetudinem vtilem esse pronuntiant: nonnulli vtilitatem eius secundum quatuor anni partes metiuntur: multi vitæ incolumitatem & diuturnitatem per eam quærunt. Adeoque huiusmodi de phlebotomia opiniones variæ sunt, consilio certo ac ratione solida omnes quidem destitutæ.

Canis vetulus loro non assuescit.

Opiniones variæ de phlebotomia.

Sicut ergo sine vero fundamento nihil quicquam certo sciri ac cõprehendi, nec etiam salutare consilium vllum promi potest: ita hic quoque sciri debet ipsarum *Venarum origo & distributio*, & educti sanguinis natura seu conditio, & denique ipsa morborum adhæsio. Ex quibus inter se comparatis sciri ac intelligi potest, quo casu phlebotomia vel comoda vel damnosa sit.

Considerandum phlebotomia.

TRACTATVS I.

CVm veterum Medicorum Ephemerides, quoad venæ secandæ tempus, inani omni doctrina conspersæ sint: eas ante omnia reprehendi & reuci opus est. Ex suspensis enim linteis aut expositis imagunculis phleboto-

Veterum ma- [illegible]

botomicis hominum pars fere plurima ad secandam venam allicitur. Qui error, vt probius cognoscatur, principio quidem contra Ephemeridum auctores scire debetis, quod in signis Arietis, Cancri, Libræ, Sagittarii, Aquarii, & Piscium, &c. venam secari noxium quidem non sit. Quia vero signa ea damnosa non sunt, ideo persuasum ipsis est, venam vtiliter pertundi, ac modum ita constituunt, vt faciant Phlebotomiam Mediam (ita vocant) ac deinde Plenam, cum tamen primæ nequidem gry mentionem faciant. Putant ergo eam ideo necessario vtilem exsistere, quia damnosa non est. Interim tamen aliud non obtinetur, quam quod definitis saltem illis membris phlebotomia damnosa non sit. Ex hoc qui queso inferre possint, eam ob id absolute commodam exsistere? Cum tamen phlebotomiæ tempestiuitas seu vtilitas Medico, non cœlo imputetur? Nec adeo promte id largimur, rem illico bonam ac salutarem fore, quæ noxia & damnosa non exsistat. Ex his iam intelligi is error potest, quod non bonum pro bono venditent, magna iactura & detrimento eorum, q. hoc more ducti phlebotomia vtuntur. Vbi hoc etiam iuxta intelligere debetis, quod phlebotomiæ tempus ab exigentia & necessitate corporis petendum & decernendum sit, non attento statu exteriorum. Interior enim natura exteriorem expugnat. *Phleb. tempus vnde iudicandum.*

Communi more fit, vt secundum 12. signa ipsum corpus etiam in 12 partes distribuatur. Hanc autem attentionem, vitationem esse membri illius, vanum omnino ac ridiculum est. Sic nec aspectus ipsi Lunæ vel recentis, vel plenæ quicquam attendi debent. Transeunt n. hæc omnia sine errore iudicii in phlebotomando, hoc modo: si nimirũ in signo aduerso, aspectu malo exsistẽte, & Luna vel noua vel plena se exhibente, ex instituta phlebotomia damni quid oboriatur, id ab imperitia omnino euenit Medici, qui intempestiuam phlebotomiam suasit. Nec n. vel cœlũ, vel firmamentũ, vel aspectus, vel pleniluniũ ac nouiluniũ illud malũ inflixerunt, sed mala ac inconueniens morbi tractatio. Quod si autem aduersarii dicant, eiusmodi damnum minime sequi, si in signis bonis phlebotomia instituatur: adeoque per hoc momentum suam opinionem stabiliri arbitrentur, quasi Astrorum recta ac vera distributio facta sit, ac ob id sententia mea euicta iaceat: his respondeo, signa ea suam stultitiam non minus prodere, quam prædicta, nec tamen adeo celeriter, sed in tempore diuturniore. *Corporis ad 12. signa distributio malè. Aspectus in phleb. non attendendi.*

Iuxta etiam hoc intelligite: si in bonis signis mali nihil accidit: idẽ etiam in plenilunio fiet. Si in plenilunio damnum fit, fiet idem etiam in signis bonis. Morbus enim corporis hic potior est cœlo. Morbus spectandus est, non cœlum, nec pro cœli conditione ille iudicandus ac tractandus est. *Morbus non cœlũ in phleb. spectandus.*

Sed pro argumenti huius conclusione vnum adhuc adducam. Signum bonum deligite vobis, & sub illo ipso quinquaginta hominibus simul venam secate: ibi cooperietis, quinquaginta ēt varietates incidere. Hæc autem diuersitas non ex ipsis signis est, sed ex morbo hominum. Quæ quidem cum vos assequi non possitis, ecquæ tandem erunt alia, quæ vos intelligere posse putem? Vbi etiam hoc inculcandum vobis videtur. Nam si quandoque sub electis signis venam secando, brachiorum contracturæ, tumores & inflationes inuehantur: id certe cœlo imputari minime debet, sed vosmet ipsi chirurgum accusatis, quod aut venam vniuersam pertuderit, aut scalpellũ infectum admouerit. Quem tamen ego palam excuso, aioq; vos, vos inquam, male consuluisse, ac ex consilio malo id mali emersisse. Quod si in nouilunio idem euenisset, tunc culpam illam imputassetis cœlo ac Astronomiæ. Eadem persæpe etiam nonnullorum vulnerum ratio est, quę parua & leuia, & nec cordi nec cerebro vicina sunt, quæ nullo pacto lethalia videntur, & tamen celeriter ac cito mortem inferunt. Iam hæc calua excusatio Medici sit, si dicat, ægrum in malo signo percussum & vulneratum esse. Nam etsi præter hunc, alii etiam viginti eodem puncto modoq; vulnerarentur, vulnus tamen id nulli præter hunc vnum lethale foret. Cuius rei hæc caussa est, quod non cœlum, sed in isto membro iacens lethalis morbus, qui in aliis vulneratis ibidem non iacuit, feritus & attractus sit. Hæc nimirũm periculi istius genuina caussa est, non cœlum. Quod ipsum similiter etiam de reliquis intelligi debet, quæ cœlo imputari solent ex mera Astronomicæ cognitionis vacuitate, & imperitia Medicinæ. Ex hoc enim vestro iudicio patet, quam nullam aut in Medicina, aut Astronomia, aut ipsa Physica scientiã teneatis. Error enim vestri iudicii incertitudinem prodit, dum nimirum perperam signis imputatis, quod corporis morbo ascribi debebat.

Vulnus cur leuissimũ interdum mortem inferat.

Ob oculos quæso vobis proponite aciem quandam seu pugnam, in qua 20000. viri telis & glandibus verberentur, vulnerentur, fodiantur, aut alio modo lædantur. In cura horum nemo cœlum considerat sed punctionem tantum ac vulnus, quale id per se est. Quotus horum q; est, qui in eiusdem signi locis vulnerantur, quibus tamen res abit in bonum? Quotus vicissim quisque in eo loco sauciatus est, in quo signum non dominatur: quæ tamen vulnera, etsi leuia & contemptibilia, in damnum maximum terminantur? Huiusmodi ergo euentus, non signis aut cœlo sed corpori, ipsiusque proprietatibus, morbisq;, siue manifestis, siue occultis imputandus est. Ad corpus conuerti cura debet, non ad cœlum dirigi. Interim tamen excusatio illa est imperiti Medici. Qui si tanto studio arti Medicinæ incumberet, quanto excusationi ineptæ vacat,

euentum curæ multo ſane feliciorem experiretur, quam alias fit. De iſtiuſmodi autem periculoſis morbis ſeu vulneribus, frequenter incidentibus, velut etiam de phlebotomiis tale exemplum aduertite.

Si Maniæ in cerebro latentis cum paroxyſmo locus aut vulnere aut phlebotomia læditur, id lethale fit. Sic & de aliis iudicandum eſt. Itaque cœlum minime accuſari debet. De hac re ergo, vt dictum eſt, merito tractationem ſuſcipio. Nec enim doctrina hæc ſufficienter in Ephemeridibus explicata eſt: cum minime ſecundum ſigna agendum, ſed ad morbum ipſum attendendum ſit.

Ex primo autem iam dicto errore ſequitur ac dimanat etiam alter. Phlebotomia n. facta, Medici illi ad contemplationem ac diiudicationẽ ſanguinis ſe accingunt: ac ſibi proponunt cum colorem, tum ſubſtantiã, tum aquoſitatem. Vnde plurima & diuerſa iudicia proferunt, quæ tamen nulla certa cognitione ac comprehenſione ſtabiliuntur. Primo enim, ꝙ in ſanguine videtis, nihil eſt aliud, quam coagulatio ſalis, & plenitudo extranea. Ex his quid prognoſticabitis? Sal enim dubitanter rem oſtendit, nec quicq̃ definire prodit. Plenitudo autem incidens, hoc eſt, quę ex corpore in venas ſudat, quid aliud vobis, quam hoſpitem peregrinum in ſanguine exhibeat? Qui cum in ſanguine iaceat, an vos illum ob id in ſanguine quæretis? Nequaq̃. Imo quærite ipſum, vbi ſubſiſtit, extra venas, & facite, vt venas amplius non tranſeat: ita nimirum ſanguis purus erit. Vos interim ingentia iudicia ex illis profertis, ac modis multis ſanguinem accuſatis, quaſi quorundam morborum cauſſa ſint illa, quæ in ſanguine non niſi vt hoſpites continentur. De ſanguine conſideranda varia ſunt: nempe, an morbus in eo lateat, vel minus: deinde an ſanguis recte iudicetur. Multoties vos ſanguinem inſalubrem pronuntiatis ideo, q̃a cito ſubſidet; ꝙ tñ ad arguendã ægritudinis cauſſam nihil facit. Præterea, ſi ſanguis non tingat, aut ſi ſiccior aquoſiorue exeat, morboſum id vobis viſum eſt, cum tñ eiuſdem hominis ea ſanitas ſit, nec in ipſo aliter fieri poſſit. Imo ſi aliter fieret, certa morboſæ conſtitutionis ea cauſſa foret, ac indicium. Eodem modo ſanguinem quoque e veſtigio examinatis, & perfectam omnium morborum cognitionem hauriri poſſe putatis: tum tamen ſanguis iſte, quẽ inſpicitis, ex doloris loco non ſit, ſed eius loci pollutionem ac affectũ vel omnino non, vel certe leuiſſime exhibeat, & tamen in origine venarum totius morbi cauſſa totaliter conſiſtat. Sic namq; perſæpe obſeruatis, quod in peſte ſanguis venæ iſtius, in qua illa latet, purus & integer ſit, nec ex eo quicquam cognoſci aut iudicari omnino poſſit. In ea ergo quid quæſo venæſectio iuuerit, cum lues in origine venarũ condita lateat, nec de loco cedat, ſed fixa ac conſtans inhæreat ac permaneat.

Sanguinis iudicium in quibus conſiſta.

Sanguis cito ſubſidens quid ſignificet.

In peſte ſanguis ſæpe purisſimus.

Quæ hoc fine dico, ne in iudicio vrinæ temere aberretis: cum videatis, vos summam instituti vestri assequi minime posse. Quicquid autem impetratis, id merum est somnium, & fine caret. Quanquam hoc quoq; constet, quod conditio ac natura sanguinis varia & mirabilis sit. Si arborem vobis proponatis, videbitis, fructus ipsius vniuersos in ramorum extremitatibus hærere. Eadem & sanguinis ratio est, si per se ac solitarius sit in sua operatione, vt esse debet: hoc est: si sanguis per & in se sanus existat, & se cum flores tum fructus profert, ab initio vsque ad finem, & suæ naturæ indicia exhibet. Sanguinis autem fructum eodem modo erūpere cupere, vt solet fructus in pyro: id a vero abest. Ipsa enim natura illū protrudit, qui disparet, & decidit nobis minime scientibus. Magnum ergo asylum hoc loco in sanguine ponere minime potestis. Quicquid enim colligitis, id tantum est reiectaneum, nec quicquam maculatum. Quanquam, sicut extremitas ramorum arborem indicat, vt vocetur, ita etiam sanguis, si sanus est, indicat, qui nominetur. Si autem sanguis æger sit, ramos non habetis, ex quibus conditionem sanguinis æstimare queatis. Velut enim ex ramo arboris morbum dignoscere minime potestis: sic multo minus huius venæ morbum diiudicare scitis. De quibus tamen prolixius commentamur in libro de morbis ex sanguine ortis. Ex his iam enumeratis erroribus sequitur, male consuli hominibus. Vnde mali quoque consilii damna & pericula exspectanda sunt: ex quorum numero est contractura membrorum, sicut persæpe videtis, quod brachii vel alterius membri resolutio, aut spasmus a plagula tam exili oriatur, concomitantibus aliis etiam accidentibus plurimis lethalibus: quæ omnia facili negotio euitari possent, si caussa vera ac genuina intelligeretur.

Sanguinis & arborum vna ratio.

Sang. sani alia ratio quam ægri quoad iudicium.

Ex phleb. contractura.

Porro hic sciendum etiam est, an Phlebotomia debeat esse perfecta curatio morbi, vel minus, an vero tantum mitigatio quædam & protractio. Si eam oportet esse curam: accurate vos scire decet, quo pacto radicem, quæ morbus existit, in extremos apices ramorum, manuum scilicet pedumq; educere queatis. Hoc n. si nesciatis, quis phlebotomiæ vestræ vsus sit? Si autem mitigatio erit, iam iterum scietis facere, vt mitigatio ea durabilis sit. Nisi enim duret? quid quæso tibi commodare possit. Hoc est, si per phlebotomiam mitigasti, sanguinem ita dispone, ne retro relabatur. Et nisi hæc duo in cura & mitigatione obserues præstesq; de Phlebotomandi peritia nihil quicquam gloriari potes, sed periclitando, in bonum euentum venam pertudisti. Periculosæ autem illæ omnes Phlebotomiæ sunt, in quibus sola incisio pro arte habetur Si autem protractionis ergo venam incidis, tum successum fortunæ mandas, artibus dubius. Vnde bonum consilium nullum emergere potest.

Phlebot. an cura perfecta sit an mitigatio.

Sedu-

Sedulo ergo hic cogitandum est, quod per sustentationem hanc & inconstantem mitigationem homines plurimi, tam viri quam fœminæ hactenus seducti sint. Qui cum mitigationis leuissimum quid sensissent: morem hunc continenter seruare perrexerunt. Nec a. quoq; tñ ipsis indicatum fuit, an morbus vere in sanguine sit, aut saltem vt hospes inhabitet. Tum nec ars ea adhibita fuit, vt, si in sanguine sit, is ab origine ad ramos educeretur, aut mitigatio ad constantiã perduceretur. Præterea, si instar hospitis irrepsisset, non curarunt, vt extra venas propelleretur ac educeretur: sed vniuersis vobis regulam vnam præfixerunt, vt, si punctio in lateribus, & pectoris angustia sentiatur, malum necessario in pulmonibus hæreat, & vena pulmonica secetur. Quod si dolor in regionibus epatis sentiatur, tunc vena epatica vim curationis maximam præstet & compleat. Vbi simul non consideratur, quid hospes agat in illo loco, vt morbus scilicet exterius tollatur, ne interiorum cura opus sit. Vnde etiam sequũtur mitigationes, a sanguinis minutione profectæ, vt morbus adeo sæuus nõ affligat. Incremẽtum tamen & recidiua sic interim nondum ademta est.

Præterea, si ex vena sauciata sanguis non emanat, qua ex caussa id fiat, minime compertũ habent, nisi hoc vnũ dicant, q; sanguis aut nimis crassus, aut plaga nimis parua sit: quorum tamen nullum pro caussa genuina admitti debet. Vera a. caussa est hæc, quod non quauis hora effluere sanguini opportunum sit, cum is minime ventosus exsistat, Si enim vento careat. ad exitum is ineptus est. Caussa secunda est, quod in venarum istarum apertione sanguis retropellatur, ac viam suam intro non foras conuertat. In his ergo notitia singularis requiritur, ne quod impedimentum fiat. Insuper illi nec modum mensuramue extrahendi sanguinis nouerunt, nisi quantum iudicio oculorum hauriunt: quod in mutatione sanguinis consistit, qui tamen cum intus tum foris semper rubet. Quod si primo niger is erumpat, ac deinde sequatur rubicundus, tunc ipsi plagã occludunt, persuasum habentes, nigro sanguine euacuato iam omnia in tuto loco esse, non cogitantes interim, quod incisio facta sanguini colorem indiderit, nec is a natura propria talis sit. Nihil ergo mutationi sanguinis attribuendum est. Ea enim ab incisione inducitur. Et tamen se officii sui omnes numeros expleuisse illi somniant, si oculorum fide rem istam omnem decernant & definiant.

Sanguinis restitantis in Phleb. quæ caussa.

Adde, quod iudicandi norma ea legitima minime sit, dum naturã & proprietatem sanguinis censent. Vbi enim is constitit ac coagulatus est, illi primo sanguinis serum, post corpus seu substantiam ipsius, tandem vtriusque colorem contemplantur. Error a. de his ita se habet. Sanguis vniuersus q; euacuatur, seu extrahitur, illico morit̃. Ex mortuo quis

Sanguis extractus illico moritur.

de viuo iudicabit? Vos ipsi considerate hominem, qui sanus est, qualis per se sit. Is postea si ægrotet, quantum ipsum a sano distare videbitis? Deniq; si mortuus sit, mutationem tam euidentem is subit, vt nemo, quis ille fuerit, recte vereq; iudicare possit. Idem etiam de sanguine censendum est. Is vbi primum ex corpore extractus sit, mortuus est. Et ipso ergo mortuo quis res adeo magni momenti iudicare queat? maxime cum idem etiam ante extractionem iam ægrotus fuerit. Aut quid eundem iuuet, si ipsius vel aquam vel substantiam attentius speculeris? Nihil n. ex eo defuncto videre potes, quod in viuentis emolumentum machineris. Quod si vero omnino de illis blaterare multa velis, eo ipso facto indicabis, te rei mortuæ naturam ac conditionem minime pernouisse: atque ex ignorantia ista nihil proferes aliud, q̃ quod in ipsam Naturam impingat, contra quam temere nihil constituendum aut loquendum est. Examen ergo sanguinis mortui aliud dictitare nihil potest, q̃ conditionē ipsius iam præsentem. Eodem modo nec ex flore vel spuma, &c. eius solidi quid de morbo iudicari potest. Sæpe enim spumam etiam mortuus homo emittit. Quid igitur hoc fit? Iudicium tuum de viuis ex viuis desumi oportet. Quantū a. horum discrimen sit, id ex hoc patet. Videtis nimirum mille homines mori, quolibet seorsim priuatam suam putredinē habente, q̃ ēt peculiarib. suis inditiis ꝓditur. Similiter ēt sanguis, q̃ primū extra corpus elabit̃, putredinem subit, & spiritum vitæ amittit, in quo iā fons iudicii latet, ex quo pronuntiationē suam haurire debet Medicus, non ex pelucula sanguine referta. Sicut n. mortuum quis corpus putrescere potest, ita quiuis ēt sanguis. Iam v. putredo oritur ex dissolutione, hoc est, a spiritu vitæ. Is si iam dissolutus est, quis integri aliquid in eo quæret? Iam autem genus quoddam putredinis subire potest, siquidem in aqua albescit vt mucus, quod ex sua proprietate habet.

Contra naturam nihil statuendum.

Putredo multiplex

Mortuum quoduis putredini subiacet.

Putredo vnde.

Extra aquam in colores mutatur varios. Hoc enim modo putredo incipit, nec ex ipsa quicquam, nisi fortuitum quid diuinari potest.

Videtis nimirum illum, qui in ignem abripitur, breui momento ex Elementali sua essentia in quid contrarium mutari. Eadem etiā ratio est sanguinis. Is q̃ primū aerē experitur, a natiua constitutione sua in extraneam desciscit naturā. Nec v. quia sanguis serū seu aq̃ emittit, aqua etiam in corpore existit: sed aqua & sanguis res vna sunt. Quod a. alterum sanguis fiat, & alterum aqua, huius hæc causa est, q, corpus vnum q. libet sibi cōgenitum sal habeat, sine quo corpus vigere nullum possit. Id sal secedens, quamprimum naturalem suam essentiam mutat. Documentum huius sume a ligno. Id ardet quidem, sed non ardet totum. Pars alia igne ad nit-

Sine sale nihil vi get.

admittit: altera pars illundem respuit. Et hoc est Sal, quem vos cinerem vocatis. Sicut vero lignum in suo corpore coagulatum & durum est: ita sanguis resolutus est ac humidus, qua de caussa sal ipsius aquescit, ac lignum ipsum cinerescit. Tu vero quid ex his iudicabis de non vnitis ac coniugatis corporibus? Hoc modo coniugatum nunquam iudicare poteris. Sed quod in aqua fit, idem eodem etiam modo intelliges de illo, quod sanguis manet, quasi ratio ipsius alia non sit, quam flammæ ex igne. Indicium siquidem nullum vnquam sperare possit aut a colore, aut tenuitate, vel crassitie. Definita enim sua putredini natura est. Itaque hoc age, vt etiam non considerato sanguine, phlebotomiam recte imperes. Inspectio siquidem emissi sanguinis te longe a vero seducet. Quanto vero minus substantia diuisa, & secuturi visibiles colores in sanguine, quatenus is quidem cum spiritu vitæ coniungitur, consistunt: tanto minus morborum in ipso dignotionem iudicare poteris. Tu vero, quod dicis, sanguinem putridum esse: id in pelui verum est, non autem in homine. *Mixti nullum iudicium.*

Præmonstrati ergo errores magni momenti sunt, maxime si non cum ratione attendantur. Etsi enim opinionum istarum assertores pro tuendo suo ordine verborum multum impenderint: iidem tamen haudquaquam reiicere, sed omnino admittere mea scripta coguntur, adeoq; vltro citroque fateri compelluntur, quod prægressa mea argumenta redargui & confutari modo nullo queant. Quod vero sanguinem hunc colore suo hunc vel istum morbum indicare cum magna veritatis plausibilitate contendant: id quam verum & exploratum sit, deinceps in libro de Erroneis pulsuum iudiciis planius explicabitur. *Lib. de pulsibus.*

Sed hæc hactenus de erroribus circa sanguinis missionem committi solitis, a nobis enumerata sufficiant. Quæ præterea ad phlebotomiam spectant, de iis in speciali venarum explicatione tradetur: vbi, quæ cuiuslibet venæ virtus ac conditio sit, ac quam tandem vel ad opem vel damnum inferendum occasionem habeat, ac si quæ alia hic desiderantur, dilucidius reuelabitur ac definietur.

TRACTATVS SECVNDVS.

DE venæ secandæ ratione modoque me tradere ac docere, id æquum omnino ac fas est. Quæ enim vos ratione hactenus de phlebotomia constitueritis: id animaduersione omnino censendum dignum est. Qui enim scriptores de phlebotomia commentati sunt, hi tyrocinii ac disciplinæ annos nimis mature egressi, intempestiue ad Magisterium sese receperunt. Itaque scripta eorum pro veris & confirmatis accipi minime debent. Nec enim discipuli Regula ac Canon pro autentico habendus *Medici reprehensio.*

Doctrina veterum insufficiens. est. Hinc elicitur, communem Medicorum Facultatem ex ipsis tyrociniis ortam & enatam esse, ac in iisdem obstinate etiam versari. Quod autem huiusmodi proferenda mihi equidem assumam, id vitio mihi dandum minime est. Nimis enim vere constat, quod veterum doctrina solida & sufficiẽs minime sit, sed omnino altior quędam cognitio in Philosophia, Medicina ac Astronomia requiratur. Itaque cum Astronomiæ fundamentum nullum teneatis: nomen ac opera eiusdem frustra vobis arrogatis, dum non nisi spuriorum more vndecunq; ex Calendariis conquisitis, quæ in publicum proferri, probrosum admodum ac ignominiosum Medico est. Itaq; cũ artis ac scientię Astronomicę plane vacui sitis: discere vobis indignũ q̃so ne putetis. Opera n. ac scripta vestra testãtur, de vobis quid statuendũ sit. Cumq; videã multo plures a vobis deiici q̃ erigi, ob imperitiã & artis ruditatẽ: ideo fas mihi esse arbitror, vos vt vellicem ac carpam, dum ꝗ verbis gloriamini, ipso opere præstetis & confectũ detis.

Principio a. tenendum est, ad quid phlebotomia instituatur. Nec n. de hoc vnquam a vobis cogitatio suscepta est: sed meris opinationib. incumbentes indulsistis, quod ex scriptis vestris notorie liquet. Id hoc modo cognoscite. Cœlum gubernandi corporis quarta parte, h. e. sanguinis potestatem habet. Secundum hoc ergo, morbi vniuersi qui in sanguine obueniunt, ex sanguine non oriuntur: sed qua ratione videtis, agrum fruges minime proferre, si in ipsum non condatur semen: ita nec in sanguine morbus vllus generatur, si is prius non seminetur. Seminator a. iste est cœlum. Huius itaq; seminatoris natura primo tenẽda Medico est. Hanc cognitionem sequitur morbi essentia, cura, & alia, exceptis iis, q̃ de corruptionibus propriis conscripsi. Horum qui Medicus imperitus est, nec seminatorem istum nouit: is morborum illorum curator vocari minime debet. Medici n. officium potissimum in hoc consistit, non vt Ephemerides phlebotomicas conficere sciat, sed potius vt teneat, quidnã cœlum in vna quarta hominis agat, h. e. in sanguine. Nec hoc vlli Medico credere absurdum sit, ꝗ corpus in generatione morborũ quadruplex exsistat, non simplex, vt ex Philosophia sua Sophistica illi argutari possint. De quo librum de Origine morborum sanguinis lege. Imperitus a. ac immaturus Medicus is est, qui quatuor corporis partiũ ignarus, fundamentum suum locat in speculationẽ, q̃ ex quatuor cõplexionum phantasia constituitur.

Cœlum morborũ seminator Medicum quasscire decent.

Hominis partes 4.

Mira hæc vobis, sat scio, auditu obuenient. Compertum n. mihi est, ꝗ phlebotomiam nullam ex certa scientia decernatis, adeoq; nõ vno sed multis modis erretis. De vobis autem quid tandem dicam, cum solo nomine gaudeatis, ac in operibus meri tyrones sitis? Hoc nimirum instituto phlebotomiam sæpius imperatis, morbo stomachum occupante. Ex

quo videre est, vos q̃rere instar illius, q aliquid in ciuitate quadam amisit, quod is in ciuitate quidem alicubi iacere nouit, sed vbi iaceat, ignarus hæret. Huic tali vos apprime similes estis, magno & vestri & artis ipsius opprobrio. Quoties enim morbum inuestigatis in sanguine, qui tamen in intestinis &c. hæret? Hæc ergo subtilitas vestra mera est grossities quod nihil referre putatis, vtrum fundamentum verum sectemini. Facile enim iudicatu est, quod superbis ac imperitis pœnitentia reuocationis dura obueniat. Quos coercere, est vetulos canes loris assuefacere. Retro enim ipsorum consideratio pergit, non porro. Innatum autem hoc vitium est vniuersis, qui errant, vt laudem, existimationemque ac popularem applausum captent multo auidius, quam veram gloriam ex debito officio quærant. Atque cum eo quidem hodie deuentum sit, vt tyrones loca ea possideant, quæ vix Magistris conueniunt: ideo talem quoque Medicinam ipsorum esse oportet, quæ nomine se efferat, interim mera nugacitas ac fabula exsistens. *Errantium proprium.*

Sed vt inceptam de phlebotomia doctrinam pertexamus, sciẽdum est, venæ sectionem omnem ita institui debere, vt cum integra cura proponatur: non vt aliunde a medicinis auxilium petatur, sed tota cura ibi quæratur, nec ad curas alias diuertatur: idque hac de caussa, quod quatuor in corpore partes exsistant, quæ quatuor genera morborum, ac ob id quatuor modos practicæ dent. Ex quibus hæc iam practica per se seorsim perfecta est, quæ circa solum sanguinem versatur. Et hanc practicam ipsum cœlum docet Medicum, non Philosophia aut speculatio alia. Hac de caussa hic equidem doceo, qui Medico circa sanguinem versanti, seminator in cœlo cum omnibus suis proprietatibus cognitus & exploratus esse debeat: cuius tamen notitiam apud vestrum quenquam nedum semel quidem deprehendi. Iam ergo cũ cœlum ipsum doceat, quid morbus sit, qui in sanguine iacet, nec sanguis ipse est (sanguis enim est tantum, qui patitur, qui suum ipsius hostem non nouit, vtpote quem solum cœlum cognouit) ecquid vos tandem in sanguine quæritis, si morbos sanguinis, vt Anthracem, Carbunculum, ac alia cum externa tum interna Apostemata descripturi estis? Cœlum enim impressiones suas soli sanguini indit. Vnde fit, vt morbi etiam illi sanguinis regantur, disponantur ac emergant pro stellarum cœli, quod seminatorem vocaui, natura ac proprietate: extra quam cognitionem perfectam nemo quisquam vestrum quicquam in Medicina sanguinis profecerit. *Corporis partes sunt 4.*

Conueniens ergo est, vt in eo ordo ac processus omnino alius instituatur, qui a ceteris diuersus sit. Pars enim quælibet suam seorsim practicam requirit, licet vos omnes in vnam confundatis. Quod vt intelligatis,

Processus Medicorũ purgandi. exemplum tale attendite. Processum vos habetis vnum, qui facit ad cacandum. In hoc ministratis primo syrupos, deinde pilulas, postea iusculum pisorum non salitum, denique confortatiuum. Et hic ordo a vobis ad solam alui deiectionem instituitur, ad nihil aliud respiciens. Si ergo morbus sit, qui non in stercore iaceat, iam is vester ordo frustraneus est. Si in stercore autem condatur is, tum bonus est ordo. Porro autem, si venam mouere & pellere satagitis, alium omnino ac a priore diuersum ordinem instituitis. Alium denique, si quartanam curaturi estis. Eodem modo hic quoque in sanguine peculiarem, ipsumque integrum ac a ceteris diuersum ordinem seruare debetis. Cœlum enim requirit, quod partibus tribus reliquis aduersum est, prout ipsius natura ac proprietas sese habet. *Medici quotuplices.* Medicos ergo non vniusmodi esse decet. Sunt Medici Phlebotomici, ex quibus impostura signorum piscis & arietis coorta est. Sunt etiam Medici, qui circa chaos versantur: sunt, qui Terræ, sunt qui Humori præficiuntur, omnes autem a Theorica & Physica vestra alieni. Præter hos vnum adhuc genus superest, eorum, qui ad solam dissolutionem attendũt. *Med. particulares qui.* Et his quinis tota Medicina completur. Ex his prodeunt *Medici particulares*, quilibet in ea particula occupatus, quam radix istius partis dat. *Med. nat. qui.* Extra hos sunt etiam *Medici naturales*, qui virtutes crescentium naturalium cognitas & compertas habent citra cognitionem morborum.

Hæc Medicorum diuisio seu partitio hoc fine vobis obtruditur, vt sciatis, in sanguine alium ordinem institui oportere, qui curam integram indicet: & vt inde dignoscere possitis, quæ veterum scripta proba vel erronea sint. Intelligo enim mihi oppido aduersari scriptores, quos vos amplectimini. Cumq; videam, vos, illorum asseclas haudquaquam complere & perficere, quod perficere posse gloriamini; ideo fundamentum vestrum merito proculco ac in cineres redigo. Nec enim vos id tueri potestis, nec ego fictitiam vestram Medicinam admissurus vnquam sum. Quanquam, vt prosternatur, magno admodum nisu non opus sit: [illegible] vel ex se ad lapsum propendeat. Verissimum enim est, quod cœlum in morbis sanguinis seminatorem agat. Necesse ergo est, vt vel minimam quamuis venam secturi, primo omnium sciatis, quid in ea sit, & quo [illegible] ex cœlo veniat. Phlebotomiam ergo administrare ex cœlo discere [illegible] tis. Si ergo tantopere vos cœlo obligatos & deuinctos esse, rationem [illegible] infringere potestis: tum certe, quicquid de hoc scripsistis, corruet, seu nugæ inanes eliminabitur. Quatuor enim prædicta Medicorum genera nunquam inficiari poteritis: quin imo ab illis fundamenta vestra omnia euertentur.

Porro vero, sicut *Sapiens dominatur Astris*: ita Medicus quoque [illegible] cu[illegible]

cit cœlum in infectione sua, quam sanguini indidit. Si vero cœlum vincere Medici est: necesse est, vt id nouerit. Ex hac cognitione profluit indicatio horæ, quæ phlebotomiæ conueniat. Nonnulli etenim morbi in sanguine de cœlo impressi sunt, vt quidam *de Caduco*, aliqui *de Podagra*, nonnulli de Febribus, & sic similiter de aliis.

Sapiens dominatur astris Medicus infectioni coeli.

Iam si talis morbus cum Luna augescat vel deficiat, Luna certe horam phlebotomiæ in illo morbo indicat. In quo enim puncto Luna incenditur: in eodem quoque morbi, quos Luna imprimit, incenduntur. Necessarium ergo esse liquet, vt sciatur q̃ venæ & qui morbi incendantur. Ac ꝑ ista cognitione puncti incensionis, phlebotomiæ ordo institui debet. Hinc n. emergit consuetudo, obseruata in cœlestibus institutis. Hoc modo morbus sanguinis quilibet adimitur, prout stella eius incēdit. Probam ergo & exactam cœli cognitionem habere debetis, q̧ scilicet a qualibet stella seorsim sanguis incēdatur, vnde tam varii morbi in sanguinem insultant. Quę cognitio nisi rata ac certa sit, tibi de Medicina gloriari minime debes. Et hoc nimirū illud fundamentum est, ex quo manifestatur, ꝙ hactenus a nemine descriptum est, nempe quid tandem apostema vel minimum sit, ac ex quo oriatur. Quę ēt caussa est, cur ad huius morbi finem nedum penetrare potueritis. Quanquam Malua & Althæa vobis solatii quid contulerint, sine quib. ipsis tamen is ēt morbus cōpletus fuisset.

Quando vena sit secanda.

Inficiari vero non possum, quin in nonnullis morbis secundum bona signa agendum sit, saltem propter mitigationem & sustentationem, modis scilicet ac casibus quinq;. Primo in caussis morborum internis, qui foris se exhibent. Secundo in morbis, qui interius se exhibent, manentq;. Tertio in morbis a fluxu suscitatis. Quarto in morbis secundū anni tempora incidentibus. Quinto in morbis, quorum nos ipsi caussa sumus.

Bonis signis utendum in 5. casibus.

Morbi qui interius paroxysmant, sunt: Cancer, Fistula, & similia vlcera aperta alia. Sub secundo genere comprehenduntur hydrops, ictericitia, menstruum, & morbi omnes a membris principalibus generati. In tertio continentur morbi apoplexiæ, syderationis, podagræ, & artheticæ passionis In quarto includuntur morbi, qui pro tempore proferuntur, velut in vere, in æstate, in autumno, in hyeme: velut etiam vniuersorum ascendentium, prout in cœlo continentur. In quinto sunt, qui a plenitudine aut commotione morbi fiunt, aut a cibis ac potibus generantur.

Etsi vero in prædictis his morbis mitigationem ac lenitionem pro Ephemeridum vestrarum ordine præstare possitis: tamen, quod vbique indico, cura vera hic non continetur, sed traditur tantum corruptio morborum, & malitiæ ipsorum incitatio, vt aut citius emoriantur, aut eo vehementius affligant. Præterea errorem etiam in hoc admittitis, quod

phlebotomia mitigationem quæritis morborum in sanguine minime contentorum. Et cum sanguis robore suo contrapugnet, vnde corpori dolor singularis infertur: tunc, si illum phlebotomia coercere vultis aut tollere, morbus vincit, vbi amicum remouisti.

Morbi omnes in sanguine quærend. De his a. omnibus scire debetis, quod morbi omnes partis primę in sanguine merito quærantur. Qua de caussa phlebotomiam minime reiicio, modo fiat illa pro ratione firmaméti, ita, vt punctum ascendétis, hoc est, ipsius regenerationis obseruetur. Phlebotomia enim si hoc pacto instituatur, morbi illius principium ita ablatum fuerit. Considerari itaq; oportet, quod ascendentes quidam in multos annos operentur, vnde malum emergit hereditarium, quod filius a patre ratione sanguinis contrahit. *Morbi hæreditarii* Hæc ipsa quoq; caussa est, q̄ morbi nonnulli vlcerum prauorū curam & sanationem non admittant, quia nempe ipsorum stella in feruore est: cum contra nonnulli facile sanescant, quia stella ipsorum deferbuit. *Phlebot. est duplex* Phlebotomia ergo duplex in hisce morbis cognoscenda est: vna facit ad integram curationem, quæ fit secundum stellas, quę hoc genus incenderunt. *Phlebot. ... sunt, non tollit.* Altera fit pręseruationis ergo: quæ tandem multipliciter incidit. Vbi vos attendere velim, quod in incremento isto morborum a vobis phlebotomia suadeatur, q̄ tamen nihil perficit, quam amolitionem materiæ, quæ tamen fixa in suo loco ad radicem hæret. Qui certe error non leuis est, dum nimirum auferre conamini, quod auferri minime potest. Ex hoc imperitia vestra notoria fit, quod aut ipsam morbi essentiam non cognoueritis, aut dolum vltro intendatis. Id quantopere vos doctos, quales vos iactatis ipsi, deceat, penite vobiscum cogitate.

Hydrops phleb. non curatur. Eodem modo per phlebotomiam etiam tollere annitemini hydropem &c. Cum tñ quo loco hydrops consistat, aliunde probare non possitis, nisi ex libris & literis, q̄ huc nihil faciunt. Nec enim eius vel momenti vel certitudinis sunt, vt iis tuto fidere ac credere possim egomet. Vos autem labori parcentes ipsis haud cunctanter adstipulamini, vtcunq; cadat euentus. Quanta autē ex illis ad vos honestas ac dignitas, ad ægros autem vtilitas redundet, id passim ab ægris audiri & inquiri potest.

Vestraq; adeo Medicina basi tam solidæ incumbit, vt nemo ex vobis vniuersis, vel minimū quidem literā scriptorum veterū, quoad Thericam, cum veritate demonstrare possit. In vera n. Medicinæ veræ patefactione, sophista dolosus illico irrupit, ac ipsius artis luculentum splendorem oppressit & obnubilauit. Si enim de prima Medicinæ origine serio inquirere velimus, inueniemus certe, primos Medicos homines fuisse simplicissimos, nullis fraudibus ac imposturis infectos. Per hanc ipsorum simplicitatem veluti per ianuam illapsus sophista, veritatem ipsam *Sophista quid.* obtu-

obtrudit, ac eandem in despectum adduxit, corrigendo eam; vt in more habent mendaces. Ex hac sophistica, veritatem cum mendacio confundente, postea scriptores exorti prodierunt, vna cum suis commentatoribus. Qui, ꝙ omniũ maxime necessariũ esset, in textu obliti sunt, nimirum vt veritatẽ a mendaciis segregarent. Quod etsi minime fecerint quidem, sed falsa cũ veris pmiscuerint: vos tñ ii estis, q subtilitatib. his illorũ fidem dedistis, ac fundamẽta ipsorũ amplectemini. Inter alia a. ẽt neglexerũt illi de caussis morborũ in sanguine tradere: ꝙ sophistæ vera cœli cognitione caruerint, merisq; speculationib. inhiarint, q̃ postmodũ in Ephemerides phlebotomicas eruperũt. Hoc ergo sedulo deinceps vobis cauebitis, ne cuiquã quicquã sine experientia ꝓpria aut credatis aut adstipulemini. Sed q̃d agatis tandẽ aliud, q̃ vt, cũ rerũ omniũ ignari sitis, obuiũ ꝙuis vndecunq; arripiatis, cũ titulꝰ vester omnino velo aliquo conuestiendus sit. *Interpretis officiũ quod.* *Sine propria experientia nihil credendum.*

Eundem processum ẽt instituitis in defluxionib. podagricis, ac aliis, venã secantes sub signo bono, non sub signo ipsius podagræ. Vestrum n. in hoc ꝓpollere imperium debet, etsi cum discrimine id fit vitæ ægroti. Ars v. omnis in hoc est, vt illius ascendentem cognoscatis. Itidem, si pser-uare ab apoplexia vultis, sub piscib. factã phlebotomiam omnium vtilissimam censetis, quasi v. piscis ipse apoplexia exsisteret: genuinũ a. signum phlebotomandi aduersum apoplexiam nec piscis est nec aries, quandoquidem sub ẽt mediis necessaria sit venæ sectio. Et ex hac inscitia multi tetri errores emanant, adeo vt nec locum apoplexię vos comptum habeatis, nec ad hanc vsq; horã in vestris scriptis omnib. venæ conuenientis mentio vlla facta sit, vt de *Vade mecum taceam* ac secretis scriptis aliis. Quis v. in tanto veræ artis defectu ac inopia de apoplexia vos scribere iussit? Quod si hic quidẽ imperiti estis, nulla certe vestra cognitio etiam in ortu ac caussis esse potest. Vnde sequitur, capitula tua vniuersa de hac re mutua aut falsa esse, siue agas de ratione, siue de aquis pretiosis, siue de gemmis, vnguentis, balsamis ac aliis vniuersis similibus. *Ascendẽs sedulo cognoscendus in phlebotomia.*

Similis omnino sapientia vestra est, si ꝓ quatuor anni partibus phlebotomiã imperetis. Vernali n. sectione ptextum alium non additis, quam futurũ esse, vt recentior & purior sanguis subnascatur. Sicut n. tum temporis folia ac gramina renouantur: ita ipsum quoq; similiter renouari hominem vultis: adeoq; nemo quisquã vestrum est, qui hactenus id secum reputarit, ꝙ folia ac gramen viridia, sanguis a. ruber sit, h. e. naturam sanguinis nedum quidem vel p transennam cognouistis vnquam. Et licet quidem aliquãdo phlebotomia bene faciat, ea tamen nec auxiliatrix nec curatrix exsistit. Quod tempora diuersa anni caussatur, id firmamentum est. Nemo tñ vestrum vel dum hactenus intellexit caussam, cur in vere &c. sanguis expellatur, ꝙ quidem ex libris ac linguis vestris apparet.

Ex his iam ipsimet iudicare potestis, qualenã id vestrum consilium sit, si phlebotomiam suadeatis alicui, qui aut nimiopere se repleuit, aut cibum insalubrem ingessit. Hoc n. in casu error vester manifestus est. Morbi nimirũ omnes, qui ex corpore nostro in sanguinẽ veniunt, in corpore phlebotomari debent, h.e. debent a sanguine iterum ad natiuum suum locum trahi, nec conandum est, vt in venis per phlebotomiam quærantur. Vera n. ipsorum cura est, vt facilime ac breuissime retrolabantur, si veram medicinam adhibeas. Quod si per inscitiam sanguinem phlebotomia facta extrahere velis, iam locum, in quo morbus genitus erat, concitando facis, vt via in sanguinem paretur. Phlebotomia n. non in vena saltem, sed & extra eam trahit, quousq; quidem pertingere potest. Hoc pacto tua imperitia ꝓditur, atq; innotescit impostura, ꝙ scilicet adeo industrius non sis, vt morbũ, q ex corpore in sanguinẽ abiit, ex eo rursus extrahere possis. Et hi errores circa phlebotomiã comissi, quos partim speculationib. ꝓpriis concipis, partim ex libris hauris ad tuum palatum compositis, omnino tibi retegendi & commonstrandi fuerunt, vt si fors contra nos adminiculum ac scutum quoddam habere tibi videaris, illud audacter in lucem proferas, vt fundamenta vtriusq; partis clarius prostent, adeoque mendacium & veritas a se inuicem separari queant.

Morborũ sang. qua vera curatio sit.

TRACTATVS TERTIVS.

Libri vestri haud pauci circumferuntur, in quibus de phlebotomia modis variis tractatur. In quibus qui continentur errores, etsi eos ꝓferre iure & debeam & commode possim; id tamen hoc loco potius mihi agendum est, vt breui doctrina cum abusum, tum vsum ipsum tradam phlebotomiæ, quod iam præstandum recta aggredimur. De abusu a. hactenus non pauca dicta sunt. Superest ergo, vt porro de venis priuatim tractetur ac errores, qui simul in illis sectionibus incidunt, ex parte indicentur. Persuasum nimirum vobis est, phlebotomiam esse purgationem corporis: id quod aperte erroneum existit: cuius ratio hæc est, ꝙ quęlibet purgatio, corpori ac substantiæ nihil adimat, sed id tantum, quod substantiæ aduersum est in genere, quousque substantia extenditur.

Phlebotomia non est purgatio corporis.

Iam cui venam secatis, substantiæ eam partem adimitis, nec de malo plus educitis, quam quantum substantia illa continet. Qui vero reliquo cura fit? Quod effluxit, id curatum est: sed quid id corpori commodat: Grauiter ergo hallucinamini, quod substantiæ ademtionem purgationem vocetis. Et licet quidem in sanguine abundantia exsistat, propter quam putredo ex caussis propriis oriri possit: vester tamen ordo phlebotomandi illi nequicquam vtilis est. Phlebotomiæ enim, quæ ista ratione purgare debent, alio omnino modo fieri debent, quam vt subiectis peluiculis cruor excipiatur.

In ſanguine iſto quæritis choleram, quæ tamen haudquaquam in ſanguine generari poteſt. Sed ea ſomnia ad propoſitum veſtrum nō parum faciunt commendanda. quod iam choleram, iam phlegma, &c. ſubinde eructetis. Nam quicquid id ſit: vos ſub iis ſatis tutos lateſcere videmini. Longe alia veritatis ratione opus eſt, q̄ vt in cōmentitiis illis Qualitatibus, Humoribus & complexionibus acquieſcamus. Tum & purgationem hanc minime attribuetis otioſis ſimul & operariis. Hæc enim mera opinio eſt. Quod ſi reſpondeatis, operarium a ſeſe expellere, quod retineat otioſus: quo tandem velo id veſtrum argumentum palliabitis? Cum nec labor nec otium morborum ſanguinis cauſſa ſit. Itaq; illa dem nec excuſare, nec accuſare poſſunt. De tempore, quo fieri debeat, bene a vobis conſtitutum eſt. Sed tempus non id eſt, quod in tabulis phlebotomicis indicatur. Quod ſi, quæ vena competeret, etiam noſſetis, male nec idipſum dictum foret. Quid vero id tandem eſt, quod iuretis in doctrinas illorum magiſtrorū, qui nedum annos tyrocinii egreſſi ſunt. Immodica ſanguinis euacuatio quod bona non ſit, iam cuiuis ante cognitū eſt. Quantum id vero ad fundamentum facit? Quid id ad ſanitatem hominis confert? Si phlebotomiæ peritus es, facile quid facias, noueris. Nimium enim in rebus omnibus nociuum eſt: idemque eſt cauſſa diſſolutionis genuinæ concordantiæ, in qua corporis integritas ac vita conſiſtit. Cuius concordāntiæ quantum adimitur, tantum probitatis membro illi deeſt, quod cōſideratu apprime vtile & neceſſarium eſt. Accognitio iſta non in generalibus quidem quieſcere debet, ſed per ſpecialia omnia ducenda eſt: ſic vni Apoplexia, alteri hydrops, tertio caducus, &c. infligitur.

Cholera in ſanguine non eſt quærenda.

Humores fictitii ſunt.

Nimia venarum euacuationis mala quæ.

Vobis quidem Phlebotomiæ adminiſtrandæ idonea tempora vel genera duo viſa ſunt: vnum vocatis *Electum*, alterum *Coactum*. Quid autem de electa Phlebotomia dicetis? Electa ea eſt, quæ vitia ſanguinis aufert pro exigentia temporis & generationis. De coacta, quantum quidē intelligi poteſt, vos eam peſti & ſimilibus temporibus aſſignatis. Quid vero per Electionem velitis, intelligi facile poteſt, vos ad fundamentum intendere, vt, ſi purgationes ſuadeatis quotannis ſemel inſtituendas eſſe ad auferendas defluxiones. Sic ergo in omnibus veſtris conſiliis ſubſtantiam & materiam coniungitis, vbi manifeſtus veſter error intelligitur, quod nimirum ſalrem pondus adimatis, id autem quod pondus dat, nūquam attingatis. Ecquid vero de hoc vobis exemplo videtur? Qui paralyſi renetur, huic quo tempore commodiſſime medicari putatis? An tum, ſi iam paralyſis inuecta eſt, an vero, ſi ea occulta adhuc eſt, nec in actum erupit? Et hanc obiectionem ſedulo notate. Qua nihil vrgeo aliud

Phlebot. genera duo.

Electa phlebot. quid.

Coacta phl. quid.

q̃ vt morbos, in quolibet homine exſiſtentes, cognoſci debere, ac eoſdẽ adhuc recentes ſeu iuuenes tractari oportere. Vos autem eos iam adultos exigere conamini: Quodq; in morbis iuuenibus tentatis, ad ponderis ſaltem detractionem facit, qua paroxyſmus prolongatur. Magis autem ad honoris ac artis veſtræ ornamentum faceret, ſi in iuueneſcentib. morbis id præſtaretis, quod poſtmodum tentatis, facto iam paroxyſmo. Itaq; ſedulo hoc vobis perſuaſum ſit, decere omnino, vt ante paroxyſmũ cura inſtituatur: quod vos tamen obliti, pro maturatione iſta pilulas cochias obtruſiſtis.

Cura paralyſis ante paroxyſmum inſtituenda.

Quid id eſt, quod tempus clarum eligatis, & hinc inde per multas ambages ſecandam venam quæratis, quæ tñ res omnes ad ſanitatem hominis nihil pertinent? Nihil ſiquidem conſiderandum aliud eſt, quam punctum ſolum, ſiue id in autumno incidat, ſiue in vere, ſiue die feſto profeſtoue. Phlebotomia enim quælibet fieri debet ex neceſſitate, quæ veſtrũ inſtitutum vniuerſum infringit. Hæc eadem neceſſitas docet inuenire tempus, & horam, & minutum commodum. Liceta. neceſſitas vna alia maior ſit: neceſſitas tñ ea omnis exſiſtit. Quilibet n. morbus, ſiue is recens, ſiue adultus ſit, ſiue notus, ſiue ignotus, neceſſitati curationis omnino ſubiectus eſt. Vos præterea etiam additis rationem, qui cognoſcere debeat homo, vtrum phlebotomiæ ſeſe ſubiicere debeat, vel minus. Vbi iterum ingens error veſter elucet. Requiritis enim, vt ſecturus venam ſano hepate, eoq; non refrigerato ſit. Si hepar frigidum ſit, nulla phlebotomia opus habet. Si ſit ſanum, ratio eadem eſt. Longe aliud de his ſtatuendum eſt. Morbi enim, qui in ſanguine continentur, longe alio iudicio æſtimandi ſunt, quam vt a tam leui conſideratione hepatis phlebotomia inhibeatur. Similiter etiam de ventriculo iudicatis? Quid vero ſanguis ad ventriculum attinet? Si ſanguis vitioſus eſt, tunc is ſuum ipſe malum luet: ſuum damnum viciſſim expiabit ipſe quoque ſtomachus. Si tibi quid in phlebotomia obſtat, cur id non aufers ac remoues? Aut cur tuam ipſius hic prodis ignorantiam. Eodem modo ſe id quoque habet, quod additis, a labore venæ ſectionem inſtituendam non eſſe. Nam ad laborẽ, ne potius aut morbum vos attenditis? Sic nec phlebotomiam decernitis, ſi quid a balneo aut morbis aliis coniunctis quid affligit. Vtrinq; remouenda potius remoueto, &, quæ impedimento ſunt, ea tolle. Nec enim ideo vincere aut ſuperabundare ſanguinem patieris, quod ſcias etiam in membro alio morbum aliquem conſiſtere. Quin imo Medicum perfectum agas, & ne pellaris ab eo, quod tu ipſe expellere debes. Nam ſi id tibi terrorẽ incutit, quod ſibi a te potius metuere debebat: defectum certe in

Punctum ſanum in phlebotomia notandum.

Indicatio mittendi ſanguinis non, ſumitur ab Hepate.

A labore non ſecanda vena.

te in arte Medica non leuem prodis, qui tamen vobis admodum familiaris exsistit.

Doctrinae quidem Almansoris ex parte contradicere non possum, qui documenta non inepta tradit, cuinam homini secanda vena sit. Sed tamen is reuera de iis saltem decernit, qui illa opus non habent necessario, sed quibus subleuatio tantum est, ac roboratio ad cibum potumque sumendum. Proponit enim sibi venas turgidas & plenas: ex quo cuilibet euidens fit, quod parum in morbos ipsos intenderit, vt illos quaereret in sua origine, quod curatio ipsa requirit. Et quamuis aliquot quidem morbos nominarit, veluti qui ab Apostematibus & pustulis aliisque malis graues sunt: altius tamen idem non ascendit, nec quicquam aliud vrget, quam subleuationem annuam. Vnde non difficile est iudicare, quid de his ille intellexerit. Quod ipsum etiam manifeste declarat, vbi in cura febrium praeseruatiuam annuam tradit. Ex quo colligi potest, quam in hac doctrina aridus fuerit. Nullo pacto igitur Medicus de eius dependere auctoritate debet.

D. Brina. Almansoris de phlebot. qualis.

Ceterum vos etiam ordinem ponitis eorum, quibus phlebotomādum minime est. Inter hos numerantur, qui appetitum non habent ad cibum. Respondete mihi vero, quisnam appetens cibi sit? Si enim aegris per morborum praesentiam exspectandum tam diu sit, donec appetitus lacessat: ecquid de iis tandem ageretur? Nam & vobismetipsis fatendum est, quod morbi ex sanguine appetentiam cum deiiciant, tum reducant, si cura in sanguine perficiatur. Hae ergo doctrinae bellae sunt, seipsis contentae. Quando autem fluor sanguinis sistendus sit, doctrinam Auicennae sectantes, ad solam sanguinis crassitiem attenditis. Quae cohibendi cruoris ratio veritatis fundamento caret. Sanguis enim niger e venis exsiliens, ex sanguine minime talis fit, sed talis redditur ab incisione seu plaga facta: adeoque mutatio repentina tum huius, tum aliorum colorū caussa est. Sic ergo adhuc dubius es, quidnam praestiteris. Praeterea dicitis: si sanguis albus ac tenuis fluit, multum eius euacuari non debere. Vbi notabitis, quod Auicenna in cognitione sanguinis nihil intellexerit, sanguinem iudicans in locustis. Et huiusmodi, vt loquimini, canonum apud vos plurimi sunt. Quorum etiam vnus hic est, quando dicitis aegroto: breui iterum sanguinem mitte: sanguis enim tuus admodum niger exstitit. Item: si bene a phlebotomia sentias, breui ad me redi. Quid hoc artis est? certe, tantum vel caeco sapere liceat ac dicere. Quomodo vero circa laborem se quisque gerere debeat, suo seorsim ordine comprehendi debet, prout nimirum morbus in sanguine sese exhibuerit, longe valere iussis vestris regulis communibus, quae omnibus eaedem sunt.

In appetentes cibi nō debent, ? phlebotomari.

Sanguinis crassities & nigror unde.

Auicenna artis phlebotomandi ignarus.

Quale vero id regimen vestrum in cibo ac potu est, in quo nihil consideratis aliud, quam vulneris securitatem aut custodiam, cum tamen multo potius considerari ipse morbus debeat, & haudquaquam vulnus: qui ordo multiplex procedit ex fundamento istorum morborum. Nisi enim id singulariter consideretur, non potes non grauiter impingere concepto tuo consilio. Nec enim res adeo facilis est ac tuta, ceu constituta tua Diæta phlebotomica tu somnias. Ad negotium præsens omnia omnino dirigenda sunt. In vnum ac simile regimen omnia non coniicite. Nouistis enim, quomodo sanguis cibo adhæreat: & virtutes viresque singulares quæritis, quæ tamen sine cibo potuque in sanguinem ingeri minime possunt. Hoc ergo in casu cibus is simul medicina esse debet. Inficiari non possunt, quod arbitrentur, bonum sanguinem a solis idoneis cibis & potibus produci posse. Id vero sanguis facit bonus, quod sanguinem a suis morbis liberet, quod animum hilarem & serenum, &c. præstet, quod minime ad tristem & tenebrosam famem, &c. alliget, &c. Hæc enim omnia considerant, qui rerum grauiorum curam minime suscipiunt.

Bonus sanguis vnde fiat, & quid præstet.

Sciendum ergo in his est, quod si phlebotomiæ fiant, & in sanguine illo nullus morbus appareat, cibi potusque liber tibi vsus sit, quoscunque ad corporis vsum appetas. Vnde vulneratorum regimen ac ordo suam originem sumit.

Anni partes Phlebotomiam non indicant.

Error autem vester singularis in eo est, quod quatuor anni partes pro Phlebotomiæ indicationibus ponatis. Qua in re partim Ægyptios agitis, quod tempus constituatis sectioni venæ, & tempus morborum obliuiscamini. Quo facto vt sorices vosmet ipsos proditis, quod adulemini illis, qui delicatiores & ignauiores viuunt, & gratiam captetis eorum, qui vestro commertio præcipue gaudent. Quadripartitam autem hanc Phlebotomiam ideo suadetis, vt commodis illis vos quoque ex parte apud patientes fruamini: Et quantopere vobis Phlebotomiæ curæ sint, id abunde satis declarant dies S. Blasii, S. Philippi & Iacobi, S. Bartholomæi & S. Martini, quibus omnibus temporibus saginari bonū est. Quod si vero quatuor ista tempora vobis fors nedum sufficiāt, addite illis diem S. Valentini & S. Stephani. Quod si nec sic quidem satis est: totas quadragesimas adiungite, & post Pascha in thermas vos recipite. Quod si in hoc modo de Phlebotomia constituatur, eius adhibendæ tempus commodius nullum erit, quam quo capones omnium pinguissimi & saginatissimi sunt, & ad genium agitandum aptissimi.

Ordinem etiam præfigitis, quando ieiunis, & quando pransis mittendus sanguis sit. Bene id quidē: vt imperitia vestra in vulgus emanet. Hinc enim elucet, quanta vestra de firmamento cognitio sit. Eodem spiritu

ritu acti veratis etiam coniunctiones & membra, in quibus signum versatur. Ex quibus omnibus certum est, vos nec punctum, nec minutũ vllũ Phlebotomiæ nouisse. Ita iudicatis, ẽtiã de æstate, iã de hyeme: interim non cogitantes, qualesnam aut in æstate aut autumno morbi gignantur.

Affirmatis, venam frontis incisam iuuare in exulceratione oculorũ, & dolore capitis. Quod consilium quale, quamq; inconsultum sit, vel ex eo liquet, quod oculorum exulceratio ex vena illa, quam in frõte ostendis, minime oriatur, vt nec dolor capitis: Et si quidem eius sectione malum nonnihil leniatur, id tantum a refrigeratione est, quam sua inflammatio post iterum excipit. Taceo, quod caussæ principales nõ considerentur abs te, quæ ad doloris concitationem conspirant. Eandem sectionem dicitis facere contra Lypothymiam. Quis vero vnquã dicere ausus fuit, quod Lypothymia cognationem vllam cum his venis habeat? Ad Maniam a. prodest, si iuuat forte fortuna. Nec enim durabile quid & cõstans præstatur, si olla feruens ab igne remoueatur, & eidem illico denuo admoueatur. Ad somnum vero etiam faceret, si in venis somni commotio delitesceret. Vbi vos insigniter erratis in eo, quod naturam multiplicem prædictorum morborum non consideretis, qui in venis capitis, nõ frontis iacent. Sic etiam pro dolore aurium decernitis venas temporales. Sed id vna non dixistis, quam certa ea Phlebotomia sit, & quod plures lædat quam iuuet. Ex quibus omnibus innotescit, quod vere Anatomiæ cognitionem nullam habeatis de Venis iuxta aures constitutis. Taceo quod hic etiam oculi comprehendantur. Posticę autem venæ capitis ad conuulsionem capitis prosunt sectæ: quarum natura est, vt illam producant ac generent.

Vena frõtis sectio an curet ocul. & caput.

Vena temporales.

Vena oculorum.

Vena posteriores capitis.

Similiter & venæ linguæ ad multa mala cõmodare vobis creduntur. Male a. a vobis considerata est Anatomia linguæ, q; nempe damnum id maius sit, quam commodum in istoc latere. Venas etiam sub mento conspicuas aduersus hœmorrhagiam narium prædicatis. Vbi minime consideratis, quod vno eodemq; modo sanguis extrahatur, quæ extractio in mento facta minus damnosa non est, quam facta in naso, nisi quod discrimen in loco sit. Ita venæ in collo secantur, contra mucum seu pituitam: cum tamen ipsa hoc loco exitum non quærat, sedem & emunctorium certius nacta. Sed nec cor a venæ sectione roborabitur. Ad huius n. morbos plus requiritur, quam phlebotomia. Venæ autem in palato seu faucibus aliter non iuuant, quam sicut aperitur Apostema, ita vt pus effluat.

Vena linguæ.

Vena menti.

Vena colli.

Venæ faucium.

Quælibet autem Phlebotomia, si pro vestra institutione administretur, aliter se non habet, ac si maturum Apostema scalpello aperiretur. Ita venam iuxta pollicem sectam in morbis capitis omnibus iuuare dici-

Vena pollicis.

tis. Nec veſtrum tamen quiſquam eſt, qui dicere poſſit, a ſectione eius vllum vnquam morbum ſublatum fuiſſe. Idem ſentitis etiam de Mediana

Vena iecoraria.

& iecoraria. Quid vero inani illa curioſitate vos Medici torqueris chirurgos, quos vt imperitos vtrinq; circumducitis, cum tamen videatis, omnẽ

Vena Cephalic.

veſtram operam inanem ac fruſtraneam exſiſtere. Cephalicam & Medianam quidem eiuſdem omnino vſus facitis: ſed opinionis veſtræ fundamentum nimis vacillans eſt. Multi morbi vocati ſunt: pauci a. Electi. Id ſimil ter etiam de hepatica verum eſt. Quod hodie prodeſt, id cras ob-

Vena ſplenetica.

literatur. Venam ſpleneticam multa tollere dicitis. Quæ ſi omnium optime agat quidem, quicquid tamen amolitur, id morboſum nunq̃ exſti-

Vena lumbaris.

tit. Venam a. Lumbarem ad calculum facere teſtamini. Vbi quis non credat vobis, conſilium veſtrum admodum beneuolum eſſe? Cogitatu n. facile eſt, quod calculus ipſe per venam minime egrediatur. Itaque quãtum in hoc caſu proficitis, tantum prodeſtis etiam veſtris phlebotomiis vniuerſis. Cuius rei documentum ſimile præſtatis in hydrope, quæ nul-

Vena vmbilicalis.

lo vnq̃ tempore per venam educta eſt, ſicuti vos per venam vmbilicalem extrahere eam ſatagitis: per quam ipſam quoq; colicam extrahere annisi eſtis. In quibus tamen cum morbi non iaceant, quid quæſo illarum apertio iuuare queat? Venas a. multas contra calculum, &c. facere aſſeritis. Quam vero bona veſtra ſententia ſit, ignoro equidem: valde tamen

Vena crurum.

vereor, vt plus mala quam commoda ſit. Venæ a. crurum, & ipſæ ad quam multa prodeſſe prædicantur. Qui multi morbi tamen, cum ab vna cauſſa & origine minime emerſerint, qui quæſo remedium vnum & ſimplex multos ſimul affectus coercere & domare poſſit? Similiter etiam venarũ aliarum ſectionem conferre dicitis, interim nihil conſiderantes, an in ipſis morbi ſint, vel minus. Vicinum morbi quæritis: ſed ipſam hoſtis domum tranſſilitis, pacis ſatis procuratum exiſtimantes, ſi morbo vicinum bonum adiunxeritis.

Venæ infernæ trahunt ex supernis.

Verum quidem eſt, quod per ſectas infernas venas, veluti malleolorum & pedum, multa deorſum trahantur: Vos tamen vlterius nihil intelligitis, an ſectio illa ipſi pedi per ſe commoda ſit, vel minus. Vnde ſatis liquet, ꝙ de die hodierna tantum ſolliciti, craſtini curam nullam ſuſcipiatis, de vno loco cogitantes, non etiam de altero. Venæ poplitis fœminis

Vena poplitis.

admodum ſalutares ſunt. Quod vero huc facit maxime, id vos oſcitantes negligitis. Vnde profectus veſter facile æſtimari poteſt. Tali exteriorem

Vena tali exterioris.

venam tunditis ad membrorum ſupernorum corporis mitigationem. Quod non minus, erroneum & damnoſum, ac de venis infernis aliis probari poteſt. Superni n. affectus hoc modo deſcendunt in partes infernas: ac membro ſauciato ſanguis proprius, qui bonus eſt, ſubducitur, in cuius

loc-m

locum postea succedit malus, imo peior. Vbi morbum nouum generari opus est, vel in arthritidem vel in vlcera desinentem, qui multo tutius in loco proprio substitisset, quam eo pertractus fuisset. Hoc pacto multos morbos mutatis, ratione loci, cumq; partem vnam vos sanasse censetis, nouum ignem in partibus aliis succenditis. Venæ risus, propter quas homo risu emoritur, non apud omnes similiter certæ sunt, sed impedimenta multa obstant. Quod si animam cum tali risu in cœlum emissuri estis, necesse erit, vt eas venas multo explorati⁹ cognoscatis, q̃ hactenus factitatum esse ex vestris scriptis patet. Insuper & venam minimi in pede digiti contra paralysin facere ponitis. Id qui quæso probabitis? Etsi enim paralysin quidem ex sua sede emotam detrahatis: tamen illa a natura ita comparata est, vt rursus ascendat in sublime, nec vnquã ita deorsum trahatur, vt inferius constanter remaneat. Ex quo iam iterum imperitia vestra promicat, quod ipsam paralysis essentiam minime cognoueritis. Cum ergo ad omnia ea, de quibus homo queritur, venam aliquam accõmodare haud difficulter possitis: onus ac molestia illa, vt a vicino ferenda sit, facitis, immuni abeunte parte illa, ad quam morbus ipse spectat. *Venæ risus.*

Sed vt breuem venarum omnium secandarum instructionem habeatis, sciendum est, eam sectionem fieri ratione alia nulla debere, quam ex cognitione istorum morborum, qui ex sanguine oriuntur. Vbi simul cognoscendi morbi sunt sanguinei, quid damni extra suam regionem inferre possint: id quod in venis aueitendum est, non per scarificatum, sed ad normam artis legitimam, hoc est, vt venæ illæ aut in illo loco proponantur, vbi morbi radix existit. Id antequam fiat, sanguis ad temperiem reducendus est & commoderationem, vt institutum nostrum sequatur. Hoc autem loco munitos vtrosque volo, tam Doctores quam chirurgos seu tonsores, vt arti phlebotomandi deinceps valedicentes consideretis paulo attentius, quam graues noxas & damna per eius inscitiam introducatis, dum nec cognitionem horæ efflagitatis, nec finẽ morbi, nec cœli ipsius aut terræ notitiam vel minimam habeatis. Vbi dolendum hoc est, quod, quamprimum de ægritudine aliquis ad vos queritur, ad phlebotomiam illico assiliatis, cum tamen vel ante exploratum habeatis, quod vulnera omnia corpori nociua sint. Nam quo sanior sanguis fuerit: eo ægritudo grauior sequitur. Phlebotomia itaque vestra nimis periculosa est, ob hanc comprimis caussam, quod per ipsam sanguis commoueatur & irritetur. Deinceps ergo sequenti tractatu generali explicaturi sumus, quinam morbi sanguini subiecti sint, vel non sint: & qua ratione morbi breuiter ad phlebotomiam adduci & accommodari debeant. *Modus venas quas vis venas secandi.* *Vulnus omne per se malum.*

TRACTATVS IV.

IAm vero vt deinceps processum ordinemque, quo phlebotomia insti- tui debeat, quo salutaris ac vtilis sit, sciatis: ante omnia, quatuor vobis præcipue notanda sunt: nimirum *Tempus, Locus, Diæta, & Specifica.*

Circa phlebotomiã quæ notanda.

Tempus. Pro cognitione temporis notandum est, id solum indicare, qua hora, phlebotomia institui debeat: siue in natiuitate recenti morbi, siue in sæuitia incipientis paroxysmi id fiat. In hoc enim posita ars est, ad radicem morbi adimendam.

Locus. Secundo inquirenda est sedes vel locus venæ, in qua morbus hospitium habet, vbi enim radix morbi viget, ibi is omnino inuadendus est.

Diæta. Tertio, Diæta secundum naturam morbi instituenda est: non secundum conditionem vulneris, sed morbi.

Specifica. Postremo nosse debetis, Medicinam quandam esse, quæ vocetur specifica. Hæc potestatem habet, si hora phlebotomiæ nimis infœcunda fuerit. Huius administrandæ modum discetis in libro de *Morbis terrenis & aliorum Elementorum.* Naturam enim phlebotomiæ, quousque pertingat, hoc modo accipe.

Caussa ac fundamentum, propter quod de phlebotomia, quo modo illa administranda sit, ita noscendum est. Mentionem feci scribendi cuiusdam libri, in quo morbi omnes, qui ex cœlo oriunrur, comprehendantur, doceaturque, quo pacto illi dominentur sanguini: item, qui mitti sanguis debeat ad perfectam curam istorum morborum. Quod vero ad scriptum illum librum attinet, is huc non multum facit. Hic enim caussa saltem describenda est sequentis ordinis phlebotomiæ, irritatio scilicet, quam sanguis naturæ infert ad illum auferendum. Etsi vero iam ante me quoque idem alii tentarint: quo tamen id successu ac fundamento præstiterint, in tractatibus prioribus satis declaratum est.

NB. Morbus Chronicus quid, & cuius natura. Irritationem hanc ita intelligetis aduersus id, de quo peculiarem librum cōdidi. Si morbus sanguini ingeneratus sit, qui Chronicus dici potest, is quidem nullam medicinam admittet, sicut in libro de *Morbis ex sanguine* demonstraui. Cuius rei ratio est, quod ipsius curatio procedit cum influentia. Si influentia præteriit, & post se in sanguinē generationem fixam relinquat: noscendum est, quod morbus iste astri naturam retineat, & secundum Lunam gubernetur, ac aliorum astrorum regimen sequatur. Huius ergo morbi curatio perfecta post influentiam fieri non potest, ex caussa supra dicta. Itaque saltem lacessit & irritat. Irritatio ista ex relicta impressione procedit, cui paroxysmi obediunt. Cui auferendæ, sequens tractatus deseruit.

Exem-

Exemplum.

EXemplum vos velim tale aduertere. Cancer per seipsum morbus est ex influentia. Et quia se non chronicat, ideo per influentiam diuidi debet, alias ratam Medicinam nullam admittet. Aut siquidem eam admittat, tamen is victus & cœcatus est, sicut aceruus prunarum, qui cineribus obtectus latet. Et de huiusmodi cancro hic nihil tracto. Si vero is chronicetur, tum effugit cœlum, adeoque ipsemet est cœlum ac morbus. Malitia hæc cancri, quam is naturaliter a cœlo accepit, cœlestis motus seu cursus instar comitatur. Quam vt adimere possis, ordinem hunc attende in morbis illis omnibus, quarum caussa primo cœlum est quidem, sed postea a cœlo separatur ratione chronicationis. De his breue documentum hoc tenete, quod *impressio corpori suam naturam indit*. Donec autem corpus nondum victum est, Medicina debet a cœlo procedere. Si v. corpus eo loco victum iam est: duplex ad id iam Medicina prostat, vna in phlebotomia, altera iuxta corporis naturam directa. Duplex enim elementum præsentem hunc morbum producit. Quæ vero Medicinæ præter phlebotomiam huc faciunt, eæ specificæ vocantur, quia sunt extra naturam & proprietatem alterius elementi.

Cancer est morbus ex influentia. *Impressio corpus Naturat.* *Morb. duplicis elementi.* *Specifica medicina quid?*

Ceterum ad superius dicta, quatuor quoque pertinent. Tempus nimirum continetur in practica. Locus practicam indicat. Regimen in libris huiusmodi morborum traditur. Ibidem etiam specificum. Hinc ergo morbi porro diuiduntur in duo genera: sunt enim vel Physici, vel Chirurgici.

Morbi duplices.

DE MORBIS CHIRVRGICIS.

Et primo

De Morbis nubilis.

SI nubilus morbus in chronicationem abiit, eandem ad similitudinem astralis motus retinens; tunc ipsum hac via aufer. Si signum in corpore manifestetur cum asperitate cutis, ac ex consuetudine paroxysmus illius incidens cognitus iam fit: tunc triduum ante quære, vsque ad tempus illud, & phlebotomiam fac (minime respiciens ad signum cœli aut similia) in duabus venis, quæ per nubilum affectum suam Anatomiam exhibent. Sunt autem illæ venæ, quæ infra & supra morbum nubilũ, nigræ, nodosæ, & tumidæ apparent. Sectionem vero infra institue, & vbi satis sanguinis effluxerit, vulnus deliga. Postea die sequente secunda, vel tertia venam seca superius, & iustum pondus extrahe. Die octaua ad summum

Morbi nubili &c. vt curentur.

iuxta pudenda aut coxas duplicem phlebotomiam adhibe. His peractis, a suprema phlebotomia quiescendum. Ita adimetur cursus, qui se fixum iam inseruit. Qui cum quotannis pro more suo reuertatur, præcipue circa initium autumni: ideo supra morbum relictum venam subinde semel aperiri curabis.

De Morbis Esthiomenis.

Vlcera Esthiomena &c. vt curentur. Herba sophia &c. ad vlcera esthiomena. Emplastrum de corallis sanguinem sistens.

IN Esthiomenis vlceribus, quæ chronica facta sunt, cursum sanguinis hoc modo auferetis, vt vlcus mundetis, ac venas supra & infra vlcus tumidas faciatis, ac herbam sophiæ, in vino decoctam, calidam vlceri imponatis. Quoad venarũ sectionem, ptundes tot, quot inuenientur, nihil curans signa, sed horam tantum attendens. Et si paroxysmus in summo stare videbitur, currere sines, donec plenum eius signum finem habeat. Postea sistes sanguinem admoto emplastro de corallis, & triduo quiesces. Eo elapso, quæcunq; venæ vel supra vel infra malum nigræ aut liuidæ apparebunt, eas aperies, hac serie, vt primo inferiores ex ordine secentur, pro grauitate apparentiæ, & postea tundantur superiores, pro conditione personæ; hoc gnauiter attento semper, ne ægrum nimium obruas, sed exæquitate naturæ vnum post alterum subinde administres. His phlebotomiis factis cursus solemnes, quos ab astris sanguis accepit, tollentur, & erosionis seu exesionis malignitas impressa, quæ sanationi & consolidationi resistit, exstirpabitur. Si a. ad præscriptã normam quælibet phlebotomia ita instituta fuerit: tum Medicinæ cuiuslibet operatio in fine sequetur.

De Vulgaribus Apostematibus seu Phlegmonibus.

Phlegmones vt curentur.

SI Apostema sanguineum tibi vel in carne vel alibi oboriatur: nullum signum aliud, quam plenilunium obserua, quando in summo vigore id sit. Postea dispice, quæ venæ pertranseuntes sint, nec cura, etsi tibi quidem illæ incongruæ videantur. Illas seca in summo versus ipsarum originem, & sanguinem extrahe pro conditione morbi & ægri. Eo facto, postea in eadem quarta venam supra Apostema positam pertunde, & in nouilunio infra Apostema, semper respectu habito personæ & malignitatis morbi. His præstitis, ad plenitudinem vel copiam sanguinis in apostemate attende. Si signa plena deprehenderis, tunc proxime sequente plenilunio venas infimas aperi. Ita vis motus seu cursus infringetur, vt deinde sanationi non obstet, quibuscunque idoneis Medicinis adhibitis ea tentetur.

De Collectis tumoribus.

Qui

QVi tumores per collectionem fiunt, horum consuetum defluxum hac via intercipe. Principio venas apposita herba sophiæ tumidas fac. Postea inquire ipsas intra tumores, aut in rubris lineis apud collectiones. Quas autem inueneris duras, plenas, ac veluti granulis refertas, eas in medio collectionum pertunde, & sanguinem effluere sine pro ratione personæ & morbi. Die tertia tumefaciendo venas denuo renoua, & inquire, quænam plures prædicta signa habeant. Has easdem quoq; modo præscripto aperi, vbi commodissime attingi possunt. Et si quidem similes venas, etiam iuxta collectiones deprehenderis, eas ipsas quoque pertunde, donec vestigia talia nulla in venis supersint. Præterea die nono venas illas infra collectionem aperi. A qua tandem apertione facta, si dies quinque effluxerint, venas easdem in summo loco, quem quidem vestigare poteris, pertunde. Hoc modo influētia ab astro impressa exigetur, vt deinceps operationem euidentiorem tua remedia habeant: cum alias malum id nec erodendo, nec secando, nec alio vllo molimine tolli & auferri possit. Hac enim arte intercipitur cursus, alias subinde iterum redundaturus, & nec erosioni nec incisioni cessurus.

Collectione res &c. vt curentur. ... phlebotomia surgefacit.

De Fistulis.

OPerā dabis ante omnia, vt fistulæ finem assequaris, sciasque quem ad locum tendat. Postea venas accurentes ex informatione anatomiæ dispice citra huius enim cognitionem commode nihil inquires. Venis vero veris iam percognitis, ad ipsarum porro principium ascende, h. e. quam summe eas assequi aut venari potes: ipsas deinde tumefactas, in cōiunctionibus Saturni aperi. Postero die quarto aperi eas inferius paulo supra tamen fistulam. Tandem infra fistulam, quam potes infime, easdem incide. Sanguinem extrahe pro ratione morbi & ægroti. Interim cum medicinis quotidie instabis. Curatio enim mali est præceps, cum abolitione defluxus solennis.

Fistula vt curentur.

De malis crescentibus.

CRescentium malorum origo seu radix ita eximenda est. Primum in ambitu illius regionis vniuersæ inquire, quotnam venas increscens malum cōmeantes inuenias. Eas repertas, quam proxime iuxta originem potes, pertunde, nec regioni vlli parce, siue ea caput, siue alia periculosa fuerit. Eas ex ordine incisas, probe cruentare sine, quod commodissime fit in plenilunio. Sanguine pro tolerantia ægroti semel ita extracto, quiesce vsq; ad diem nonum, quo venas denuo aperies. Postea dispice, qualesnam eæ venæ sint. Earum locustas in infimo loco perquire, h. e. si pertranseant,

Crescētia vlcera vt curentur.

q̃ vt morbos, in quolibet homine exſiſtentes, cognoſci debere, ac eoſdē adhuc recentes ſeu iuuenes tractari oportere. Vos autem eos iam adultos exigere conamini: Quodq; in morbis iuuenibus tentatis, ad ponderis ſaltem detractionem facit, qua paroxyſmus prolongatur. Magis autem ad honoris ac artis veſtræ ornamentum faceret, ſi in iuueneſcentib. morbis id præſtaretis, quod poſtmodum tentatis, facto iam paroxyſmo. Itaq; ſedulo hoc vobis perſuaſum ſit, decere omnino, vt ante paroxyſmū cura inſtituatur: quod vos tamen obliti, pro maturatione iſta pilulas cochias obtruſiſtis.

Cura paralyſis ante paroxyſmum inſtituenda.

Quid id eſt, quod tempus clarum eligatis, & hinc inde per multas ambages ſecandam venam quæratis, quæ tñ res omnes ad ſanitatem hominis nihil pertinent? Nihil ſiquidem conſiderandum aliud eſt, quam punctum ſolum, ſiue id in autumno incidat, ſiue in vere, ſiue die feſto profeſtoue. Phlebotomia enim qualibet fieri debet ex neceſſitate, quæ veſtrū inſtitutum vniuerſum inſtingit. Hæc eadem neceſſitas docet inuenire tempus, & horam, & minutum commodum. Licet a. neceſſitas vna alia maior ſit: neceſſitas tñ ea omnis exſiſtit. Quilibet n. morbus, ſiue is recens, ſiue adultus ſit, ſiue notus, ſiue ignotus, neceſſitati curationis omnino ſubiectus eſt. Vos præterea etiam additis rationem, qui cognoſcere debeat homo, vtrum phlebotomiæ ſeſe ſubiicere debeat, vel minus. Vbi iterum ingens error veſter elucet. Requiritis enim, vt ſecturus venam ſano hepate, eoq; non refrigerato ſit. Si hepar frigidum ſit, nulla phlebotomia opus habet. Si ſit ſanum, ratio eadem eſt. Longe aliud de his ſtatuendum eſt. Morbi enim, qui in ſanguine continentur, longe alio iudicio æſtimandi ſunt, quam vt a tam leui conſideratione hepatis phlebotomia inhibeatur. Similiter etiam de ventriculo iudicatis? Quid vero ſanguis ad ventriculum attinet? Si ſanguis vitioſus eſt, tunc is ſuum ipſe malum luet: ſuum damnum viciſſim expiabit ipſe quoque ſtomachus. Si tibi quid in phlebotomia obſtat, cur id non auferś ac remoues? Aut cur tuam ipſius hic prodis ignorantiam. Eodem modo ſe id quoque habet, quod additis, a labore venæ ſectionem inſtituendam non eſſe. Nam ad laborē, ne potius aut morbum vos attenditis? Sic nec phlebotomiam decernitis, ſi quid a balneo aut morbis aliis coniunctis quid affligit. Vtrinq; remouenda potius remoueto, &, quæ impedimento ſunt, ea tolle. Nec enim ideo vincere aut ſuperabundare ſanguinem patieris, quod ſcias etiam in membro alio morbum aliquem conſiſtere. Quin imo Medicum perfectum agas, & ne pellaris ab eo, quod tu ipſe expellere debes. Nam ſi id tibi terrorē incutit, quod ſibi a te potius metuere debebat: defectum certe in

Punctum ſummum in phlebotomia notandum.

Indicatio mittendi ſanguinis non, ſumitur ab Hepate.

A labore non ſecanda vena.

tes in arte Medica non leuem prodis, qui tamen vobis admodum familiaris exsistit.

Doctrinæ quidem Almansoris ex parte contradicere non possum, qui documenta non inepta tradit, cuinam homini secanda vena sit. Sed tamen is reuera de iis saltem decernit, qui illa opus non habent necessario, sed quibus subleuatio tantum est, ac roboratio ad cibum potumque sumendum. Proponit enim sibi venas turgidas & plenas: ex quo cuilibet euidens fit, quod parum in morbos ipsos intenderit, vt illos quæreret in sua origine, quod curatio ipsa requirit. Et quamuis aliquot quidem morbos nominarit, veluti qui ab Apostematibus & pustulis aliisque malis graues sunt: altius tamen idem non ascendit, nec quicquam aliud vrget, quam subleuationem annuam. Vnde non difficile est iudicare, quid de his ille intellexerit. Quod ipsum etiam manifeste declarat, vbi in cura febrium præseruatiuam annuam tradit. Ex quo colligi potest, quam in hac doctrina aridus fuerit. Nullo pacto igitur Medicus de eius dependere auctoritate debet.

D. Brinć Almansoris de phlebot. qualis.

Ceterum vos etiam ordinem ponitis eorum, quibus phlebotomãdum minime est. Inter hos numerantur, qui appetitum non habent ad cibum. Respondete mihi vero, quisnam appetens cibi sit? Si enim ægris per morborum præsentiam exspectandum tam diu sit, donec appetitus lacessat: ecquid de iis tandem ageretur? Nam & vobismet ipsis fatendum est, quod morbi ex sanguine appetentiam cum deiiciant, tum reducant, si cura in sanguine perficiatur. Hæ ergo doctrinæ bellæ sunt, se ipsis contentæ. Quando autem fluor sanguinis sistendus sit, doctrinam Auicennæ sectantes, ad solam sanguinis crassitiem attenditis. Quæ cohibendi cruoris ratio veritatis fundamento caret. Sanguis enim niger e venis exsiliens, ex sanguine minime talis fit, sed talis redditur ab incisione seu plaga facta: adeoque mutatio repentina tum huius, tum aliorum colorũ caussa est. Sic ergo adhuc dubius es, quidnam præstiteritis. Præterea dicitis: si sanguis albus ac tenuis fluit, multum eius euacuari non debere. Vbi notabitis, quod Auicenna in cognitione sanguinis nihil intellexerit, sanguinem iudicans in locustis. Et huiusmodi, vt loquimini, cànonum apud vos plurimi sunt. Quorum etiam vnus hic est, quando dicitis ægroto: breui iterum sanguinem mitte: sanguis enim tuus admodum niger exstitit. Item: si bene a phlebotomia sentias, breui ad me redi. Quid hoc artis est? certe, tantum vel cœco sapere liceat ac dicere. Quomodo vero circa laborem se quisque gerere debeat, suo seorsim ordine comprehendi debet, prout nimirum morbus in sanguine sese exhibuerit, longe valere iussis vestris regulis communibus, quæ omnibus eædem sunt.

In appetitores cibi nõ debent, ꝛ phlebotomari.

Sanguinis crassities & nigror unde.

Auicenna artis phlebotomandi ignarus.

ritu acti vetatis etiam coniunctiones & membra, in quibus signum versatur. Ex quibus omnibus certum est, vos nec punctum, nec minutũ vllũ Phlebotomiæ nouisse. Ita iudicatis, ẽtiã de æstate, iã de hyeme: interim non cogitantes, qualesnam aut in æstate aut autumno morbi gignantur.

Affirmatis, venam frontis incisam iuuare in exulceratione oculorũ, & dolore capitis. Quod consilium quale, quamq; inconsultum sit, vel ex eo liquet, quod oculorum exulceratio ex vena illa, quam in frõte ostendis, minime oriatur, vt nec dolor capitis: Et si quidem eius sectione malum nonnihil leniatur, id tantum a refrigeratione est, quam sua inflammatio post iterum excipit. Taceo, quod caussæ principales nõ considerentur abs te, quæ ad doloris concitationem conspirant. Eandem sectionem dicitis facere contra Lypothymiam. Quis vero vnquã dicere ausus fuit, quod Lypothymia cognationem vllam cum his venis habeat? Ad Maniam a. prodest, si iuuat forte fortuna. Nec enim durabile quid & cõstans præstatur, si olla feruens ab igne remoueatur, & eidem illico denuo admoueatur. Ad somnum vero etiam faceret, si in venis somni commotio delitesceret. Vbi vos insigniter erratis in eo, quod naturam multiplicem prædictorum morborum non consideretis, qui in venis capitis, nõ frontis iacent. Sic etiam pro dolore aurium decernitis venas temporales. Sed id vna non dixistis, quam certa ea Phlebotomia sit, & quod plures lædat quam iuuet. Ex quibus omnibus innotescit, quod vere Anatomiæ cognitionem nullam habeatis de Venis iuxta aures constitutis. Taceo quod hic etiam oculi comprehendantur. Posticæ autem venæ capitis ad conuulsionem capitis prosunt sectæ: quarum natura est, vt illam producant ac generent.

Vena frõtis secta an curet ocul. & caput.

Vena temporales.

Vena oculorum.

Vena posterioris capitis.

Similiter & venæ linguæ ad multa mala cõmodare vobis creduntur. Male a. a vobis considerata est Anatomia linguæ, q; nempe damnum id maius sit, quam commodum in istoc latere. Venas etiam sub mento conspicuas aduersus hœmorrhagiam narium prædicatis. Vbi minime considetatis, quod vno eodemq; modo sanguis extrahatur, quæ extractio in mento facta minus damnosa non est, quam facta in naso, nisi quod discrimen in loco sit. Ita venæ in collo secantur, contra mucum seu pituitam: cum tamen ipsa hoc loco exitum non quærat, sedem & emunctorium certius nacta. Sed nec cor a venæ sectione roborabitur. Ad huius n. morbos plus requiritur, quam phlebotomia. Venæ autem in palato seu faucibus aliter non iuuant, quam sicut aperitur Apostema, ita vt pus effluat.

Vena linguæ.

Vena menti.

Vena colli.

Vena faucium.

Quælibet autem Phlebotomia, si pro vestra institutione administretur, aliter se non habet, ac si maturum Apostema scalpello aperiretur. Ita venam iuxta pollicem sectam in morbis capitis omnibus iuuare dici-

Vena pollicis.

tis. Nec vestrum tamen quisquam est, qui dicere possit, a sectione eius vllum vnquam morbum sublatum fuisse. Idem sentitis etiam de Mediana & iecoraria. Quid vero inani illa curiositate vos Medici torquetis chirurgos, quos vt imperitos vtrinq; circumducitis, cum tamen videatis, omnẽ vestram operam inanem ac frustraneam exsistere. Cephalicam & Medianam quidem eiusdem omnino vsus facitis: sed opinionis vestræ fundamentum nimis vacillans est. Multi morbi vocati sunt: pauci a. Electi. Id similiter etiam de hepatica verum est. Quod hodie prodest, id cras obliteratur. Venam splenecticam multa tollere dicitis. Quæ si omnium optime agat quidem, quicquid tamen amolitur, id morbosum nunq̃ exstitit. Venam a. Lumbarem ad calculum facere testamini. Vbi quis non credat vobis, consilium vestrum admodum beneuolum esse? Cogitatu n. facile est, quod calculus ipse per venam minime egrediatur. Itaque quãtum in hoc casu proficitis, tantum prodestis etiam vestris phlebotomiis vniuersis. Cuius rei documentum simile præstatis in hydrope, quæ nullo vnq̃ tempore per venam educta est, sicuti vos per venam vmbilicalem extrahere eam satagitis: per quam ipsam quoq; colicam extrahere annisi estis. In quibus tamen cum morbi non iaceant, quid quæso illarum apertio iuuare queat? Venas a. multas contra calculum, &c. facere asseritis. Quam vero bona vestra sententia sit, ignoro equidem: valde tamen vereor, vt plus mala quam commoda sit. Venæ a. crurum, & ipsæ ad quam multa prodesse prædicantur. Qui multi morbi tamen, cum ab vna caussa & origine minime emerserint, qui quæso remedium vnum & simplex multos simul affectus coercere & domare possit? Similiter etiam venarũ aliarum sectionem conferre dicitis, interim nihil considerantes, an in ipsis morbi sint, vel minus. Vicinum morbi quæritis: sed ipsam hostis domum transilitis, pacis satis procuratum existimantes, si morbo vicinum bonum adiunxeritis.

Vena iecoraria. *Vena Cephalica.* *Vena splenetica.* *Vena lumbaris.* *Vena vmbilicalis.* *Vena crurum.*

Verum quidem est, quod per sectas infernas venas, veluti malleolorum & pedum, multa deorsum trahantur: Vos tamen vlterius nihil intelligitis, an sectio illa ipsi pedi per se commoda sit, vel minus. Vnde satis liquet, q̃ de die hodierna tantum solliciti, crastini curam nullam suscipiatis, de vno loco cogitantes, non etiam de altero. Venæ poplitis fœminis admodum salutares sunt. Quod vero huc facit maxime, id vos oscitanter negligitis. Vnde profectus vester facile æstimari potest. Tali exteriorem venam tunditis ad membrorum supernorum corporis mitigationem. Quod non minus, erroneum & damnosum, ac de venis infernis, [illegible] probari potest. Superni n. affectus hoc modo descendunt in partes inferna ac membro sauciato sanguis proprius, qui bonus est, subducitur, in cuius locum

Venæ infernæ trahunt ex supernis. *Vena poplitis.* *Vena tali exterioris.*

locum postea succedit malus, imo peior. Vbi morbum nouum generari opus est, vel in arthritidem vel in vlcera desinentem, qui multo tutius in loco proprio substitisset, quam eo pertractus fuisset. Hoc pacto multos morbos mutatis, ratione loci, cumq; partem vnam vos sanasse censetis, nouum ignem in partibus aliis succenditis. Venæ risus, propter quas homo risu emoritur, non apud omnes similiter certæ sunt, sed impedimenta multa obstant. Quod si animam cum tali risu in cœlum emissuri estis, necesse erit, vt eas venas multo explorati⁹ cognoscatis, q̃ hactenus factitatum esse ex vestris scriptis patet. Insuper & venam minimi in pede digiti contra paralysin facere ponitis. Id qui quæso probabitis? Etsi enim paralysin quidem ex sua sede emotam detrahatis: tamen illa a natura ita comparata est, vt rursus ascendat in sublime, nec vnquã ita deorsum trahatur, vt inferius constanter remaneat. Ex quo iam iterum imperitia vestra promicat, quod ipsam paralysis essentiam minime cognoueritis. Cum ergo ad omnia ea, de quibus homo queritur, venam aliquam accõmodare haud difficulter possitis: onus ac molestia illa, vt a vicino ferenda sit, facitis, immuni abeunte parte illa, ad quam morbus ipse spectat. *Venæ risus.*

Sed vt breuem venarum omnium secandarium instructionem habeatis, sciendum est, eam sectionem fieri ratione alia nulla debere, quam ex cognitione istorum morborum, qui ex sanguine oriuntur. Vbi simul cognoscendi morbi sunt sanguinei, quid damni extra suam regionem inferre possint: id quod in venis aueitendum est, non per scarificatum, sed ad normam artis legitimam, hoc est, vt venæ illæ aut in illo loco proponantur, vbi morbi radix existit. Id antequam fiat, sanguis ad temperiem reducendus est & commoderationem, vt institutum nostrum sequatur. Hoc autem loco monitos vtrosque volo, tam Doctores quam chirurgos seu tonsores, vt arti phlebotomandi deinceps valedicentes consideretis paulo attentius, quam graues noxas & damna per eius inscitiam introducatis, dum nec cognitionem horæ efflagitatis, nec finẽ morbi, nec cœli ipsius aut terræ notitiam vel minimam habeatis. Vbi dolendum hoc est, quod, quamprimum de ægritudine aliquis ad vos queritur, ad phlebotomiam illico assiliatis, cum tamen vel ante exploratum habeatis, quod vulnera omnia corpori nociua sint. Nam quo sanior sanguis fuerit: eo ægritudo grauior sequitur. Phlebotomia itaque vestra nimis periculosa est, ob hanc comprimis caussam, quod per ipsam sanguis commoueatur & irritetur. Deinceps ergo sequenti tractatu generali explicaturi sumus, quinam morbi sanguini subiecti sint, vel non sint: & qua ratione morbi breuiter ad phlebotomiam adduci & accommodari debeant. *Modus venarum quas vis venas secandi.* *Vulnus omne per se malum.*

TRACTATVS IV.

Circa phlebotomiã quæ notanda.

IAm vero vt deinceps proceſſum ordinemque, quo phlebotomia inſti-tui debeat, quo ſalutaris ac vtilis ſit, ſciatis: ante omnia, quatuor v[illegible] præcipue notanda ſunt: nimirum *Tempus, Locus, Diæta, & Specifica.*

Tempus. Pro cognitione temporis notandum eſt, id ſolum indicare, qua hora, phlebotomia inſtitui debeat: ſiue in natiuitate recenti morbi, ſiue in ſæuitia incipientis paroxyſmi id fiat. In hoc enim poſita ars eſt, ad radicem morbi adimendam.

Locus. Secundo inquirenda eſt ſedes vel locus venæ, in qua morbus hoſpitium habet, vbi enim radix morbi viget, ibi is omnino inuadendus eſt.

Diæta. Tertio, Diæta ſecundum naturam morbi inſtituenda eſt: non ſecundum conditionem vulneris, ſed morbi.

Specifica. Poſtremo noſſe debetis, Medicinam quandam eſſe, quæ vocetur ſpecifica. Hæc poteſtatem habet, ſi hora phlebotomiæ nimis infœcunda fuerit. Huius adminiſtrandæ modum diſcetis in libro de *Morbis terrenis & aliorum Elementorum.* Naturam enim phlebotomiæ, quouſque pertingat, hoc modo accipe.

Cauſſa ac fundamentum, propter quod de phlebotomia, quo modo illa adminiſtranda ſit, ita noſcendum eſt. Mentionem feci ſcribendi cuiuſdam libri, in quo morbi omnes, qui ex cœlo oriuntur, comprehendantur, doceaturque, quo pacto illi dominentur ſanguini: item, qui mitti ſanguis debeat ad perfectam curam iſtorum morborum. Quod vero ad ſcriptum illum librum attinet, is huc non multum facit. Hic enim cauſſa ſaltem deſcribenda eſt ſequentis ordinis phlebotomiæ, irritatio ſcilicet, quam ſanguis naturæ infert ad illum auferendum. Etſi vero iam ante me quoque idem alii tentarint.: quo tamen id ſucceſſu ac fundamento præſtiterint, in tractatibus prioribus ſatis declaratum eſt.

NB. Morbus Chronicus quid, & eius natura.

Irritationem hanc ita intelligetis aduerſus id, de quo peculiarem librum cõdidi. Si morbus ſanguini ingeneratus ſit, qui Chronicus dici poteſt, is quidem nullam medicinam admittet, ſicut in libro de *Morbis ex ſanguine* demonſtraui. Cuius rei ratio eſt, quod ipſius curatio procedat cum influentia. Si influentia præteriit, & poſt ſe in ſanguinẽ generationem fixam relinquat: noſcendum eſt, quod morbus iſte aſtri naturam retineat, & ſecundum Lunam gubernetur, ac aliorum aſtrorum regimẽ ſequatur. Huius ergo morbi curatio perfecta poſt influentiam fieri non poteſt, ex cauſſa ſupra dicta. Itaque ſaltem laceſſit & irritat. Irritatio iſta ex relicta impreſſione procedit, cui paroxyſmi obediunt. Cui adimendæ, ſequens tractatus deſeruit.

Exem-

Exemplum.

EXemplum vos velim tale aduertere. Cancer per ſeipſum morbus eſt ex influentia. Et quia ſe non chronicat, ideo per influentiam diuidi debet, alias ratam Medicinam nullam admittet. Aut ſiquidem eam admittat, tamen is victus & cœcatus eſt, ſicut aceruus prunarum, qui cineribus obtectus latet. Et de huiuſmodi cancro hic nihil tracto. Si vero is chronicetur, tum effugit cœlum, adeoque ipſemet eſt cœlum ac morbus. Malitia hæc cancri, quam is naturaliter a cœlo accepit, cœleſtis motus ſeu curſus inſtar comitatur. Quam vt adimere poſſis, ordinem hunc attende in morbis illis omnibus, quarum cauſſa primo cœlum eſt quidem, ſed poſtea a cœlo ſeparatur ratione chronicationis. De his breue documentum hoc tenete, quod *impreſſio corpori ſuam naturam indat.* Donec autem corpus nondum victum eſt, Medicina debet a cœlo procedere. Si v. corpus eo loco victum iam eſt: duplex ad id iam Medicina proſtat, vna in phlebotomia, altera iuxta corporis naturam directa. Duplex enim elementum præſentem hunc morbum producit. Quæ vero Medicinæ præter phlebotomiam huc faciunt, eæ ſpecificæ vocantur, quia ſunt extra naturam & proprietatem alterius elementi.

Cancer eſt morbus ex influentia.

“ “ “

Impreſſio corpus Naturat.

Morb. duplicis elementi.

Specifica medicina quid?

Ceterum ad ſuperius dicta, quatuor quoque pertinent. Tempus nimirum continetur in practica. Locus practicam indicat. Regimen in libris huiuſmodi morborum traditur. Ibidem etiam ſpecificum. Hinc ergo morbi porro diuiduntur in duo genera: ſunt enim vel Phyſici, vel Chirurgici.

Morbi duplices.

DE MORBIS CHIRVRGICIS.

Et primo

De Morbis nubilis.

SI nubilus morbus in chronicationem abiit, eandem ad ſimilitudinem aſtralis motus retinens; tunc ipſum hac via aufer. Si ſignum in corpore manifeſtetur cum aſperitate cutis, ac ex conſuetudine paroxyſmus illius incidens cognitus iam ſit: tunc triduum ante quære, vſque ad tempus illud, & phlebotomiam fac (minime reſpiciens ad ſignum cœli aut ſimilia) in duabus venis, quæ per nubilum affectum ſuam Anatomiam exhibent. Sunt autem illæ venæ, quæ infra & ſupra morbum nubilũ, nigræ, nodoſæ, & tumidæ apparent. Sectionem vero infra inſtitue, & vbi ſatis ſanguinis effluxerit, vulnus deliga. Poſtea die ſequente ſecunda, vel tertia venam ſeca ſuperius, & iuſtum pondus extrahe. Die octaua ad ſummum

Morbi nubili &c. vt curentur.

iuxta pudenda aut coxas duplicem phlebotomiam adhibe. His peractis, a suprema phlebotomia quiescendum. Ita adimetur cursus, qui se fixe iam inseruit. Qui cum quotannis pro more suo reuertatur, præcipue circa initium autumni: ideo supra morbum relictum venam subinde semel aperiri curabis.

De Morbis Esthiomenis.

Vlcera Esthiomena &c. vt curentur. *Herba sophia &c. ad vlcera esthiomena.* *Emplastrum de corallis sanguinē sistit.*

IN Esthiomenis vlceribus, quæ chronica facta sunt, cursum sanguinis hoc modo aufereṫis, vt vlcus mundetis, ac venas supra & infra vlcus tumidas faciatis, ac herbam sophiæ, in vino decoctam, calidam vlceri imponatis. Quoad venarū sectionem, ptundes tot, quot inuenientur, nihil curans signa, sed horam tantum attendens. Et si paroxysmus in summo stare videbitur, currere sines, donec plenum eius signum finem habeat. Postea sistes sanguinem admoto emplastro de corallis, & triduo quiesces. Eo elapso, quæcunq; venæ vel supra vel infra malum nigræ aut liuidæ apparebunt, eas aperies, hac serie, vt primo inferiores ex ordine secentur, pro grauitate apparentiæ, & postea tundantur superiores, pro conditione personæ; hoc gnauiter attento semper, ne ægrum nimium obruas, sed ex æquitate naturæ vnum post alterum subinde administres. His phlebotomiis factis cursus solemnes, quos ab astris sanguis accepit, tollentur, & corrosionis seu excesionis malignitas impressa, quæ sanationi & consolidationi resistit, exstirpabitur. Si a. ad præscriptā normam quælibet phlebotomia ita instituta fuerit: tum Medicinæ cuiuslibet operatio in fine sequetur.

De Vulgaribus Apostematibus seu Phlegmonibus.

Phlegmones vt curentur.

SI Apostema sanguineum tibi vel in carne vel alibi oboriatur: nullum signum aliud, quam plenilunium obserua, quando in summo vigore id fit. Postea dispice, quæ venæ pertranseuntes sint, nec cura, etsi tibi quidem illæ incongruæ videantur. Illas seca in summo versus ipsarum originem, & sanguinem extrahe pro conditione morbi & ægri. Eo facto, postea in eadem quarta venam supra Apostema positam pertunde, & in nouilunio infra Apostema, semper respectu habito personæ & malignitatis morbi. His præstitis, ad plenitudinem vel copiam sanguinis in apostemate attende. Si signa plena deprehenderis, tunc proxime sequente plenilunio venas infimas aperi. Ita vis motus seu cursus infringetur, vt id quoq; deinde sanationi non obstet, quibuscunque idoneis Medicinis admotis ea tentetur.

De Collectis tumoribus.

Qui

QVi tumores per collectionem fiunt, horum consuetum defluxum hac via intercipe. Principio venas apposita herba sophiæ tumidas fac. Postea inquire ipsas intra tumores, aut in rubris lineis apud collectiones. Quas autem inueneris duras, plenas, ac veluti granulis refertas, eas in medio collectionum pertunde, & sanguinem effluere sine pro ratione personæ & morbi. Die tertia tumefaciendo venas denuo renoua, & inquire, quænam plures prædicta signa habeant. Has easdem quoq; modo præscripto aperi, vbi commodissime attingi possunt. Et si quidem similes venas, etiam iuxta collectiones deprehenderis, eas ipsas quoque pertunde, donec vestigia talia nulla in venis supersint. Præterea die nono venas illas infra collectionem aperi. A qua tandem apertione facta, si dies quinque effluxerint, venas easdem in summo loco, quem quidem vestigare poteris, pertunde. Hoc modo influētia ab astro impressa exigetur, vt deinceps operationem euidentiorem tua remedia habeant: cum alias malum id nec erodendo, nec secando, nec alio vllo molimine tolli & auferri possit. Hac enim arte intercipitur cursus, alias subinde iterum redundaturus, & nec erosioni nec incisioni cessurus.

Collumores &c. vt curentur. Herba sophia venas turgefacit.

De Fistulis.

OPerā dabis ante omnia, vt fistulæ finem assequaris, sciasque quem ad locum tendat. Postea venas accurentes ex informatione anatomiæ dispice citra huius enim cognitionem commode nihil inquires. Venis vero veris iam percognitis, ad ipsarum porro principium ascende, h.e. quam summe eas assequi aut venari potes: ipsas deinde tumefactas, in cōiunctionibus Saturni aperi. Postero die quarto aperi eas inferius paulo supra tamen fistulam. Tandem infra fistulam, quam potes infime, easdem incide. Sanguinem extrahe pro ratione morbi & ægroti. Interim cum medicinis quotidie instabis. Curatio enim mali est præceps, cum abolitione defluxus solennis.

Fistula vt curentur.

De malis crescentibus.

CRescentium malorum origo seu radix ita eximenda est. Primum in ambitu illius regionis vniuersæ inquire, quotnam venas increscens malum cōmeantes inuenias. Eas repertas, quamproxime iuxta originem potes, pertunde, nec regioni vlli parce, siue ea caput, siue alia periculosior sit. Eas ex ordine incisas, probe cruentare sine, quod commodissime fit in plenilunio. Sanguine pro tolerantia ægroti semel ita extracto, quiesce vsq; ad diem nonum, quo venas denuo aperies. Postea dispice, qualesnam eæ venæ sint. Earum locustas in infimo loco perquire, h.e. si pertranseant,

Crescētia vlcera vt curentur.

tunc venarum illarum extremitates venare, & sanguinem emitte. His exactis, ipsum vlcus seu malum crescens benigne adhibita medicina inuade. Sic fiet, vt emori incipiat paulatim. Quantum vero eius nimio opere excreuit, tantum emorietur. Quod si a primo tentamine malum emori non velle videatur; tunc influentiam vt prædicto modo denuo infringas, operam dabis, ac deinceps quotannis duo ista venarum apertionis tempora obseruabis, pro ratione & exigentia mali.

De Pustulis antiquis.

Pustulæ antiq. vt curentur. Herb. sophia &c.

SI pustulis antiquis ex sanguine natis tenteris, ex illis venarum originē capta, quas facile assequeris. Eas simul inuestigatas, omnes vno die in infima regione, Luna noua exsistente, aperi. Postea in regione fere media easdem cum herba sophiæ tumefactas denuo incide, & sanguinem extrahe pro ratione materiæ. Postea in proxime sequente plenilunio, easdem iterum inferius aperi. His confectis, venas in Laconico cum herba sophiæ turgidas fac: & vbicunque similes sibi inuicem venas, vel in duritie, vel liuore, vel in aliis, quæ præter venarum naturam sint, deprehenderis, eas pro rei exigentia aperi, tamdiu ac toties, donec malum redire non sentias. Ita pustulæ ex seipsis tandem decident.

De Cancro.

Cancer vt curetur.

SI cancer chronicus factus sit, operam dabis, vt illum omnium primo in venis muliebribus, hoc est, in venis fluxus menstrui, perquiras. Venas has aperi in locustis ter in mense vno. Et interea intercurrentes venas, quæ secundum rubras lineas conspiciuntur, in loco sanissimo ex ordine incide pro conditione personæ. Postea venas menstruales denuo aperi, ea ratione, quam in esthiomenis vlceribus explicuimus. Venenum enim, quod in cancrum se immittit, nonnunquam ægre ac difficulter retropellitur. Videndum autem est, si fieri possit, vt hæc & aliæ phlebotomiæ in mensis initio instituantur.

Virorum cancer eodem modo in venis Hæmorrhoidalibus tractandus est, eo pcipue loco, vbi eas commodissime comprehendere possis. Citra hunc processum enim phlebotomandi cancer nullus cum radice exstirpabitur, nec vel superficiariam tantum curam etiam facile admittet.

De Lupo

Lupus vt curetur.

PHlebotomia in Lupo facienda est interius, in vlcere, ita, vt hoc cum herbis tumefacientibus turgeat. Tunc enim quamplurimæ venæ conglobatæ erumpent, ad apparentiam liuidæ, nigræ, aut ex inflammatione

tione rubentes. Hos colores quæ venæ exhibuerint, eas aperi, donec recentem sanguinem emittant. Nec hoc cures, etsi venę vulnere magno sauciandæ sint. Hoc enim requirit conditio sanguinis. Die tertio apertionem itera, nec desiste, donec dolor duret. Is enim venarũ plurium abditarum index est. Scire autem conuenit, venas has nusquam alias, nisi in solo vlcere, feriri posse. Ibi enim centrũ & radix sita sunt. Quamprimum dolores cessarunt, consolidabis. Denique venas illas aperies in suis locustis quotannis semel. Similiter & in anno dimidio. Postea in medio venæ versus ipsius principium secundo; & sic continenter mutabis, pro conditione personæ, & maligna infectione sanguinis.

TRACTATVS V.

DE MORBIS CORPORIS SEV PHYSICIS.

De Phlebotomiis Podagricis.

NOn minus in morbos corporis seu Physicos, quam ipsos chirurgicos cœlum impressiones suas inserere, compertũ vobis esse decet. Qui ergo morbi isti, iam chronici facti, per extractionem sanguinis auferri debeant, deinceps attendite. Et podagra quidem citra influxum firmamẽtalem, ad paroxysmum suum deduci minime potest. Prima ergo illius curatio a phlebotomia incipi debet, sine qua curatio podagræ nulla exspectari debet. Huius ergo tollendæ processus iste est. Primo autem in coniunctione Lunæ & Solis, antequam paroxysmus inuadat, quatuor infimas venas cephalicas in vtroque pede secabis, ac sanguinem extrahes pro exigentia morbi & tolerantia ægroti. Postea in sequente quarta easdem venas pertundes in cruribus, intra genua: & in plenilunio in spina dorsi. Per hunc processum, si podagra nondũ penitus chronica facta sit, ipsa prima statim vice tollitur & exstirpatur. Si v. chronice fixa sit, processum p̃scriptum denuo iterabis, in tertio nouilunio sequente. Si a. vehementissime fixa ea sit, phlebotomiam in proximo illico sequente nouilunio repete: ita influentia firmamenti intercipietur, adeoque plena adhibitorum medicamentorum operatio sentietur. Nisi enim firmamentalis cursus prius auferatur, quacunq; alia ratione morbum hunc expelli posse, nemo quisquam cogitet. Nec enim morbus sine impressione cœlesti incumbit.

Podagra paroxysmus a firmamento

Podagra vt curetur phlebot.

De Defluxionibus a capite.

QVi pro anni mutationibus, defluxionibus tentantur consuetis & minime emanentibus: hi primo impressionem illam sedulo discant. Nec enim vno modo verum pluribus impressiones incumbunt. Qua de

Defluxiones vt curentur phlebot.

caussa & re librum *De origine morborum sanguinis* condidi. Impressione explorata, coniunctioni illi intendens, ante paroxysmi remissionem venam cephalicam in manibus incide, & sequente die altero duas cephalicas in pedibus aperi. Quæ si circa tempus paroxysmi fiant, tunc incide venam cephalicam sub lingua. Hoc facto, defluxionis tempus exspecta. Si cadat defluxio, phlebotomiam prædicto modo post denuo itera. Interim ad signa defluxionis diligenter attende. Si illa regiones aurium occupans, tinnitus suscitet: aut regionem dentium inuadens, dolorem in ipsis cieat, aut Asthma, aut arthritidem, aut lippitudinem, aut raucedinem, & similia alia inferat: in his casibus omnibus operam dabis, vt venam cuiuslibet affectus propriam inuenias. Itaque in incipiente illa coniunctione incide venas aurium, oculorum, similiter & pulmonaticam, hepaticam, & alias plures, in qualibet habito respectu personæ defluxionem patientis, & rei ipsius exigentiæ. Huiusmodi enim defluxiones paroxysmant a vi cœlesti incitatæ. Cumque cœlum suæ concordantiæ corpus inueniat, ideo obstat, quo minus vllũ remediũ perstãte ipsius cursu comodet ac iuuet. Hæc caussa est, cur quotidie fluxib. illiusmodi homines tententur, etsi multis simul & variis medicinis vtãtur. Cœlũ n. vbiuis p̃pollet.

De Mania.

Mania vi euretur phlebot.

ANtequam Maniam auferatis, sciendũ vobis est, eã potissimũ ab impressionib. cœli infligi. Nullũ ergo remediũ iuuare potest, nisi prius cœlũ placetur, & influxio eius auertatur. Itaq; ante omnia noscẽda ea vena est, in qua continetur is sanguis, a quo cerebrum in insaniam coniiciatur, q̃ fit vel p̃ febriles morbos, vel interna apostemata, vel sponte sine hisce caussis. Venas a. eas primũ nosse debes, ex quib. p̃cipias horã ac minutum istius phlebotomiæ: veluti, si in venis capitis Mania iaceret, tunc eæ inquirendæ sunt. Si illa in venis sanguinis febrilis condita sit, tunc eas infra caput in suis locustis corripe. Si apostema sit internum: iam iterũ in locusta istius venæ phebotoma. Nec in his casib. curanda supstitiosius signa sunt, sed parci debet tantum siccitati & feruori. Si illa in proprio sanguine capitis consistat, tunc mediam venam in fronte incide: postea venas vtrasque temporales: porro venam cephalicam in pedibus pro conditione personæ. Quæ omnia commodius fiunt, si Luna Soli appropinquat, commodissime autem ist. fiunt in coniunctione.

Venarum apertio per ferrũ candens. Salium Alkali vsus.

Eodem modo, si caussæ quoq; aliæ adsint, conuenientium venarum sectioni operã dabis. Si v. mania vehemens sit, & fortissime impressa hæreat, tunc venam aperies ferro candente, nec quicquã dolorem curabis. Vulnus candente ferro factum, apertum seruandum est, admonis acerrimis salib. Alkali vsq; ad finem sanationis In ceteris a. casib. proprietatem venarum obserua.

De Erysipelate siue Ictertia rubra.

DE hoc sciendum est, quod parum discriminis intercidat inter Erysipelas hoc, & Maniam. Diuersitas enim in solo loco est, & quod venæ differant. Quod si enim calor tantus & exspiratio in regione rationis impelleretur, Maniam certe longe grauissimam concitaret. *Erysipelas vt curetur.*

Erysipelatis ergo origo in venis inquirenda est. Nõnullis enim, qui Erysipelas ex interiore corpore concipiunt, malum deuergit in crura: aliquibus per venas excurrit, q̃ ex corpore in brachia distribuuntur: quibusdam in venas capitis ex parte malũ insilit. Harũ iam iterũ discrimen est hoc, quod aliquæ irritentur a cursu cœli: aliquæ a madefactione ab aqua.

De his tenendum est, quod, quæ a motu cientur cœli, in coniunctione illa phlebotomari debeant. Quæ a. a madefactione irritantur, post coniunctionem aperiri debent, venis ipsarum hoc modo inquisitis: si nempe Erysipelas a madefactione est, venæ cephalicæ omnes in capite incidendæ sunt, vtpote quæ cursui subiaceant. Reliquę a. in illis solum venis, quæ ad originem spectant, curandæ sunt. In venis enim exterioribus, quæ partem communem non habent cum ipsis, mo-bus augetur. Raro a. huiusmodi morbus incidit, qui exulcerationem non inducat.

De Fluxibus Menstruis.

NOscendum hisce de fluxibus est, quod Menstruum peculiarium venarum effluxio sit. Hæ ergo venæ ante omnia noscendæ sunt, vt suppressos menses per phlebotomiam ciere & mouere sciatis. Etsi autem hoc loco cœli cursus horam nullam peculiarem phlebotomiæ determinet: is tamen cursus ex motu fluxionis naturalis, motioni superiori simili cognoscendus est. Itaque si tempus fluxionis seipsum proferat & indicet, tunc in isto impulsu venas menstruales incide, sine quarum apertione & perfecta euacuatione medicinæ operatio non pergit. Vbi notabitis, q̃ sæpius etiam in prægnantibus huiusmodi phlebotomiæ fiant. Quo casu sedulo danda opera est, ne vnquam venam aperias, donec hora partus mulieris instet, etsi quidem fluxus menstruales in sanguine sese exhibeant. Si enim illa non instet hora: phlebotomia serio vitanda est. Si vero instet, ea sanitas attinet tam fœtum quam matrem. *Menst fluxus vt mouendi.*

De Febri.

POrro a. tenere debetis, Febrem non extra sanguinẽ tantũ, verum ẽt in ipso consistere: q̃ nihil est aliud, q̃ putrida accensio a firmamento facta. Vnde phlebotomia quoq; ꝑ cœli ratione instituenda. Ad hoc obser- *Febris quid, & eius cura.*

uandum distingui oportet, qualisnam ea febris sit. Ex hoc enim praecognito liquebit, quaenam venae in isto loco infectae sint. Quo percepto, curam ita dirige, vt in initio paroxysmi venam conuenientem incidas, nec ad aliud quicquam respicias. Et licet coelum quidem praesentia sua admodum potens sit: tu tamen sedulo hoc age, vt paroxysmum ferias in nouilunio, & postea, si paroxysmus in principio sit. Per huiusmodi enim phlebotomiam curantur Quartana, Ethica, & aliae, quae Septanae &c. vocantur, quae alias non ita praegressa venae sectione Medicinam nullo modo accipiunt, aut cum ipsa conueniunt.

Febres in nouilunio phlebotomandae.

De Paralyticis.

Paralysis vt curetur.

DE paralysi hoc primum scies, quae venae paralysis materiam contineant. Hoc peruestigato, ipsas in locustarum extremitatibus incide, in nouilunio arietis. Postea aperi eas in dimidia parte quartae proximae. Ita fiet, vt, quantum quidem coelum caussatur, tantum irritationis ipsius adimatur. Si quid autem paralyticum aliud in eo loco eueniat, id a reliquis tribus hominis partibus gignitur. Si tu ergo peritus sis, & in illa regione fluxum paralyticum videas, tunc paroxysmum ipsius tolle in hora suae constellationis seu coniunctionis, sine qua praegressa cognitione alias frustra medicaturus es. Hinc enim, ex hac imperitia factum est, vt dicatis, *Morbus est incurabilis*: cum iustius dicendum sit, *Doctor non est irrefragabilis*.

De Morphea.

Morphea quid: & vt curetur.

SImiliter etiam sciendum est, Morpheam tantum esse morbum sanguinis, ab incensione firmamenti genitum. Haec si chronica euasit, tum persaepe ipsa in filios ac nepotes &c. hereditario transfertur. In hac ergo Morphea conuenientes ante omnia venae cognosci, & in coniunctione Lunae incidi debent, proxime apud originem. Sanguinis extrahatur multum. Bonitas autem sanguinis ab incepto te non reuocet. Postea in nouilunio proximo venas aperi in suis locustis, ac denuo iustam quantitatem emitte. Porro proximo iterum nouilunio incide venam menti, & sub lingua. Hoc modo influentia chronicationis exigitur. Si vero malum longius durauit, tempora anni obseruabis, prout iudicio tuo commodum videbitur.

Conclusio.

QVod hactenus errores ac abusus, in phlebotomia cōmitti solitos expediuerim: ac deinceps, q̄ phlebotomiae in quibusdā morbis ratio, quis modus seruari debeat, explicuerim, his praecipue de caussis factū est.

Videtis nimirum, Deum ollam non integram aut absolutam perfecisse, sed produxisse tantum lutum, & opus reliquum figulo, ceu firmamentu discipulo mandasse. Hoc ipsum mihi quoq; propositũ fuit, vt imperitos illos in scholam ducerem. Quanq̃ ipsi sibi vsq; adeo eruditi videantur, ex litera illico prima vt nouissimam diuinent. Qui, cum hæc non intelligant, ea ceu inutilia & nauci haud dubio reiicient. Quod ipsum quoq; imbecillitatis intellectus ipsorum testimonium est. Si enim scientiam subliniorem haberent, responsionẽ longe saniorem vtiq; pferrent.

Veterum quidem auctorum plurimi de Phlebotomia commentati sunt: quos æmulati sunt iuniores, quos tamen testis ipsa conscientia & æquitas conuincit, quod doctrinam illam venæ sectionis tueri aliter non possint, quam quod ita illa tradita sit. Ex nostro discursu hoc etiam intelligitur, quod Phlebotomiæ cognitio ex sola Astronomia petenda sit. Ipsa enim Astra quartam Medici partem complent: de quibus tamen astris veteres solidi nihil ex fundamento tradiderunt. Cum enim tanta scribendi prurigine laborarint: certe omnino, si crescentium Astralium cognitionem habuissent vllam, eam calamis suis exsculpere prolixius non intermisissent. De Galeno dico, & Auicenna, ipsorumq; inscitis commentatoribus Gentili, Iacobo de partibus, Trusiano, &c.

Astra Medici negnant. *Gal. Auicenna, &c taxantur.*

Quod vero alicubi venarum nõnullarũ mentionem illi fecerint: id arbitror ipsos ex tonsoribus didicisse, nec tamen rem ipsam pernouisse, quod & in aliis artibus liquido produnt. Scripta ergo illorum, vt nullius momenti, nos magnopere non offendant.

Etsi vero præter hactenus tradita, morbi adhuc plurimi huc apponendi fuisse videantur: attamen, cum iidem ex fundamento altiori repetendi sint, librum illis peculiarem designatum maluimus, in quo, quæ hic deficiunt, luculentius declarabuntur. Quæ tamen omnia instar opificii cuiusdam discenda sunt, & non ex capite fatuo æstimanda.

FINIS MINVENDI.

DE PVRGATIONE, IN PHLEBOTOMIA INSTITVENDA.

De vsu Phlebotomiæ in purgando.

A Medicis Sophisticis leges quædam & consuetudines ortæ sunt, quæ etiam in obstinatum morem abierunt, vt creditum fuerit, q̃cunq; Phlebotomiam, purgationem debitam præcedere opor-

tere, vt sequens venę sectio eo plus cõmodi & emolumenti afferat. Quod quidem si ita verum esset, quis consilium id non laudaret? Iam vero cum secus sit, quis illud approbabit.

Cum ergo de venæ sectione hactenus tradiderim: conuenit omnino, vt etiam de purgatione, illius comite, non nihil dicam. Non autẽ dubito, quin hæc mea tam ægris quam Medicis aliena obuentura sint. Veteres enim & confirmatæ consuetudines non facile mutantur: maxime, cum ex longi temporis vsu Medici populo persuaserint, ita bene factum esse: cum tamen omnino male id fiat.

Magni ergo laboris erit, hunc morem abrogare. Ac in hoc vno abrogationis momentum positum esse omne videtur, vt deinceps in Medicos diligentius animaduertať, ac q.d, & vnde agant circumspectius expendatur. Consilia n. multa promuntur ex sola consuetudine. Quæ siue prosint, siue noceant, morem tñ antiquum omnino tenendum putant. Sic etiam remedia multa ex simplicitate a Medicis decernuntur: quibus persuasum est, remedium, ꝙ ante ipsos profuit, & iam prodest, ac deinceps proderit, necessario hoc quoque vel illo in morbo salubre futurum sit. Ita purgationes multi imperant, vt q̃stus redeat ad Doctores & pharmacopolas. Quos si imposito seu delato iuramento cogas: nunquam certe id facerent aut subirent ipsi, quod aliis imperant.

Vos ergo ægri in vniuersum omnes, qui venam secturi estis, omniũ primo considerate Medicorum simplicitatem, consuetudinem, & auaritiam. Ab his nihil vobis imperari sinite: nec quicq̃ credite his, qui vobismet ipsis multo imperitiores exsistunt: qui victum suum & amictum omnem quærunt ac aucupantur ex inani veteris consuetudinis persuasione: vnde quidnam ad vos tandem rediturum damni sit, paucis enumerabo, vt ex his certi sitis, quid purgatio sit & commodet, & quid de ea admitti vel reiici debeat.

Hoc anteq̃ explicemus, præfiniendum nobis videtur, quid phlebotomia sit, & ad quid conferat. Vbi deinceps explicabimus, qui purgatio illi quadret, & quomodo vtræque inuicem conueniant.

Phlebot. quid. Phlebotomia procedit ac instituitur ex cognitione cœli, faciens ad morbos cœlestes.

Purgatio quid. *Purgat. & phleb. qua diuersa.* Purgatio procedit ex cognitione corporum terrenorum, & huiusmodi etiam morbis demendis impendiť. Iam vide, quæ horum inter se ratio sit. Vnum est supernum, alterum infernum. Vtrumq; est medicina, suum seorsim morbũ respiciens, nõ alienum. Cœlum enim morbus terræ non adimit: nec terra cœli. Suos priuatim vtrumque tollit. Humoralistæ tamen citra pudorem vtrumque confundunt. Vtcunq; enim quadrent,

drent, si certe id faciat ad culinæ prouentum, ars mala non est, si simul & cacare, & cruentare ægri cogantur.

Sed, vt planius rem assequamini, scitote, quod purgationes euacuēt stomachum, & auferant ventris pituitam, ac sordes alias. Hæ iam emundationes, qui quadrent ad sanguinē, intellectu perfacile est. Cacatio namq; ventrem: Phlebotomia caput exonerat. Diomedea vero illa necessitas est, vt, quoties phlebotomia instituitur, ventrem toties ac stomachum ægrotare, simul ac medicamenta assumere oporteat. Ad phlebotomiam certe purgatio plus non confert, quam vtile est, vt, si Encænia instant, plateæ & templa euerrantur, quo fit, quod crastino die vberius conspurcet. Quis adeo vero stupidus est ac vecors, qui non illico videat, nugas esse, vt purgatio & venæsectio simul instituantur? Sed his ipsi tamen non contenti sunt: verum insuper addunt thermas. Quod vero hoc consilium impostorium est? Id certe non quadrat aliter, ac si quis ex plumbo, stanno & cupro soleam ferream equinam cudere vellet. Si duo præsto in corpore morbi sint, quorum vnus purgationem, alter phlebotomiam requirat, vt vtræque quidem suaderi possint: quid tamen vnum attinet ad alterum? Quasi, si febres haberem equidem, an simul purgatio & phlebotomia ad eas faciat? Esto. Non tamen vtraq; fieri simul debent, sed q̄libet per se seorsim cura sufficiens est: siquidem in phlebotomia consistit arcanum febrium, adeo potens, vt sine purgatione sufficiat. Sic pariter in purgatione consistunt arcana, quæ febres tollunt & integre sanant. Cur ergo Medicus curationem duplicem instituat? Bonum nimium est venenum. Arcana vero nec tollatis, nec cumuletis. Quod si tu facis, prodis te purgationum ignarum existere, in quibus huiusmodi arcana consistunt. Et licet de iis quidem aliquid somnies, solidi tamen nihil nouisti. De phlebotomia a. quasi per insomnium audiuisti, quod per eam febres exigantur. Ipsa tamen phlebotomiæ arcana non intelligis. Hinc fit, quod a scopo aberres, & inconsulta consilia proferas. Haud dubio autem vtrasque simul iungitis, purgationē scilicet & phlebotomiam, vt ex iis saltem alterutra iuuet, si non vtraq;. Quo facto vestram in Medicina simplicitatem, ruditatem & imperitiam testatam facitis, quod nempe haudquaq̄ ex arte consilia detis, sed ex auditu aut vestris somniis tantum, quod obuium est, promatis.

Phlebotomia est arcanum. per se valet etiam. per se, est purgatio arcanum. Bonum nimium venenum est.

An vobis deprehendendi nō sitis, quod, cum Doctores vos iactetis, consilia tam elumbia & arida reddatis, quæ non ex ipsa cognitionis veritate, sed ex putis & putidis opinionibus profluunt, quibus in medium iactatis cœcæ fortunæ vos totos cōmittatis? An dementia hæc vestra non publice euincit, q̄ nec purgationis nec phlebotomiæ, quos in vsus vtraq;

impendatur, & quæ vtriusq; efficacia ac virtus sit, periti sitis, & tamen interim pro veteri consuetudine quiduis temere decernatis? Nempe hæc ars ideo vobis tam bella est, quia ad culinas vestras tanto fœnore facit, & subinde nouam pecuniæ vsuram cumulat.

Sed adhuc damnosior alia de vobis cōsuetudo proferenda est, quod purgationes hominibus etiam sanis decernatis, velut & Phlebotomiam imperatis. Sani nimirum hi sunt, qui inferiori ac superiori sphæræ resistunt, & quorum constellatio in sanitate præpollet. Vos a. omnino contrarium facitis, dum sanos iubetis esse ægros, vt medicinis opus sit, purgatione scilicet & phlebotomatione. Quæ vestra stoliditas minor non est, quam si ligni curæ subiiciatis eum, qui nullo vitio tenetur, vt sanus euadat: aut quasi medicamentum colicum propinetis illi, qui non a colica, sed a calculo distorquetur.

Multa subinde de corrupto blateratis sanguine, & vestrum tamen nemo, quid sanguis corruptus sit, compertum habet. Sic etiam vester sermo vniuersus est de sanguine grumoso, adusto, putrido, &c. Eodem modo nescio quæ etiam miracula prodatis de purgationibus. Quid vero refert, de oleto vno tot cantilenas succini? Qui vero id probare aut concordare poteritis, quod sordes, quas syrupi vestri digerunt, & purgationes educunt, ante phlebotomiam institutam eductæ sint, nec amplius in ventre fluctuent? Aut qui quæso sanguinem purum facietis per id, quod per anum secedit? Cum tamen sanguis nullus, aut quod ipsi inest aliud, per intestina expelli possit? Et vos tamen sanguinem purgando depuratis simul, & simul phlebotomiam instituitis. Quo quid facitis aliud, quam quod purgationes duas in re vna molimini, cum, si veram cognitionem teneretis, vnica tamen sufficeret. Conclusum ergo sit, purgationem nullo modo pro consuetudine veteri institui debere. Sanguinis enim & stomachi nullus consensus est. Quinimo res contraria est, duos labores in rem vnam impendi. Hoc ergo consilium in culinis cusum est & excoctum, non ex ipsa arte depromtum.

Ne vero fors arbitremini, nullas naturam fors purgationes in sanguine moliri: aut, si moliri quidem queat, quod hactenus tamen illas non attigerit: ad hoc vobis responso tali obuio, quod natura depurandi sanguinis modos multos architectetur. Ex hoc genere sunt purgatio sanguinis per vlcera: purgatio sanguinis per sal: purgatio sanguinis per aquositatem: purgatio sanguinis per crassitiem: purgatio sanguinis per putredinem: purgatio sanguinis per omnes morbos in eo nascentes. Et sicut aliquæ curationes in aliis morbis existunt: ita similes etiam sunt in sanguine.

Et

Et hæ veræ ac genuinæ sunt Medicationes sanguinis: hæ veræ sunt phlebotomiæ, sine ferro factæ, quæ tamen per anum nō egrediuntur, nō per intestina, non per stomachum secedunt. Quod si vobis Medicis statutum est, ex fundamento ipso aut scribere aut dicere de sanguine, quid ipsi seruiat, adeoque (quod facitis) cœlum missum facere vultis: fas erit omnino, vt, sicut dico, ipsa Naturalia percognita habeatis, sciatisq́; quo pacto natura ipsa sibi cum phlebotomet tum medicetur. Hanc viã si rriueritis, tum demum consilium dare possitis de phlebotomia, vt per scalpellum ea administrari debeat. Interim a purgando desistendum erit vobis, velut & a phlebotomando, quæ tanto cum probro & inscitia hactenus cum iactura non leui obtru ditis. Valde autem inepte id prætenditis, velut ignari veræ Medicinæ, quod ea vobis indicem, quæ (vt nugamini) ipse equidem nesciam ac ignorem. Sed iste Dæmon vester nimis simplex est, cuius instinctu talia mihi elicere satagitis. Ne vero interim inani vos cum responsione dimittam, repeto equidem & inculco hoc, quod deinceps, sicut & hactenus, ægros per naturalem phlebotomiam in morbis sanguineis omnino seruaturus, & (vobis etiam renitentibus) ab interitu erepturus omnino sim. Apud hos vos stultitiam vestram scis citemini. Etsi vero vel ista docere mihi proposuerim: tamen intermittentur eadem, donec cornua inuicem nostra satis superque obtriuerimus, & inuidia vestra, qua me immerentem prosequimini, interim ipsi nimis laxo & fluido fundamento innixi, publicitus omnibus notoria fiat. Tandem ergo, uno simpliciter verum est, quod purgationes vestræ & phlebotomiæ, prout hactenus institutæ fuere, fundamento omni careant, nec ad sanitatis institutum quicquã faciant, nihilque aliud, nisi quæstum culinarium redoleant: vbi defectum artis & solertiæ farciat sola cõsuetudo aut verborũ lenocinium, aut lucri cupiditas, aut tyrannus Mos, qui multis rebus laudabilibus offendiculo est.

De Scarificatione.

SIcut phlebotomia, ita & in scarificatione consuetudines ac ritus certi a Balneatoribus introducti sunt. Vt enim verbo vno dicam, scarificatio certe nec acidum nec dulce in se habet, nisi quod sola de consuetudine se iactet. Hoc autem hic primo exagitandum est, quod dicere solitant: hic magna sanguinis copia est: ideo demendum & extrahendum. Addunt fluxionem esse in oculos, in aures, in dentes: Quæ nisi adimatur scarificatione, quietem & tranquillitatem nullam fore. Scarificationem siquidem membris prodesse omnibus, & renouare ætatem, eamq; facilem facere. Quæ certe, si ita essent, inter bona merito numerarentur.

Sāguis iusto pondere in carne est.

Primum autem, sanguis pro suo pondere nascitur in carne, nec hæc illo destituitur, quamdiu sana est. Si tu sanguinem quidem auferas, [illegible] tñ iustum pondus caro iterum attrahit. Vos ergo naturæ non leuiter co[illegible]trariamini. Quod n. iustum suum pondus illa attrahit, id vos extrahit[illegible].

Scarificationis nocumenta.

Iam a. vtra pars iustiorem caussam tueatur, videamus. Si tu te q[illegible] Naturæ pondus aufers, ac ipsius propositum intercipis: tunc per vali[illegible] attractionem fluentem quendam riuum facis, ac sanguinem aquos[illegible] extrahis, similem puri, quod ex vlceribus extrahitur. Hanc tu nimirum materiam moues. Sic ergo a genuino sanguine venis ad fluxus, quos i[illegible] vocas: nec cogitas, Naturam ipsam, si quid in se mali & fluxilis contine[illegible]at, suum Emunctorium quærere. Quod dum tu ventosis tuis molir[illegible], nihil aliud quam aucupium pecuniæ facis, quod artis vestræ propriũ est. Ipsi vero apud vos æstimetis quam graue sit, attractionem istam moli[illegible] radicis, quæ rerum origo est. Hanc tractionem qui consulit, is Naturæ nec modum nouit, nec motum, nec vitia, nec indigentiam, ac meram iactat consuetudinem, non a Medicis, sed impostoribus, qui artibus his [illegible]ueniendis nati sunt, excogitatam.

An vero ea medicina proba & laudabilis sit, quæ dum fluxiones amoliri parat, nouas subinde & grauiores eas attrahit? Cuinam ea pro[illegible] videri possit? Qui bona dici possit? Inquiunt nimirum: nisi scarifi[illegible], nihil tranquillitatis hoc vel illo loco sentio, &c. An vero propter hoc dicterium scarificatio Medicina sit? Apage hos Doctores. Quantum vero id artis est, quod iactatis? Vbi ipsam didicistis? Aut, quo illam, ne amittatis, reconditis? Vtrum vero melius vobis videtur. Fluxum illum tollere

Fluxus per arcana auferēdus.

per ipsius Arcanum, aut per scarificationem? Per Arcanum equidem arbitror. Quod cum vos nesciatis, quid aliud, quam scarificationem identidem iteretis?

An vero bonum id sit & vtile, quod corpus alleuiet? Præcide tibi manus pedesq;, & ponderibus aliquot leuior eris. Quintopere vero [illegible] alleuiationis ratio tibi nõ placet: tãtopere nec naturæ tuæ arridet, qu[illegible] parum illud sanguinis ferre non posses, sed dicas, sanguine te abunda[illegible], qui euacuandus sit. Quod si scarificationem nunquam incepisses qui[illegible] ecquis quiritãdi hanc de copia vel inopia sanguinis tibi occasionem subdidisset? Malum ergo tibi ipsi cudis.

De Scarificatione aduersus Morbos.

CVm morbi nonnulli sunt, quorum exitus vtilis ac bonus sit, [illegible] lenitionis, non a curationis [illegible] lenitio etiam non aliter, quam in [illegible] multiplicatione dolorum & morborum istorum scarificatione[illegible] at [illegible] gemina ars est, hic sure, quod [illegible]

nihil aliud quam ſuſpendii dilatio ſit. Itaq; Medicina minime eſt, ſed deſtructio, quam ſibi tamen pro laude ducunt illi Medici, qui qualicunque lenitioni acquieſcentes, ipſius artis penitiora adyta tranſiliunt, ac in deſperatione volentes verſantur.

Morphea:

EX iſto morborum genere eſt Morphea, in qua ſcarificatio, &c. vtilis eſt, non quoad curationem, ſed ad ſpeciem, & breuem dilationem. Cuiuſlibet tamen Medici eſt hoc officium, vt medicetur ad curam, non ad ſuſpendii dilationem, veluti Iuriſtæ faciunt. Non Iuriſtas, ſed Medicos vos eſſe oportet: nec inſtar illoř operari debetis, verũ ex fundamẽto ipſo ꝓcedere. Hoc eſt, cura Morpheæ perficitur ſine ſcarificatione. Scarificationis alia ratio nõ eſt, ꝗ ſi ex tumido aliquo, cuius tumor pondo cẽtum ſit, hodie pondo decem extrahas, qui cras tamen iterum pondus idem recipiat. Quid vero ſcarificatio in Morphea plus commodat, quam quod morbum ipſa auget, & nouis malis cumulat? Tum nec Morphea ex ſanguine illo gignitur, qui ſcarificando extrahitur, ſed ipſa locum ac ſedem aliam habet, vbi inquiri debet. Quo caſu certe ſcarificationem nemo ſuadet, niſi qui morbi imperitus eſt. Cui hoc vnum ſatis eſt, lenitionẽ prætendendo pecuniam a credulis emungere. Morpheæ Medicina eſt Arcanum, in ſanguine exſiſtens: & arcanum ad ſanguinem facit. Et quia arcanum ad ſanguinem eſt, ideo eſt arcanum ad Morpheam. In hoc ergo eius Medicina poſita eſt, non in ſcarificando.

Medici eſt curare morbum, non protrahere.

Morphea medicina eſt Arcanum.

Quod vero ſcarificationem repudiem, cauſſa hæc eſt, quod videam, eam ab imperitia Medicorum manare. Nec enim, quis morbus ſit, cui conſulant, exploratum habent. Illi decernunt venenum, interim merum mel & ſaccharum iactantes. Et nequitia talis in ipſis ferri debeat? Aut id flagitium non euidens eſt, quod ſpretis & neglectis arcanis, conſilia & remedia tam cruenta & carnifica obtrudant? Abolenda ergo ſcarificatio, & in locum eius Arcanum ſurrogandum eſt. Hic modus medicinæ eſt. Nec citius vnquam ſcarificationem, quam ipſum Arcanum adhibueris.

Scabies, Prurigo.

SEd & hoc preterea ingenium, Doctor Balneator ex Auicennæ doctrina ad culinę prouentum accommodauit, dum ſcarificationem ad ſcabiem & pruritum facere prætendit. Quo facto in memoriam mihi illi reuocant Balnea Martia, quorum vnũ facit pro muſcis, alterum ꝑ culicib. tertium pro crabronib. Non enim alia ratio eſt ſolitæ huius ſcarificationis. Qui conſilium ad ſcabiem dare vult, is minime ad ſcarificationem

intendet, sed arcana tractabit. Nam scarificationis alia ratio non est q̃ [illegible]
quis crustam a capite diuellat hodie, & in vulnere cruentante cras noua
crusta renascatur. Eodem modo & scarificatio cruentat ad futuram ge-
nerandam crustam. Vobis id ergo admonitioni sit, ne consilia [illegible]
temere sectemini. Illis enim si vos obtemperare audetis [illegible]
cunias radere. Idemq; hic fit, quod in suadendis thermis. Cui enim Me-
dico ars deficit, is thermas adeundas imperat. Nec enim consiliorum [illegible]
rum caussa alia est, nisi vt ægri in thermis moriantur. Quod foris quid [illegible]
honestius fit, quam domi. Sic ergo semper caussa aliis, non Medico im-
pingitur.

Hydrops.

Hydrops arcanis curatur, non scarificatione.

ITa occasiones etiam ad scarificandum desumtæ sunt ex morbis tume-
facientibus, de quorum numero est etiam hydrops. Quæ quanta
sit dementia, colligi facile potest. In propatulo etenim est, quod non sca-
rificatio, sed arcana hydropem curent. Vbi scarificatio frustranea est.
Nam quis quæso dicat aliud, quam quod hydropis medicina non in ven-
tosis sit, quibus extrahatur id, quod cumulatius post refundatur & con-
tumacius obnascatur.

Menstruum.

Menstruũ scarificatione non curatur.

SIc etiam in morbis muliebribus remedii multum quærunt ex scarifi-
catione. Si quid in sanguine illo insit, minus bonum, tunc hac via [illegible]
exit. Tum nec sanguis ille, est is sanguis, qui instar morbi se exhibet. Ve-
rum morbus in alio loco iacet, quem scarificatio attingere minime po-
test. Quid ergo tua punctura iuuet? Præterea ruditatem etiam tuam [illegible]
dis, dum morbum ibi quæris, vbi non est, & extrahis, quod ægrum [illegible]
est. Ex quo satis abunde elucet, quod nihil quicquam aut scias, aut intelli-
gas. Bene interim tibi, quod in omnibus hoc studiose caueas, ne stultitia
tua innotescat. Dolum enim tuum si rustici sentiant, cutem suam inte-
gram seruabunt, & tibi scalpro adacto corium pertundent.

C O N C L V S I O.

DE scarificatione ergo tenete, eam meram decipulam & imposturam
plebi incautæ intentatam esse. Omne enim ad scarificandũ [illegible]
temerarium est, ac a fundamento Medicinæ alienũ. Vobis interim Ma-
ctorculis id satis ad laudẽ (vt putatis) non est, si prætendatis fecisse [illegible]
q̃ potuistis summũ. Nam q̃d summũ hoc ad aliorum emolumentu [illegible] O-
ptimum primo disce. Deinde idem p̃sta, non ex opinione tua, sed ex arte.
Phantasia enim tua nauci est. Quæ omnia breuibus hic admonere placu-
it, vt a mala consuetudine tandem deficiatis. Hanc enim etiam [illegible]

[illegible]

norunt. Interim ignorant arcana, quæ apud vos inquirunt. Hæc vobis explorata esse decent. Si secus faciatis, Medici haudquaquam estis, sed &c. Ita cum vestris artibus bene agite.

FINIS.

SCHEDVLA.

De Purgationibus in sanguinis minutione.

MEntio mihi facienda est de a Medicis in purgando obseruata consuetudine, quam ipsi vtilem & salutarem prædicant: nimirum vt primo purgatio fiat, post instituatur phlebotomia. Hæc enim bona esse dicunt.

Nobis autem primo contrarium verum videtur, nempe processum istum esse minime bonum. Bonum esse dicunt illi, quod bonum non est. Interim nihil probant, nisi per scriptam literam. Quod vero id bonum non sit, ita colligite.

Purgatio primo ita intelligi debet. Cur minutio sanguinis instituitur? Ideo, vt cœlo cursum moliatur ad exitum, hoc est, ad expellendum ventum sanguinis.

Iam si egressus caussa est ventus sanguinis, non materia, non corpus, non substantia: quo faciet purgatio? Purgatio enim tantum debetur corpori, substantiæ, materiæ: nec expellit ventum, sed ventos generat. Quid ergo prodest purgatio? Venenum est.

Si ergo substantiam sanguinis, vt aiunt, aufert illa: quo tandem facit phlebotomia? Huius enim a peritis Medicis compendium fieri debebat. Sed nihili est purgatio. Itaque phlebotomiam sequi necesse est. Dicitis autem, purgationem disponere sanguinem ad feliciorem emissionem. Quid autem respondebitis Alexandro, qui affirmat, purgationem inflammare & exsiccare, ac sanguinis humiditatem absorbere, eiusque cursum impedire, & illum in furias conijcere.

Quod vero id tandem diuerticulum est, cum dicitis, corporis saburram prius remouendam esse? cum tamen saburram illam, quam tu purgas, phebotomia minime respiciat? Alium enim morbum respicit purgatio, alium phlebotomia. Cur ergo post purgationem demum phlebotomia subeunda est, si non nisi sanguis euacuari debet? Sed ista nefaria suadetis, vt nummos purgatorios cum pharmacopolis vberius prouenientes habeatis. Alias enim illius vsus nullus vsquam est.

THEOPHRASTI BOMBAST AB HOHENHEIM eremitæ, vtriusque Medecinæ Doctoris.

DE VRINARVM AC PVLSVVM IVDICIIS LIBELLVS:

Item

DE PHYSIOGNOMIA, QVANTVM MEDICO opus est:

A Theophrasto D. Anno 1527. Basileæ (cum ibidem publico stipendio maxima omnium admiratione profiteretur) discipulis suis priuatim in diebus Canicularibus prælectus, Typisq; & Annotationibus ab ipso Auctore illustratus.

Præfatio.

CVm iam sæpe discipulorum quidam hortentur, ac precibus plane contendant, vt Libellum de Lotio instituendo conscribam: quo quidem, auditores candidissimi, tum vobis gratificans, tum posteris consulens, plane mea sponte ac lubens id oneris suscipiam; Idque otii, quod per æstiuas iam ferias non literis, sed genio aliis indulgendum concessum est, huic ego labori, ne vllum sine linea (vt aiunt) diem transigamus, impendam. Gratificari autem vobis volebam, partim vt vel hoc quoque obsequio studiosissimos mei demererer, partim etiam, vt in multis aliis, dexteritati ingeniorum consulerem. Quis enim nescit, quam frigide Medicorum vulgus hactenus vrinæ iudicium tractauerit, qui præterquam quod innumeris somniis suis de humoribus aliisque id genus tricis chartas implent, optima quoque adolescentum ingenia misere iisdem obruunt, adeo ut vel tota viri ætas huic saltem parti non sufficiat. Quare auditores studiosiss. visum est de Lotii ratione quadam, certo quodam ordine, & vt succinctius, ita & verius distribuere id quod facile vetera nostris conferentes iudicabunt. Hoc tamen beneficii loco ducam, vt cultioris linguæ studiosi, si quam alicubi vocem ceteris auctoribus minus receptam vsurpemus, id ideo factum persuasum habeant, quo & colorum rationem, quæ hic in loco desideratur, & rei proprietatem expressius delineare queam. Insuper si quid obscurius æquo occurrit, id nostra quantulacunque industria inexplicatum haud sinet. Sed ad rem ipsam.

LIBRI PRIMI TRACTATVS PRIMVS.

CAP. I.

Vrinæ Definitio & Diuiſio.

VRinam in tres, exteriorem ſcilicet, cruoris, & permixtam, partes diſtractam, nihil aliud eſſe, quam ſalem ab ingeſto nutrimento ſegregatum, & quoddam trium primorum excrementorum a natura neglectũ, definiam. Quæ ſiquidem peculiaribus his ſeparandi, concoquendi, ſiue digerendi, expellendiq; facultatibus in quolibet trium principaliũ membrorum vtitur. Singularum igitur facultatum cuiuſlibet membri vrina tum proſperam, tum aduerſam hominis valetudinem indicat. Porro hæc ex iiſdem, iam ſeparatæ vrinę, iam digeſtæ cognomentum accipit, expultricemque vim recte habere, tum color eius, tum æqualis ille modus ſymmetriæ declarant. In proximis etiam tribus capitibus de vrina, rectæ valetudinis indicatrice, dicere ſtatui, quo facilius aduerſæ notas in ſequentibus deprehendamus. *Vrina quot partes.*

CAP. II.

De Vrina, quæ facultatum ſtomachi habitum declarat.

SEparandi facultas ventriculi, quæ & primum inter reliquas obtinet locum, coloribus vrinæ dignoſcitur. Nam ſeparato iam ſulphure crudo, color ſeu Tinctura Topazio ſimilis, aut potius Colophoniæ ſpiſſitudinem referens, in ſtomacho remanet, quem ſi qua refert quoq; vrina, hac quoq; parte ſeparationem iuſtam eſſe non dubitamus. Quod ſi vel ſalis, vel Mercurii colores in ea vicerint, abominanda eſt. Sani enim hominis vrina ſolo ſulphure tingitur: at aliorum alia ratio erit. Siquidem abſolutam ſalis ſeparationem huius particulę, tum hypoſtaſi exacte concinnata, tum colore inter fuſcum medio ac cœleſtem, cognoſces. De Mercurio non aliter cenſendum, quippe qui ex ſuo ingenio grauis, fundum petens, ſupremæ tamen parti vrinę & ſubſtantiæ & colore ſimilimus exſiſtit, eiuſque proinde ſeparatio optima. *Signa bonæ digeſtionis ventriculi.*

Concoctionis a. hæc ſunt. Vrina in ſubſtantia ac colore perſpicua, ſulphuris; hypoſtaſis a. cœleſtini coloris & pellucidi, ſalis exactã digeſtionem reddit. Parimodo, vbi ea quæ fundo continentur, ac hypoſtaſis ſummaque vrinæ pars iuſto diſſident interuallo, tum Mercurium bene coctum iudicato. *Signa coctionis ventriculi.*

Expultrix inde facultas non negligenda, q̃ plane nulla prorſus parte exceſſiſſe, vrinæ quantitas vna cum hypoſtaſi demonſtrant: illa equidẽ

vt modum seruet, hæc vero vt tertiam vrinæ ex iuuenibus partem: ex decrepitis autem quartam obtineat. Quarum si vnam comperies diminutam, tum minus recte habentis indicium est. Ex his tandem aduersa, quæ stomacho accidere possunt, iudicabis.

Cap. III.

De Sana Urina, Hepatis ratione.

Signa temperatis iecinoris. IEcinoris bonum habitum his notis deprehendes, vt ea, quæ in vrina continentur, diaphana, clara & perspicua reluceant. Atque ea, in primis laudatur vrina, quæ radios in medium trāsfusos reflectit, Sulphurque optime separatum a iecinore commonstrat. Simili ratione hypostasis ab aliis discreta, lucemq; in altum transfundens, salem in hepate separatum testatur. Quod autem in fundo remanet, si in tantum lucidum fuerit, vt radii eius per vtrumque fundum appareant, Mercurium ad amussim separatum denotat.

Concoctio, seu decoctio his notatur signis. Quemadmodum, si rutidensi ne sit coloris, vt vel agitata lucidiorem perpetuo seruet habitum, sulphuris cocti indicium præbet. Idem quoque hypostasis, commota non dissoluta, de sale portendit. Porro quod in fundo residet fixum, & in minimas quasque distractum partes, Mercurium scilicet optime digestum significat. Adhæc quæ in vrina continentur, simul quidem numero tria, ordine & situ egregie compacta, tribus his facultatibus nihil deesse ostendunt.

Cap. IV.

De Urina, Renum habitum declarante.

Signa renum ex vrina. COlore, hypostasi, ac iis, q̄ fundo continentur, recte se habentibus, nec quauis turbatis agitatione, nullā omnino defecisse facultatē in renibus affirmabimus: Etsi hoc in loco, iusto tamen retento situ & ordine, eorum quantitati nonnihil detrahitur. Hæc tandem epilogi vice a nobis subiicienda, sanæ omnino vrinæ indicia esse, hypostasin & porosam & symmetria non excedentem, cui color, ad latus vtrumque pertensus, summa eius parte relisus sit. Tandem quidquid reliquorum his absimile fuerit, inauspicatū censeo. Hæc de vrina sana dicta in p̄sentiarum sufficiant.

Sequuntur Annotationes

IN TRACTATVM PRIMVM.

QVo tempore, quoue pacto vrina sit colligenda & mittenda Medico: Notandum, quod ea vrina, quæ a prandio statim colligitur, iudicio non est conueniens. Nam cum nutrimenta primum in stomachum veniunt, aquositatem quandam superfluam emittunt ad vesicam, ex qua nihil iudicari potest. Nec secundario electa, valet ad [illegible]

quæ

quæ post duas vel tres horas eiicitur:nam tum Epar suam eiicit aquositatem: ita quoque in renibus. Sed quarta, quæ sequitur, quantulacunque sit, colligenda est. Ita quoque noctu quæ eiicitur prima, cum itur dormitum, nō valet: nec illa, quæ ante tertiam emittitur, sed quæ postea sequitur, colligenda est. Estque vrina vera, ex qua Medicus quidquam iudicare potest. Quod si quis per noctem nō mingat, opus est eam accipere, quæ mane emittitur, eaque sit spumosa, nec admodum colorata (cui condonandum erit (nam venit ex vrina vera & aquositate. Notandum quoque, eam vrinam, quæ interdiu exit, coloratiorem esse ea, quæ noctu. Item famelici citius poterunt vrinam dare, quam ceteri, id est, ii, qui statim fame afficiuntur. Hæc de vrina exteriori.

Cruoris vrinam si percolligere volueris, opus est, vt nihil comedas, nec bibas, aut saltem siccum panem, aut siccam carnem, vt est assata, & tunc colligitur ea vrina, quæ post mediam noctem venit, tamen ante septimam. Quod si contingeret, vt patiens laboraret aliquo morbo acuto, qui nihil quidem comedit, sed interim largiter bibit, is admonendus est, vt vnica saltem nocte nihil bibat, quo vrina certa cruoris colligi possit, alias enim, falsificaretur vrinæ iudicium. Nam etsi & a cibo, & a potu abstineas, tamen natura per se ipsam quotidie dat suum cruorem. Ea enim, quæ sunt in natura mineralia, hunc cruorem quotidie mittunt. Hæc de colligenda duplici vrina dicta sufficiant. Nam non admodum refert, quo tempore permistam colligas vrinā, quanquam & eo modo colligi consultum est, quo exteriorem.

In Caput I. & II. Annotata.

VRinam ante omnia triplicem esse, vt præscias, oportet: Exteriorem scilicet, Cruoris, & Permixtam. Primum igitur de vrina exteriori. *Vrina quot genera.*

Exterior vrina prouenit ex eis, quæ aut comedimus, aut bibimus, id est, ex nutrimentis: nec quidquam aliud indicat, quam quod ad stomachum, hepar, aut renes attinet. Dicitur quoque vrina Tartari, eo quod venit ex Tartaro coagulato, putrefacto, aut ex oppilatione. Estque duplex, sana, & non sana. *Vrina Tartari quotuplex.*

Sana, cum tinctura Sulphuris adest, nec tamen semper aurea est. Nam quandoque flaua, interdum pallidior quodammodo videtur.

Vrina Tartari dignoscitur ex circulo. Nam si is est vnicus plumbei coloris, signum est certissimum tartarearum vrinarum. Indicat autem hæc vrina separationem scilicet eam, quæ fit in tribus principalibus membris puri ab impuro, digestionem & expulsionem, qualiter factæ sunt tres primæ, id est, Salia, Mercurius, & Sulphur in qualibet vrina dignosci possunt. Hypostasis enim Salis qualitatem, tinctura Sulphuris, fundus Mercurii denotat.

Notandum tamen, vrinam Tartari nullam mineralium ægritudinem indicare, sed solum Tartari, quæ ad stomachum, hepar & renes spectat.

Hypostasis, id est, salis tinctura, si fuerit cœlestini, coloris, seu lazurii, signum est salis boni. Notandum tamen, vt videatur parietem versus ab vmbra aliquantulum.

Mercurius, id est, liquor nutrimenti, si bene separatus fuerit, tum erit vrina flaua, prout cuiuslibet generis & regionis natura expostulat, non semper aurea.

Vrina cruoris est, cum circulus coloratior quodammodo est, tenditque ad rubedinem.

Ex hac vrina possunt grauissimi morbi diiudicari, præcipue ii, qui veniunt ab ipsa natura, vt est caducus.

Notandum, quod nisi in vrina cruoris, nihil certi potest pronuntiari ex circulo de

dolore capitis. Nam nihil aliud indicat, quam vrinæ qualitatem, id est, an exterior. Cruoris etiam ea, quæ ad hepar aut renes pertinent, iudicari possunt, verum nihil de stomacho eiusque ægritudinibus: nihil etiam de pleurisi, hydropisi certi definiri potest ex vrina cruoris.

De vrinæ quantitate.

VRinæ quantitas notanda, quantum ad virtutem expulsiuam, estque secundum quãtitatem potus & escæ, animaduertenda. Si vrina est multa & pallet (deficiunt quædam) quod Archeitas, id est, propria natura stomachi deficit, & nimium sumtum fuerit de nutrimento.

Si hypostasis alba est, vrina est falsa, & omnia iudicia ex ea itidem, si nihil dignosci potest in illa.

Similiter ex vrina crapulosa non est multum iudicandum, cum non habeat perfectam digestionem, separationem & expulsionem. Est enim sicut vrina Archelai æquiuoca, qui, secundum quod edebat & bibebat, etiam mingebat. Et hæc vrina dicitur permista, quæ ex duobus circulis dignoscitur, fitque, cum falia expellunt sua excrementa, esum potumque, & componitur ex exteriore & cruoris. Hæc de permista.

Notandum de fundo vrinæ exterioris, quod semper debet esse spissior aliquantulum, quam superior pars, tamen perspicuus & diaphanus.

In Caput III. & IV.

SI digestio iecinoris bene perfecta est, non tangit inferiorem fundum fundus superior.

Si hypostasis in superiore parte lata est, deficit in virtute expulsiua. Nam hypostasis debet sursum in acutum vergere, acumine superiora tangere.

Vrina fit aurei coloris, bene separatione facta in renibus: quod si fundi non bene dignosci possunt, signum malæ separationis.

Fundi vero bona clarificatio, & cum duplex fit reflexus ad manum, vnus pallidior alio, tamen vtrique flaui, bonæ est separationis. Item cum vrina non est spumosa.

Notandum quoque, quod vrina in renibus primum recte coloratur, & quanto coloratior exsistit, ad aureumque colorem propius accedit, tanto melioris separationis factæ signum est. Obseruandum hoc quoque, spumam in exteriore vrina significare absolute podagram, nec quicquam aliud.

De vrina ætatum & sexuum.

VRinæ iunencularum semper sunt habiliores, quam in iuuenibus.

Hypostasis fit longior, minutior quodammodo, & in totum subtilior: Iuuenum semper crassior.

Illarum dat in fundo adhuc paruã hypostasin, quamuis non bene animaduertentibus videatur continua cum superiore, & hanc hypostasin matrix propriam, verum dat minutissimam, attamen discretam, quod tum in virorum vrina non est, & est signum mulieris sanæ & fœcundæ. Menstruo autem deficiente hæc hypostasis abit, & est signum olim fœcundæ, quamuis postea semper sentiat grauedinem & lassitudinem

nem, tenditque hypoſtaſis earum ad albedinem, eſtque circa vitrum circum circa plumbea, vt circulus, quamuis ex nihilominus mulieres ſint ſanæ, ſecus in viris. Nam ibi vrina eadem debet permanere, niſi in omnino ſenibus, vbi colores quoque alterantur.

Si pallidior fit tinctura Sulphuris hypoſtaſis quoque indies fit minor, quod quidem debilitati eorum aſcribendum eſt, non ſenio.

Si vrinam diuiſeris in quatuor partes, tres tantum partes ſunt iuuenum, quarta eſt ſenum, &c.

Verum, vt ſemel concludamus, vrinæ perfectæ ſanæ ſignum certiſſimum, cum egregie turbatur & mouetur a medico, & ſpuma ex motione cauſſata ſtatim abit, hypoſtaſi decenter in medio ſtante, & fundo bene ſe habente.

In mulierum quoque vrinis cum mouentur, ita fiunt paruæ bullæ intra iſtas duas paruas hypoſtaſes. Et hoc certiſſimum ſignum vrinæ muliebris. Hæc de vrina ſana dicta ſint.

Finis Tractatus primi.

DE VRINARVM IVDICIIS TRACTATVS SECVNDVS, QVI EST DE VRINA non ſana, Tartari ac Rubini exteriore.

Tractatus II.

CAPVT I.

De vrina non ſana diuiſione, eiuſdemq́ ſubdiuiſionibus, ſcilicet Tartari, Rubini, alcalita, ſcatea, tremule, ſecule, formuleq́.

NON temere Hippocrates medico prudentiam, futurorumque cognitionem neceſſariam arbitrabatur. Quandoquidem ſolius ſit medici, prudentis quidem atque exercitati, hominis naturam ac partes, earundemque tum proſperam, tum aduerſam nouiſſe valetudinem. Cum autem illarum quædam in profundis corpuſculi latibulis ſitæ, non niſi excrementis dignoſci queant, ea hic ſtylo ac ordine proſequi animus eſt. Primum autem vrinarum, quæ aduerſæ valetudinis principalium membrorum, id eſt, ſtomachi, iecinoris, & renum notas, habent. Aliæ enim ſunt Tartari, aliæ Nutrimenti. *Medici eſt futura prouidere.* *Vrina quæ valetudinem aduerſam indicant.*

Quæ Tartari eſt, prorſus trifariam diuiditur. Nam aliam congelatis, ac id genus, quæ & ſolum membris concoctioni deſtinatis continentur, aſſcribendam puto, Alcolitaq; hæc appellatur, quod Tartari iudicia exacte ab ea dependeant. *Vrina Tartari triplex.*

Scatea dicitur secunda tartareæ vrinæ species, a fœtore nomine sumto, estque indicatiua omnium, quæ ex Tartaro, putrefactionum, eiusque signum Scatea, id est, fœtor vrinæ. Inde iudicantur trium principalium membrorum putrefactiones, quique ex ea putrefactione generantur morbi. Sapor quoque pertinet ad signum scateæ, vt si salsa, acuta, tum sua habet quoq; signa. *Vrina scatea quid.*

Tremulam tertiam appellant, & est cum vrina ponitur ad mensam, aut alium locum non mobilem, & tamen vrina per seipsam semper mouetur, & ascendens descendensq; quasi bullire videtur, signum oppilationum & ægritudinum ex iis proueniunt indiciis. Rubini species ex textu claræ sunt. Item notandum, si vrina admodum lactea exsistit, nec partes conuenientes habet, signum Tartari resoluti, & exit maximo cum dolore. *Vrina tremula quid.* *Vrina rubinea quid.*

CAPVT II.

De Alcolitarum indiciis, & signis, cuius sequens tabula partes declarabit.

Alcolita aut designat Tartarum.	*Stomachi: Hypostasi*	*Orexim* / *Compressuram* / *Arsuram*	*Significat.*
	Hepatis: Diuulsione	*Compunctionem* / *Sitim vehementem* / *Compressuram*	
	Renum: Sedimine	*Grandinem* / *Vsneam* / *Pruinam* / *Calculum*	

Annotationes in hunc Typum.

IN primis notandum, quod omnes ægritudines, quas Alcolita indicat, opus sit esse aut stomachi, aut hepatis, aut renum. Hypostasis semper indicat Tartarum in stomacho. Diuulsio, in hepate. Sedimen, in renibus.

Diuulsio est, cum hypostasis vrinæ hinc inde est diuulsa, & quasi nubes hinc inde dissipata. *Diuulsio vrinæ quid.*

Sedimen est fundi, & est quasi nebula, aut vt spissa nubes in fundo residet. *Sedimen vrinæ quid.*

Hypostasis si Alcolitæ est, est porosa, iacetque in vno loco, & in alio non, & in poris seu foraminibus istis iacet Alcola, id est, linimenta, signum Tartari in stomacho, & poterit iudicium esse arsuræ stomachi, orexis, aut compressionis in furcula pectorali, quæ debent prædici ægrotantibus. *Hypostasis quid.*

Quod si hypostasis fuerit rubea, signum vehementis morbi, ac doloris in stomacho. Quod si ea cadit frustulatim ac diuulsa atque foraminosa, signum Tartari in hepate, inde compunctiones, id est, dolores in latere dextro. Quod si ea diuulsio fuerit rubea, signum vehementis morbi, sitis semper adest, frigidiq; sunt in manibus. Quod si diuulsio fundum versus residet, significat Tartarum in inferioribus regionibus hepatis, infra costas, deorsum.

Sedimen cum fundo residet, tunc Tartarum in renibus prædicit. Quod si istud

quoque rubeum, morbus est vehementior. Item si vrina cum sedimine rubea, est pruinæ in renibus seu vsneæ signum, habent dolorem in spissitudine pedis superius, aut in coxa.

Si autem arena cum sedimine exit, compressionem in furcula pectoris iudicato. Dic enim non sani esse stomachi. Sed si grandines aut pruinam refert, omne id in renibus, & est generatio marmoris rubei secundum spagyros.

Sed, vt hæc clarius innotescant, complicabimus horum aliqua. Vt, cum vrina alba, cum arena lapidem vesicæ indicat.

Hypostasis vero perforata, in qua & alcola, id est, linamenta continentur, ossium siccationem significat.

Diuulsio hypostasis, in qua & foramina & alcola, dolorem dextri lateris. Quæ si rubea, vehementiam morbi, quem vel sitis, vel manuum frigiditas comitantur.

Hypostasis quæ fundum petit, indicium doloris, qui inter Hepar & Renes.

Si densum quid fundo latet, renum morbum. Quod si rubet, vehementiorem significat. In furcula pectorali, malignitas, corruptum stomachum prodit.

CAPVT III.

De forma Alcolæ in speciali, accidentia ab eadem & signa.

Typus.

ALCOLÆ

- *I. Forma triplex.*
  - *Resoluta*
    - *Alba, lactea, vt serum lactis, aquea, & significat calculum ex lapillis, fit generatio ad lapidem.*
    - *Rubea, subrubea, citrina, crocea, tincta, significat arenam & marmor.*
  - *Arenosa*
    - *Alba, vt f?rina, furfurea, significat calculum ex lapillis cum bolo.*
    - *Rubea, citrina, significat formam & materiam, sicut apparet.*
  - *Mucilaginosa, bituminosa, viscosa, Tartari non bene confecti significatiua, & plura alia.*
- *II. Accidentia*
  - *Sanguis: significat læsionem ex tartaro in alteram partem.*
  - *Pus: exulcerationem secundum locum.*
  - *Sanies: putrefactionem secundum locum,*
  - *Restrictio: oppilationem cruoris.*
- *III. Signa*
  - *Externa.*
    - *Emissio inuoluntaria, & significat ingressionem Tartari.*
    - *Ardor guttatus (&) Significat Tartari acuitatem.*
  - *Ab experientia.*
    - *Spiritus* / *Sal* } *Urinæ: & significat curam impossibilem, cum priora signa cōcurrant, vt mucilaginis.*

In Typum hunc Annotationes.

Resoluta forma Alcolæ cum prorsus occultatur, nec vllum priorum partium aut signorum emittit, & tunc resoluitur Tartarus, & separatur ab vrina discrete, & discretus supra alium significat.

Accipito vrinam ex vrinali, pone eam ad horas quatuor vel sex, tum videbis, quod inspissatur, fitque deinde tenax. Si vrina arenosa habet sedimen, si quid est futurorum grandinum, adhæreseit. Si cum alba vrina albæ arenulæ, signum lapidis in vesica.

Mucilaginosa, cum mulcilago reperitur in vrina, venit aliquando ex spermate. Quod si ea fuerit alba, signum vehementis lapidis. Verum si aurea fuerit, potest esse ex spermate. Item si arena cum mucilagine, plurimum lapidum, quamuis mucus ille non sit lapis, tamen lapidis indicium.

Sanguis si cum vrina, id est, si tingit, vt vrina cum funditur in aquam, signum, quod Tartarus venam aliquam aperuit in renibus, & tunc exit sine dolore: aliquando iterum consolidatur per se ipsam, aliquando iterum aperitur. Quod si frustulatim exit, signum sanguinis coagulati, quod nonnunquam hominem interficit.

Notandum hic extra ordinem, cum sanguis funditur in aquam, bene aduertendum, quo modo & quam diu stet, & quando mucus colligatur, & quando non. Nam aliquando mucus exit, aut fit, vt frustra.

Pus est sanies, quæ habet fœtorem, spissius tamen, viscosus, tenacius, quam sanies.

Sanies est, quod quotidie ex sanie vel vlcere exit. Si pus est rubeum, scito, morbos adhuc esse in renibus: si vero est album, tunc est in vesica. Sanies fit, cum vrina in se ipsa putrescit, iacet in vrina vt pus, densum & clarum. *Sanies quid.*

Restrictio est, cum vrina restringitur & oppilatur, tunc est desudandum.

Emissio inuoluntaria, cum quis aliquãdo emittit vrinam, nec sentit signum Tartari penetrantis per poros, nec recta ac conuenienti via intrat vesicam (ali. emiss. fit, quando Tartarus resoluitur, & poros transit.) Ardor guttatus, cum quis guttatim mingit, signum Tartari. Quod si alba, tendit ad calculum; si rubea, ad grandines.

Spiritus vrinæ aliquando pulcer est, nec in ea quidpiam possunt reperire, attamen patiens laborare videtur calculo, hac experientia est vtendum. Vrina est destillanda: quod venit ex destillatione, ponito in aquam frigidam, quod si ad fundum proiicit atomos, vt salis petri, & iterum ascendunt velociter in vitrum, signum certum al. (Spiritus vrinæ per destillationem, extrahitur insuper in frigidum pone, & stiriam salis petri similem efficit.

Sal vrinæ) cum vrina stat per duos aut tres dies, ponit Tartarum (vt nitrum facit) in matulam circum circa, aliquando album, aliquando coloris ogri, aliquando rubeum vbique in matula. Hæc duo signa sunt incurabilis casus, nisi arena, aut mucilago, aut alia prædicta signa accesserint.

CAPVT IV.

De vrina Scatea, & putrefactionibus eius.

[illegible] Si [illegible] per [illegible] prauam aut [illegible]nem, n[illegible]o-rem [illegible] et in [illegible] ferme si por[illegible] .S[illegible]uum) vt [illegible] pr[illegible] in [illegible] fumi fœtorem animaduertito, & hab[illegible]bis spirituum [illegible]em. Hæc de vrina [illegible].

CAPVT V.

De vrina tremula & oppilationibus.

Typus.

Vrina tremula
- *Loca*
  - *Stomachus*
  - *Hepar*
  - *Renes*
  - } *Habent vrinam pellucidam diaphanam, absq; contentis.*
- *Accidentia rubea*
  - *Spissa*
  - *Lucida.*
  - *Mediocris.*

Annotatiunculæ in præcedentem Typum.

OPpilatio stomachi fit, cum via inter iecur & stomachum oppilat[illegible], & oppilatum fit quoq; in meseraicis absq; contentis, id est, stat, vt pura aqua destillata. Nam omnis vrina d[illegible]bet al[illegible]uid eg[illegible]gii continere, vt hypostasin, liquorem, sedimen.

V[illegible]ina transl[illegible], si f[illegible]erit palli[illegible]a, significat sto[illegible]achi oppilationem. *Vrina [illegible]*

Qu[illegible] h[illegible]pati[illegible] ea, ren[illegible]. Sed daro in fundo, caloris indicium est. *[illegible] qua.*

Vri[illegible] a[illegible] da c[illegible] ima, signu[illegible] paroxysmi f[illegible]brilis.

R[illegible] m spuma signifi[illegible]at f[illegible]brem. Q[illegible] si circulus [illegible] est, & caret spuma, v[illegible] sig[illegible]at pestem. Si turbida fuerit cum spuma, caretque contento, pl[illegible] at.

C[illegible] non [illegible] vrina in vniuersum omnes indicare morbos non possit, vis[illegible] hic [illegible] vitium [illegible]ribere.

V[illegible] significat ad mor[illegible]. Nam cum natu[illegible] vul[illegible], d[illegible] [illegible]grere.

Cum Vrina corru[illegible]pitur, M[illegible]dicus iam habet duo indicia. Vnum, cum esse[illegible] ægr[illegible]: Alt[illegible]rum, cum iam corrumpitur.

N[illegible] quando vri[illegible] q[illegible] aut s[illegible]x horis corrumpitur, iam non est sanitas, sequitur[illegible], vt plurimum his phth[illegible] Ethica.

I[illegible] iudicari in[illegible] possunt, [illegible] arena concurreret.

F[illegible] in vrin[illegible] opus [illegible] carni, no[illegible] pulmento, habetque colorem car[illegible] vt pl[illegible] sequitur dysenteria, aut dyarrhœa.

H[illegible] d[illegible] vrina exter[illegible] sunt.

Al[illegible] spum[illegible] a febrim,

[illegible] spuma p[illegible]ur[illegible]in.

Sine spuma & circul[illegible] pestem significat.

Fecula vrina turbefacta, phthisin & hecticam.

Putredo
- *Corporis*
- *Nutrimenti*
- *Vrina* *alba fœditas.*

Finis Tractatus secundi.

DE VRINARVM IVDICIIS LIBER SECVNDVS.

CAPVT I. seu Typus.

De vrina cruoris mineralium, & coloribus eius.

Vrina cruoris tribus cognoscitur
- *Coloribus, & hoc propter membrum & locum*
- *Substantia propter mineralium naturam*
- *Contē..., propter accidens & morbi qualitatem*

Cruoris colores tres ordines habet, scilicet

- *Particularis membri, & sunt sex colores:*
  - *Cerebri* — *Albus, nec tamen lacteus, & habet spumam vitream, & inde iudicantur morbi, & capitis, & cerebri.*
  - *Pulmonis* — *Subruber seu hepaticus cum spuma, inde ea, quæ sunt pulmonis.*
  - *Fellis* — *Flauus, appositus albori cum spuma eiusdem coloris, inde ea, quæ sunt fellis.*
  - *Hepatis* — *Eiusdem coloris sine spuma, hepatis.*
  - *Splenis* — *Saturate purpureus, vt crocus Martis cum modica spuma, splenis.*
  - *Renum* — *Plus diaphana quam pulmonis Splenis, Hepatis, & Renum sed cum pinguedine.*
- *Vicini membri, & sunt septē colores*
  - *Carnis, id est, lacertorum* — *Lotura carnium similis.*
  - *Pinguedinis* — *Pallidus cum pinguedine in superficie.*
  - *Ligametorum* — *Albus cum spuma, pellucidior, spuma cerebri, spuma cum circulo albo.*
  - *Intestinorum* — *Pellucida aqua destillatæ color, & plerunque in medio.*
  - *Cartilaginis* — *Plumbeus cum ingentibus ampullis.*
  - *Cutis* — *Idem color sine spuma, cutis est.*
  - *Sanguinis* — *Color lateritius, in fundo spissa, in summo clara, nec refert vllam vrinam, interdum cærulea, viridis, aliquando autem nigra.*
- *Ab excrementis, sex*
  - *Mucus* — *Albus cum muco in fundo.*
  - *Sudor* — *Tenuis cum orbe lato & aqueo.*
  - *Fugilis* — *Fugilis, res lutea in vrina.*
  - *Lacryma* — *Cerebri color, & bullulas habet.*
  - *Stercus* — *Rubea cum spuma modica alba.*
  - *Vrina* — *Subpallida, quod ..., cum ad tempus ...tur, corrumpitur, decoloraturque.*

CAPVT

CAPVT II.

De substantia vrina.

Typus.

Substantia vrinæ triplex: *Spissa*, *Lucida*, *Diaphana*. *Et hoc secundum membrorum diuisiones scilicet 7.*

Membra		Spissa	Lucida	Diaphana
Pulmonis, Hepatis, Renum	1.	*Sana*	*Mala*	*Mortis*
Cerebri, Splenis	2.	*Media*	*Bona*	*Optima.*
Fellis	3.	*Mortis*	*Sanabilis*	*Bona.*
Cartilaginis, Intestinorum, Ligamentorum, Cutis	4.	*Bona*	*Angustia ad Chrisin*	
Carnis, Pinguedinis & Sanguinis	5.	*Chronica*	*Fallax*	*Incurabilis.*
Phlegmatis, Lachryma, Vrina, Sudoris, Sputi	6.	*Mala*	*Bona*	*Salutis.*
Fugilis, Stercoris	7.	*Morbi Critici*	*Internalli Morbi*	*Sanitatis.*

In Typum secundum Annotationes.

SVbstantia vrinæ est triplex: Spissa, cum non poterit per vrinam videri, sit cuiuscunque coloris, (alii per quam visus non transfunditur Lucida & Diaphana quidem ad manum, verum non procul: alii per quam manus apparet.) *Vrina substantia est triplex.*

Diaphana quæ tota est perspicua (al. per quam & panis videtur. Substantia vrinæ dicitur, sicut vrina per se est. Angustiæ, id est, in periculo stat natura, secundum quod medicus ibi operatur, ita se infirmus habet.

Ad Crisin, id est, moritur eodem die, quo Critizat.

Chronica, id est, tendit ad morbum Chronicum.

5. Bona, nam curatur sine omni medicina

6. Fallax, mali euentus.

7. Interualli, id est, non statim critizat, nec secundum Regulam dictam.

C[illegible] III.

De [illegible].

Typus.

Ordo contentorum habetur in tribus.

- *Salibus;* { *[illegible]minibus, [illegible], Comm[illegible], Pl[illegible]s.* } *per bullam*
- *Mercuri-alibus:* { *Liqueribus, Su[illegible]is, Aqueis,* } *per spumam*
- *Sulphure:* { *Fixo, Albo, Rubeo, Proprio,* } *per circulum*

} *contentis* [illegible]

Contentum omne in vrina id dicitur, quod super vrinam iacet, vt Spuma, Bulla, Circulus. (al. Contenta [illegible], quæ innatant vrinæ. Cetera omnia pertinent ad substantiam hyp[illegible].

In III. Typ[illegible] annotati[illegible]s.

BVlla in vrina est indicium, quod morbus est ex [illegible]libus, eum [illegible]rbum [illegible] ofir[illegible]tes, item principium in colica iudica. Quod si mulieris fuerit, [illegible]ffocationem matricis port[illegible]t.

B[illegible]lla [illegible]aliter fuerit colorata, si viridis, morbum caducum: Si rubra, [illegible] [illegible]ham fe-b[illegible] aut Causonem indicat.

St[illegible]ro[illegible], Ict[illegible]itiam. Bulla L[illegible]zuria, [illegible]at.

Cum d[illegible] aut tres bullæ ad inui[illegible] [illegible]dunt [illegible]um paruis bullis, vitium capi[illegible]s denc[illegible]t, & est morbus fixus, nec d[illegible]scend[illegible]t ad alia membra. Hæc est differentia B[illegible]æ & Spumæ.

Quod [illegible] bullæ duæ aut tres, su[illegible]t s[illegible]pra vrinam, nec attin[illegible]unt vitrum, tunc vera [illegible]st b[illegible]. Spuma autem vbique adhæret, bulla autem manet s[illegible]p[illegible]a v[illegible]m.

In spuma gr[illegible]nulæ si fuerint admodum parua (al. mi[illegible]æ ampullæ in spuma alba [illegible] par[illegible]lysis signum (al. paralysin significat futuram) & [illegible]to fuerint [illegible], tanto certius indicium est.

Quod si hæ granulæ bene descendunt sub vrinæ circulum in vrinam, [illegible] s[illegible]ta ad casum, si[illegible]m, [illegible] c[illegible]s iam facti, vt tam[illegible] spuma [illegible].

[illegible] non a[illegible], s[illegible]d diu remanet super v[illegible]inam, vit[illegible] [illegible] eiusdem sit. (al. spuma, quæ q[illegible]tuor aut quinque [illegible] [illegible]onst[illegible]ft.

Si [illegible] s[illegible]pra [illegible], & d[illegible]t [illegible]ma adhuc [illegible] circ[illegible] b[illegible] Apoplexiæ. a[illegible] quæ ex se circulum [illegible]perat[illegible] [illegible]icat.

Quod

Q[illegible] plethoricum, id est, pingui & ple-[illegible]s.

Q[illegible]um.

Q[illegible] icterinæ. al (ſpuma colore tincta [illegible]

S[illegible] & [illegible], nec tamen tangit circulum, circuluſque ſubea [illegible] ſit. (al. Spuma alba, quæ circulo innatat, & [illegible], mort. [illegible]

Si ſpuma ob grauitatem fundum petit, & ibi reſidet, tremorem cordis aut incubum denotat.

Circulus venit ex ſulphure.

Si ſcola in circulo videtur, morbum Chronicum denotat.

Quod ſi hoc contigerit in mulieribus, ſignum imprægnationis aut molæ matricis.

Quod ſi circulus eſt coloratus variis coloribus, vt Iris, ſignum morbi caduci peſſimi.

Si circulus ceciderit ſub vrina, & ſit proprius circulus, lepræ leoninæ præcipue ſignum (al. circulum non quidem plumbeum oſtendens vrina, &c. Si circulus tantus & [illegible] alio, iacentque paruæ granulæ in medio circuli, ſignum Apoplexiæ. (al. Circulus latus, & in eo decem ad ſummum ſpumulæ granulæ, indicant apoplexiam.

Si circulus exterior viridis fuerit, ſignum Ictetitiæ mortalis. Hæc de accidente circulo [illegible] Idem in ſuffocatione matricis, etiam eſt mortalis.

Si [illegible] colores, l. zarii, vt ſi. ſæpiſſime, ſolum eſt mulierum, tunc ſignum putrefactionis [illegible] matrice, quæ putrefactio tendit ad lepram.

Circulus [illegible] paralyſin in vno latere ſignificat.

Si cir[illegible] ac ſpuma, vel bulla eiuſdem coloris fuerint, morbum incurabilem de-m[illegible] continenter durantem. Item in vrina ſana ac bona [illegible]que, ſi [illegible] coherent, & ſimul [illegible]ppendeat, quod patiens in præcord[illegible]is eſt, vrina [illegible] coloratа.

Circulus ſpiſſus maxime, & etiam ipſa vrina ſpiſſior, & rubeus, aut laterini coloris, morbum [illegible]cum [illegible] præſentem, aut mox futurum.

Si [illegible] clarus & vrina ſpiſſior fuerit circulo, hy[illegible] ſignificat.

Si o[illegible] conti[illegible], & ſtatim abeunt & reſoluuntur [illegible] m circulum & [illegible] hypoſtaſeæ veræ, (al. Circulus [illegible] & bul[illegible] & ſpiſſ[illegible] ſignificat.

Cum tribus d[illegible] a vitro retro [illegible]cus circulus fuerit, in mulieribus imprægnationem ſignificat.

Quod ſi is circulus fuerit impræg[illegible] boni partus, [illegible] defectus in [illegible] ſignificat. (al. Circulus in na[illegible] [illegible] habet imbecil[illegible] [illegible]

Q[illegible] morbo S. Viti habeat [illegible] [illegible] habeat [illegible] circulum, [illegible] & inferius aliam, & hic qui diu [illegible] (al. Circulus [illegible] ſignum morbi S. Viti.

In summa quidquid grau[illegible] est membrorum, ex c[illegible] maior.
Hac de vrina cruoris, & in ea accidentibus contentus, as[illegible]int.

FINIS TRACTATVS PRIMI LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS SECVNDVS, DE VRINA permista, eiusque conditionibus, Pulsu & Physionomia.

De permistae conditionibus, propriis & extraneis.

Typus I.

- *Vrina permixta quatuor cōditiones habet.*
  - *A sua conditione duas*
    - *In coloribus sex*
      - *Rubea*
      - *Alba*
      - *Viridis*
      - *Citrina*
      - *Nigra*
      - *Violacea*
      - *quarū quaelibet tres species habet*
        - *Diaphanam*
        - *Lucidam*
        - *Spissam.*
    - *In substantiis tenentur*
      - *Lucida, al. tenebricosa*
      - *Spissa*
      - *Diaphana*
  - *Ab extranea conditione duas*
    - *In accidentibus ea, quae dicta sunt de Tarta o cum tribus signis exterioribus*
      - *In pulsu quo fiunt quatuor proprietates*
        - *Membrorū exteriorum.*
        - *Laterum.*
        - *Colli.*
        - *Temporum.*
      - *Physionomia, a qua quinq; proprietates: ab*
        - *Oculis,*
        - *Naribus,*
        - *Externis,*
        - *Ore,*
        - *Coloribus,*
        - *cum suis signis.*
      - *Ore, & hae quoque a tribus, ab*
        - *Aere*
        - *Loquela*
        - *Anhelitu*
        - *Sua signa habent.*
    - *In proportionibus quarum quatuor sunt species.*
      - *Spuma, indicium superioris partis plethoricae.*
      - *Bulla, superioris partis ex inanitione.*
      - *Circulus, indicium centri, id est, vmbilici & circa coxas.*
      - *Urina, matricis & Schiae.*
      - *Et haec indicāt, quidquid supra diaphragma est.*

In

In [illegible] T[illegible] [illegible].

VRina [illegible] eſt, quæ [illegible] aque, [illegible] & [illegible] d[illegible]ctum, exteriore [illegible] & [illegible], permiſcetur: hab[illegible] in parte [illegible] re circulum duplicem coloris di- u[illegible] conditiones q[illegible] tribuit, colores, ſ[illegible]ntiam, accidentia, portiones ſ[illegible] partes. In ſubſtantiis indicant hæ quiddam, an ægroti mictura ſit, nec ne, vt de T[illegible], vt ex alcolita, ſcatea aut tremula, id eſt, ſedimen, cum a ſe ipſo fundum facit.

Rubea vrina diaphana, id eſt, cuius rubor p[illegible]dus.

L[illegible]da ex dimidio rubra, tamen poteſt eſſe diaphana. Spiſſa ſaturate rubra. Et ſic d[illegible] quoque coloribus iudicandum. Viridis vrina diaphana, id eſt, ſignum doloris [illegible].

Quod ſi tenebræ ſunt aut nebulæ, ſuperat mortem.

Id[illegible]em vrina viridis, ſignum febris quartanæ.

Sed ad rubeam iterum. Rubeæ vrinæ ſpecies indicat magnam caliditatem, exin quoque morbum calidum. Poſtea notandum ſubſtantia qualis ſit, & portiones. Si te[illegible]ola ſit vrina, ſignum ſalutis eſt. Si habet ſpumam, ſignum eſt, quod morbus cum maxima repletione adſit.

Alba contraria, & ſignat morbum frigidum, ſi eſt diaphana, id eſt, pure alba, ſignum eſt vrinæ bonæ ſalutiſque. Si lucida, ſanior. Omnium vero ſaluberrima, ſpiſſa. Notandum hoc quoque, certum eſſe ſignum mortis, cum vrina, neque ad albedinem, neque ad rubedinem integre declinauerit.

Quod ſi ſpumam aut nebulam ſupra vrinam dat, idem ſignum. Iudicantur autem poti[illegible]um ex hac vrina hydrops, & hypoſarca.

Citrina ſi habet nebulam ſpiſſam, mortis ſignum.

Si ſpumam bullamve, iterum ad mortē venit ex ſuperioribus partibus. Si ſedimen habet, oritur ex renibus. Sch[illegible] autē his ſcilicet. Nigra ſi nebulam habet, eſt ad mortem, ſi non habet, ſignum apoſtematis, quod expellit & abit.

Viola, & diaphana, eſt ad mortem, ſi hominis infirmi fuerit: verum ſi ſani, tendit ad lepram.

Lucida [illegible], [illegible]rputea, ſi in acutis, mors, ſi in Chronicis, ſignum ſalutis.

Si ſpiſſa, cuiuſcunque coloris ſignum ſalutis, niſi tendat ad lepram. Quod ſi nebulam habet ſupra ſpiſſam, id eſt, craſſam, ſignum ſalutis.

Item de lucid[illegible] tenebris diaphanæ, &c. portendunt.

Sedimen ſi eſt album, tunc fluxus ex menſtruis ſuperfluus adeſt.

Si rubeum, reſtrictio eiuſdem aut conſtrictio adeſt. Quod ſi ſedimen ad f[illegible]dum prorſus tendit, nec rubeum eſt, nec album quod diſcerni poſſit, ſchiæ ſignum. Item cum a ſe ipſo vrina fundum, id eſt, ſedimen facit.

Hæc de vrinis dicta ſufficiant. Accidentia enim in ſequentibus explicantur. Nunc de pulſibus & Phyſionomia medica quædam annotationes ſequuntur.

DE PVLSIBVS.

COntingit ſæpenumero, vt vrina ſit ſanitatis, tam[illegible] interim ægrotus male habet: [illegible] igitur cetera ſigna ſalutis atque mortis attendenda, vt Pulſus, & Phyſiono- miæ. [illegible] igitur de Pulſibus. Cum igitur vrina ita fa[illegible]it, opus [illegible], vt inſirmum quoque v[illegible] pulſum in quatuor locis teneas, vtrum conc[illegible]t.

Nam non [illegible]it pulſum brachiorum, aut exteriorum membrorum tangere.

[illegible] igitur primo membrorum exteriorum pulſus, vt manuum & pedum: ſecundo, colli: tertio, laterum: demum ſub axillis, poſtea temporum.

Quod si pulsu simul [illegible] bene [illegible] non, animadvertenda, sicut sequentia indicia praesentia figura seu typus declarat.

Caput II.

De Pulsibus, id est, animae motu.

Pulsus quatuor virtutes habet

- *Tartari*: { *Globosus* / *Grossus* } *Durus.*
- *Minera*: { *Constrictus* / *Obscurus* } *Subtilis.*
- *Sanitatis.* *Aequalis* — *Medius*
- *Morbi, & habet demonstrationes* { *Tartaream & Mineralem* } *est signum* { *Tartari.* / *Minera* }
- *Extraneum est duplex* { *Caliditatis* / *Frigiditatis* } *secundum elementum.*

Annotationes in eundem Typum.

TArtari) in hoc pulsu non est desperandum in isto morbo. Nam ex Tartaro. Minerae pulsus est subtilis, ita vt vix tangi possit, habet mollem percussionem.

Signum pulsus mineralis est, cum superfunditur aqua frigida, & pulsus aliquantulum desistit, est [illegible] is pulsus optimus. Morbi) Cum pulsus calidus [illegible] verum ac certum signum morbi praesentis, etiam si secus medicus tangit. At [illegible] in pulsus caliditatem quandam dat, ad digitos tangentis sub tactu. Probatum [illegible], verum morbus in sanguine quoque ita sit calidus: Modo fiat petia [illegible], in aqua praecipue [illegible] ta. Ponatur super pulsum. Quod si morbus ita est calidus, vi [illegible] petiam [illegible] siccatam sub pulsu quam aliis in locis, quamvis [illegible] petia bene exprimatur, tunc dabit vibicem seu vestigium sub pulsu factum & siccatum.

Item cum duorum digitorum [illegible] post iuncturam pulsuum suppresseris, deinde etiam sic inferius in brachio [illegible] & [illegible] lius [illegible], signum morbi.

Sanitas) quae non secundum tactum solum, verum secundum colorem quoque iudicanda.

Si venae pulsatiles sint bene coloratae, id est, ad apparentiam violaceae, signum boni & sani pulsus.

Quamprimum autem discolorantur, malum signum

Item cum digitos omnes quatuor superposueris, & supprimis cum fortiter, & [illegible] tangit, sanus est, nec ca[illegible] hic quam cutis est.

[illegible] crum ad pulsum tartari.

[illegible], id est, [illegible]. Cum in morbo acuto fit mollis, signum [illegible], tunc facienda est minutio. Cumque iterum fit grossus: tunc [illegible] rursum [illegible].

Durus cum [illegible] secundum longitudinem, & fit omnino durus in vno loco, in [illegible] signum morbi Chronici.

Item

Item cum arteriæ d[illegible] sentiuntur in pulsu, datque durum tactum, vt globosus & grossus, signum tartari p[illegible] sinique hominis, tamen sanguis tartari, qui minor [illegible], fit sanguis arenosus post minutionem.

Grossus) id est, si durius pulset.

Mineræ constrictus) cum cubitus ponitur in aquam frigidam: & postea tamen nihilominus tangit, signum sanitatis. Item si desinit, manente tamen colore. Verum si vtrumque perdiderit, id est, & pulsum, & colorem, signum mortis.

Item cum ligatur post cubitum fortiter, & tangitur in duobus locis, & eundem pulsum dat, sanitatis. Notandum, quod omnes pulsus opus habent concordia ad inuicem, id est, vt simul tangant, aut est ad mortem. Item cum tremulus aut saltans, item cum vides pulsum taugere & arteriæ saltant, in sano, bonum signum, in ægroto fallax.

Notandum hoc quoque, cum pulsus ad mortem tendit, fortis est in temporibus, in collo debilior, laterum debilior plus, in manibus quoque magis debilis: in pedibus deinde lassior, & tunc præsto est mors.

„ Nam ex inferioribus homo moritur.

Homo ex inferioribus moritur.

Ordo debilitationis pulsus, cum tendit ad mortem.

Temporum	fortissimus.
Colli	fortior.
Laterum	fortis, tamen debilis.
Manuum	debilior.
Pedum	debilissimus, & mors.

In omnib. quæ ex gutta generantur, apoplexiis, quanto fortior fuerit pulsus, & tetigerit, tanto deterior. Et in his colli notandus pulsus, qui si globulosus sit, & tanguntur globuli, moriuntur. Quamdiu autem planus, bonum signum.

Item cum in collo tangit, est in manibus mors.

In Phrenesi, Epilepsia, Mania, id est, pulsus, qui si in summo paroxysmo finito nihilominus t[illegible]ng[illegible], bonum signum, & salutis: si vero separatur, malum.

Item cum tangitur in phrenesi in collo, & obdormiunt ægroti, morbus est curabilis.

In morbis dissolutis, id est, in Dysenteria, Diarrhœa, fluxu ventris &c. quod si pulsus manet in eodem tactu, nec mutatur, & vnicum signum mortis accesserit, iam actum est. Nam pulsus manet vsque ad mortem, & aliquando per vnam quartam horæ partem post mortem. Nam mortem nondum esse, sanguinis pulsus indicat.

Itidem in peste. Laterum pulsus est mulierū, qui si elementatus fuerit, id est, calidus, aut frigidus, signum grauidæ. In doloribus matricis itidem in lateribus tangitur, nullibi aliter.

Pulsus elementatus caliditatis dat fortem percussionem, & velocem.

Et pulsus elementatus caliditatis, ignis abundantiam. Frigiditatis est tardus, sine caloris sensu.

Notandum hoc quoque, in caduco morbo vehementissimum esse & fortissimum pulsum.

Et ita hæc de pulsibus dicta sufficiant.

DE PHYSIONOMIA MEDICA.

Caput, seu typus vltimus.

Phy siognomia Medica e x sex membris consistit.	*Oculis cum*	*Praputio, Vmbilico, Poris*	*In profunditatem desc endit cum coloribus, precipue orizeo & lazureo.*
	Naribus cum	*Tenasmone, Auribus, Vultu, Ore, Labiis*	*In cerusinum colorem abit & asperitatem.*
	Dentibus cum	*Vnguibus, Capillis, Plantis pedũ*	*In reuerberationẽ abit cum precoloratis radicibus.*
	Fronte cum	*Cute, Pectore, Thorace*	*In pallidum & ogrum media cum debilitatione membrorum.*
	Buccellis.	*Ventre, Musculis, Lacertis, Monis, Mamillis, Genubus, Rasteta, Iuncturis*	*In acatias descendit cum coloribus coniunctis, siue commistis.*

In vltimum typum annotationes.

OCulorum) Cũ cadunt in profunditatem, id est, in se concidunt, signum mortis. Nam morte veniente ex cerebro, resoluitur in crystallinũ liquorẽ, & est mors.

Lazurio) Notandum, quod hi colores citius veniunt, quam casus in profundo. Est autem Lazurius color is, quem argentum dat, cum resoluitur in primum & proprium colorem, id est lazur, vt orizeus color, id est, ex flauo purpureus.

Pori) cum cutis exasperatur, & cadit in profundum, id est; saltum, signũ mortis.

Tenasmone) cum anus cum vi exire vult. Asperitate fit aspera & acuta.

Cerusinus color albus vt cerusa, signum mortis.

In reuerberationem si exasperantur, vt si essent rasa, aut cum lima limata, quod sæpius contingit.

Si autem tribus hebdomadibus ante mortem, signum mortis.

Cum decoloratis radicibus) vt vnguium, capillorum, plantarum, dentium, quæ si decolorantur, quocunque sunt colore, signum mortis.

Item si frons colorem alium recipit.

Capilli) Cum reuoluuntur, id est, inuersi fiunt, signum mortis.

Ogrum) color corporis.

In acatia) id est, corrugatio. Contractio id est, tentio.

Coloribus) Cum hæc membra sola sunt colorata, alia vicina, non descendunt vt plurimum in sub rubrum, purpureum.

Monis [partes].

Summa omnium In oculis attendendum, an cadant in profunditatem necne, quod si sit, iam desperata est, præcipue si pulsus quoque fit aduersus.

Deinde cum nasus acuitur, & in acie fit albus, signum mortis,

Os si aperitur, id est, oscitatio fit.

Dentes rarescunt, & longi fiunt.

Caro gingiuarum nigrescit.

Cutis fit cinericei coloris, aut cœrulei flaui.

Præcipua desperatio autem, cum tendit ad rubedinem, præcipue in facie & maxillis.

Aer) id est, anhelitus, si fœtet, aut omnia cum colore, signum mortis.

Loquela cum balbutire incipit, periculosum est, aut cum non potest integra verba effari, sed ea præcipitat, Fumus anhelitus) cum spiritum ex profundo trahunt,

Libelli de Vrinarum iudiciis, & Pulsuum, & Physionomia Medicæ Theoph.

FINIS.

TRACTATVS BREVIS ALIVS DE VRINIS, EX AVTOGRAPHO THEOphrasti descriptus.

Ad suos auditores charissimos.

Th. B. H. D. & P.

De Vrinis.

QVicquid corpori ex suis membris infertur aut impertitur, id a lotio ita exhibetur, vt ex eo vitia ac affectiones corporis liquido dignosci queāt. Medici ergo est, ante omnia cognitionem membrorum, quid & quæ illa sint, sibi comparare: ac simul considerabit, quod vnumquoduis membrum suum Yliadum habeat, in sua forma & essentia potentem. *Lotium index constitutionis membrorum.* *Yliadus in omnib. membris.*

His præcognitis, vitia membri Yliadi facile dignouerit. Quæ vero ipsius accidentia & symptomata sint, id æger indicat. Medicus autem acquiescat in caussa, in loco, & in proprietate.

2. Inspecturus itaque lotium, tria obseruet, aut tria cogitet. Primum quod morbi nonnulli sint, quorum magnitudo ac malitia, velut & ipsorum crassities, & regio locusq; ac principium, finisque per ipsorum chaos ex colore dignosci queat. *In lotio [videndo quæ] obseruanda.*

2. Secundum, subtilius est, quod vt oculis pateat in lotio. Et hi sunt morbi tartarei. Quos tamen si omnino videre & cognoscere in vrina voles, priorem regulam omittes, & hoc ages, vt vrinam coagules ac separes in suas species. Et tum demum morbi tibi innotescent.

Vrina æquiuoca quæ.

3. Tertium, a reliquis diuersum, hoc est, fieri nempe interdum vt duæ prædictæ regulæ de vrina, hominis morbos indicare nequeant. Et tunc vrina est æquiuoca, quæ indicat venenum, aut coagulatum tartarum, q̃ duo vrinã nõ ingrediuntur, aut ipsi permiscentur, sed ab ea separata sunt.

Et ex hisce tribus vrina præcipue iudicanda est. Quæ qui nescit, is nihil scit. Et qui modo alio iudicat, is diuinatorem & nugatorem agit. Si enim morbus in vrina non appareat, tunc is aut venenum, aut separatus tartarus est, quæ duo morbi sui vestigia vrinæ non imprimunt.

De Coloribus vrinæ.

CAP. I.

PRincipio, in vrina colores notandi sunt. Ante omnia autem vrina sana, cum virorum tum fœminarum, senum ac iuuenum, cognoscenda est. Postea eorundem etiam ægrotorum.

De Vrina principalium.

CAP. I.

Vrina quid & quæ eius natura. Vrina duplex genere.

VRinæ hæc est conditio, vt ex septem membris secedat, ac corporalis existat, a deoque ex omnibus partibus in modum vnum cogatur & vniatur. Ea vrina sita solitaria sit, ex ipsa Medicus sanitatem dignoscet. Sed præter hanc notanda etiam vrina alia est, quæ ex ventriculo p hepar in renes, & hinc in vesicam commeat. Ex hac iudicantur morbi, qui ex cibis fiunt, cuiusnam generis ac proprietatis existant.

Interna vrina quæ. Externa vrina quæ.

Pro hac ergo consideratione. Vrina duplex inspicienda est: Interna & externa: circa quas vtriusque morbi proprii recte discerni debent, quinam cuilibet vrinæ subiecti sint, ne in iudicio ferendo temere aberretur. Interna enim vrina naturæ morbum suum dat ex Yliado. Externa vrina dat morbos extrinsecus incidentes, sed speciei tincturæ. Itaque excipienda est vrina ante abstinentiam, & in ipsa abstinentia. Ita iudicia gemina habetis.

De vrina autem externa, hoc est, iudicium, vt tres prędictas regulas obserues velut etiam de interna, quæ eodem modo obseruanda est: primo secundum colores, & quæ in illis continentur: Deinde ipsius coagulatio & separatio, & quæ ex hac oriuntur. Tandem ipsius æquiuocum. De quibus iam deinceps trademus.

CAP.

CAP. I.

De Coloribus sanæ urinæ extraneæ: seu de coloribus sani extraneis in urina.

QUantum ad urinam externam attinet: prima est sanorum. Ex cuius conditione & ui primo cognosci debet, an stomachus probe digerat, vel minus. Hoc enim ex vrina elucet. siquidem si is probe digerat, ipsa suo eo loco & statu est, quo esse debet. Sin minus, contra fit.

DE VRINA EXTERNA. De externa vrina notate, quod assumta sequingesta primo separentur deinde digerantur. Ex his ergo vrina talis prodit. Si nempe illa probe separentur per Archeum, tunc prodit vrina separata. Si probe digeratur, vrina exit digesta. Eodem modo, si virtus expulsiua probe expellit, vrina prodit perfecta cum signis. Quæ omnia si probe fiant, vrina etiam, quo ad ventriculum, proba erit. Si vero indigestio fit, ex hac iudicium facies. *Vrina separata & digesta unde?*

De hoc ita cognoscemus.

SEparatio nimirum ex vrina sana cognoscenda est hoc modo: Sana scilicet vrina in separatione, digestione & expulsione, recte se habere in stomacho debet. Tria hæc in coloribus ita consistunt: si probe separetur, S.S. colorem aureum, hoc est, colorem Rubinum aut destillati olei, exhibet. Isto colore prodeunte, separatio in stomacho recte fit, quoad S.S. Iam vero si color iste mutetur, & alius fiat, tunc deficit Spiritus sulphuris, nec adest, ideo colores salis & sulphuris emergunt, qui tamen prædominari minime debebant. Sed pergamus de sale. Si vrina hypostasin ponat, sal probe separatum est. Hypostasi enim sal permiscetur. Ea deficiente, separatio salis in stomacho deficit. Similiter etiam si in vrina fundus grauis sit, Mercurius probe separatus est. Sin minus, separatio eius facta non est. Et hæc de separatione, quoad stomachum, dicta sufficiant. *Separatio qui æstimatur. Color in vrina qui sit æstimandus. Hypostasis vrinæ quid notet.*

Quantum ad digestionem, hæc notabitis. Si vrina est crassa, sanguis, tenuis, S.S. digestus non est. Si cum diuulsa Hypostasi, tenuior aut crassior est, &c. Sal digestum non est. Si fundus sit tenuis, leuis, &c. non est digestus Mercurius. *Digestio quo modo ex vrina indicetur.*

Quoad expulsionem, si vrinę mediocritas secundum tria prima adsit, probe facta est expulsio. Sin minus, expulsio deficit, ac æquo ignauius expellitur. Hæc enim tria tantum in conueniente mediocritatis mensura consistunt. *Expulsio unde iudicanda.*

Per huiusmodi signa vrinæ cognoscere debes, quidnam externum acceptum in stomacho operetur, aut quæ circa illud in ipsa fient. Eo co-

In summa quidquid grauissimorum est morborum, ex cruentis urinæ cernitur.
Hæc de vrina cruor. & in ea accidentibus contentis, dicta sunt.

FINIS TRACTATVS PRIMI LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS SECVNDVS, DE VRINA permista, eiusque conditionibus, Pulsu & Physionomia.

De permistæ conditionibus, propriis & extraneis.

Typus I.

- *Vrina permixta quatuor cōditiones habet.*
  - *A sua conditione duas*
    - *In coloribus sex* — *Rubea, Alba, Viridis, Citrina, Nigra, Violacea* — *quarū quælibet tres species habet* — *Diaphanam, Lucidam, Spissam.*
    - *In substantiis tenentur* — *Lucida, al. tenebricosa; Spissa; Diaphana*
  - *Ab extranea conditione duas*
    - *In accidentibus ea, quæ dicta sunt de Tartaro cum tribus signis exterioribus*
      - *In pulsu quo fiunt quatuor proprietates* — *Membrorū exteriorum. Laterum. Colli. Temporum.*
      - *Physionomia, a qua quinque proprietates: ab* — *Oculis, Naribus, Externis, Ore, Coloribus,* — *cum suis signis.*
      - *Ore, & hæc quoque a tribus, ab* — *Aere, Loquela, Anhelitu* — *Sua signa habent.*
    - *In proportionibus quarum quatuor sunt species.*
      - *Spuma, indicium superioris partis plethoricæ.*
      - *Bulla, superioris partis ex inanitione.*
      - *Circulus, indicium centri, id est, vmbilici & circa coxas.*
      - *Vrina, matricis & Schiæ.*
      - *Et hæc indicāt, quidquid fit infra diaphragma etc.*

In

In eandem Typum commentarii.

VRina permista est, quæ ex vtraque, vt & antea quoque dictum, exteriore [illegible] & cruoris, permiscetur: habetque in parte superiore circulum duplicem coloris di[illegible]. Huius conditiones quatuor tribuit, colores, substantiam, accidentia, portiones [illegible] partes. In substantiis indicant hæ quiddam, an ægroti mictura sit, nec ne, vt de [illegible] vt ex alcolita, scatea aut tremula, id est, sedimen, cum a seipso fundum facit.

R[illegible]ca vrina diaphana, id est, cuius rubor pellucidus.

[illegible] ex dimidio rubra, tamen potest esse diaphana. Spissa saturate rubra. Et sic [illegible]que coloribus iudicandum. Viridis vrina diaphana, id est, signum doloris [illegible].

Quod si tenebræ sunt aut nebulæ, superat mortem.

Idem vrina viridis, signum febris quartanæ.

Sed ad rubeam iteram. Rubeæ vrinæ species indicat magnam caliditatem, exin [illegible]que morbum calidum. Postea notandum substantia qualis sit, & portiones. Si te[illegible] fit vrina, signum salutis est. Si habet spumam, signum est, quod morbus cum maxima repletione adsit.

Alba contraria, & signat morbum frigidum, si est diaphana, id est, pure alba, signum est vrinæ bonæ salutisque. Si lucida, sanior. Omnium vero saluberrima, spissa. Notandum hoc quoque, certum esse signum mortis, cum vrina, neque ad albedinem, neque ad rubedinem integre declinauerit.

Quod si spumam aut nebulam supra vrinam dat, idem signum. Iudicantur autem potissimum ex hac vrina hydrops, & hypocarca.

Citrina si habet nebulam spissam, mortis signum.

Si spumam b[illegible]ue, iterum ad mortē venit ex superioribus partibus. Si sedimen habet, is oritur ex renibus. Schiæ autē his scilicet. Nigra si nebulam habet, est ad mortem, si non habet, signum apostematis, quod expellit & abit.

Viola, & diaphana, est ad mortem, si hominis infirmi fuerit: verum si sani, tendit ad lepram.

Lucida, id est, purpurea, si in acutis, mors, si in Chronicis, signum salutis.

Si spissa, cuiuscunque coloris signum salutis, nisi tendat ad lepram. Quod si nebulam habet supra spissam, id est, crassam, signum salutis.

Item de lucid[illegible] tenet [illegible] diaphanæ, &c portendunt.

Sedimen [illegible] album, tunc laxus ex menstruis superfluus adest.

Si rubeum, restrictio eiusdem aut constrictio adest. Quod si sedimen ad fundum prorsus tendit, nec rubeum est, nec album quod discerni possit, schiæ signum. Item cum a seipso vrina fundum, id est, sedimen facit.

Hæc de vrinis dicta sufficiant. Accidentia enim in sequentibus explicantur. Nunc de pulsibus & Physionomia medica quædam annotationes sequuntur.

DE PVLSIBVS.

COntingit sæpenumero, vt vrina sit sanitatis, tamen interim ægrotus male habet: [illegible] igitur cetera signa salutis atque mortis attendenda, vt Pulsus, & Physiono[illegible] igitur de Pulsibus. Cum igitur vrina ita fallit, opus est, vt infirmi [illegible] quoque [illegible]um in quatuor locis teneas, vtrum concordet.

Nam non [illegible] pulsum brachiorum, aut exteriorum membrorum tangere.

Tangitur igitur primo membrorum exteriorum pulsus, vt manuum & pedum: secundo, colli: tertio, laterum: deinum sub axillis, postea temporum.

Quod si pulsus [illegible] [illegible] [illegible], animal necenda, sicut sequentia indicia prima figuræ seu typi declarant.

CAPVT II.

De Pulsibus, id est, animæ motu.

Pulsus quatuor virtutes habet:

- *Tartari*: *Globosus*, *Crassus* — *Durus.*
- *Minera*: *Constrictus*, *Obscurus* — *Subtilis.*
- *Sanitatis.* *Æqualis* — *Medius*
- *Morbi, & habet demonstrationes* *Tartaream & Mineralem* — *est signum* *Tartari*, *Mineræ*
- *Extraneum est duplex* *Caliditatis*, *Frigiditatis* — *secundum elementum.*

Annotationes in eundem Typum.

TArtari) in hoc pulsu non est desperandum in isto morbo. Nam ex Tartaro. Mineræ pulsus est subtilis, ita vt vix tangi possit, habet mollem per[illegible].

Signum pulsus mineralis est, cum superfundatur aqua frigida, & pulsus aliquantulum desistit, estque [illegible] is pulsus optimus. Morbi) Cum pulsus calidior est cute, verum ac certum signum morbi præsentis, etiam si [illegible]us mollius tangitur. At cum pulsus caliditatem quandam dat, ad digitos tangentis sub tactu. Proba acutissima, verum morbus in sanguine quoque ita [illegible] calidus: Madefiat petia setacea, in aqua præc[illegible] [illegible]ta. Ponatur super pulsum. Quod si morbus ita est calidus, videbis petiam [illegible] [illegible] siccatam sub pulsu quam aliis in locis, quamuis etiam primum petia bene exprimatur, tunc dabit [illegible] [illegible] seu vestigium sub pulsu factum & siccatum.

Item cum duorum digitorum substantiam post iuncturam pulsuum supprimis, deinde [illegible] inferius in brachio, & pulsus cedit, signum morbi.

Sanitas) quæ non secundum tactum solum, verum secundum colorem quoque [illegible]dicanda.

Si venæ pulsatiles sint bene coloratæ, id est, ad apparentiam violaceæ, signum boni & [illegible] pulsus.

Quæ[illegible] autem discolorantur, malum signum.

Item cum digitos omnes quatuor superposueris, & supprimis eum fortiter, & [illegible] [illegible], sanus est, nec calidior sit quam cutis est.

Iterum ad pulsum tartari.

G[illegible], id est, nodosus. Cum in morbo acuto fit mollis, signum [illegible] tunc facienda est minutio. Cumque iterum fit grossus: tunc [illegible] [illegible]tem.

Du[illegible]itur secundum longitudinem, & fit omnino durus in vno [illegible]o, in alio [illegible] [illegible] morbi Chronici.

Item cum arteriæ duræ sentiuntur in pulsu, datque durum tactum, vt globosus & grossus, signum tartari pulsus sanique hominis, tamen sanguis tartari, qui minuitur, fit sanguis arenosus post minutionem.

Grossus) id est, si durius pulset.

Mineræ constrictus) cum cubitus ponitur in aquam frigidam: & postea tamen nihilominus tangit, signum sanitatis. Item si desinit, manente tamen colore. Verum si vtrumque perdiderit, id est, & pulsum, & colorem, signum mortis.

Item cum ligatur post cubitum fortiter, & tangitur in duobus locis, & eundem pulsum dat, sanitatis Notandum, quod omnes pulsus opus habent concordia ad inuicem, id est, vt simul tangant, aut est ad mortem. Item cum tremulus aut saltans, item cum vides pulsum tangere & arteriæ saltant, in sano, bonum signum, in ægroto fallax.

Notandum hoc quoque, cum pulsus ad mortem tendit, fortis est in temporibus, in collo debilior, laterum debilior plus, in manibus quoque magis debilis: in pedibus deinde debilior, & tunc præsto est mors.

„ Nam ex inferioribus homo moritur.

Ordo debilitationis pulsus, cum tendit ad mortem.

Temporum	fortissimus.
Colli	fortior.
Laterum	fortis, tamen debilis.
Manuum	debilior.
Pedum	debilissimus, & mors.

Homo ex inferioribus moritur.

In omnib. quæ ex gutta generantur, apoplexiis, quanto fortior fuerit pulsus, & tetigerit, tanto deterior. Et in his colli notandus pulsus, qui si globulosus sit, & tanguntur globuli, moriuntur. Quamdiu autem planus, bonum signum.

Item cum in collo tangit, est in manibus mors.

In Phrenesi, Epilepsia, Mania, id est, pulsus, qui si in summo paroxysmo finito nihilominus tangit, bonum signum, & salutis: si vero separatur, malum.

Item cum tangitur in phrenesi in collo, & obdormiunt ægroti, morbus est curabilis.

In morbis dissolutis, id est, in Dysenteria, Diarrhœa, fluxu ventris &c. quod si pulsus manet in eodem tactu, nec mutatur, & vnicum signum mortis accesserit, iam actum est. Nam pulsus manet vsque ad mortem, & aliquando per vnam quartam horæ partem post mortem. Nam mortem nondum esse, sanguinis pulsus indicat.

Itidem in peste. Laterum pulsus est mulierũ, qui si elementatus fuerit, id est, calidus, aut frigidus, signum grauidæ. In doloribus matricis itidem in lateribus tangitur, nullibi aliter.

Pulsus elementatus caliditatis dat fortem percussionem, & velocem.

Et pulsus elementatus caliditatis, ignis abundantiam. Frigiditatis est tardus, sine caloris sensu.

Notandum hoc quoque, in caduco morbo vehementissimum esse & fortissimum pulsum.

Et ita hæc de pulsibus dicta sufficiant.

DE PHYSIONOMIA MEDICA.

Caput, seu typus vltimus.

Physionomia Medica ex sex membris consistit.	*Oculis cum*	*Praputio, Vmbilico, Poris*	*In profunditatem descendit cum coloribus, pracipue orizeo & lazureo.*
	Naribus cum	*Tenasmone, Auribus, Vultu, Ore, Labiis*	*In cerusinum colorem abit & asperitatem.*
	Dentibus cum	*Vnguibus, Capillis, Plantis pedũ*	*In reuerberationẽ abit cum procoloratis radicibus.*
	Fronte cum	*Cute, Pectore, Thorace*	*In pallidum & ogrum media cum debilitatione membrorum.*
	Bucellis	*Ventre, Musculis, Lacertis, Menis, Mamillis, Genubus, Rasceta, Iuncturis*	*In acatias descendit cum coloribus coniunctis, siue commistis.*

In vltimum typum annotationes.

OCulorum) Cũ cadunt in profunditatem, id est, in se concidunt, signum mortis. Nam morte veniente ex cerebro, resoluitur in crystallinũ liquorẽ, & est mors.

Lazurio) Notandum, quod hi colores citius veniunt, quam casus in profundo. Est autem Lazurius color is, quem argentum dat, cum resoluitur in primum & proprium colorem, id est lazur, vt orizeus color, id est, ex flauo purpureus.

Pori) cum cutis exasperatur, & cadit in profundum, id est; saltum, signũ mortis.

Tenasmone) cum anus cum vi exire vult. Asperitate fit aspera & acuta.

Cerusinus color albus vt cerusa, signum mortis.

In reuerberationem si exasperantur, vt si essent rasa, aut cum lima limata, quod sæpius contingit.

Si autem tribus hebdomadibus ante mortem, signum mortis.

Cum decoloratis radicibus) vt vnguium, capillorum, plantarum, dentium, quæ si decolorantur, quocunque sunt colore, signum mortis.

Item si frons colorem alium recipit.

Capilli) Cum reuoluuntur, id est, inuersi fiunt, signum mortis.

Ogrum) color corporis.

In acatia) id est, corrugatio. Contractio) id est, tentio.

Coloribus) Cum hæc membra sola sunt colorata, alia vicina, non descendunt vt [illegible]ium in sub rubrum, purpureum.

Monis

Mollities.

Summa omnium. In oculis attendendum, an cadant in profunditatem necne, quod si fit, iam desperata est, præcipue si pulsus quoque sit aduersus.

Deinde cum nasus acuitur, & in acie fit albus, signum mortis,

Os aperitur, id est, oscitatio fit.

Dentes rarescunt, & longi fiunt.

Caro gingiuarum nigrescit.

Cutis fit cinericei coloris, aut cœrulei flaui.

Præcipua desperatio autem, cum tendit ad rubedinem, præcipue in facie & maxillis.

Aer) id est, anhelitus, si fœtet, aut omnia cum colore, signum mortis.

Loquela cum balbutire incipit, periculosum est, aut cum non potest integra verba effari, sed ea præcipitat, Fumus anhelitus) cum spiritum ex profundo trahunt,

Libelli de Vrinarum iudiciis, & Pulsuum, & Physionomiæ Medicæ Theoph.

FINIS.

TRACTATVS BREVIS ALIVS DE VRINIS, EX AVTOGRAPHO THEOphrasti descriptus.

Ad suos auditores charissimos.

Th. B. H. D. & P.

De Vrinis.

QVicquid corpori ex suis membris infertur aut impertitur, id a lotio ita exhibetur, vt ex eo vitia ac affectiones corporis liquido dignosci queãt. Medici ergo est, ante omnia cognitionem membrorum, quid & quæ illa sint, sibi comparare: ac simul considerabit, quod vnumquoduis membrum suum Yliadum habeat, in sua forma & essentia potentem.

Lotium index constitutionis membrorum.

Yliadus in omnib. membris.

His præcognitis, vitia membri Yliadi facile dignouerit. Quæ vero ipsius accidentia & symptomata sint, id æger indicat. Medicus autem acquiescat in caussa, in loco, & in proprietate.

2 Inspecturus itaque lotium, tria obseruet, aut tria cogitet. Primum quod morbi nonnulli sint, quorum magnitudo ac malitia, velut & ipsorum crassities, & regio locusq; ac principium, finisque per ipsorum chaos ex colore dignosci queat.

In lotio vid. ndeque obseruanda.

CAP. I.

De Coloribus sanæ urinæ extraneæ: seu de coloribus sani extranei in urina.

QVantum ad urinam externam attinet: prima est sanorum. Ex cuius conditione & vi primo cognosci debet, an stomachus probe digerat, vel minus. Hoc enim ex urina elucet: siquidem si is probe digerat, sal ipsius eo loco & statu est, quo esse debet. Sin minus, contra fit.

DE VRINA EXTERNA. De externa urina notate, quod assumta seu ingesta primo separentur deinde digerantur. Ex his ergo urina talis prodit. Si nempe illa probe separentur per Archeum, tunc prodit urina separata. Si probe digerantur, urina exit digesta. Eodem modo, si virtus expulsiua probe expellit, urina prodit perfecta cum signis. Quæ omnia si probe fiant, urina etiam, quo ad ventriculum, proba erit. Si vero indigestio fit, ex hac iudicium facies. *Vrina separata & digesta unde?*

De hoc ita cognoscemus.

SEparatio nimirum ex urina sana cognoscenda est hoc modo: Sana scilicet urina in separatione, digestione & expulsione, recte se habere in stomacho debet. Tria hæc in coloribus ita consistunt: si probe separetur, S.S. colorem aureum, hoc est, colorem Rubinum aut destillati olei, exhibet. Isto colore prodeunte, separatio in stomacho recte fit, quoad S.S. Iam vero si color iste mutetur, & alius fiat, tunc deficit Spiritus sulphuris, nec adest, ideo colores salis & sulphuris emergunt, qui tamen prędominari minime debebant. Sed pergamus de sale. Si urina hypostasin ponat, sal probe separatum est. Hypostasi enim sal permiscetur. Ea deficiente, separatio salis in stomacho deficit. Similiter etiam si in urina fundus grauis sit, Mercurius probe separatus est. Sin minus, separatio eius facta non est. Et hæc de separatione, quoad stomachum, dicta sufficiant. *Separatio quo astimatur. Colores urinæ qui sit æstimandi. Hypostasis urinæ quid notet.*

Quantum ad digestionem, hæc notabitis. Si urina est crassa, pinguis, tenuis, S.S. digestus non est. Si cum diuulsa Hypostasi, tenuior aut crassior est, &c. Sal digestum non est. Si fundus sit tenuis, leuis, &c. non est digestus Mercurius. *Digestio quomodo ex urina iudicetur.*

Quoad expulsionem, si urinę mediocritas secundum tria prima adsit, probe facta est expulsio. Sin minus, expulsio deficit, ac æquo ignauius expellitur. Hæc enim tria tantum in conueniente mediocritatis mensura consistunt. *Expulsio unde indicanda.*

Per huiusmodi signa urinæ cognoscere debes, quidnam externum acceptum in stomacho operetur, aut quæ circa illud in ipsa fient. Eo co-

gnito, nouiſti, quæ ſtomachi ſanitas ſit. Sic tamen nulla ægritudo innoteſcit: morbi enim ſigna alia habent.

Hepatis ratio.

Tria prima quomodo ſe in hepate habeant.

IDem & in hepate ſimiliter euenit, hac tamen ratione, quod tria dicta ſigna ibi alterentur. In ſulphure enim colores diaphani congeniti ſunt. Illi ſi non adſint, & præſto ſit Rubinus, tum Mercurius a ſulphure probe ſeparatus eſt. Hepar autem ſpiritum ſulphuris omittit. Ita, ſi hypoſtaſis peculiarem colorem habeat, ſeparatio quoque ſimiliter in ſale deficeret. Item, ſi grauitas decolorata ſit, ſeparatio in hepate non fit.

Digeſtionis hæc ratio eſt. Si color eſt integer, ſine craſſitie, ſulphur probe digeſtum eſt. Sin minus, male. Similiter etiam, ſi hypoſtaſis rotunda ſit, ſal probe digeſtum eſt. Sin ſecus, improbe. Pariter etiam, ſi fundus eſt clarus & grauis, probe digeſtus Mercurius eſt. Sin minus, male. Idem & de expulſione verum eſt, prout in prædictis ſignis menſura ſe habet. Si enim nihil, aut non multum, illi decedat, expulſio fortis & proba eſt.

Renum ratio.

Tria prima, quomodo ſe in renibus habeant.

IDem etiam de renibus iudicium eſt. Si color vrinæ ſpecularis eſt, ſulphur illo loco probe ſeparatum iudicetur. Et ſi hypoſtaſis diſtinctos ſuos in ſubſtantia colores habeat, ſal recte ſeparatum eſt. Idem etiam de digeſtione verum eſt. Si color in circulo eſt Rubinoſus, ſulphur recte ſeparatum eſt. Si Hypoſtaſis eſt acuminata, ſal recte ſeparatum eſt. Si fundus eſt exilis, Mercurius recte ſeparatus eſt. Porro, ſi vrina in circulo eſt diaphana, ſulphur probe digeſtum eſt in renibus. Si hypoſtaſis eſt poroſa, ſal probe digeſtum eſt. Si fundus inferne ad ſuperiora eſt diaphanus, probe digeſtus eſt Mercurius. Expulſio a quantitate æſtimatur.

Summa de Vrina ſana.

SI in vrina ſigna optima appareant, ita vt color diaphanus ſit a lateribus: hypoſtaſis poroſa compreſſa: fundus perſpicuus ſurſum & deorſum: tunc ſeparatio, digeſtio & expulſio optime habent, ac vitio carent.

Nota.

FRequenter etiam accidit, vrinam nonnunquam in vna, aut digeſtione, aut ſeparatione, aut expulſione deficere, idque vel in ſtomacho, vel epate, vel renibus. Si tamen interim prædicta vrina adſit, & ſigna nulla alia appareant, res in tuto eſt.

TRA-

TRACTATVS II.

POrro si prædictorum aliquod secus se habeat, quam de vrina sana [illegible] dictum est: id iam deinceps merito considerandum est. Hinc enim omnes morbi, qui a rebus externis oriuntur, cognoscuntur. Morbi autem sunt hi ferme *Tartarus, Materialis, Putrefactio, Oppilatio*, quæ suis tribus distinctis signis internoscuntur. Vbi simul obseruare oportet regio[illegible] locum, in quibus illi consistant. Postea intelligenda est ipsius morbi Natura, proprietas, essentia, ac conditio. Quod ipsum quoque ex vrina cognoscitur, vel ut etiam vita, ac ipsa mors.

[illegible]

De Tartaro ex vrina externa cognoscendo.

VRina quælibet Tartarea, ex coloribus perfecte cognosci non potest. Colores enim isti ad tractatum primum faciunt. Cognitio autem fundamentalis sita est in destillationibus & coagulationibus. Quibus factis, Tartarus præsto exhibetur. Tartarus autem hoc modo cognoscitur. Si vrina separata est, hoc est, ex sua proportione & specie excidit: Tartarus proditur. Quod hoc modo fit. Separatio particularis, arenæ, granulæ, aut totum liquidum, hoc est, vrina granulosa, vrina liquida, vrina Alkolita. Hæ tres vrinæ Tartarum exhibent. De loco autem ita cognoscendum est. Alkolita vrina est stomachi: Liquida epatis (separatio renum & hepatis est) Granulosa renum est.

Tartarus ut ex vrina noscendus.

Vrina Tartarea species.

Alkolita vrina cuius partis sit.

Vt vero de vrina liquida loquamur, species eius plures & variæ exsistunt, Aquosa, Lactea, Liquida, &c, quæ in regulis comprehenduntur.

Liquida. Granulosa.

Vrina Liquida
- *CLARA, Tartarum separatum indicat. Ex his calculus, lapis, vsnea, &c.*
- *TVRBIDA, Tartarum, cum vrina indicat. Ex his diabetica, mictio lactis, &c.*
- *OBFVSCATA, significat Tartarum dissolutum in Liquorem. Ex his hydropisin, relaxationem, tumorem, &c.*

Vrina Granulosa
- *RVBEA, significat Tartarum, & futuram separationem in liquidum.*
- *CROCEA tincta, significat ardoris principium, renum Incensio ex Tartaro.*
- *CITRINA, significat fortem expulsionem, &c.*

Vrina Alkolita
- *DISPERSA, significat stomachi grauedinem ex Tartaro.*
- *COMPACTA, significat stomachi dolorem fixum.*
- *MODICA, significat retentionem eiusdem.*

dignosci minime possunt. Si ergo caput patitur, cruor ipsius mutatus secedit ad vesicam, ac alteri vrinæ miscetur: & tunc cruor ille in sua signa abit, & spumam exhibet, &c. Idem de ceteris etiam membris iudicandum. Hoc enim casu, membra vniuersa cruorem suum in centrum ex naturæ instituto effundere possunt. Si enim ista cruoris vrina careremus, ex altera vrina horum morbum nullum dignoscere possemus. Euidens ergo est, conuenire omnino, vt vrina sola, & per abstinentiam excipiatur. Sic fiet, vt penitus cognoscatur, quod cuiuslibet membri vitium sit, sicut deinceps tradetur.

aquisissima salis, qua quotidie excrementaliter exit.

Vrina cruoris quam certus index.

Ante omnia autem cognosci debet de hoc cruore, quid sit: velut idem etiam de vrina altera inquiri debet. Id hoc discursu fiet.

Vrina quæuis est sal Resolutum, ex trium primorũ salibus ortum, quæ expurgando sese in vesicam exonerant. Alias enim humidum in corpore toto nullum est, exitum affectans, quam quod ex sale resoluto emergit: ꝙ ipsum etiam ex parte ex sanguine oritur. Itaq; si sanguis ægrotat, cruor ipsius ægrotus exit. Si ægrotat caro, similiter, &c. Idem etiam de reliquis verum est. Omnesque vrina vna sunt, nisi quæ ex pinguedine & medulla oritur, quæ est vrina liquoris supernatans, vt de ipsa proprio capite tractabitur.

Vrina cruoris quid.

Vrina omnis sal resolutũ.

Vrina pinguedinis & medullarũ quid.

Porro autem cruor in suo corpore seu substantia, suo membro similis est: hoc est, resolutio non est æqualis, sed quot membra, tot resolutiones. Qualibet ergo resolutio separata manet ab alia, quod sedulo obseruandum est. Sic etiam vrina Anatomiæ localis index est, ac vocatur Anatomia Microcosmica præfigurans, hoc est, quomodo membrum quodlibet in corpore iacet, ita ipsius etiam liquor salis aut sal resolutum in eodem loco iacet impermixte. Ex his iam attendite ad Tartarum vrinæ. Is enim partes alias corripere potest. Vnde sequitur, vrinam hoc in casu locũ ipsam non indicare. Morbum quidem indicat, sed non locum. Tinctura enim salium differentias discolorat.

Resolutio est multiplex.

Tartari vrina natura qua, &c.

Hac ergo cautione vrina exacte inspicienda est, vt membrum penite cognoscatur, quo vitio teneatur. Membro enim cuilibet suum peculiare in vrina signum est, quod illam solam attinet. Nam & suum morbum peculiarem quoduis membrum habet, qui morbus per signum illud cognoscitur. Euenit tamen, vt in membro vnico quatuor sexve hæreant, qui vniuersi, quoad signum, pro morbo vno accipiuntur. Sic nempe in cerebro est Mania, phrenesis, dolores capitis, Hemicrania, &c. quæ omnia vnum tantum signum habent. Discrimen autem, qui internosci queat, admodum arduum non est, & suo loco tradetur. Similiter etiam de membris omnibus sciendum est.

Membrũ quoduis suum peculiare tũ signũ, tũ morbum habet.

Colores omnes in vrina.

In vrina autem cum densitas, tum diaphanitas ac perspicuitas cuiuslibet membri sedulo & curiose considerari debent. Postea etiam ipsius colores, qui omnes in vrina continentur. Loci tamen exilitas & subtilitas pelluciditatis ægre videtur. Nihilominus tamen loca & colores boni omninino cognoscendi sunt. Ita facile apparebit decoloratio illius loci, ex quo vrina quælibet procedit. Differentia etiam in Matrice, ac mammis, ac natura singularis ipsius fœminæ teneri debet. Nam & hæc sua priuata loca habent, pro quibus cognosci debent. Quæ tamen iudicanda sunt ex sola interiori vrina sine commixtione exterioris. Hæc enim illam obscurat & adulterat. Hac de caussa alibi tractatus sequetur generalis, qui omnino legendus est. Is enim dirigitur ad omnes permixtas vrinas, seu ad signa communia, quæ in vrina exsistunt.

Colores q̃quarum partium, in vrina.

Primo ergo de coloribus intelligi debet, quod membrum quoduis in sua regione suos colores effundat: cerebrum nempe album: splen cinereum: Renes, cor, epar, pulmo, laterinum, (cum discretione tamen colorum) sanguis diaphanam rubedinem: medullam pinguem seu pinguedinem, quæ supernatat ex natura sua. Ideo in suo loco seu regione manere nequit. Sic nec caro vnum colorem per totum corpus habet. Ligamenta nihil habent: Humores non sunt: quæ tamen de excrementis conscripto libro plenius explicantur.

Colores ergo in lotio ex his membrorum coloribus cognoscẽdi sunt. Nam si color est cordialis, a corde tunc procedit tinctura. Si Epatinus, ab epate procedit, & sic de aliis. Et si albedo, a cerebro, &c. exceptis vrinis de excrementis, qui suo, vt dictum est, se modo habent.

Tinctura cuiuslibet membri senonda.

Ex his itaque coloribus iudicium dirigendum est ad membrum quoduis. Sic de morbo recte & integre cõstabit, ac idem probe sanabitur. Hoc ergo sedulo operam date, vt cuiuslibet membri tincturam noscatis. Et ex colore illo membrum quoduis iudicate, seu de morbo eius pronuntiate. Deinceps autem cuiuslibet membri tincturam expediemus.

Vrina colorũ, qua differentia.

Color { *Cordis*, *Epatis*, *Splenis*, *Renum*, *Pulmonis*, *Fellis*, *Stomachi*, *Cerebri*, *Carnis*, *Sanguinis*, *Medullarum*, *Pinguedinum* } *Talis vel talis eius color est.* { *Hos colores vrina exhibet, velut & quid in membro quolibet situm sit. Quicquid enim in vrina est, de membro hoc, &c. tinctum, est.* }

De Matrice, Lacte, Impregnatione, &c.
- Granula
- Hypostasis Matricis.
- Hypostasis matricis constipata.

Præter hæc vero omnia apparent etiam spumæ, bullæ, &c. Harum hoc indicium est. *Spuma, ampulla in urina quid significent.*

Spuma excrementum tantum indicat: sic etiam ampullæ. Vtræq; vero permixtæ concurrerunt.

De vrina cœtus.

Multoties autem vrinæ etiam confusæ sunt, certi nihil indicantes. Hæ tamen nihil nisi mortem præsagiunt, aut ex morbo vno lapsum in alterum, nihil proficiente. Medicina, aut spe, comitantibus signis mortis, spasmo, ardore, rigore, &c. *Vrina cœtus, &c. quid.*

Cetera desiderantur.

LECTORI S.

Sequuntur iam, candide Lector, in eosdem libellos de Vrinis, Pulsibus, & Physiognomia Medica, Obseruationes quædam aliæ: eaque duplices, a diuersis nimirum profitentis Paracelsi Auditoribus diuersimode exceptæ atque conscriptæ: Id quod in Academiis fieri solitum est, vt ab altero auditorum aliquid copiosius, ab altero succinctius, &c. annotetur. Etsi vero in quibusdam locis sequentia hæc cum superioribus quodammodo conueniant: multa tamen in his quoque sunt, quæ in præcedentibus non habentur: imo plurima in his dicuntur clarius atque apertius, quæ in illis breuius & obscurius.

Cumque sine insigni verborum immutatione (quam in hac editione imprimis cauendam esse duxi) hæc omnia in vnum quasi Libellum cogi non possent: rem longe gratiorem atque vtiliorem iuuenibus studiosis facturum me existimaui, si separatim hæc ederentur. Nam quæ, studiosa harum obseruationum facta collatione, laboriosius aliquanto inquiruntur, animoque congeruntur, firmius memoriæ hærebunt. His igitur pro sua quisque industria cum fructu vtatur, &c.

In Capvt III.

PArtitio perfecta inter se, digestionem ostendit perfectam. Hypostasis acuminata, bene habet virtus expulsiua.

Hypostasis virginum, subtilior quam puerorum, & duas quasi hypostases habent, quia Matrix peculiarem habet hypostasin,(non autem sic in viris)estq; signum fertilitatis. In senibus Sulph. non distat a iuuenum vrina, si sana sit, contra istos. In mulieribus cum menstruum desiit, abit etiam hypostasis inferior. Et debet esse Hypostasis alba & quasi plumbea, etiam si sana.

Hypostasis qua virginũ & puerorum.

Hypostasis alioqui per se debet esse coloris cœlestini, & in senio fit paucior & rarior.

Hypostasis qualis mulierũ, quibus menstruũ desiit.

Senis vrina habet partes quator: iuuenis vero tres, ad hypostasin relata scilicet.

Hypostasis qua naturalis.

In Capvt IIII.

DVo colores, reflectentes & relucentes in manum, bene separatam in renibus. Vrina mota, cum mox spuma abit, vrina perfecta & sana est, & e contrario.

Separatio, digestio, expulsio, perfecta adsit in vrina sana oportet.

Bullulæ in hypostasi apparentes, post motionẽ lotii, mulieris esse ostendunt, certo.

Hypostasis in senibus pauca.

Senum & iuuenum vrina, vt differant.

TRACTATVS SECVNDVS, DE VRINIS non sanis, scilicet de Alcolitis.

Capvt I.

De Definitione vrinarum.

PORRO, quæ in secundum Tractatum attinent, de Insana vrina sunt exteriori. Tractamus autem in his de morbis natis ex assumtis per os, quod est ab elemẽtatis: Ab his duæ descendunt ægritudines: Tartari & Rubini. Quæ vero ad Tartarum attinent, & quæ ad Rubinum, sequentia capita declarant.

Spuma mox vanescens quid indicet.

Bullula in vrina quid notent.

Primum de Tartaro est, & tres sunt Tartari vrinæ, vel species.

Prima est de Tartaro coagulato, & est vrina alcolita. Alcolita apud nos tantum vocabulum receptum, & est sumtũ a re sua. In alcolita vrina habentur omnes morbi generis istius: Vsnea, Grando, Pruina, Bolus, Lapillus, Mucilago, & cetera quæ in Tartaro scripsi.

Morbi duplices a cibo.

Tartari vrina quot.

Secunda vrina est scatea. Scatea apud antiquos ignotum, apud nos in vsu. Vrina scatea vel scata facit indicium de resoluto Tartaro, id est, de putrefactionibus, liquoribus, & dissolutis, & de omnibus his morbis similibus, existentibus in Nutricolis. Nutricolum membrum est, in quo separatio, digestio & expulsio ab elementatis factis concoquitur.

Alcolita vrina qui morbi.

Vrina scatea quid.

Nutricolum membrũ quid.

Tertia vero vrina, quæ tremula est, oppilationes tartareas declarat. Tremula acceptum vocabulum est a forma, latet antiquos: Manifestam facit pestem, pleuresin, febrem acutã, chronicam, apostemata, inclusiones, & cetera alia genera, quorum origo & natiuitas ab oppilationibus vel per eas descendit, & in morbum abit. Nunc quæ Rubini sunt.

Vrina tremula q̃d notet.

Attamen Rubini duas vrinas continet, scilicet fæculam & formulam

Rubini vrina quot. Fæcula vrina q.d. Formula vrina q.d. Fæcula a fecibus sumta, & spargyricum est. Formula artis est no men, ca ptum a forma sua prima: Fæcula vrina de his tractat morbis:

De exortis post separationem, digestionem & expulsionem, & est pro Rubino putrefacto, vel segregato in speciebus. Formula vrina ostendit Rubinum absq; segregatione, cum specie prima in suis morbis.

In Capvt I. Tractatus secundi

Commentaria.

Vrina quæ ad iudicandum excipienda. VRrina statim post sumtum cibum collecta, nihil certi indicat: Post quartam horam melior, sed nondum perfecta: Tertia superat. Quarta autem vrina demum bona & vera, vt inde iudicet. Caue autem vrinam separes, sed totam collige. Quod si vrina vera & non vera simul & semel colliguntur, fit vrina aquosa & spumosa, quod nihil cures. Et hæc dicta de vrina exteriori, &c.

Vrina cruoris quando excipienda. Vrina cruoris autem cum colligi debet, patiens pridie totam diem nihil edat seu bibat, nisi forte tota sicca, & tum collige postridie summo mane, ita tamen, vt ante septimam horam. Et ex hac vrina iudicari potest etiam morbus caducus, &c.

Vrina permixta ex vtrisq; constat.

Rubinum quid. Rubinum est id, quod nutrimentum membris præbet, digestum scilicet a stomacho & ad hepar missum, sic dictum a colore rubicundo.

Vrina alcolita q.d. Vrina alcolita excrementū est tantum, ex hac solum tartarus dignoscitur. Aliquando grandinis in modū, aliquando vt vsnea, aliquando vt pruina, aliquando vt lana, aut carpta linamenta, aliquando omnino resoluitur. Quæ si aliquantulū temporis sistat, reddit in fundo mucilaginem, & est signum Lapidis in Vesica.

Proprietas Tartari tantum in calore resoluitur: In frigore vero coagulatur. In vrina alcolita, nil cures neque colorem, neq; lac, neq; , &c.

Scatum q.d. notet. Scatum signum est fœtor vrinæ: Ex hoc putrefactio dignoscitur membrorum horum trium. Sub hoc & gustus vrinæ habetur. Apud Spagyros donec scatum non aufertur a rebus præparandis, non est purum ab impuro separatum.

Vrina tremula. id est, feruens, bulliens, quasi pedetētim, estque signū oppilationis.

Vrina fæcula, id est, corrupta: a fecibus dicta, signat Rubinum in epate iacentem, a membris scilicet non attractum. Vrina Formula, est ogra, signat Rubinum cum vrina exeuntem.

Capvt II.

De vrina Alcolita.

Alcola quot partes, & signa. TRes habet Alcola partes, Stomachū, Epar, Renes cum suis Regionibus. Itē tria signa habet iudicāda, Hypostasin, quæ tartarū stomachi significat: Diuulsionē, quę tartarū in epate: Sedimē, quę tartarū in Renib.

Alcola triplex est, in hypostasi, & significat tartarum stomachi, & orexen, compressionem & arsuram: In Diuulsione, & significat tartarū epatis, scilicet pūctiones, sitim, & compressionem: in sedimine, & significat tartarum in renibus. grandinem, vsneam, pruinam, calculum, &c.

Alcolita Vrina tres partes habet. { *Stomachum.* / *Epar.* / *Renes.* }

Item

Item tria signa:
- Hypostasis —— pro Stomacho
- Diuulsio —— pro Epate
- Sedimen —— pro Renibus.

Item
- Hypostasis, vnum signum habet, scilicet Alcolam in hypostasi, & significat
  - Orexen — Arsuram — Compressiones
- Diuulsio vnū signum habet, scilicet alcolam diuulsam cum hypostasi, & signif.
  - Tartarum Epatis — Puncturam — Debilitate
- Sedimen, & vnum signum habet, scilicet alcolam dispersam, & significat
  - Tartarum in Renibus.

Capvt III.

De forma Alcolæ in speciali.

Alcola forma est triplex
- Resoluta
  - Alba, lactea vt serum, Aquea, & significat, calculum ex lapillis.
  - Rubea, subrubea, citrina, crocea, tincta, & significat arenam & marmor.
- Arenosa.
  - Alba, farinea, furfurea, & significat calculum ex lapillis cum bolo.
  - Rubea, citrina, & significat formam & materiam sicut apparet.
- Mucilaginosa
  - Bituminosa, viscosa, & significat tartarum non confectum, vel plura alia.

Accidentia ab Alcola sunt ista:
- Sanguis, significat lesienem ex Tartaro in alteram partem.
- Pus, significat vlcerationem secundum locum.
- Sanies, significat putrefactionem secundum locum.
- Restrictæ, significat oppilationem cruoris.

Signa
- Extranea, & sunt duo: scilicet
  - Emissio inuoluntaria, & significat ingressionem Tartari.
  - Arder guttatus, significat Tartari acuitatem.
- Ab experientia: duo scilicet
  - Spiritus
  - Sal
  - Urina: & significat
    - Curam impossibilem, nisi cū prioribus signis.

SCHOLIA.

Hypostasis porosa quid notet.

HYpostasis insigniter porosa, Tartarum in stomacho significat, maxime si filamenta in poris videantur, id est, Alkola. Quod si etiam rubeat, dolorem significat vehementem, quemadmodum in reliquis locis & vrinis.

Qui Tartarum habet in epate, semper seu plerunque habet manus frigidas, dolores schiæ, scapularum, coxarum, arenam in renibus significant.

Grandines seu marmor, rubea est generatio, est in renibus. Quod si vrina albescat, signum est generationis lapidis.

Vrina si stet aliquandiu, fit sedimen in fundo, tenax, mucilaginosum, arena alba, significat Tartarum coagulare velle in lapidem.

Vrina alba quid notet.

Alba vrina, & in se habet species Bertoldi, quasi phlegma, signũ est Tartari. Quod si vrina aurea, ex spermate est.

Vrina sanguinis qd notet.

Vrina sanguinea, significat Tartarum venulam exedisse. Et si grumi sanguinis sint, significat coagulasse.

Pus & sanies, vt different.

Pus & sanies differunt. Sanies, quod exit per Emplastra, per se, cottidie: Pus vero significat fœtorem ipsum.

Emissio inuoluntaria vrinæ, ingressionem Tartari per poros significat.

Stillans vrina: si alba, in lapidem: si rubra, in bolum seu arenam abit.

Vrinam destilla, & spiritum extraxisse diceris, tum in aquam frigidam, & reddet sal scissum.

Sal vrinæ, id est, Tartarus, vt in vrinalibus.

CAPVT IV.

De vrina Scatea, id est, de putrefactionibus.

Fœtor vrinæ in tribus consistit	*Sulphure, & tres fœtores habet*	*Picis* *Olei* *Suiipsius*	*Harum trium materia peccãs Sulphur est.*
	Mercurio, & tres sapores habet	*Ireos* *Carnis* *Herbarum*	*Harum trium materia pecccans Mercurius est.*
	Sale, cum tribus odoribus, scilicet	*Crudi salis* *Arsenici.* *Spirituum* *Vitriol. scil.*	*Harum trium materia peccans sal est.*

Vrina fœtoris, designat putrefactionem in corpore hominis istius. Est autem putrefactio talis duplex: scilicet aut corporis ipsius, aut vrinæ tantum.

Vrina fœtens notat putredinẽ.

Vrina alba fœtens, putrefactio est vrinæ: Cum aliis coloribus autem putrefactionem ipsius corporis designat.

Putrefactio est duplex.

Si vrinæ fœtor, vt stercus, etiam ex pice est, id est, Sulphure.

Suiipsius, id est, velut sulphur.

Carnis, id est, iuris carnei, & tales (ex Mercurio scilicet qualitercunque) plerunque abeunt ad lepram, maxime in vrina cruoris. Herbarum, id est, fœni odor.

DE LOCO.

Vrina	*Pallida*	*Stomachi est.*
	Rubea	*Hepatis.*
	Crocea	*Renum.*
	Turbida	*Trium.*

CAPVT V.

De Vrina tremula, id est, oppilationibus.

Loca	*Stomachi* / *Hepatis* / *Renum*	*Vrina pellucida, diaphana, absque contentu.*

Signa Oppilationis.

Accidentia in vrina Tremula rubea	*Spissa —— & est ad mortem, si sine contentis.*
	Lucida.
	Mediocris.

Vrina pallida & lactea differunt. Nam pallida vergit in luteum, & habent hi foetem anhelitum. *Vrina pallida & lactea vt differant.*

Si morbus ex Sulphure, processus curæ fiat thure, myrrha, mastiche. Ex Merturio, per Terpentinam destillatam, centauream, oleum Philosophorum. Si ex salibus, cura sit ex victriolatis.

Absque contentis, id est, sicut aqua destillata tota clara, colorata tamen.

Crudi salis foetor ita experitur, si sal iniicias super carbones viuos, Sic etiam Arsenicum, & Vitriolum experire.

Si oppilatio in stomacho, spumata est, & febrem designat. Sic si rubea, in Epate oppilatio est, si crocea & spumata, in Renibus.

Si vrina omnino absque spuma, pestem designat mortalem. Omnis oppillatio est cum calore.

De vrina Facula, id est, faces habens.

Vrina corrupta significat nutrimentum corruptum, id est, Rubinum, & plerunq; sequuntur Phthisis & Ethica, si ante quinque horas corrumpitur.

Vrina formula est loturæ carnis similis, & designat sequuturas Dysenteriam & diarrhoeam.

LIBER SECVNDVS.

De vrina Cruoris, id est, Mineralium.

Vrina cruoris ex tribus cognoscitur, scilicet ex	*Coloribus*	*Et hoc propter*	*Membrum & locum.*
	Substantia		*Mineralium materiam.*
	Contentis		*Accidens & morbi qualitatem.*

Vrina cruoris vnde nascatur.

Caput I.

De ordine colorum Cruoris Vrinæ.

Colores cruoris in tres ordines. *Fugilis.*

Color cruoris tres ordines habet scil. ordinem:

- *Particularis membri & sunt 6. colores:* *Cerebri, Pulmonis, Fellis, Epatis, Splenis, Renum.*
- *Vicini membri, vide signum*):(
- *Ab excrementis, vt sunt:* *Mucus. Sudor. Fugilus. (sordes aurium apud Spagyr.) Lacryma. Stercus. Vrina.*

):(*Vicini membri, & sunt 7. colores.*

- *Carnis (id est, lacertorum, musculorum, faucium, concauitatum.)*
- *Pinguedinis (id est, medullæ & aruina.)*
- *Ligamentorum (id est, & arteriarum & iuncturarum.)*
- *Intestinorum, Iliorum, Colonis, Long. Menec.*
- *Cartilaginis (id est, & vesica, & uenarum.)*
- *Cutis.*
- *Sanguinis.*

Mineralia quæ dicantur. Mineralia hic dicuntur omnia, quæ corpus ipsum continent & sustentant. Cruoris ergo vrina est, quæ non venit ex cibo aut potu, sed tantū ex corporis ipsius excrementis, &c.

Vrina cruoris quid. Substantia vrinæ, id est, non habet Hypostasin neq; sedimentum. Quodlibet membrum dat cruorem, non aliter coloratum quam membrum est in seipso. Cum autem infirmatur, corrumpitur color mineralis. Cum enim sana cruoris vrina, est instar laminati auri.

Cerebri color qui. Cerebrum habet colorem suum, id est, album, mucilaginosum, non tamen lactea, & dicitur cerebella, & secum semper portat spumam albam, quæ superne circulari forma adhæret. Et hinc iudicabis morbos cerebri.

Pulm. color quis. Pulmonis color est lat[illegible]rinus, aut epatinus, cum spuma: & notabis etiam in talibus vrinis quantitatem, & hinc iudicabis Asthma, Peripneumoniam, Tussim, & cum summa plumoniam.

Fellis color quis. Fellis vrina aduersus diem visa, lutea, sed rei candidæ opposita, viridis apparet, cum spuma vrinæ ipsius colorem habentis. Sine autem spuma, Ictericiæ signum est.

Epat. color quis. Epatis vrina cruoris non aliter colorata quam pulmo, sed non habet spumam, & est paulo fuscior.

Splen. color quis. Splenis fuscus color velut crocus Martis, cum granulis in Circulo [illegible] rescentib.

Renum color quis. Renum, vt Epar coloratur, sed magis pellucida & clarior, nam habet spumam [illegible] quasi [*]

[illegible] [illegible] naturæ carnis similis, & tum tab[illegible] sunt in [illegible] tempore, nam est resolutionis [illegible], aliquetamen speciali [illegible] [illegible] [illegible].

Pin[illegible]

P[illegible] [illegible]dinem excipito, & [illegible] [illegible] eracolica. *Pinguedinis color.*

L[illegible], & habet spumam [illegible] [illegible] aut Chirargiæ aut G[illegible], & [illegible] *Lignea color.*

[illegible], plena [illegible] in medio natante & [illegible] aut [illegible] [illegible] lienteriam. *Intestinorum color.*

[illegible], plena [illegible] vrina: Et ad hoc [illegible] ampullas magnas loco spumæ. *Cartilaginis color.*

Cutis [illegible] tamen spuma. & signum est lepræ a[illegible] proximentis, [illegible]. *Cutis color.*

Sanguinis, [illegible] quater spissior quam superior vrinæ pars, & sanguinis designat [illegible] fectum. [illegible] quando venit cœlestina, viridi, crocea, alba, nigra. Hoc autem maxime notabis, sanguinis esse defectum, si supra habet aquam quasi, ita vt ferme separari posse videatur. *Sanguinis color. Maci vrina quæ.*

Mucus facit vrinam vt cerebrum, sed mucum in fundo. Sudoris signum est, quando vrina tenuior, sed circulum habet nimis aquosum quam pro more.

Fugilis res croceæ supra vrinam, cerebri, aurium dolores significat.

Lacrymæ, vt vrina cerebri, sed ampullas paruas supra.

Stercus [habet] vrinam rubram, & spumam albam paruam. Et signat constipationem.

Vrina, si per se non sana, mutatur fere in albicantem colorem, nō tamen est tracta.

CAPVT II.

Ordo substantiarum est triplex, idest.

Spissa		1.	*Pulmonis, Epatis, Renum*	*Spissa, sana Lucida, mala: Diaphana, mortis.*
		2	*Cerebri, Splenis*	*Spissa, media Lucida, Bona: Diaphana, optima.*
		3.	*Fellis*	*Spissa, mortis: Lucida, sana: [illegible] Diaphana, bona.*
Lucida	*Et hæc secundum membrum.*	4	*Cartilaginis, Intestinorum, Ligamentorum, Cutis*	*Spissa bona: Lucida, [illegible] Diaphana, [illegible]*
	Membrorum distinctiones sunt septem.	5	*Carnis, [illegible], Sanguinis*	*[illegible], [illegible] Lucida [illegible] Diaphana, [illegible]*

6.	*Mucus (Phlegma)* *Lacryma* *Vrina* *Sudor & sputū*	*Spissa, mala; Lucida, bona: Diaphana, salutis.*
7.	*Fugilis* *Stercoris*	*Spissa, creticus: Lucida, interualli, Diaphana sanitatis.*

Diaphana

Vrinæ substantia tres. Tres sunt substantiæ vrinæ, Spissa, quæ perspici non potest. Lucida, perspici valēs, sed paulum: Diaphana autem tota pellucida.

Cum in hac figura ponitur (& cetera) memento prioris Lectionis, vtpote per cartilaginem etiam vesicam intelligas oportet.

Interualli, id est, dubia, nam potest prolongari illic dies creticus.

Capvt III.

Tabulam quære supra fol. 146.

Contentū quid. Contentum dicitur non illud quod in vrina, sed quod supra vrinam est, vtpote circulus, spuma, ampullæ seu bulla. Est autem bulla, quæ vitrum non tangit, sed [illegible] medio sunt tres, plus minusve bullæ, sed spuma vitrum att[illegible] [illegible] differt.

Bullæ & spuma differunt [illegible] notes. Vbi bulla, illic morbus plurimum habet ventositatis, & [illegible] principium colicæ, in mulieribus præcipitatio[illegible] [illegible].

Vitium autem capitis etiam hic videbitis, si bullæ spumas ta[illegible]g[illegible]t.

Si bulla colorata, aliter quam aquosa, vt crocea, Icter[illegible], morbus Caducus est: si rubra, ad Synochem aut Causon abit. Et hic non curabis vrinæ colorem.

G[illegible] quid [illegible]. Si [illegible]ulæ in spuma paruæ ad Paralysin tendit.

Si bullulæ, spumæ descendunt subtus circulum quasi, P[illegible]lysis cecidit aut resoluitur, spuma autem sit alba.

B[illegible] quid notent. Si continue manet in quinque vsq; horas spuma, pulmonis phlegma designat.

Si interius in spuma circulus est, albus, sicut spuma Apoplexia est.

Spuma quid notet. Si sp[illegible]m[illegible] magn[illegible] vesicas, corpus pletori[illegible]um est, obesum.

Quod si etiam bulla vna concurrat, signum phthisis.

Si spuma crocea, p[illegible] incipium Icteritiæ est.

Si spuma caua, hoc est, supra circulum vitri, & est alba, circulus vero niger, sign[illegible]m est m[illegible]r[illegible]is. Sic etiam cum spuma ad fundum descendit, tremor adest cordis, [illegible]cubus.

Filamēta quid notent. Circulus si habeat filamenta, morbum chronicum sign[illegible]t. In mulieribus autem impræguationis signum, aut molæ.

Circulus si color[illegible]s vt Iris, m[illegible]bus Cadu[illegible]us pessimus adest.

Circulus si cadit subtus alium circulum, signat lepram, & pl[illegible]nq[illegible]e Leo[illegible]nem.

Circulus [illegible] Circulus lat[illegible] [illegible] habens Apoplexiæ perf[illegible]ctissimæ [illegible]m.

Circulus viridi[illegible] I[illegible] mortal[illegible]s est & [illegible]urabilis. Et [illegible] suffocatione Matric[illegible]ia[illegible] ad mortem [illegible]

C[illegible]

Circulus cœlestinus, non nisi mulieres designat, & significat Matricis putrefactionem [illegible] ad lepram.

Dimidius circulus Paralysin signat alterius lateris.

C[illegible] & spuma si simul & [illegible] adsunt, & sint vnius coloris, cuiuscunque morbi [illegible] & incurabil[illegible].

Vrina sana si vesiculas & spum[illegible] circulo conglutinantur, signat præcordiorum defectum, quamuis [illegible] specialiter in pulmone, &c.

[illegible] spissioris substantiæ quam vrina & rubea, signat morbum lethargicum, aut adesse aut futurum.

Circulus clarus vrina vero crassa, Hydropisin commonstrat.

Circulus si diffunditur a spuma seu bullis, iterumq; dissoluitur, signat Hyposarcā, & est [illegible] Hydropisis.

Circulus spum[illegible] in medio vrinæ in mulieribus imprægnationem designat, quod si colorata [illegible] matricis seu etiam pueri defectum aliquem vel passionem.

I[illegible] habent bullam lazariam, & lepram designat confirmatam, d[illegible] etiam Alopeciam.

Qui habent S. Viti morbum, habent vrinam croceam, sed habent circulum inferne purpureum, & superne croceum, & durat non nisi tantisper, dum habent paroxysmum.

Quod hic de circulis dicitur, non intellige de circulo illo communi seu plumbeo, sed est peculiaris & singularis circulus.

LIBRI SECVNDI.

TRACTATVS II.

De Vrina permixta.

Tabulam quære supra.

De vrina permixta) id est, composita ex exteriori & minerali seu cruoris.

Rubra in vrina permixta, id est, cum rubra diaphana: Lucida, est parū rubra, Spissa est maxime rubra, & ostendunt in tali vrina morbum præsentem, non futurum. Et ostendit color rubeus hic caliditatem.

Color rubeus hic in hydropisi mortalis est.

Vrina rubra clara, postea obscura, adhuc signū est salutis, quod si fit tenuis, signum mortis.

Spuma & bulla hic tantum partem superiorem corporis significat, id est, eam, quæ est supra diaphragma.

Vrina, id est, sedimen, si album, significat fluxum nimium menstrui, si rubea, constrictionem significat.

Sedimen, fundum petit, nec album, nec nigrum præcise, Schiæ significat dolorem.

Vrina alba, significat morbum frigidum, & si diaphana, bene, si lucida, melior, spissa, saluberrima, optima. Et sic iudicabis, vt supra.

[illegible] si vrina neque perfecte rubea, neque perfecte alba, nec tamen alium colorem [illegible], certissimum signum est mortis. Et si vrina talis haberet nebulam supra se, a[illegible] de vita.

Viridi[illegible]phana dolorem spleni significat. Nebula autem supernatans [illegible] mortem. [illegible] viridis vrina [illegible] quartanam.

[illegible] Gu[illegible] Pulsus.

P[illegible] qui in apopl[illegible] fortis, malum est, quo fortior eo peior. Pulsus colli q[illegible] in tali patiente [illegible]ulos, signum est mortis. Sic etiam si in collo sen[illegible] manibus [illegible] mortis [illegible]st: & econtrario, in manibus si moueatur & non in [illegible]o, vitæ [illegible].

In morbo caduco, si post paroxysmum dormiunt, pulsus nibilominus mouetur, bene habet, sin etiam dormit pulsus, male habet.

In morbis dissolutis, Lienteria, &c.

Pulsus in eodem manens, si insuper aliquod mortis signum apparet, nihil amplius cures pulsum. Nam potest manere etiam post mortem.

Pulsus elementatus in lateribus, impregnationem mulierum signat. Et pulsus in lateribus, solum mulierum est, atque adeo matricis tantum. Pulsus in priapo tremulus, signum est sterilitatis.

De Pulsibus & Motu eius.

Pulsus quatuor Virtutes habet:
- *Tartari*
  - *Globulosus*
  - *Durus*
  - *Grossus*
- *Mineræ*
  - *Subtilis*
  - *Constrictus*
  - *Obscurus.*
- *Morbi, & habet duas demonstrationes, scilicet*
  - *Tartaream*
  - *Mineralem*
- *Et habet duas significationes*
  - *Tartari*
  - *Mineræ.*
- *Sanitatis*
  - *Æqualis*
  - *Medius.*

Pulsus elementatus.

Extraneum duplex { *Caliditatis* / *Frigiditatis* } *Secundum elementum.*

DE PHYSIOGNOMIA MEDICA.

Tabulam quære supra fol. 194.

Oculi.

CVm o[illegible]li concidunt, signum est mortis, & venit mors ex cerebro. Laxatiuus co[illegible] [illegible]laceus [illegible]st primus color argenti. Orizeus color saturate ruber, & est pr[illegible]us color [illegible] proprie dicendo. Vmbilicus tabescens, signum mortis, vt in oculis. Cutis a[illegible] & fossa, d[illegible]inde concidens, mortis item est.

Si fuerit vrina perspicua, significat sanam digestionem: & materiam salis bene digestam. Si hypostasis in vrina fuerit lazaria, signum est materiæ salis bene digesti.

Vrina sulphurea signum est sanitatis.

Color subpurpureus, Mercurii natura & color. In fundo vrinæ Mercurius turbulentior est, quam sulphur in superiori parte. Estque signum Mercurii bene digesti.

Concoctionis autem hæc sunt.) Si hypostasis in vrina exteriore fuerit alba, vrina fallax est. Hoc autem euenit ex ebrietate, cum stomachus vltra consuetum cibo aut potu grauatur, quem non potest digerere.

Vrina Iuuenis solum diuiditur in 3. partes: Senis in 4.

Ad Capvt III.

VRina valde perspicua, signum est bonæ digestionis in hepate. Nam ventriculus vrinam non perfecte colorat. *Digestionu & cruditatu quæ signa in vrina.*

Si vrina hypostasi caret, signum est cruditatis & malæ digestionis in hepate, & renibus. Cum autem vrina nec perspicua fuerit, nec hypostasin habuerit, signum est hepatis frigidi. Si hypostasis fuerit dispersa, signum est salis non bene digesti in hepate.

Hypostasis in vrina virginis aut non annosæ mulieris, est tenerior: Iuuenis vero aut viri & sanorum vrina, habet in profundo in partibus Mercurii, &c. hypostasin, quæ fructiferæ mulieris signum est. *Fœcunditatis signa in vrina.*

Si autem hypostasis defecerit, signum est, aut defectus menstrui, aut partus. Hypostasis in iuuenibus mulieribus est cœlestini coloris, in senioribus autem mulieribus minor est.

Si vrinæ hypostasis in fundo latior fuerit, quam in superiore parte, signum est, deficere virtutem expulsiuam.

Ad Capvt IIII.

De Vrina Renum.

SI fundus non exacte potest videri in vrina, aut si fuerit dispersus, signum est malæ separationis in Renibus.

Si vrina concutiatur, & si non mox in fundo omnia se, vt habere debent, habent, non est vrina sana. Si mulieris vrina concutiatur, in medio efficit bullas vel vesiculas, quæ sunt signum, vrinam esse muliebrem. *Mulieris vrina qui dignoscatur a virili.*

IN TRACTATVM II. LIBRI PRIMI.

Annotationes.

ALcolita) Vrina alcolita demonstrat ægritudines stomachi, renum, & epatis: & ista vrina generatur ab excrementis. Est autem vrina alcolisata, cum Tartarus stomachi, renum vel epatis resoluitur: & ista vrina in fundo habet arenam. Aliquando occultatur ista arena, tunc vrina est filamentosa instar lanæ. Si mucilago fuerit in fundo vrinæ, signum est lapidis in vesica. Si vrina steterit sex horas in vrinali, & id arenosum erit, vrina alcolisata est: in qua non sunt respicienda tinctura & hypostasis. *Vrina alcolita qd. notet.*

Scatea.) Scatum, est vrinæ fœtor. Per hanc cognoscitur putrefactio stomachi, epa-

Vrina fenten quid notet.

tis, & renum, & f lum per scatum cognoscitur putrefactio, cum vrina tamen in gustu acuta fuerit, eiusdem rei signum est.

Vrina tremula q. d notet.

Tremula.) Vrina tremula est, quando reposita vrina continenter feruet seu bullit, tunc est signum, quod oppilationes sunt Tartari in epate, renibus, aut m. seraicis: Et per hanc vrinam cognoscuntur oppilationes Tartari.

Vrina fæcula quid notet.

Vrina Fæcula.) Est cum vrina abit in putredinem, id est, corrumpitur, & per hanc cognoscitur virtutis attractiuæ in membris defectus.

Vrina formula q. d notet.

Vrina Formula.) Est, quando vrina Rubinea exit, & ogrum aut sanguinem refert, tunc est vrina formula: ex quibus vrinis vrina sana cognoscitur.

N O T A.

Si hypostasis fuerit alcolisata, aut foraminibus perforata, & in illis foraminibus fuerint flocca instar lanæ, signum est tartari in stomacho, aut orexis.

Hypostasis qua indicet.

Si hypostasis fuerit rubicundior vrina, indicat magnos stomachi dolores.

Si hypostasis fuerit dispersa, est signum defectus in epate: & si fuerit vrina rubea, ægroti patiuntur sitim, & habent manus frigidas.

Si hypostasis fuerit diuulsa, est signum Tartari in stomacho.

Si vrina diuulsa est in sedimine, signum est, quod Tartarus descendit ad vesicam.

Si vrina habuerit grandines, dolor est in renibus: & si vrina fuerit alba, cum arena, certissimum signum est, quod lapis generatur.

Si fuerit nubilosa in sedimine sine filamentis, tunc Tartarus est in renibus: & vrina fuerit ruffa, indicat maiores dolores, & patiuntur dolores in schia, in lumbis, in coxa, & si arena etiam in fundo fuerit, tunc habent dolores in fouca pectoris.

In Capvt II.

Alcola habet partes { *Stomachum*, *Epar*, *Renes* } *cum suis regionibus.*

Tria signa habent indicanda: { *Hypostasin*, *Diuulsionem*, *Sedimen* } *Significat Tartarum* { *In stomacho*, *In Epate.*, *In Renibus.* }

Alcola triplex est
- *In Hypostasi, quæ significat* { *Tartarum Stomachi*, *Orexen*, *Compressionem*, *Arsuram* }
- *In Diuulsione* { *Tartarum Hepatis*, *Compunctiones*, *Sitim*, *Compressionem.* }
- *In Sedimine* { *Tartarum in Renibus*, *Grandinem*, *Vsneam*, *Pruinam*, *Calculum.* }

Sæpissime

Sæpiſſime Tartarus ex his tribus ſignis non dignoſcitur in vrina, & cum hoc fuerit, tunc eſt vrina ſana, commixta cum vrina non ſana, & ſtat vrina ſana & non ſana diuiſa in vrinali, vna ſuper alteram. Et ſi vrina non ſana inferior fuerit alba, ſignum eſt, quod Tartarus generatur in lapidem: Si fuerit lactea, indicat etiam lapidis generationem. Si autem fuerit, vt aqua caſei eſt, etiam lapidis ſignum eſt. Si autem vrina rubea fuerit, eſt ſignum lapidis rubei.

IN LIBRI PRIMI TRACTATVM SECVNDVM Obſeruationes.

In Capvt I.

De vrina non ſana.

ALcolita igitur vrina quædam minutiſſime diſſoluta continet, alia in fundo viſcca, quæ Tartarum in veſica eſſe demonſtrant. Scatea a σκάτον, ſtercore dicta. Sic fæcula a fæcibus corruptæ vrinæ appellatur. Formula rubini & vrinæ commiſtionem refert, eſt ogrea, aut ſubrubra.

In Capvt II.

De Alcolita.

Alcolitæ partes { *Stomachus*, *Hepar*, *Renes* } *Cum ſuis regionibus.*

Signa: { *Hypoſtaſis*, *Diuulſio*, *Sedimen* } *Stomachi*, *Hepatis*, *Renum* } *Tartari.*

Alcola in {
Hypoſtaſi, ſignificat tartarum, orexin, compreſſuram, arſuram:
Diuulſione: compunctionem, ſitim, compreſſuram:
Sedimine, tartarum, grandineum, vſneum, pruineum, calculum.
}

Sed vt hæc clarius innoteſcant, complicabimus horum aliqua. Vt cum vrina alba cum Arena, lapidem veſicæ indicat.

Hypoſtaſis vero perforata, in qua & alcola, id eſt, filamenta continentur, compreſſiones & ardores ſignificat.

Diuulſio hypoſtaſis, in qua & foramina & alcola, dolorem dextri lateris: Quæ ſi rubea, vehementiam morbi, quem ſitis vel manuum frigiditas comitantur.

Hypoſtaſis quæ fundum petit, indicium doloris, qui inter hepar & renes.

Denſum quid fundo latens, renum morbum: Quod ſi rubet, vehementiorem ſignificat: in fouea compreſſiones, vomitus, mala ventriculi diſpoſitio.

Ad Capvt III.

De forma Alcolæ.

Arenam & marmor) calculum rubrum, seu arenam.
Forma mucilaginosa) significat Tartarum nondum factum, vel plures.
Accidentia, pus crassum, sanies humida.

- *Signa*
  - *Extranea.) id est, per agros nota*
    - *Emiss. inuol.*
    - *Ardor, &c.*
  - *Ab experientia*
    - *Spiritus vrinæ.*
    - *Salis vrinæ.*
    - } *significant scilicet curam impossibilem, cum signis prioribus.*

Emissio inuoluntaria.) fit, quando Tartarus resoluitur & poros transit.
Spiritus vrinæ) per destillationem extrahitur: id quod destillauit, in frigidam pone, & striam salis petræ similem efficit. Sal vrinæ) in matula quotidie nascitur, nec hic curabis, nisi superiora signa adsint.

Capvt IIII. *De Scatea.*

- *Fœtor vrinæ vel est*
  - *Sulphure: & habet fœtores* { *Stercoris*, *Picis incensæ*, *Olei*, *Suiipsius* } *Sulphur materia peccans, ad lepram proclinis.*
  - *Mercurio: fœtores* { *Ireos*, *Carnis, id est thuris*, *Fœni recentis* } *Mercurius materia peccans.*
  - *Sale: cum fœtore* { *Crudi salis*, *Arsenici*, *Spirituum* } *Sal, materia peccans.*

Spiritus ex sale, vitriolo, arsenico combustis fit, cui vrina fit similis.

Capvt V.

De Tremulæ, id est, Oppilationibus.

Vrina sine contentis { *Stomachi*, *Hepatis*, *Renum*, } *Pellucida, diaphana, mortis signum.*

SIGNA.

Accidentia tremulæ rubeæ. { *Spissa.* *Lucida.* *Mediocris.* }

Putredo { *Corporis.* *Nutrimenti.* *Vrinæ, alba fœtida* }

Vrina sine spuma febrim: Turbida cum spuma, pleurisin: sine spuma & circulo, pestem significat.
Fæcula, turbi facta, phthisin & hecticam:
Formula, carnea, dysenteriam, diarrhœam significat.

AD

** DE VRINA PERMIX

*   ex Exteri[illegible]

Vrina permixta quatuor conditiones habet scilicet:

- **A Sva** conditione duas
  - **In Coloribvs** ---- vt sunt (Morbos manifestos, natos.)
    - **Rvbea**: Diaphana / Lucida. / Spissa — Colores & suas ægritudines, & apostemata.
    - **Alba**: Diaph. / Lucida / Spissa — Inquietudinē, & suas ægritudines.
  - **In Svbstantiis**: —— **Tenebræ Spissæ**: (Morbos obscuros, id est, non notos.) — Id est, Spuma & circulus & vrina & contenta: mortem istius morbi.
- **Ab Externa** conditione duas:
  - **In Accidentib.** sunt Tartara.
    - **Bonvm**
    - **Malvm**
    - **Æqvivocvm**
    - Per ista signa ab extra habētur, Bonū vel Malum, scilicet ex
      - **Pvls**[illegible] drup[illegible]
      - **Physi**[illegible]
      - **Ore**, [illegible]
  - **In Portionibvs.** Portiones sunt quatuor scilicet.
    - **Spvma**: indicat superiores partes Plethorica
    - **Bvlla**: indicat superiores partes ex Inaniti[illegible]
    - **Circvlvs**: indicium centri
    - **Sedimen** iudicatur pars inferior
      - **Mat**[illegible]
      - **Schia**[illegible]

T A,I D E S T, C O M P O S I T A

ori & Minerali.

VIRIDIS { Diaph. Lucida. Spissa } Conpunctionem, ardorem, &c.

CITRINA { Diaph. Lucida. Spissa } Generationẽ omnium morborum.

NIGRA { Diaph. Lucida. Spissa } Purgationem.

VIOLACEA { Diaph. Lucida. Spissa } L. p. ã, & pustulas.

TENEBRÆ LVCIDÆ: Significant Crisis introitum.

TENEBRÆ DIAPHANÆ: Actum esse.

r, & est quadruplex {
1. MEMBRORVM externorum, & est duplex { Brachiorum. Pedum. }
2. COLLI, & est vnus
3. LATERVM.
4. TEMPORVM.
}

OGNOMIA: & est in { Oculis 1. Naribus 2. Coloribus 3. Ore 4. Externis 5 } Cum suis signis.

& sunt tria signa { Aer 1. Loquela 2 Anhelitus 3. }

as.

ione.

RICIS: Sedimen Album cum vrina ALBA, Menstrui fluxum: Album cum vrina RVBEA, Menstrui retentionem.

s: Sedimen ALBVM, fluxum descendentem significat. RVBEVM, schiæ fluxum.

AD LIBRVM II.

De vrina Cruoris.

Cum igitur nutrimenti vrina in vniuerſum omnes indicare morbos non poſſit, viſum eſt ſecundæ partis, hoc eſt, Cruoris vrinam deſcribere. *Vrina cruoris ſigna.*

CAPVT I.

De ordine Colorum contentorum Vrinæ cruoris.

Tabulam quære ſupra fol. 186.

Mineralia ſunt, quibus corpus conſtat, vt ſunt ſanguis, caro, oſſa, &c. *Mineralia quæ.*

Subſtantia, eſt tota vrina.

Color, locum membri indicat.

Contenta, morbum.

Quoduis membrorum vrinam in colore ſibi ſimilem reddit.

Sana cruoris aureum refert colorem, in ceteris aliis ſimilis.

Cerebella, cerebri candorem referens, alba ſpuma comitatur, ſupremæ vaſis parti adhærens, morbos cerebri indicat.

Pulmonis color, laterinus, epatinus cum ſpuma: quod ſi intēſus, vehemētem morbum, remiſſus, minime vehementem ſignificat.

Fellis color, croceus, & alba vrina viridem ſplendorem habens, & ſpumam vrinæ ſimilem.

Hepatis color, ſpuma caret.

Splenis color, croco martis ſimilis, modica ſpuma ſecundum circulum, dolorem in iſtro latere demonſtrat.

Renum, non abſimilis colori Hepatis, per pinguedinem innatantem cognoſcitur.

Vicina Membra, ſunt reliquæ partes corporis.

Carnis reſolutæ vrina, coloris carnei.

Vrina pallida, cui innatat pinguedo, hæc medullæ ſuæ eſt: tormina in ventre, vt in colica.

Alba pellucida, cum ſpuma, albo circulo iuncta, rara eſt, Podagram, Chiragram, Schiaticam ſignificat.

Aquea clara, modica ſpuma in medio innatante, Iliorum Colicam, Dyſenteriam, Lienteriam ſignificat.

Vrina plumbei coloris tota, magnis ampullis diu durantibus, cartilaginis, veſicæ.

Vrina plumbei coloris, ſine ſpuma, lepram ſignificat.

Vrina ſumma (ſuprema) facie lucida, infra ſpiſſa, laterina, aliquando lazuria, viridis, crocea, ſanguinis eſt.

Mucus albi coloris, mucilago in fundo, cerebri vitia oſtendit.

Sudor in cruorem verſus, tenuem vrinam reddit, circulum aqueum.

Fragilis per vrinæ meatus deſcendens, tunc crocea innatant.

Lacrymæ hoc pacto intra deſcendentes, vrinam minutiſſimis ampullis reddunt.

Stercus retentum rubram vrinam habet, alba, ſed modica ſpuma.

Capvt II.

Substantia { *Spissa* / *Lucida* / *Diaphana* } *& hoc secundum membrum.*

Spissa.) per quam visus non transfunditur.
Lucida.) est, per quam manus apparet.
Diaphana,) per quam & paries visitur.

Capvt III.

Contenta quid, & quid signi ficent. Contenta sunt, quæ innatant vrinæ.

Bulla quid notet. Bulla dicitur cum vnica est, aut duæ, vel tres, in medio innatantes, quæ morbum ventosum demonstrant, & principium in colica: in muliere suffocationem matricis, quarum si vna in alteram ascenderit, vitium capitis. Et si alterius rei, quam aquæ colorem habent, vt puta luteum, Icteritiam, viridem, Epilepsiam, Rubrum, Causon, synocham febrim significant.

Bulla, lazaria, lepram significat.

Spuma quid notet. Vbi in spuma alba minutissimæ ampullæ apparent, Paralysin significat futuram: quæ si sub circulo in vrinam immersæ sunt, Paralysin adesse significant.

Spuma, quæ quatuor aut quinque horis non euanescit, pulmonis est.

Spuma, quæ ex se circulum supra alium reddit, Apoplexiam significat.

Spuma magnis ampullis, corpus plethoricū significat, pingue, obesum, quod si bulla comitatur, phthisin denotat.

Spuma colore tincta, principium icteritiæ.

Spuma alba, quæ circulo innatat & eum nigrum facit, mortis signum.

Spuma fundum petens, cordis tremorem aut incubum nuntiat.

Circulus quid notet. Circulus cum Alcolita, Chronici morbi indicium.

In circulo alcolita prægnationis aut molæ signum.

Circulus Iridi similis, Epilepsiæ nota.

Vrina quæ circulum non quidem plumbeum ostendit, lepræ signum Leoninæ.

Circulus latus, & in eo decem ad summum spumulæ, granulæ indicant Apoplexiam.

Circulus viridis, ictericiæ & suffocationis mortale signum.

Circulus lazarius, matricis putredinem, & inde lepram demonstrat.

Circulus medius, Paralysin significat.

Circulus & spuma & ampulla vnius coloris, morbi incurabilis signum.

Circulus in summa vrina, spumæ & bullis coniunctus, præcordiorum vitia demonstrat.

Circulus densus, ruber, purpureus, laterinus, morbi lethargicici indicium.

Circulus clarus, vrina spissa, signum Hydropisis.

Circulus cum spuma & bulla maior & spissior factus: Hypofarcam significat.

Circulus a vase remotus, imprægnationis signum, & si genuinum colorem non habet, imbecillum fœtum significat.

Circulus duplicatus, superne croceus, & purpureus, signum morbi S. Viti.

LIBRI SECVNDI,

TRACTATVS II.

De Vrina permixta, id est, composita ab exteriori & minerali.

Urina rubea { *Diaphana, rubra, pellucida* / *Lucida, semirubra* / *Spissa, plane rubea* } *Calor in Hydropisi significat mortem.*

Urina rubea { *Substantia scilicet tenebricosa, signum salutis: Tenuis, epatina, mortis.* / *Accidentia, si alcola, scatea, tremula tartari.*

Urina rubea cum {
- *Spuma, plethoram.*
- *Bulla, exinanitio, id est, consumtio superioris corporis partis.*
- *Circulo alterius coloris, indicium centri, id est, umbilici.*
- *Sedimine, ex se generato, matricis, schiae dolorem significat.*

Et si sedimen album, menstrui fluentis: & si rubrum, defectus menstrui. Quod si totum fuudum occupat sedimeu, neque id album, neque rubrum, schiatica signum.

Urina alba frigidi morbi { *Diaphana, aquea, salutis signum.* / *Lucida, melior.* / *Spissa, omnium optima.*

Urina alba { *Tenebricosa, mortis signum.* / *Spumosa, nubibus innatantibus, mortis signum.*

Urina virid. { *Diaphana, viridis, splenis dolorem ostendit, dolor periculosus.* / *Lucida, non adeo mala.* / *Spissa, melior.*

Urina virid. { *Substantia tenebricosa, crassa supra urinam, mortis.* / *Nebulis suspensis, signum mortis.*

Vrina citrin. cum { *Spuma* / *Bulla* } *mortis.* / *Circulo ex intestinis.* / *Sedimine ex Renibus, Schia.*

Urina nigra, D. L. S.

Urina nigra cum nebulis, mortis siue apostematis.

Urina violacea. { *D. lazuria, mortis in acutis, in sanie lepra.* / *L purpurea mortis, in Chronicis salutis.* / *S. obscure purpurea.*

Vrina violacea cum nebulis ſuperne turbidis, ſalutem, lucidis, minus bonum, diaphanis, mortis.

Hactenus de vrina.

DE PVLSVVM DIGNOTIONE.

Pulſus morborũ genera indicant.

CVm vrina exacte omnia morborum genera, cauſſas & ſymptomata oſtẽdere non poſſit, quædam præſagiorum interpretari non grauamur.

Pulſus { *Manuum*, *Pedum*, *Laterum*, *Temporum* } *Æqualis, bonum ſignum: ſecus minime.*

Oculi concaui malum. Nares albæ acutæ, malum.
Dentium mutatio, mala.
Color cineritius eſt cineris modo fuſca, aut intenſa rubedo in maxillis, deſperatio.

{ *Fœtor oris malus*, *Loquela balbutiens*, *Anhelitus ab imo tractus* } *mala.*

De Pulſu, id eſt, de motu Animæ.

Pulſus alius
- *Tartari, durus.*
- *Mineræ, ſubtilis.*
- *Morbi, Tremoris.*
- *Sanitatis, Æqualis.*

De Pulſu Tartari.

Sub cuius tactu arteriæ duræ ſunt, ſanguis extractus grana habet.

Pulſuum differẽtia.

Pulſuum alius
- *Globuloſus.*
- *Durus.*
- *Groſſus.*

De Pulſu mineræ.

Mineræ: alius
- *Subtilis propter conſtrictas arterias.*
- *Conſtrictus.*
- *Obſcurus.*

De Pulſu morbi.

Demonſtrationum alia
- *Tartarea.*
- *Mineralis.*

Sanitatis
- *Æqualis.*
- *Medius.*

Extraneorum alius { *Caliditatis*, *Frigiditatis* } *ſecundum Elementum.*

Pulſuum d[illegible] quid indicent.

Subtilis pulſus, arteriæ frigidæ perfuſæ quieſcunt.
Pulſus morbi eſt, ſi cute calidior digitum calefacit.

Vt discernas, an in Hepate, an in sanguine calidior, arteriis applica pannum sericum, aqua tinctum: qui secundum exsiccatus, Hepatis calorem indicat & morbum.

Quod si iuxta pollicem & consueto sui tactus loco retentus, interuallum quiescit, bonum signum: vbi vero apud pollicem erumpit, malum signum.

Pulsus sanus arterias coelestis coloris habet: præterea quatuor digitis tactus & compressus, vt simul omnes sentiant eum, neq; cute calidior, sanus est.

Pulsus durus si in acuto mollior, resoluitur morbus, hic tamen (bene) seca venas.

Subtilis in crassum versus, bonum signum.

Durus, qui tactui non cedat.

Constrictus, vt si cubitus oblique in aquam immersus, calore atque colore deperditis, mortis signum, secus, minime.

Quod si post cubitum scapulis versus brachium constrinxeris, & vtrique æqualiter respondeat tactui, bonus est.

Pulsus qui per temporis internalla tremit, mortis.

Et si in temporibus bonus, aliis autem locis diminuat, ad pedes vsque, in quibus omnino non fit, mortis signum: his enim locis tangendus, fronte, collo, lateribus, manibus, pedibus.

Pulsus suapte natura saliens, tenta cute fallax.

Pulsus calidus & velox, elementatus igneus est.

Pulsus non calefaciens, Elementatus frigidus.

Morborum ex Gutta.

Pulsus fortior, malus: si vero in collo nodos contraxerint pulsantes, mortis.

Rursus in collo videntur arteriæ pulsare, & in manibus sistunt, mortis.

Si autem in manibus pulsant, & in collo non sic, bonum.

Epilepsiæ.

Pulsus in paroxysmo tactus, in summo si fuerit, bonum signum: secus minime.

Maniæ, phrenesis:

Pulsus somnum per tactum inducens, bonum signum.

Morborum Resolutorum.

Dysenteriæ, Diarrhœæ, &c.

Pulsus perpetuo æqualis manet, sic & in peste vel post mortem mouetur, quare non obseruandus.

Pulsus siue calidus siue frigidus in mulierum lateribus, impraegnationis signum. Item matricis, vt supra.

Pulsus mentulæ tremulus, sterilitatis signum.

DE PHYSIONOMIA, & signis mortalibus.

Physionomiæ membra. { *Oculi,* *Nares.* / *Genæ,* (*Buccæ.*) / *Dentes* *Frons.*

Eadem ratio { *Oculorum, Palpebrarum, Vmbilici, Pororum* } *Hi, vt sub ... tinguntur, & imprimis L... & O...*

Narium cum { *Tenasmone, Auribus, Vuula, Ore, Labiis,* } *Horum color cerusae similis cum asperitate.*

Cum tenesmon prominet, aures albescunt, & inuertuntur. Nares albae & acutae, mortale, & sic de ceteris.

Buccellarum vero sine genarum eadem cum { *Ventre. Musculis. Lacertis. Mouis. (Natibus) Mamillis. Genubus Rastellis. Iunctura.* } *Hae partes rugas contrahunt, color autem commixtus ruber & purpureus.*

Dentium est eadem cum { *Vngulis, Capillis, Plantis* } *Scabri fiunt, vnguium radices albae, dentium nigrae, pili insurgunt, & rigent, plantarum cutis aspera,*

Frontis eadem cum { *Thorace, Cute, Pectore* } *Pallescunt & ... colorem induunt, cum membrorum ...e.*

Haec omnia mortis iam iam imminent...s.

FINIS.

Sequuntur quaedam Fragmenta de Vrinis, ex Autographis Paracelsi collecta.

Schedula de Vrinis.

Sicuti, si viride, croceum, lazurium, nigrumque in aqua, commisceas, lazurium internoscere priuatim non potes: ita nec colores vrinae discernere p... s, nisi per extractionem. Eodem modo, si in aquam, vitro exceptam, ... iniiciatur: quis salem in aqua internoscit, nisi per ebullitionem. Ita, si dulce, amarum, & acidum permisceatur, quis alterutrum priuatim diiudicat? Quis venenum in sacchato internosci...? Praeterea etiam paroxysmi cal... di...ium permutant, vt non sit, quod esse debet. Idem ... etiam Ascendens, Item cruor, Item hepar, Renes, &c. licet etiam sana sint. Et si ... separatum argentum in aqua forti non quaeritur: ita nec morbi Tartarei videri possunt. In praecipitatione autem apparet, quid res sit. Separatio ergo & praecipitatio nosc...nda est illi, qui Vrinae inspiciendae peritus esse volet. Vrina videnda est, quoties opus est, non mane.

Vrina in fieri... quaratio.

Separatio & praecipitatio medico necessaria.

Aliud Fragmentum de Vrinis.

TRACTATVS SECVNDVS.

CAPVT I.

Scatea vrinae putrefactionis index.

ASscatea vero putrefactiones, quae a nutrimentis in membris generantur, ...mnes iudicantur. Iudicium hoc ex odore desumitur, qui multiplex est propter multipli-

tis litatem mineralium, quorum species variæ sunt. Ipsorum tamen genera summa tria sunt: sulphuris, salis & Mercurii fœtor. Tres has species Medicus ex odore probe internoscere debet. Colores enim id non indicant. Locus ex suis peculiaribus signis, quæ concurrunt, noscendus est, vt in partitione propria tradetur.

Minera tria genera.

Capvt II.

Si odor sulphur refert, aut eius partē aliquam, dicito, sulphur putrescere in membro illo, in quo iacet. Id ex hisce signis deprehende. Si vrina pallida est, ex stomacho profluit. Si rubra, ex hepate: si est alba, ex renibus, aut ex tribus regionibus. Similiter si odor salis percipitur, sal putrefit. Si fœtor Mercurium exprimit, putrescit Mercurius. Si fœtor permixtus expiret, a potiore fit iudicium.

Fœtor qui qua minerali referas.

Capvt III.

Talem ergo putrefactionem si cognoscas, eam indica. Si est in stomacho, dicito, debilem esse digestionem, adesse vomitum, nauseam comedendi, fœtorem oris, linguam squcosam, vertiginem, post somnum grauedinem capitis. Si est in hepate, dic esse principium pleuresis, Apostemata laterum, sitim vehementem, discolorationem faciei. Si est in renibus, dic esse consumtionem membrorum, spermatis resolutionem, loci vlcerationem, pinguedinis resolutionem & similia.

Capvt IV.

Vbi hoc simul notate si vrina sub rubra exeat, febris est in stomacho: si rubra obscure, est in epate: si laterina in renibus: sæpius etiam accidit, vna concurrere putrefactiones. Quæ si manifeste appareant, ratione esse partium iudica: aut si mucilaginem videas, immunditiam naturæ iudica.

Capvt V.

Præter tamen hæc omnia summe in vrina considerari fœtor seu odor debet. Is enim materiam morbi, quæ cuilibet sedulo cognoscenda est, indicat. Species enim mineralium vrinam exprimunt. Vrina enim Brodii est sulphur rubei sine sale & Mercurio. Sic vrina Absinthii a, est vrina Mercurialis Arsenici, sine ceteris putrescens. Quæ disces ex Philosophia de rebus naturalibus, ex matricibus quatuor. Huiusmodi fœtores interdum etiam permixti exeunt, ex quibus materia morbi cognosci potest. Præterea huc etiam requiritur Physionomia patientium, quæ signa, morbum & circumstantiam, ac alia indicat. Materia autem morbi ex vrina cognoscitur.

Fœtor in vrina imprimis notandus. Vrina Brodii quid notet. Vrina absinthii, &c.

TRACTATVS TERTIVS.

Capvt I.

Qvantum vero ex vrina de Oppilationibus nosci potest, scire fas est, eas ex Æqualitate vrinæ, seu vrina tremula iudicari posse. Oppilationes enim omnes ex hac cognoscuntur, velut & ipsarum locus, hoc modo.

Vrina oppilatorum inæqualis.

Capvt II.

In vrina æquali, hypostasis inferne & superne æqualis est, si Oppilatio in regionibus

ſtim ubi conſiſtit. Si vrina autem contentis careat, & perſpicua ſit, ſine hypoſtaſi, & ſignis ceteris, conſiſtit in Epate. Si vrina pellucida & rubra, craſſaque exeat, conſiſtit in Renibus. Hæc enim ſigna locum & morbum indicant.

Capvt III.

Peſtis pleureſis ex vrina cognoſci non poſſunt.

Sed vt amplius ſpecificemus materiam de oppilationibus, veluti peſtem, pleureſin, & alios acutos morbos, ſine fraude ex vrina cognoſci non poteſt, ſed morbi illi æſtimandi ſunt ex tempore, & luis graſſatione, pro indicatione ægroti.

Capvt IV.

Vrinæ quantitas quid notet.

Attendendum etiam eſt ad quantitatem. Ea ſi pauca eſt, morbus vehemens exiſtit. Si in mingēdo acuta eſt, mala iterum eſt. Si feruida, mala. Peſſima autem ſi vrina conſtans maneat.

FRAGMENTVM ALIVD.

Videntur enim præcedentibus his, non cohærere ſequentia.

HIc vero ſciendum eſt, vrinam Tartari via alia nulla cognoſci poſſe, niſi prædicta. Et hoc accurate conſiderandum eſt, ne errores committantur.

Capvt V.

Chronici morbi unde cognoſcantur.

Eodem modo etiam conſiderandum eſt, quod mortem, aut vitam, aut Chronicum morbum indicet. Quod enim morbum Chronicum indicat, id ſignum in vrina conſtans eſt. Is niſi tempore ſuo, 7. 9. aut 15. mutetur, Chronicus eſt, quod illo tempore materia multiplicetur.

Capvt VI.

Similiter ſi vrina bona ſit, ſed clara, diaphana, mortem iudica. Si ex nigro purpureſcat, idem verum eſt. Si ſimul fœteat, morbus eximi nunquam poteſt.

Capvt VII.

Si eſt poroſa, vitam pollicetur.

TRACTATVS DE VRINA EX tota ſubſtantia corrupta, velut cum exter no potu.

Capvt I.

DEinceps vero de vrinis etiam dicendum eſt, quæ ex nutrimentis ſunt, ſiue eæ ante, ſiue poſt ſeparationem excipiantur, cognoſcendarum illarum hæc ratio eſt.

Capvt II.

Nutrimentum omne, quod in morbum vergit, in abolitionem ſpiritus abit. Hinc vrinæ

vrinæ cognitio sequitur, quod scilicet ea sine spiritu sit, quē habere debebat, hoc est, quando corrumpitur. Probe autem intelligendum est, huiusmodi vrinas ex sola amissione sui spiritus oriri.

Capvt III.

Sciendum pariter est, quod etiam extranea, ex multitudine, plenitudine aut mutatione, aut repentina inuasione, transgressioneque modi morbos suos pariant. Vrina talis ex signis morbi cognoscitur, quæ in vrina cruoris conspiciuntur.

Capvt IV.

Similiter etiam, scitu opus est, de gustu vrinæ. Sic enim cognoscitur salis acuitas, calcinatio, dulcedo, mortuum, &c. Eodem modo cognoscitur etiam ætas, & sexus: velut & minerale, quod peccat. Peritus ergo esse debes salium, vt scias, quid acutum, acidum, Austerum, ponticumve sit, &c.

Desunt cetera, &c.

Sequitur Tabula.

De vrina permixta, &c.

De Pulsibus, de Motu naturæ.

Pulsus quatuor virtutes habet:	*Tartareas 1.*	*& facit*	*pulsum grossum.*
	Minerales 2.		*pulsum boratum.*
	Morbi 3.		*pulsum Tremoris.*
	Sanitatis 4.		*pulsum equalem.*

De Tartareo Pulsu.

Proprietates pulsus Tartari sunt tres.	*Globulosa*	*Pulsus globulosus, rotundus pulsus est. In parte vna lateris istius, in vicino istius lateris nihil.*
	Dura	*Pulsus sine tactu, est ex sanguine coagulato, qui impedit essentiam.*
	Grossa	*Pulsus grossus, pulsus rusticalis est.*
		Tardus, durus, grossus, insulsus & ineptus.

De Pulsu Minerali.

Pulsus Mineralis tres proprietates habet, videlicet
- *Subtilem, nobilem, fœmineum, tactum (ad) amussim.*
- *Constrictiuũ pulsum, ab aqua posse lædi, tamen ab ʒ periculo propter subtilitatem.*
- *Sulphuris, Mercurii, Salis, id est, acutus, subtilis cum dolore.*

De Pulsu morbi, in prædictas proprietates.

Duas iste dimensiones habet, scilicet
- *Tartareas: In tartareo cum sua proprietate, & est duplex, scilicet:* { *Morborum*, *Sanitatis* } *
- *Minerales: in mineralibus cum sua proprietate, & est duplex, scilicet* { *Morborum*, *Sanitatis* } * *

* *Et sunt ista:*
- *Morborum sunt ista: Pulsus durus, grossus, rusticus, cum subtili, nobili & virgineo tactu.*
- *Sanitatis sunt ista: Durus, grossus, cum tarditate se appropinquans.*

* * *Et sunt ista*
- *Morborum: contraria, dura, grossa, quia salia debent esse pura, subtilia.*
- *Sanitatis: Si pura sunt, & se appropinquant in ea.*

De Pulsu Sanitatis.

Pulsus sanitatis { *Æqualitatem seruat*, *Mediam duritiem & mollitiem* } *Hæc sunt signa pulsus sani.*

Extraneum est illud.

Hæc, { *Caliditas*, *Frigus.* } *Ex dominio sunt trium primarum, & ex proprietate earum iudica.*

PHI-

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI MODVS PHARMACANDI,

quo distribuitur & docetur, quid medico sit purgandum in humano corpore, & indicatur, quot modis erratum sit a multis, quorum purgationes, magis ad mortem quam vitam spectarunt.

TRACTATVS PRIMVS.

IMPRIMIS necessarium est, vt proponamus & declaremus vltimam materiam, in qua huius libelli cardo versatur. Decreui enim nunc de purgationibus opus conscribere, in quo præcipue spectãdum est, quod medicus expurgare debeat. Qui enim illud nõ intelligit, eius purgationes ad mortem potius, quam ad vitã tendunt. Cum itaq; de purgationibus prius tractandum sit, quã de vltima materia, & tot errores in purgando hactenus manifestissime cõmissi sint, non ad cõseruationem, sed interitũ: primum omnia ea necessario mihi enumerãda sunt, quę meo proposito repugnãt, quæ sunt maxima volumina a veteribus conscripta, in quibus variç purgationes proponuntur. Verum ipse rerum effectus aperte ostendit, & eos purgandi modos esse erroneos & fallaces, & neminem a tempore primi medici ad hanc vsq; horam intellexisse, quid ex corpore purgari, & quid nõ purgari debeat. Iste error quotidianus, meisq; certissimis doctrinis repugnans, cum longa cõsuetudine firmissime sit receptus, & certatim defendatur: conclusio huius libelli erit, Nihil esse purgãdum præter stercora. Ex quo sequitur, diuisionem medicinæ sumi ex stercoris diuisione. Quare quæ stercorum sit natura, quis ortus, & vbinã sint sita, in sequentibus tractationibus plene explicãdum est: quo satis & recte veterum scripta opinione tantum cõfirmata (quæ recentiores imperiti medici in publicis & priuatis scholis defendunt) funditus euertantur. Imprimis itaq; notandum, vltimã materiã esse stercus. Stercus est illud primum siue minera illa, in quo cibus & potus sunt. Similiter videtis nulla metalla esse munda, sed omnia iacere in corpore. Quæ si quis pura habere voluerit, separare cogitur metallũ ex excrementis, vt sint diuisa. Vnde excrementum est metallorum stercus, & metalla exsistunt ipsa essentia: artifex vero separans & præparans, est tanquam stomachus. Eodem modo in homine, omnia quæ comedimus & bibimus, oportet, vt separẽtur. Stomachus est magister, siue artifex Vulcanus, & stercus excrementum. Quicquid vero in naturam trãsit, id est, essentia, tanquã aurum vel argentum. Obseruandum ergo est, quid sit cibus, & quid stercus. Cibus porro & potus hic sunt

Purgationum periculum.

Medicorũ veterum reprehensio.

Nihil purgandum præter stercora.

Stercus est vltima materia.

Ingesta omnia separari debent.

Stomachus est vulcanus.

Stercus cibi & potus vnius generis.

vnum: hoc eſt, ex cibo non oriũtur alia ſtercora, & alia ex potu, ſed vnius generis eſt. Et quamuis ſtercus veſicæ ſit ſimile potui, & ſtercus inteſtinorum cibo: tamen illa ſtercora ita habent coniuncta, vt vrina non minus ſit cibi quàm potus, & ſtercus non minus ipſius potus atque cibi. Si et alterius plus ſit, quam alterius, non tamẽ ſtercoris diſtinctio in eo eſt, verum in ſola natura: hæc ſufficiant de principiõ.

Natura & artifices vt differant.

Iam neceſſario ſequitur huiuſmodi doctrina. Conſtat nos in terris oportere omnia mineralia purgare: ex quo facile intelligimus, inter ipſa eſſe aliqua, quæ nobis neceſſaria ſunt. Et vt ad illa externa ſeparanda cogimur: ita multo magis ab internis impellimur, vt ea habeamus & cõſeruemus. Quemadmodũ hæc duo ſeparatione differunt, videlicet aurum & argentum purgantur, & abſoluuntur manu artificis, operationes vero creſcentis ſegetis fiunt ſola natura: ita quoq; interior ſeparatio non indiget arte, ſolum requirit cõcoctionem. Non aliter atq; agricola, qui ſeminat, non cogitur ſcire nec curare, quomodo culmus creſcat, aut vbi ariſta naſcatur in culmo, ſed hæc natura curat: agricola tãtum curabit, vt ſeminet. Sic etiam ea, quæ noſtro in corpore requiruntur, quomodo ſingula ſint ordinata aut formanda, nobis haud opus eſt curare. Deinde ars ſeparandi mineralia, quoniam variis præceptis & experientiis cõſtat, & difficulter conſeruatur, multis etiam curis & dubitationibus diſtrahitur: talia in interiori ſeparatione omiſſa ſunt, ſolumq; præparatio ſiue concoctio tradita eſt, quemadmodum natura agri arationẽ requirit. Vbi vero iſtiuſmodi præparatio non fit, ſed non præparata materia in corpus ſumitur, ſeparatio fiet non aliter, atque ſi granum ſponte cadat in terram, quod raro fructum profert: hæc ſint dicta de noſtro propoſito.

Homo neceſſario edit & bibit.

Nos igitur (vt prædictum eſt) cum neceſſario requiramus cibum & potum, non aliter atque metallum exigit foſſorem atque purgatorem metallicum, aut metallicus Præparator indiget metallo: ſciendum eſt, quomodo natura redigat illa in ſtercus. Ex eo enim intelligetur id, quod in ſequentibus concludetur, & per quod veterum errores patefiunt, ac ſatis euertuntur. Quod in hunc fit modum.

Ingeſtorũ officina prima quæ.

Omne quod edimus & bibimus, habet ſaccum, in quem primo peruenit. Vbi vero in ſaccum peruenit, animaduertendum eſt, quomodo in eo tractetur. Ab ore vſque ad ſuperiorem inteſtinorum partem, ſiue pyloron, totum eſt quaſi artifex: hoc eſt, quicquid eſt inter hypochondria ſiue inferiores coſtas & ſupremam ſtomachi regionem, illud plenum eſt virtutis digeſtiuæ. Ex quibus conſequitur, alios cibos in ore habere odorẽ vltimæ materiæ, aliquando vero ex ſtomachi exhalare orificio, &c. Ergo non omnia in ſtomachum peruenerunt, ſed multa in ſuperioribus

perman-

per[illegible] vna est & vera. Quum ista mate[illegible] stomacho [illegible], [illegible] artifex natura incipiat sepa[illegible]. Hoc quoties facit, vt excrementa [illegible] separentur, primo putre[illegible] putrefactionem [illegible] separationis. Præparatis recte materiis ad separationem [illegible], adest alius artifex, qui est duplex, alter stercoris, alter el[illegible]. Nam alter accipit stercus, ac deducit illud in rectũ vsq; intestinũ, & perfecte illud præparat extra stomachum. Quia in stomacho nullum stercus [illegible]tur. Materia autem virtute separationis in eo oritur: quam accipit præparator stercoris, ac separat id, vt & aliis vtile sit. Non quod iterum ex intestinis ita discedat, vt in stomacho fit: quoniam sic nulli ꝓ-de[illegible]. Propterea natura præparat illud, vt aptum fiat expulsioni. Expulsionum vero præditum est multis arcanis, vt excellentes philosophi te-stantur, & magna experientia comprobat, quod natura idem stercus moueat ac præparet. Idcirco multum est aberratum in eo, quod senserit, stercus intestina ducere ac mouere, & ea de caussa inter excundum mutari. Aliud est nutrimentum intestinorum, aliud est ortus stercoris. Hæc sunt dicta de stomachi stercore, hoc est, quod fit in stomacho. Sunt & alia stercora passim in corpore ordinata, de quibus tale præceptum obserua. Artifex ille qui stercus præparat, ab altero se separat, qui stercus non gignit. Est enim duplex artifex, alter accipit ea, quæ sunt essentiæ, ac vna cum i[illegible] nondum præparatis ingreditur epar. Quæ vbi in epar peruenerint, tunc incipit diutio pro digestionum numero, quæ in corpore exsistunt [illegible]. Siquidem singula membra principalia suas habent digestiones proprias, & accipiunt ex epate sua, ac suum in stomachum ducunt. Itaque & alius stomachus est in corde, alius in splene, alius in renibus, alius in cerebro, alius in felle, alius in pulmone. Quid vero hi stomachi ex essentia attrahant, nos latet. Hoc scimus, quod cuiusq; membri nutrimẽtum latitet in pane, carne, & in aliis similiter. Quo vero modo, & quib. necnon qua ratione, membris corporis nutrimentum d[illegible], nos ignoramus: hoc tamen scimus, rem ita se habere, vt diximus.

Membra singula cum ad se trahant sua, sibiq; cõuenientia, ac ea præparent: noua incipit separatio, per nouam putrefactionem, ac nouæ materiæ a prioribus diuersæ nascuntur, quarum nos emunctoria non omnia cernimus, sed aliquot tantummodo. Nobis enim constat, epar [illegible] [illegible] sudorem, & cerebrum sua excremẽta per nares expellere, & [illegible] vesicam. Ceterum emunctoria cordis, splenis, & aliorum multo [illegible], nec nouimus. Et quemadmodum morbi [illegible] ex [illegible] ex stercoribus in intestinis, &c. ita animaduertite, m[illegible] bos nasci per emunctoria hæc occulta: quorũ morborum caussa [illegible]

Separatio quid sit a natura. Putrefactio est separationis. *Stercus non in stomacho oritur.* *In expulsionis multa arcana.* *Nutrimentum intestinorum & stercus differunt.* *Artifex corporis duplex.* *Membris omnibus sua inest digestio.* *Stomachi multiplices.* *Pane, carne & [illegible] nutrimenta omnium par[illegible].* *Emunctoria [illegible] quo[illegible].* *Emunctoriorum multorum morborum causa.*

gines medici hactenus ignorarunt, ac falſis eas [illegible] materiis ac cauſſis aſſcripſerunt. Præterea obſeruandū eſt nobis, eadem ratione, qua vnumquodq; mēbrum principale ſuū habet ſtomachū, & [illegible] excrementū, morbumq; ex ipſo excremēto: ſic ſingula ēt mēbra [illegible] principalia, vt glutē albū, liquorē, venas, carnes, medullā, oſſa, & alia ſimiliter ſua habere. Quoniam hæc ſingula æq; digerunt, ſeparant, & excrementa gignunt, habent itaq; ſua emunctoria, & excrementorū morbos. Vna n. eſt origo podagræ & colicæ: vna & eadē eſt cauſſa apoſtematis narium, & reſtrictionis vrinæ. His itaq; modis & cauſſis debent excrementorū morbi cōſiderari. Quare falſa Academiarū ſcripta, doctrinæ & inſtitutiones, nō ex [illegible] guli curis tractata, longe aliter ꝓponuntur, q̃ ipſa veritate cōprobari [illegible] ſunt, vt in libris de excrementitiis morbis manifeſte a nobis ad [illegible] enumeratur ac probatur. Adhæc quemadmodum explicatum eſt, [illegible] eſſe ſtomachos, variaq; ipſorū emunctoria: ita quoq; peculiaris digeſtio eſt oris, hoc eſt, digeſtio carnis capitis. Non quod omnia in ore digerantur. Quicquid n. in ore digeritur, non tranſit in ſtercus inteſtinorū, [illegible] ꝓprium excrementum eſt in regione capitis, ſic ſputum in ore eſt excrementū capitis ac generatur in digeſtione capitis, tanq̃ ſterc⁹ inteſtinorū in ſua regione: & vt ſputum variis modis mutatur, ſic quoq; excrementa ſunt diuerſa ꝓ natura loci nobiliori aut ignobiliori: & eadē ratione quoq; ſunt excremēta gratiora aut ingratiora. Sic proprii ſtomachi ſunt oculorum & auriū. Nam aures ſuos ſtomachos nō minus habēt, atq; reliqua mēbra: ſtercus ipſorū eſt excrementū flauum, q. protrudere ſolēt. Sic & oculi [illegible] habent ſtomachos, quorū excrementa ſunt lacrymæ, q̃ poſt [illegible] in oculis repiuntur, & alii fluxus oculorū. Morbos oculorū cognoſcere [illegible] cauſſis, ordine & progreſſione, quib. colicā inteſtinorum. Summa n. [illegible] gētia excrementorū morbi vbiq; ſunt cognoſcēdi. Quia hic latitat cauſſa, q me impulit ad ſcribendū, quo excremētorū morbi vere innoteſcant: quib. bene perceptis, ſciendū eſt, modū purgandi huc ſolum ſpectare [illegible] ad [illegible] ios morbos. Siquidē omnis purgatio in hoc inſtituta & ordinata eſt ab ipſa ēt natura, vt ſtercora tollat, & nihil aliud. Cum itaq; multa ſint [illegible] ſe genera ſtercorū, & ex tam variis digeſtionib. oriantur: cur medici [illegible] rs ſophiſticæ artis ſectatores dicunt, ipſa gigni ex quatuor duntaxat [illegible] ? Videnr, ſtercora eſſe ipſam melancholiā & cholera [illegible] ſiſſime [illegible] luoſe [illegible] res. Quia in generatione ſtercorū, [illegible] debet [illegible], q̃ v[illegible] gen[illegible]tion[illegible] & ſtercus ea[illegible] [illegible] non aliter naſcitur, atq; ea, q [illegible] ex cholera aut melancholia [illegible] [illegible] vel phlegmate [illegible] [illegible] conſenda humul [illegible] humor, vel ex ipſo: ita [illegible]

Podagra & colica & c. origo vna.

Academ. reprehenſ.

Digeſtio eſt multiplex.

Aurium, oculorum & c. qui ſtomachi, quæ excrementa eorum.

Purgatio nū quid ſua ſit.

Stercora non ſunt melancholia & cholera [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

tas stercoris [illegible] eadē est horum origo. Quam interim [illegible] nascatur [illegible], & stercus quasi excrementu[m] [illegible] eodem modo [illegible]itur, quo fraxinus. Quia iisdem virtutibus, eademq; forma, natura & proprietate stercus crescit, quib. fructus ex arbore [illegible]. Et fructus vt non diuiduntur in humores, ita nec stercus distribui debet in humores, veluti hacten⁹ factum est. Stercus flauum vocatis choleram vitellinam: viride, choleram prassinam: & aliis mirabilib. vocabulis illud colorastis. Ipsa vero stercoris generatio non est intellecta, nec obseruata. Non alia ratione stercus considerastis, ac si diceretis, pyrū flauū est cholera vitellina: viridia pruna syluestria sunt cholera prassina. Illa vt rationi nō sunt consentanea, ita nec vestra sententia & fundamentum de stercorib. Si respondereris, aliud est medicina, aliud Philosophia, & alia est origo pyri atq; pruni, sic etiā alia est origo stercoris: hoc ipsum Sophista loquitur, q. nec in Philosophia, nec Medicina fundamentū vel experientiam vllam habet. Sic variis modis inconstanter fundamēta sua ponunt, conāturq; domos suas exstruere sup arenā. Nihil n. amplius experientia ipsorum docet ipsos, sed credunt degeneri animo spiritibus vagantibus. Hæc sufficiant de cognitione materiæ, de qua hic concludam.

TRACTATVS SECVNDVS.

Singulæ res, quæ comedunt, stercus cum efficiant, idque variis, vt supra dictū est, modis: primo nobis necessario cognoscenda sunt stercora exteriora, vt per ea deinde interiora quoque commodius discamus. Philosophia docet, hominem esse minorem mundum, ac totum exteriorem in se continere, hoc est, partes atq; diuisiones eius in se habere. Si itaq; omnes partes maioris mundi insunt homini, diligenter perpēdendum est, quæ [illegible] in homine per exteriora discenda. Et quemadmodum exteriores partes sunt admodū variæ & multę, ita quoq; interiores. Quare fieri nequit, vt vno in libello eas omnes complectamur, eo quod nimis late pateant. Et sicut omnes experientiæ nunq̄ possunt mente concipi, ita quoq; fieri non potest, vt quisquā hominem interiorem perfecte cagnoscat. Quare turpiter errant isti, qui adeo ruditer & imperite hominem diuidere volunt in quatuor humores, eumq; ex his solis consistere. cum Medici scientia tam late extēdatur, q̄ vniuersus mundus patet: h.e. omnia, quæ extremo cœli ambitu continētur, ipse debet scire. Et, si non nouit, non est q glorietur se totam tenere medicinam, q Humoristæ me[...] [illegible]. Explicaui quidē antea aliquot digestionis, & earū [illegible] at non [illegible] cōplexi sumus, sed methodū generationis stercoris, quæ et in reliq. omnib. eodem modo notari debet. Nos n. omniū stercorū ort⁹ docemus per notiores, ex quib. obscuros & ignotos intelligimus: no alia

Stercus in omnibus alendis producitur.

Stercora exteriora des[...]minis docet.

Mundi partes omnes [...] in homine.

Homo male in quatuor humores diuiditur.

Medici qu[...] [...]da.

ratione, ac si [illegible] ostendat p notitia, quemodo illa [illegible] ra pducit [illegible], siue sint nota, siue ignota, [illegible] natura. Quæ propter multa cum sint stercorum [illegible] hoc amplissimo mundo sint dispersa, ac medicus ipsa [illegible] ligentia discere ac considerare: pauci viam [illegible] Primo, vt cognoscant omnes res, quæ stercus efficiunt, [illegible] res, quæ comedunt, stercus efficiunt, & [illegible] Quarum rerum summa experientia & [illegible] est, vt cognoscamus, quæ viuant, & q vitæ sint expertes: deinde viuentium [illegible] digestiones, & ex ipsis digestionibus cognoscere stercora, quæ ostendunt ac declarant originem, veramq; notitiam, & distinctiones humanorū stercorū. [illegible] uis morbi excrementales hic aperte non doceantur, tñ discas hic fundamentum, siue materiam istorum morborū, quos tanq̃ fructus in aliis libris docuimus. Nam alium librum requirit arboris descriptio, [illegible] dem fructum. Omnes igitur res, quæ sunt vitæ participes, vt di[illegible] oportet vt nutriantur. Sic n. homines se alunt: sic ea, quæ ex terra [illegible] & lapides ēt in aquis. Contra mortuum est omne illud, q nihil edit, [illegible] q in suo nutrimento non conseruatur. Cernitis aperte, hominem ali[illegible]tum sibi adferre, cogiq; illud quærere ac sequi. Sic quoq; omne, q [illegible] loco[illegible]; mouetur, suum præsepe, hoc est, cibum, necessario quærit & sequitur. Quæ a loco non mouentur, ipsis nutrimentum adfertur. [illegible] ad cibum deferre oportet. Quibus vero stomachus nutr[illegible] [illegible], eadem ipsum sequitur. Omne enim sentiens nutri[illegible] necessario quærit. Sensu autem carentia, iacent quiete in [illegible] coquina, vt videtis arbores crescentes ex propriis nutrimentis [illegible] penuariis, quibus adfertur nutrimentum aliaq; necessaria, per [illegible] nihil habentibus. Eodem modo lapides, in aquis iacentes [illegible] [illegible]mēto cōsistunt. Quæ pdicta, sicut & aliæ res omnes put [illegible] [illegible], ita quoq; sua habent stercora. Lapis sua expellit, [illegible] n[illegible] siue vinea, q muscus est ipsius stercus, licet a qua ipsum al[illegible] abluat, aliquando non. Iste muscus orit ex solo lapidis nutrimēto: [illegible] alimentū ingrediat medium lapidis, sed stomachus eius est extra [illegible] lapide, attrahitq; nutrimentū, q digerit in lapide [illegible] [illegible], q in nutrimento suo existentes accipiuntur, [illegible] & [illegible] [illegible] viuere. Reliqui v. qui non in [illegible] sunt nutrimēto, [illegible] [illegible] pditi sunt. Suntq[illegible] lapides [illegible] [illegible] tanquam momi ad hominem. V[illegible] [illegible] terr[illegible] [illegible]

Stercora sunt multa.

Omnia comedentia stercus producunt, & viuunt.

Viuentia omnia nutrimento egent. Quod nihil edit est mortuum.

Sentiens omne alimentū quærit.

Lapides quomodo nutriuntur.

Vinea stercus lapidum. Vinea vnde [illegible]

[illegible]

[illegible] ſtercora diuidantur, & qu[illegible] excrementa. Quæ [illegible]ne-[illegible] in ſe habet, ſimilique [illegible] hoc exemplum de di-[illegible] & extra ipſas. Lapides qui in aquis ia-[illegible], qui vero extra, etiam in ſuorum recre-[illegible]t. Hic errant Alchimiſtæ, & qui inueſtigant quintam eſſentiam, & magnum elixir ſtudent præparare, & quicunque magna [illegible] & arcana quærunt; in viuis a mortuis dignoſcendis, quod fun-damentum eſt, aberrant. Inſpicite magnetem, qui neceſſario alitur, nec [illegible] abſque nutrimento. Quemadmodum enim homo, ſi non [illegible] ipſum conſumit edendo, donec moriatur: ita & Ma-gnes [illegible], paulatim ſeipſum rodit edendo. Vbi autem nutri-mentum edendo aſſumſit, virtutem attrahendi quoque amiſiſſe aperte videtis. Sic in Adamante eſt maxima durities, quam amittit, ſi nutrimentum ipſi non [illegible], quod eſt aer ſiccus: humidus vero aer emollit ipſum, quæ emollitio ipſius, mortem infert. Sic omnes lapides nutriuntur, & omnes arbores, omniaque creſcentia. Efficiunt quoque ſua ſtercora, vt Carabe, q[uæ] iacens in aqua ita incluſa, vt nullus aer accedere nec diſcedere poſſit, p[illegible] aereum ſtercus coagulat aquam, vt fiant vermes. Eodem modo [illegible] ſaphyrus ſuum ſtercus protrudit aereum, quod & ſimili ratione cogno-ſcitur. In homine quoque aliud ſtercus fit, aliud eſt ipſa ſubſtantia: cuiuſ-modi cum aperte, tum occulte, nobis non modo ſcientibus, verum etiam ignorantib. ex homine deſcendunt, quæ nemo hactenus p[er] experientiam [illegible] dicit. Patet igitur, omnes res viuere alimento. Quaten[us] v. viuunt [illegible] eatenus ſunt medicinæ ſubiecta. Verũ ter quaterq; beatus medicus, q[ui] medi-cinam viuã nouit, eamq; comparat, ac certo tenet non eſſe mortuam [illegible] iam in rerum natura multæ medicinæ mortuæ, & adhuc moriuntur. [illegible] de cauſſa medicus iure poterit conqueri. Cœlum renouatur, [illegible] ſcentia ſeneſcunt, ac ſimul mors adeſt. Ceterum nouum c[illegible] rabit ea, quæ futuris proderunt. Tunc medicina ſuis arcanis [illegible] tens florebit. Quid autem ſingulæ res comedant, & quo nutri[illegible] n[illegible]mus, ſed illa ſunt in magnalibus Dei. Scimus quidem c[illegible] centena nutrimenti genera eſſe in corpore, quæ om[illegible] [illegible] quoque millia eſſe in maiori mundo, ſed quis [illegible] [illegible] Sunt illa magnalia naturæ abſcondita [illegible] gnalia, [illegible] naturæ. Experientia [illegible] [illegible] nutrire res, qu[illegible] loco non [illegible] M[illegible]

Alchimistarum error unde ortus.

Magnes aperte nutritur.

Adamantis durities [illegible] aere [illegible] nutrimento.

Adamas in [illegible] Carabe & [illegible] quod [illegible].

[illegible]

ſententia. Quiſquis autem eſt ille, qui huiuſmodi [illegible] Inuiſibilis eſt coquus eorum: maximeq; res [illegible] occultæ, pauciſſimæ vero ac minimæ in rebus, quæ ſub aſpectum cadunt. Vnde [illegible] fit iſtorum error, qui res occultas & latentes iudicant ex iis, quæ [illegible] tur: hoc eſt, habent ea, quæ cernuntur ac tanguntur, non a iudicant [illegible] manifeſte ſenſu, ſed occulte abſq; ſenſu. Vobis igitur conſiderandum [illegible], omnes res ſuo nutrimento conſeruari, nihilq; viuere [illegible] ſtercore. Ex hoc modo dignoſcendi ſtercora, debetis etiam humani ſtercoris naturam [illegible] nere. Vbicumq; hæc cognitio deeſt, ibi quoq; nullus adeſt modus [illegible] cendi medicinam: quia ex his originem ducit ſuam. Hæc ſunt [illegible] menta, ex quibus & principium ipſius, & totum fundamentum or[illegible]

Nutrimento ſuo omnia conſeruantur.

Ceterum quod vos appellatis choleram, vel melancholiam, quæ nulla nituntur fundamento philoſophiæ, ea veritati non conſentiunt: & quæcumque medicina ex iis originem ſumit, inconſtantior ac incertior eſt, quam pluma in latiſſimo campo, quæ continue vltro citroque agitatur ventis. Oportet igitur medicum eſſe peritum externorum excrementorum, quo medicina recte intelligatur, & abuſus in modo purgandi, quem veteres ſcriptores docuerunt & obſeruarunt, e medio tollatur. Non enim ratione humorum medicina diſtribuitur, verum natura ſtercorum. Quapropter nobis loquendum hic eſt de ſtercoribus, non humoribus. Quicquid enim loquimini de ſtercoribus ex ſuis digeſtionibns, hoc verum eſt, in eoq; recte facitis: & quiſquis ex digeſtionibus originem ducit loquendi, veritatem dicit, eamq; inuenit, ac probat. Ex humoribus autem ſi medicinã ſtatuitis, nunquam probabitis, nec vllis rationibus confirmabitis. Qua de cauſſa erratis in purgando, vt ipſimet veſtris factis probatis, dum purgationes veſtræ nihil proſunt. Omnis purgatio debet eſſe cura eius morbi, cuius tollendi gratia datur. Hoc ſi non fiat, erratis, ac oſtenditur artem veſtram eſſe falſam, etiam in purgando per clyſterem, & alia loca emunctoria quærenda tanquam cœci & luſci. Hæc vulgus ſi intelligeret, profecto abhorreret a veſtra medicina: quod veſter modus pharmacandi ſit prorſus abſq; omni fundamento, eoque vtamini tanto cum periculo hominum. Si enim perpenderetis originem ſtercoris, quot modis [illegible] tur, vos ipſi abhorreretis. Oportet profecto in huiuſmodi periculoſa medicina quemq; medicum intelligentia valere, & medicinam habere [illegible] exemplar propoſitum, eamque retinere, quaſi [illegible], vt perpendat ſedulo, quot genera laxatiuorum, & quam mirabiles ipſorum virtutes & operationes ſint. Vnde putatis [illegible], q ſæpe vos in magnam [illegible] dum [illegible] nem, euenire videlicet, quid [illegible] illud, quod expe[illegible] [illegible] de cauſſa ſit, quam ab admirandis digeſtionibus [illegible]

Humorũ doctrina falſa.

Purgatio[illegible] fit.

Medicorum reprehenſio.

[illegible]

[illegible] ſtercora per laxatiua & purgationes in vnam ſubſtantiã conſeruntur, & mirabili modo reijciuntur ex ſuis emunctorijs. Vos autẽ propterea, quod exeant per anum, æſtimatis vnum eſſe duntaxat, nec amplius quicquam ibi animaduertitis. Summa diligentia, omniq; mentis acumine conſiderandum eſt, animi noſtri captum excedere, quomodo ſtercus educatur, quod (vt dictum eſt) nos ſecundum naturam iudicamus. Quatuor humores, eorumq; diuiſiones facile intelliguntur, vt vos ipſi cernitis. Ceterum has res non faciles intellectu eſſe oportet: ſed neceſſe eſt ſcire veram progreſſionem & methodum, & non ſequi ea, quæ in progreſſione exſiſtunt. Ergo non licet his rebus imponere nomina ex humoribus, verum locis, quæ ipſis cauſſa nominum ſunt. Locus certe eſt digeſtio, & materia ſeparationis. Hæc omnia eo dicuntur, ne vos poſthac ſtercora quæratis in humoribus, nec ipſos humores vllis purgationibus cenſeamini purgare: quia iſtos humores nullus vnquam probatus medicus ſpectauit. Nec minori cura & diligentia animaduertere debetis hanc magnam erroris veſtri partem, videlicet, quod in quocunq; morbus poteſt ſtercora commutare, in eodem quoq; potentia habeat eadem priuandi colore: nec medicus hæc iudicabit duas eſſe diuerſas res, ſed vnã quæ ſit hoc modo. Si velis ex ſtercorib. iudicare, & eandem æſtimare eſſe ſigna & indicia morborũ, errabis vniuerſa tua practica. Quin primo obſerua, vtrũ morbus regat ſtercora. Hic itaq; ſi ſtercora gubernet, nullo modo expurges illa. Si v. ſtercora regãt morbũ, expurges ſtercora, & morbus recedet.

Stercus educi naturale eſt.

Humores nemo vidit.

[illegible] quid purgandum.

Quod ſi volueris morbum & ſtercora ſimul educere tua practica, corrũpis digeſtionẽ, nec cogitas, huiuſmodi errorẽ nequaquã eſſe morbi curam, ſed potius longã eius ꝓductionem. Hæc res experientiam requirit, & ſcientiã morborum, qui in digeſtionibus potentes ſunt, & quantæ ſint iſtæ potentiæ. Alij n. morbi in ſtomachis corporis, alij extra ſtomachos ſunt. Si ergo tales morbi alia ſtercora gignunt, cur ſtercora eſſent humores, quum non oriantur ex humoribus, nec ipſorum morbi ſint humorales? Ceterum veſtra ſophiſtica in his vos defendit, & vos ipſi veſtris humorib. peculiarẽ ꝓfeſſionem conſtituiſtis, ne philoſophi vos reprehenderẽt, & vt artifices naturæ ac naturales a vobis ſepararẽtur, & veſtrã [illegible] ſoli oſtentaretis, nec quiſpiã mortaliũ auderet vobis contradicere. Si ergo Sophiſticam, q̃ in humorib. conſiſtit, non excogitaſſetis, coacti eſſetis philoſophis reddere rationẽ, num aliquid in philoſophia nouiſſetis. Profecto nihil potuiſſetis reſpondere de ſtercorib. lapidum, lignorum, granorum & aliorum ſimilium, nec de nutrimentis eorũ: nec potuiſſetis reſpondere medicis naturalibus, qui ſuũ fundamentum iaciunt in experientia rerum externarum. Quum itaque animaduertiſtis, fundamentum,

Morbi ſunt [illegible] in ſtomacho [illegible]

[illegible] ob ſophiſticam.

Humores vnde [illegible].

vestræ medicinæ, Philosophiæ, Astronomiæ, & [illegible]
um nihil valere: finxistis quatuor humores, qui [illegible]
damentum habent, at solum vestris phantasticis [illegible]
vnde philosophi & veri naturalibus peri[illegible]tis, humores [illegible]
dicum, & ex humoribus medicinam [illegible]. Sic pro vestro [illegible]
fle[illegible]tis humores. Egregia sane fallacia est, facultatem p[illegible]
ac inuertere sophismatis, vt stulti se a sapientibus segregent, pe[illegible]
que ipsis sapientibus, se esse eos, qui recte [illegible]piant. Per hanc sophisticam
pacate vixistis, nec quisquam vobis contradixit, nec vllus mortalium no-
uit vestras præstigias. Quod si volueritis veros agere medicos, omnium
disciplinarum doctis cogimini conuersari, & eos doctrina superare, [illegible]
vos ab iis separare.

TRACTATVS TERTIVS.

Medicina purgans non est [illegible] lex.

Mundus omnis in homine considerandus.

NVnc de diuersitate sita in virtute digestina, quæ caussa est vari[illegible]
vltimæ materiæ dicamus. Virtus digestiua, quum non sit simplex, [illegible]
gnum est, medicinam purgandi quoque nõ debere simplicem esse. [illegible]
manifeste & copiose hic traditur, non ex humoribus, sed digestiu[illegible]
tutum cognitione, energias & vires medicinæ æstimandas esse. Qui[illegible]
quid vero præter hæc fit, non est medicinæ artis, sed externarum. Qui[illegible]
quid mundus continet, idipsum debet & in homine considerari, ac se[illegible]
rari a se inuicem, & quousque stercus cerebri se separet in subst[illegible]
timæ materiæ a stercoribus intestinorum. Admiranda est mut[illegible]
rabilis operatio: quum ambo reuera sint stercora, & multum di[illegible]
tia, ex ipsis quoque in medicina, diuersa debere accipi, vt in in[illegible]
um, ita & cerebro suum tribuatur. Hanc notitiam, maximam esse [illegible]
cinæ partem æstimo.

Medicina secundum quatuor [illegible] mundo [illegible].

Cuius caussa est hæc: Medicina vult iudicari pro corporis partibus
locis, & eorum proprietatibus. Quę autem euacuatio quatuor humorum
dicitur, nihil valet. Fundamentum minus est lubricum & leue, quod [illegible]
tum quatuor humores sint spectandi, & reliqua omnia negligenda. Na-
tura etiam quatuor istorum, ac ipsorum scriptores te[illegible]tantur, co[illegible]
bere locum in corpore: nec etiam anatomia rerum naturalium vllo mo-
do concedit, tales esse locos in corpore, in quibus [illegible] q[illegible]
mor[illegible]nantur: nec anatomia quoque morborum [illegible]
t[illegible]or [illegible] tres, & non plures. Hæ differentiæ & [illegible]
bus qui aliquid volunt in arte medica tractare, pe[illegible]ę esse d[illegible]
o[illegible]tur ex microcosmi natura, [illegible] homo [illegible] munda[illegible]
[illegible] maiori mundo per [illegible] debet [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ab eo differt, quo exteriora interioribus, & interiora exterioribus [illegible] similia: oportet [illegible] statim humores cedere ac euanescescere. Quia hominis anatomia, est anatomia totius sphæræ: & cœlum terraque dum intereunt, anatomia magna quoque perit. Eodem modo, si homo moritur, parua anatomia interit. Et quemadmodum in cœlo Sol ac Luna suum splendorem amittent, & stellæ cadent ex cœlo, ita etiam in homine, antequam morietur. Ac vicissim, vt homo perit, & in nihilum redigitur, ita quoque cœlum & terra finientur. Hæc quo melius intelligatis, notate hoc exemplũ de cœlo. Cur cœlum adeo mirabiliter est formatũ? quare tam admirandas habet operationes? Solum hominis caussa. Si ea duntaxat cœlum habet, quæ sunt hominis, necessario homo corpora & loca habebit, in quibus cœlum suas operationes perficit. Hæc quum sint necessaria, & oporteat hominem tot habere loca, quot cœlum operationes: hinc consequitur, hominem anatomiam suam ex cœlo consequi ac consistere: non hominem ex homine. Si enim homo seipsum explicare deberet, omnia quæ in ipso essent, cæca & tecta forent: & cæci existunt medici, qui nascuntur ex ipsius anatomia. Medicum ex Astronomia oportet anatomiam discere. Hæc enim vidit ea, quæ in homine non videntur, & nihilominus insunt. Negatur etiam a nonnullis, loca cœli inesse homini, quorum profecto valde multa cuti inclusa sunt. Sic medicus ab externis sui subiecti cognitionem petit: nec solum ex cœlo, verumetiam ex terra, quæ simul subiiciunt oculis hominis anatomiam, quę nullo modo potest ex homine disci. Si itaque sphæra mundi docet anatomiam, cur non discit medicus ipsam ex Astronomia? Caussa est, ꝙ nimis ipsi sit difficilis: Sophistas v. agere omnibus facile est, nec opus habent præceptoribus. Discunt n. per se imponendi artem: qua cognita, ꝑ mundi versutia callidissime ostentant se doctos ac peritos esse, vt factitant medici, qui totam medicinam rediguntad quatuor humores. Nouerũt ipsi, Friburgum, Viennam, atq; Erphordiam ex istiusmodi fatuis efficere Doctores. Vnde Medicina periit, ꝙ se a doctis separarint illi, non aliter atque canicida ab honestis hominibus. Medicus sane debet Philosophiam & Astronomiam cum ipse discere, tum alios quoq; docere. Hæc necessaria cum sint, quid ipsi nouerunt? Vere istis cœlum ac terra sunt ignota. Propter q̃ ignorantiam non est ipsis confidendum, vt stercus homini expurgent, sed eiectum vt efferant. Non imerito quatuor mirarentur rustici, tales homines esse Doctores & Magistros, qui nunquam tam longo tempore, vt plurimum libri quoq; testantur, ab Æsculapii & Hippocratis temporibus ad hanc vsq; horam nouerunt stercoris naturã. Quomodo ipse primam materiam cognoscet, qui vltimam ignorat? Vicissim quisquis pri-

Cœlum tam affabre propter hominem factum.

Hominis anatomia ex cœlo.

Anatomia hominis ex Astronomia discenda.

Sophistica facile discitur.

Medicum Philosop. & Astro. peritum esse debet.

Medici reprehensio.

mam non nouit, nec vltimæ cognitionem habere potest. At quidam tamen ex cœlo sunt conati in medicinam transferre. Nam Scorpionem, pisces & Arietem arbitrati sunt sufficere, quasi istis totú cœlum intelligerent. Illa vero signa non habent eius rei peculiaria mandata: sed cœlum in suis modis rebus diligentius est cognoscendum. Vos semper garritis, ac iactatis Calendaria vos sequi: quæ non a peritis, sed opinione doctis componuntur. Hæc omnia dicta sunt non alia de caussa, quam vt intelligatur, modum pharmacandi ab externis creaturis peti, ac vere solide quæ in cognitione earum valet, & non ex vestra anatomia imaginatione constitute. Quia ad cœli & terræ cognitionem, non habetis, nec nouistis quomodo insint homini, & quomodo se habeat concordia externorum & internorum, non estis digni, vt stercus tractetis, taceo sanitatem & vitam. Vos occupastis lupanar, ac in eo vos collocastis. Quia nihil tam impudenter dicitur, quod istic non audeant re perpetrare: Quæcumque enim libuerit, eorundem quoq; potestatem habent perficiendi sua licentia. Meum a. propositú vt exsequar, haud vos latebit, vt prędiximus, ex diuersitatibus exterioris globi vel sphæræ, diuersitates humani corporis illic discé[n]das. Et quicumq; nouit constitutioné cœli & terræ, idem quoq; nouit hominis. Qui v. omnes hominis partes nouit, ipse est medicus. Quantú v. ad stercorú in sua separatione scientiam attinet, vt quantú differant stercus cerebri & intestinorum, id huiusmodi tenent discrimen. Loca vltimam commutant materiam, non virtus digestiua. Loca vero singula pro sui natura sunt diuersis modis disposita & ordinata. Quum ergo loca sint caussæ commutationis vltimæ materiæ, & ipsa mouantur ita per externas impressiones, vt eodem modo sint in corpore humano externa atq; intrinseca: oportet iam declarare, qui ipsa in ordine in vltima materia præparanda agant. Ordo certe locorum nascitur ex forma hominis, prout nobilis aut ignobilis, clarus aut obscurus fuerit, eamq; ordo obseruat. Illud etiam naturale est in homine, quod vltimam tribuit materiam, videlicet eiusdem loci calor. Quotiescunq; n. exsistit virtus digestiua, toties quoque est calor, toties alius calor, toties & alia putrefactio. Nihilominus vnus est calor, & vna progressio, vnusque ordo putrefactionis.

Præterea sciendum est, cunctis reb. quas nos comedimus, inesse suma stercora, q̃ in nostra corpora ingrediuntur. Quod intelligendum est hac similitudine. Homo donec viuit, non putrescit: quam primum v. mortuus fuerit, putrescit. Omnis n. cibus, quem edimus, viuit, nec moritur, donec ... in humanum corpus peruenit incipit ... digeri ... tot calores habet, quot sunt genera digestionum, hoc est, quot genera stercorum. Separatio est sita in calore, tanquam in facultate digerendi,

Mundus externus docet de interno.

Medicus quando perfectus.

Loca caussa qua circa stercus.

Locorum in homine ordo unde nascatur.

Virtus digestiua sine calore non est.

Alimenta omnia stercus habent.

Pure... comeduntur ... viua.

Separatio a calore fit.

rendi [illegible] aliter ac ab [illegible] formatur vltima materia. Hinc intelligendum est, ordinem ac dispositionem esse magni Archei, quod isti calores fiat distributio per corpus pro liquorum natura, quo nobilitas personæ conseruetur in suo statu. Sic quoque iuxta naturam stercoris virtutem digestiuam ordinat, & stercorib. singulis, quæ adhuc insunt cibo, suas digestiones: h. e. cum eodem nutrimento mittit suo emunctorio. In cibis itaq; ist iusmodi sordes cum exsistant, vt satis retulimus: animaduertẽdum est, ordinem & constitutionem membrorum humani corporis ita esse dispositam, vt os puru ni conseruaretur a stercorib. Similiter quoq; oculi, & aures. Propterea stercus illud, in quo talis fœtor habetur, intestinis deputatum est, ne aliæ digestiones huiusmodi quicquam haberent, quale intestina, alioqui calore forent prædita, quam intestina. Quia calor intestinorum putrefacit omnia ac redigit in fœtidum stercus. Qua de caussa calor & materia æqualiter coniunguntur. Nam obseruandum est, vt mirabiliter calores diuisi sunt per suos gradus, ita & formæ hominum dissimiles exsistunt. In his etiam notandum. Omnia quæ edimus, originẽ ducunt ab externis. Oportet n. vt externa foueant ac nutriant interna. Sic epar nostrum vtitur epate terræ: cor nostrum corde terræ fouetur: terræ alit nostris corporis fel: & cerebrum terrenum corporis nostri cerebrum sustentat: Sic quoq; splen splenem, sanguis sanguinem, & renes terrei nostros renes alunt. Siquidem cœlũ & terra sunt vnus homo, nec plus nec minus in vtriuslibet ipsorum natura exsistit. Propterea quotiescunq; quis bolum cibi in manu habet, toties cœlũ & terram cõtinet in eo bolo, quia in ipso insunt omnes partes hominis, nec non omnia totius mundi siue globi sui corpora. Ergo corpus cœleste ac terrestre in manu est comedẽtis, ac ipse cœlũ edit & terrã, ac ea ratione corpus eius sumitur ex cœlo & terra: vnaq; res sunt cœlũ & terra in sua essentia, non autem in forma.

Archeus in corpore vnde quæ.

Natura in corpore humano; Prouidentia.

Calor fœtorem stercore consi liat.

Simile internum nutritur simili externo.

Cœlum & terra homo vnus sunt. In cibo vno bolo insunt omnes homines partes

Sic itaq; homo totũ comedit mundũ, & idem exsistit quod mundus, ac (vt supra dictum est) se inuicem edunt. Animaduertite in sumendo cibo, nos docuisse, primã operationẽ fieri in stomacho, postea in reliquis partibus corporis. Nolo hic latius explicare, quæ antea sunt tradita, sed discite quomodo operationes fiant, & vltimæ materiæ ducantur ac separentur. Primo, quum edimus, operatio fit in ore similis ei, quæ fit in stomacho Vnde sequitur, hominem per solam digestionem posse naturaliter sustentari. Quod sic intelligendũ est. Videtis in ore generari stercus intestino rum. Quia ita peculiaris ibi est operatio siue digestio, vt si quis cibũ contineat suas horas in ore, quemadmodum virtus digerendi nos docet, idem cibus digeratur a gingiuis, palato, gutture & vuula; quo concocto, nascitur stercus & putrefactio, quod stercus indicat, veram esse factam

Cœlum & terra vnum essentia.

Digestio vna quæ in homine.

Stercoris principiũ in ore.

nutrimenti separationem. Putrefactum quoq; illud, quod in ore [illegible], docet, nutrimentum esse ab eo separatum. Putrefactio propterea fit, quod calor non sit in ore tantus atq; in intestinis: nihilominus in ore est [illegible] stio facta, quæ separat nutrimentum a stercore eo modo, quo in stomacho: nec minus est nutrimentum perfectum, atq; illud, quod est in stomacho: trahitur quoq; ita occulte in hepar, vt nullus deglutiat, aut [illegible] at. Hæ sunt anatomiæ, de quibus scribere licet. In hepar vbi peruenit, [illegible] perfectum est, ac si prodiisset ex stomacho, & corpus eo sustentatur ac saturatur, ipsiq; sufficit. Vnde sciendum, quod comedendo conferre in stomachum est naturæ ordo, & ore retinere, est quoque naturæ ordo. Quicumq; edendo deferunt in stomachum, plus nutrimēti requirunt, quam qui in ore retinent. Quia stomachus tendit ad pinguedinem, os vero ad sanitatem, abstrahitq; a pinguedine. Qui in stomachum edendo tra[illegible]runt, seipsos multis subiiciunt morbis: qui vero tantum ore comedunt, nullis se morbis subiiciunt. Qui stomacho comedunt, requirunt necessario alimentum lautum & copiosum, quod stomachus sit eo gustu p[illegible]ditus, vt quicquid ipsi placet, hoc velit habere: quod si non suppeditetur illi, perturbatur, quia in lautitiis fundatus est. Qui autē ore tantum edunt, nihili saporem faciunt, sed ipsorum os digerit illud, quod stomach[illegible]quit. Maximum hic esse discrimen notate. Nam hoc modo vixerunt Eremitæ, & illi, quorum nullum stercus intestinorum repertum est. Summus ac maximus Eremita Ioannes Baptista comedit locustas & mel sylueſtre. Locustæ sunt teneri ac recentes fructus, qui adhuc [illegible] germinibus. Tales Ioannes Baptista decerpsit, ac in mel syluestre, quia apes syluestres in syluis agunt, intinxit, ac ipso eos illiniuit. Ex quo obseruandum est, quod teneræ ac recentes locustæ sint nutrimentum: quia ex ipsis fit nutrimentum. Differunt autem locustæ in hoc: Omnes locustæ recentes ac teneræ debent crudæ comedi: vbi autem tempore inueterascunt, coquo tradentur. Quicquid ergo coquitur, hoc ipsum trāsit in stomachum & os. Quicquid etiam non coquitur, in os & stomachum peruenit, hac tamen distinctione: Quæcunq; sunt tenera & recentia, non satisfaciunt stomachi cupiditati, non enim delectatur crudis, verum delicatis. Ioannes autem, non delicatis & lautis nutriebatur: propterea quod stomacho non tradidit alimentum suum, sed ori, per quod sui corporis membra conseruauit. Laridum, aliaq; pinguia non edit nec gaudia libidinesq; excitauit, nec admisit, sola oris saturatione contentus. Sic [illegible]cistis & melle syluestri fuit ipsi nutrimentum sufficiens. Eodem modo & alii Eremitæ se sustentarunt, quorum multos certissime constat [illegible]lum fuisse, & hac nostra memoria esse. Hi nihil comederunt, nec ster[illegible]

intesti-

Digestio oris ambo ciblior intestinorum. Cibi qua digestio fit.

Edere ore & edere stomacho sunt diuersa.

Stomachus lautus est.

Eremitæ ore tantum ederunt.

Ioan. Baptista &c.

Locusta quid.

Ioannes Baptista quib. cibis vsus sit.

intestinorum sunt reperta. Non enim nutrimentum stomacho tradiderunt, sed omnino naturaliter, & ut membra fouerunt naturaliter, inquibus & cum natura, non contra naturam, nec cœlitus, sed ex cœlo & terra sumitur. Siquidem homini mirum conseruatur, & piscibus. Quæcumque stomachus digerit, ea transeunt per ventrem: quod vero digeritur ore, sputo eiicitur. Ex quibus sequitur, generatio stercorum in ore quũ fiat, soliti sunt Eremitæ ora sua lauare ac purgare, vbi digestio in ore fuerat absoluta, ne intestinorum stercus per os fœteret. Istiusmodi vbi viderunt ipsorum discipuli ac eiusdem ordinis homines, quotiescũq; cibum sumserunt, os abluerunt, & hoc in statuta sua retulerunt. Ceterum huius sunt obliti, quod cibum dimiserint in stomachum, ac quæsiuerint stomachi lasciuiam, non membrorum necessarium nutrimentum, veluti ipsi, ex quorum professione & ordine dicunt ac iactitant se esse. Hæc res quomodo se habeat, quotidie licet videre. *Oris ablutio vnde introducta.*

TRACTATVS QVARTVS.

POstquam originẽ & loca stercoris recte tenueritis, considerandi sunt & eiusdem colores. Obseruate igitur colores ipsi nasci ex eadem materia, qua stercus. Quemadmodum enim in vno panis bolo tota exsistit hominis anatomia, ita quoq; in eodem sunt omnes colores singularum partium: & vt in eodem pane cerebrum aut cor inest inuisibili modo: ita etiam inuisibiliter insunt colores cerebri aut cordis. Nec aliter insunt sua natura colores, atque in grano quod seminatur, tota arbor. Nam in nutrimento sunt omnis generis nigrores, & candores, aliique colores, qui apparent in corporis informatione. Colores itaque non minus conseruantur nutrimentis, atque corpus, quod tingunt: sua etiam loca & proprietates accipiunt, non aliter, atque nutrimentum sua. Hæc de coloribus nutrimenti diximus. Est enim & alius color, qui non est nutrimenti, sed stercorum. Et hic duntaxat vnus est, qui differt ab altero, quod hic sit vnus, nutrimentum vero omnes in se continet. Ex hoc nutrimenti colore fel accipit suam viriditatem & flauitiem. Quia in eo sunt ambo colores cum omnibus suis gradibus. Vnde sequitur, quoties colores se separant, quæ separatio est origo icteritiæ, tunc se inuicem excedunt colores magis, quam natura requirit. Nemo enim hominum potest eloqui multitudines graduum, qui sunt in coloribus. Sic etiam in cerebro varii colores albi & cœrulei exsistunt: propterea multi & varii colores in morbis cerebri inueniuntur. In sanguine vero & carne rubeus & cœruleꝰ, qui apparent in vibicibus, dũ corpus percussum est. Omnes enim colores sunt in corpore, ac in lucem producuntur cædendo & percutiendo corpus. *Colores stercoris ex nutrimentis sunt.* *Color duplex.* *Gradus colorum sunt in effabiles.* *Colores omnes sunt in corpore.*

Quia in ipso ictu siue percussione non sunt colores, verum [illegible] sunt colores, quos ictus prouocat, vt appareant. Colores itaque [illegible] morbos, quos hoc loco non describo, sed solum indico, vt stercorũ colores melius intelligantur. Qua de caussa, cum tot colores perfe[illegible] in homine, quot in exteriore sphæra: sciendum est illud, quod prædi[illegible]mus de emunctoriis & virtutibus digestiuis in illis esse multos [illegible] sos colores, pro natura & varietate digestionis ac loci, quos colores stercus etiã extrinsece retinet. Notate hic, qui sint extrinseci colores. Quemadmodũ nihil erat ante cœlum & terram, & iam aliquid exsistit, ita quoque nihil fuerunt colores, antequam producti sunt. Fuit quidem aliquid antequam cœli & terra essent facta, sed nihil horum, quæ iam exsistunt. Aliquid quoque fuit, in quo colores sunt facti, nihil tamen fuit comparatione huius, quod iam est. Si ergo illud ipsum, quod nunc exsistit, [illegible]tur in nihil: permanet illud, quod antea fuit. Sic vbi colores euanescunt, manet illud, quod ante ipsos erat. Quod ita intelligetur. In cibo sunt omnes colores, ex quo & corpus suos accipit. Ex cibo igitur cum corpus colores accipiat, postquã certe accepit, permanet ille color, qui erat a[illegible] colores apparentes: vel iti hoc exemplum docet. Homo nihil ali[illegible], quam excrementum, ex quo etiam factus est: vbi autem corpus [illegible] nutrimentum, nihil remanet præter sordes, ex quibus cibus creuit: [illegible] na cum nutrimento discedunt quoque colores. Vt porro post separationem nutrimenti stercus remanet, ita quoque primus restat color: h.e. ille color remanet, in quo omnes reliqui colores confusi sunt: [illegible]dum absunt, res est mortua, ac vnus est color, qui tamen reuera non est color. Sunt ergo colores cognoscendi & iudicandi per colorem, q[illegible] ante omnes colores, pro natura cuiusque loci. Per hunc quoque h[illegible] morbi sunt cognoscendi. Vbicunque enim colores exsistunt ali[illegible] illi, qui reuera nihil sunt, morbos indicant. Vnumquodque enim st[illegible] debet carere colore. Propterea discrimen colorum est, quod al[illegible] essentia, alius in corpore mortuo. Sicut enim homo adhuc viuus [illegible] ab eodem mortuo, ita ẽt duo isti colores sunt inter se discernẽdi. Qua[illegible]pter & plura nunc obseruate de stercorum coloribus. Stercora quæ per anum expurgant, colores habent, in quib. nutrimenta eorundẽ loc[illegible] digeruntur: sic & epar eundẽ habet colorẽ. Quotquot ergo sunt reuera colores, tot sunt ẽt non reuera colores, h.e. qui non sunt colores, & [illegible]ominus corpus colorum. Multa & varia quia sunt colorũ corpora, [illegible] quæq; sunt non colorũ, vt pituita indicat colores cerebri, quæ prop[illegible] non habet. Colorẽ etenim accipit cerebrũ, & illud q non est color, [illegible] stercus, q non est nutrimentum. Sic vltimæ materiæ iterum [illegible]

Colores omnes corporis ex cibo induntur.

Homo totus est ex excrementis.

Colores qui iudicandi sunt.

Stercus colore carere debet.

p[illegible]

primæ [illegible] nihil quoque est [illegible] vltima materia. Medium vero ex-istit [illegible], h. e. illud, quod in primum est fusum. & ab vltimo sump[illegible]. Si [illegible] colores habuerit, quā vltima materia, hoc est, colores primæ materiæ, medico est [illegible] ad iudicandum. Nam colores ostendunt morbos corporis, non stercoris. Stercus enim nihil est, nec sanitatem, nec morbum efficit. [illegible] primo colorum habere cognitionē iuxta localem anatomiam, quo sciatis ex colorum origine locorum colores, & per eos materiam morborum. Sic n. cognoscendi sunt colores, & genera stercorum: non vt stercora curentur medicina, sed loca vnde ipsa prodeunt. Vos igitur falso choleram, melancholiam, & reliqua huiusmodi examinatis & iudicatis, quæ istiusmodi loca iuxta morborum originem nullo modo apprehendunt, nec iudicare possunt. Cum itaq; nihil sit in corpore, quod cholera aut melancholia appellatur, nec in virtutibus digestiuis, nec in physico corpore: ergo obseruandum est, qui communiter colores in stercore concurrant: quod ea ratione fit, vt vnumquodq; membrum attrahat id, quod sibi conuenit. Quod si hic aliqua perturbatio cōtingat, & nutrimentum se a suo loco separet in suum emunctorium: tunc est nutrimentum, non autem stercus. Nam immatura nutrimenta erumpūt, quæ non sunt stercus. Quare non est rationi consentaneum, vt purges. Quod si etiā eueniat, vt in eo stercus nullius odoris, sed tamen cum suis coloribus reperiatur: obseruabitis aliquot nutrimēta digeri, & stercus ipsius loci mittere: alia vero cum ipso misceri, ac stercus adulterinum efficere. Quę sunt diligenter notanda, ac inde discendum, quod per anum multæ virtutes digestiuæ se exonerent ac purgent. Similiter etiam multæ virtutes digestiuæ vrina se purgant. Nam singulæ virtutes digestiuæ sua habent emunctoria ex sua regione. Vnde stercora varijs possunt modis apparere, dū nutrimēta nondū digesta concurrunt. Ad hæc obseruandum est, tempora ad cœlū tales efficere colores, quoties impressio non cōuenit in ijs cum microcosmi corpore, quod tñ cogitur eam ferre. Ex quib: consequitur, dum cœlū virtutem digestiuā interrumpit, et eius virtutis operationem impediri, ac postea fieri confluxum colorum pro natura & efficacia cuiusq impressionis. Hęc dū fiunt, in eisdem locis patefiunt colores nutrimentorum, & morborum, qui sunt in ipsis virtutibus digestionis. Hinc facile colligitur, modum pharmacandi non intelligendū esse [illegible] do situm: sed virtutem digestiuam esse restituendam, vt sterc[illegible] [illegible]. Hoc donec non fit, semper magis ac magis augetur morbus, non [illegible] putrescat, quā profert muscum, sitū, aliasq; sordes, quæ in ipsa crescunt. Hæc omnia vobis aliquoties repetūtur, ne prorsus in stercoribus [illegible], h. est, ne vitā vestram in istis transigatis, sed potius discatis ea, quibus ad meliora possitis progredi. Post hæc notandum est.

Colores morbos, corporis notant.

Humorū figmentū taxat.

Cholera, melancholia, &c. nihil sunt.

Anus & vesica emissaria conuenientissima.

Putredo [illegible] & causa.

Quemadmodum diximus de variorum colorum origine & separatione, quomodo etiam ex bonis & viuis rebus tam multi & diuersi colores [illegible]antur, in ipsis rebus latitantes ex quibus postea stercus [illegible] colores a [illegible]piscitur, iuxta quos iudicium sumitur: ita quoque obseruandi sunt c[illegible]res mortui, hoc est, colores, qui nascuntur ex putredine; quo discrimen verum sciatis, ne istos æstimetis viuos esse. Sicut enim putrefactum quiddam ex homine mortuo fit, sic etiam colores eiusmodi oriuntur. Fatum non est homo, sed signum ipsius: similiter hi colores, non sunt colores ipsi, ex quibus originem sumunt, verum ipsos indicant. Ac vt fatum [illegible] veri & certi demõstrat, sic hi colores nihil veri nec certi ostendunt. Quapropter non est ferendum iudicium, nec tractandum quicquam, iu[illegible]a istos colores: quia non oriuntur ex natura, quæ ægritudines efficit, [illegible] alia producuntur generatione: quare veterem generationem non [illegible]cant. In eo enim distinguũtur ac separantur, quod hi colores in putrefactione originem suam accipiant, quæ putrefactio separata est a viui[illegible] aliter atque vmbra a corpore, quæ ipsi quidem nonnihil adhæret, [illegible]men reuera nihil exsistit. Putrefactio autem fit, quum stercus separatur per suæ digestionis emunctorium, fitque quadam morbi energia, [illegible] eadem digestione hæret separatus, qui idem morbus stercus efficit [illegible]dum, quia non est, vt conueniebat. Integrum & sanum exire decebat, [illegible] enim non putreficeret. Omnis enim res, quæ putrescit, ex morbo, qui in ipsa latitauit, dum sana esset, putrefit. Sic videtis carnes putrescere a[illegible]dere, non aliam ob caussam, quam quod vna caro ægrotet, quæ licet sana æstimetur, nihilominus tamen morborum principia in ea exsistunt, quæ sunt caussæ putredinis in morte apparentes, hoc est, per putrefa[illegible] se ostendentes. Nam omne, quod non putrescit, nunquam etiam viu[illegible] morbo laborauit, nec morbo subiectum est, vt gemmæ, balsamus, & [illegible]rum liquores. Homine vero, cum in aliqua corporis parte ęgritudo contingit, & in eadem nascitur stercus, continuo putrescit: siquidem ex imbecilla digestione oritur. Si autem digestio fuerit integra & salua, non putrescit stercus in corpore. Ad ea vero, quæ extra corpus sunt, non spectat meum argumentum. Caussæ putrefactionis sunt varię, quas non [illegible] est hic describere. Mihi enim est propositum, stercora describere, [illegible] modus pharmacandi requirit: deinde etiam vt describam virtutes [illegible]st[illegible]. Ceterum error postquam talis accidit, vt ex stercorum c[illegible], non considerata eorum origine, iudicia sint constituta: [illegible] sent introductæ. Nullus enim color prodiens ex putrefactione, ver[illegible]quam significat, nisi ex suo loco veniat. Propterea stercus retinet [illegible]us & regionis colorem, vt stercus cerebri retinet suum candorem [illegible]

Fatum est signum hominis.

Putrefactio quorũ colorum caussa.

Res vnde putrescat.

Colores ex putrefactione [illegible]

ruleum colorem Si autem loci stercus putrescit, tunc etiam ipse locus coloribus putrefit, &c. In felle est viriditas & flauities: quicquid ex eo putrescit, hoc adhæret quoq; coloribus: quod de omnibus partibus eodē modo intelligendum est. Hic tamen mutatio huiusmodi cōtingit: quoties cunq; morbus incidit in putrefactionem, toties mutantur colores. Stercora, quæ deberēt tincta esse rubore, fiunt nigra & phœnicea, q̄ falso appellantur melancholia. Ex sanguine isti colores oriuntur: quomodo igitur melancholia erunt? Itaq; iudicium de his coloribus est fallax. Eodem modo, cum res putrefacta deberet esse candida & cœrulea, efficacia istius morbi mutatur in leucophæam, quam iudicant esse phlegma, & nemo hominum nouit, quid phlegma sit. Sicquoq; & reliqui colores mutantur in putrefactionibus. Qua de caussa non est statim iudicandum de coloribus, quod hæc iudicia sint omnia falsa. Siquidem colores adeo commutantur in diuersas essentias, vt nemo veram ipsorum originis matrem agnoscere queat. At vt coloribus imposturæ fiunt, ita quoque ipsa substantia. Tam enim variis modis morbi efficiunt putrefactiones, vt nemo dicere possit, hoc est cholera vitellina, & sic erit eius cura. Virtus n. digestiua aliter ac aliter afficitur ad substantiam commutandam. Vnde sequitur, curam non debere sumi ex cholera vitellina, sed ex digestionis signis. Non refert etiam, cuius sit coloris stercus. Summa igitur curæ habetur ex iudiciis digestionis, non stercorum. Et substantia, colorq; nihil aliud declarant, quam quod morbi sint in regione digestionis, quid vero sint morbi, non significatur. Hæc vt concludamus, obseruandum est, has omnes scientias & notitias debere accipi, earumq; originem sumi ex virtutib. digestionis externis, quas ambæ sphæræ docent. In his donec Medicus non fuerit bene instructus, nihil poterit quicquam recte constituere in iis rebus, quæ spectant ad corpus. Ex corporis enim signis & notis nullus fit medicus. Quia microcosmica natura in ipso microcosmo non potest disci, nec deprehendi, quæ externo in mundo cognoscitur tactu & aspectu. Omnis enim medicus semper animo voluet, illud esse recte cognoscendum, ex quo homo natus est: & idipsum qualecunq; esse didicerit, tale quoq; cognoscet esse, quod ex ipso natum est. Homo natus est ex mundo, non ex vna aliqua parte, sed ex omnibus simul, & in omnibus perfectus creuit, sicut & illud perfectum est, ex quo suam habet originē. Inspicite quomodo infans nascatur solum ex patre & matre, & est solum limbus. Quia ipsemet est limbus, ex quo illud crescit, q. ipse infans exsistit. Quemadmodum limbus iacet in matrice, qui dūtaxat est tanq̄ lutū, ex quo fiunt omnia, quibus parentes constabant: ita quoq; hominis parentes sunt cœlum & terra: propterea etiam natus est ac creuit in ipso-

Leucophæa, &c. Phlegma quid sit, nemo nouit.

Astronomia imperitia Medico damnosa.

Homo ex mundi omnibus partibus factus.

Ex limbo matricis infans nascitur.

rum natura & partibus, excepta imagine Dei. Sic nulla fit hic separatio, nisi imaginis Dei: natura permanet inseparabilis cum patre & matre. Cum ergo parẽtes hominis sint cœlum & terra, ex quibus postremo creatus est: discatis ex parentibus infantem, & anatomiam exercere in parentibus: eos dissecate, non pueros. Vbi cœlum & terram cognoueritis, habebitis totius naturæ humanæ plenam scientiam. Vnde non immerito dicere possum, ipsos omnes errare ac falli, qui suum iaciunt fundamẽtum discẽdi in puero, ac non potius in eo, vnde ipse nascitur. Non hic loquor de iis pueris, quorum parentes primi pueri exsistunt, sed de patre & matre Adami & Euæ. Nec offendat impediatque vos imago. Sic enim Deo visum fuit, vt homo in tali imagine nasceretur. Itaque ex imagine non fit medicus, verum ex eo cursu & fluxu, qui inest imagini, hoc est, vniuersum cœlum, & vniuersa terra: Ex illis nascitur medicus, ac nutritur.

Imago hominum talis ex singulari Dei consilio.

Finis libri primi, Libri sequentes nondum habentur.

SEQVITVR

LIBER ALIVS DE MODO PHARMACANDI IMPERFECTVS, IN

quo doctrinæ vtiles multæ traduntur, quæ alibi prolixius explicantur.

DE MODO PHARMACANDI.

Præfatio.

Purgandi ratio veterum erronea.

CUm purgationes hactenus quidẽ multis cum profuerint, tum obfuerint: ideo de ipsis tractatum hunc condere placitum est. Nec enim parum interest, dubium istum purgationum euentum secundum caussas suas probe considerari, [illegible] qui non potest non ex malo fundamento emergere, aut dubiam & ambiguam doctrinam arguere Hoc enim ni ita haberet, [illegible]rum certe nemo, nisi quod oportet, purgaret. Vbi vero purgatione non opus esset: ibi iidem ab illa abstinerent. Itaque institutum mei est, incertam Medicorum doctrinam h[illegible]c ventilare, & docere, quod purgandi nulla certa methodo vsi sint. sed in meris ambiguitatibus temere obhæserint. Nec enim hoc Medicum [illegible], [illegible] euentu purgationes de[illegible]rnere, aut cæcæ fortunæ operationem committere. S[illegible] hoc incertæ artis euidens testimonium [illegible]. Opera ergo danda sedulo esse [illegible]tur, vt [illegible]ra veteri [illegible] plenior & certior [illegible]. Veteres enim M[illegible] non [illegible] [illegible] nobonestatis ac p[illegible] studio, quod facere tamen debebant [illegible]

Veterum Med. reprehensio

randæ experientiæ incubuerunt. Adeoque dolenda hæc ipsorum est temeritas, quod medicamenta exhibentes, rationem ac modum ipsorum tenent multo minus, quam rustici modum nouerunt seminationis. Nam si medicus in bonum euentum sperat, improbe agit. Si auctoritates scriptorum citat, nugas profert. Si dicit, quisnam per integram cutem perspicit? Tum stultitiam suam prodit. Si sese morbum nosse quidem, sed remedia deesse caussatur: aut si naturam adeo malignam esse clamat, vt ei resisti non possit: tum certe hisce prodit, quod nullo pacto Medicus sit. Itaque cum in Sciendo, non in Opinando veritatis fundamentum omne positum sit. Scientia & experientia Medico omnino necessaria est, nimirum purgationem esse Curam & non præparationem. Alia enim est præparatio, alia purgatio, alia digestio, aliud purgatiuum. Purgationis autem nomen inditum est ab eo, quod nihil purgetur aliud, quam quod maculatum & pollutum est. Huc etiam respicit omne doctrina mea fundamentum, nimirum quid poliuere, & quid purgare sit, non secundum opinionem. Nec enim in opinando, sed sciendo Medici versatur industria. Medicina enim cum a Deo creata sit, certe defectu careat necesse est. Nam si textoriam & figularem artem in sua experientia certam creauit Deus: multo certe magis de Medicina, quæ longe maioris momenti est, idem omnino verum erit. Cur vero Medici experientiam negligerent, fecere Sophistæ, quibus tota Medicina scatet, qui Medicinam tractant non aliter, quam lanius suem. Ex caussis itaque minime leuibus tibi, N. N. hunc tractatum dedico, & compono. Iustitiam siquidem amas, & veritatem impendio colis. Verum ergo vero, & iusta iusto coniungere, cum mihi tum reliquis Medicis, ac imprimis tibi admodum laudabile est, Vale.

Scire non opinari medici est.

Purgatio est cura, non præparatio.

Purgare quid.

Medicina perfecta a Deo est creata.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS I.

CVm omne edens, stercus producat: de hac re prolixius mihi disserendum est. Noscenda vero est natura & diuisio stercoris in reb. insensibilibus ad sensibiles. Primo autem sciendum est, quid sit maculatum seu pollutum. Est vero pollutum id, quod non naturæ est, sed extra ipsam. Sed quomodo pullutum aut sordidum ingreditur? Videtis, qui lutum seu stercora in plateis reperta, ac ab imbre & terra producta, &c. in hypocausta inferantur. Similes etiam in corpore sunt operationes, similes generationes pluuiæ, &c.

Maculatum esse, quid?

Porro autem creaturæ vniuersæ edunt bibuntque, nec quicquam rerum est vel sensibilium vel insensibilium, quod non edat. Quod vero edit: idem etiam cacat, & stercus gignit, cuiuscunque ordinis sit.

Creatura vniuersa edunt.

Lapides edunt. Lapides edunt & bibunt: quod si non facerent, ipsorum corpus non maneret. Adamas edit obscure. Magnes autem manifeste. Quid enim Magnes esu suo aliud nobis testatur, quam manifestam virtutem trahendi & edendi? Eodem modo lapides & gemmæ omnes edunt, nec sine cibo quicquam sustentatur. *Adamas & Magnes ut edant.*

Iam si Medicus sciat, vnicuilibet suum cibum porrigere, non secus ac sibimetipsi: medicinam certe admodum dotatam faciet, adeo vt illa quasi pinguescat & valentior fiat, instar pinguis Epicuri, quem cibus potusque continenter exhilarauit, & ad munia obeunda alacrem fecit. *Epicurus.*

Ceterum pecoribus pro cibo gramen datum est: gramini vero pro cibo est terra & pluuia. Sicut ergo mirum videri posset gramini, si sciret, se vaccæ cibum, & insuper lac ac caseum futurum: ita mirum vicissim videretur pecoribus, si sciant, se cibum fore hominum: & tamen vos interim omnes valde miramini in hoc, quod lapides edant ac bibant: cum tamen hi non minus, ac homo, atque pecora, & gramina sine cibo sustentari nequeant. Cum enim omnia viuant: omnia etiam cibo potuque indigebunt. *Gramen cibus pecorum: graminis cibus imber.* *Lapides cur alantur.*

Quid autem ex ordinatione creatoris vnumquoduis pro cibo eligat, id vnum ex magnalibus Dei est. Quid pascit nempe lapides? Chaos minerale, Quid gramen alit? Liquor mineralis. Quid hominem? Caro vegetatiua. Quis coquit omnia? Deus. Postea præparat illa homo. Homo præparationi subiectus est, & non est. Gramen autem & lapis necessario in liquore suo iacet, nec culinam suam vnquam egredi potest. Id a. homo potest: quem ad vsum manus pedesque accepit: quibus carent cetera, ob quem defectum his etiã cibus vltro offertur aut apponitur. Sicut n. præsepe sequi coguntur pecora: ita econtra præsepe, in quo materialis cibus conditur, res insensiles sectari cogitur. Sicut ergo esurientes venulæ corporis attrahunt ex ore, stomacho & epate, quicquid alimẽti adest: aut sicut porcellus ex matre sua sugit: ita suum nutrimentum etiam lapides attrahunt, vtpote in quo proxime ipsi iacent. *Quis cibi cuiusque creatura.* *Sensibiles creaturæ, cibũ insequuntur, insensibiles contra.*

Hæc dum fiunt, stercus certe vbiuis est, vbi cibus congeritur. Venulæ autem attrahunt, quod bonum est: & stercus eædem relinquunt. Quod cum inutile sit, a loco foras exigitur. Locus enim in rebus omnibus cum sensibilibus tum insensibilibus, virtutem separatiuam in se continet, a qua stercus expellitur. *Vbi cibus, ibi stercus.* *Virtus separatiua omni in loco in est.*

Sed ad pleniorem cognitionẽ quæstionis huius, quid stercus sit, vlterius quæritur, an vinea res crescens sit, aut stercus? Respondetur: esse stercus rei crescentis. Sic quæri et possit, an mucus super lapidibus inueniatur, mucus sit, *Vinea est stercus rei crescentis.*

fit ab aqua, sed a lapidibus. Nam est lapidum stercus. Si ab aqua esset: conterretur etiam aliis eodem loco, non minus ac ipsis lapidibus. Hic enim eius digerentium non datur. Lapides ergo in sua culina iacent, & penore, ex cuius copia edunt, crescuntque instar hominis augescentis & pinguescentis. Excrementum vero ab alimento relictum foras extra lapidem exigitur, & impuri nihil in ipso remanet. *Lapides alimenta habent suum.*

Idem eodem modo etiam in aliis verum est, quod similiter vniuersa edant, bibantque, & cacent seu egerant. Iam ergo porro tractatum secundum ordiemur, cuius gratia primum condidimus, nempe vt dicamus de stercore hominis in specie, & cetera omittamus. Hæc enim nec ad Medicinam, nec ad institutum nostrum primo pertinent. Quanquam hæc etiam omnia, quæ ad naturæ secreta expendenda faciunt, a Medico probe cognoscéda sint: sicut de Philosophia ista speciatim traduntur. Hic autem de stercore, hoc est, de purgandi modo ideo tracto, vt stercoris originem & caussas sedulo expendatis. In hac enim cognitione momenti positum multum est ad destruendas veterum opiniones, & ad stabilienda certius illa, quæ deinceps tradentur.

TRACTATVS II.

CVm ergo de stercore tradendum mihi sit, vbi ipsius loca vigeant: ante omnia scire fas est, Quid stercus sit? Stercus autem est id, quod a nutrimento corporis relinquitur & expellitur: hoc est, stercus est id, quod cum cibo & potu permixtum, alimentum fieri nequit. Horum quot genera sint, iam sciendum est. Vnum est in ore; alterum in stomacho: tertium in lotio. quartum in sudore &c. *Stercus quid.* *Stercoris genera quot.*

Quæ cum omnia sint stercora; sciendum consequenter est, quot tot in corpore separationes sint, quotuplicia exsistunt stercora. Prima est in ore: possibile siquidem est, cibum, qui in ore continetur, digeri in ipso non minus ac in stomacho. Hac enim ratione Eremitæ multi vitam suam sustentarunt, nihil quidem deglutientes, & tamen modo naturali vitam suam protrahentes. Masticatio enim, & tempus digerendo in ore cibo datum, cibum in alimentum permutant, nec minus a masticatione attrahitur, quam ex stomachi bolis, ac reliquis. Hoc modo quod in ore reliquum manet, stercus naturale euadit, ac dentibus annectitur &c. Ex quo sequitur regimem peculiare vitæ diuturnæ. Ita quicquid in ore digeritur ad homines sanos reddit & longæuos. Talis enim vita in eremo fuit. Nota regionem oris, item linguæ, & abstinentiam. *Digestiones quot sunt. Eremita sola oris masticatione vixerunt.* *1. Stercus oris.*

De hoc autem oris stercore hic nihil tractatur, vt quod ablui soleat. Ex ore cibatur cerebrum.

nutrimenti separationem. Putrefactum quoq; illud, quod in ore manet, docet, nutrimentum esse ab eo separatum. Putrefactio propterea fit, quia calor non sit in ore tantus atq; in intestinis. nihilominus in ore est digestio facta, quæ separat nutrimentum a stercore eo modo, quo in stomacho: nec minus est nutrimentum perfectum, atq; illud, quod est in stomacho: trahitur quoq; ita occulte in hepar, vt nullus deglutiat, aut sentiat. Hæ sunt anatomię, de quibus scribere libet. In epar vbi peruenit, æque perfectum est, ac si prodiisset ex stomacho, & corpus eo sustentatur ac saturatur, ipsiq; sufficit. Vnde sciendum, quod comedendo conferre in stomachum est naturæ ordo, & ore retinere, est quoq; ne naturæ ordo. Qui cumq; edendo deferunt in stomachum, plus nutrimēti requirunt, quam qui in ore retinent. Quia stomachus tendit ad pinguedinem, os vero ad satietatem, abstrahitq; a pinguedine. Qui in stomachum edendo transferunt, seipsos multis subiiciunt morbis: qui vero tantum ore comedunt, nullis se morbis subiiciunt. Qui stomacho comedunt, requirunt necessario alimentum lautum & copiosum, quod stomachus sit eo gustu præditus, vt quicquid ipsi placet, hoc velit habere: quod si non suppeditetur illi, perturbatur, quia in lautitiis fundatus est. Qui autē ore tantum edunt, nihili saporem faciunt, sed ipsorum os digerit illud, quod stomachus nequit. Maximum hic esse discrimen notate. Nam hoc modo vixerunt Eremitæ, & illi, quorum nullum stercus intestinorum repertum est. Summus ac maximus Eremita Ioannes Baptista comedit locustas & mel syluestre. Locustæ sunt teneri ac recentes fructus, qui adhuc sunt in suis germinibus. Tales Ioannes Baptista decerpsit, ac in mel syluestre, quod apes syluestres in syluis agunt, intinxit, ac ipso eos illiniuit. Ex quo intelligendum est, quod teneræ ac recentes locustæ sint nutrimentum, quod ex ipsis fit nutrimentum. Differunt autem locustæ in hoc: Omnes locustæ recentes ac teneræ debent crudæ comedi: vbi autem tempore maturescunt, coquo tradentur. Quicquid ergo coquitur, hoc ipsum trāsit in stomachum & os. Quicquid etiam non coquitur, in os & stomachum peruenit, hac tamen distinctione: Quæcunq; sunt tenera & recentia, non satisfaciunt stomachi cupiditati, non enim delectatur crudis, verum delicatis. Ioannes autem, non delicatis & lautis nutriebatur: propterea quoque stomacho non tradidit alimentum suum, sed ori, per quod sui corporis membra conseruauit. Laridum, aliaq; pinguia non edit. nec gaudia pinguedinesq; excitauit, nec admisit, sola oris saturatione contentus. Sic in locustis & melle syluestri fuit ipsi nutrimentum sufficiens. Eodem modo & alii Eremitæ se sustentarunt, quorum multos certissime constat olim fuisse, & hac nostra memoria esse. Hi nihil comederunt, nec stomacho

Digestio oris imbecillior intestinorum. Cibi quo digestio fit.

Edere ore & edere stomacho sunt diuersa.

Stomachus lautus est.

Eremitæ ore tantum edebant.

Ioan Baptista &c.

Locusta quid.

Ioannes Baptista quib. cibis vsus sit.

[illegible] ſunt repletæ. Non enim nutrimentum ſtomacho tradiderunt [illegible] naturalem, & [illegible] membra fouerunt naturaliter, in[illegible] cum natura, niſi contra naturam, nec cœlitus, ſed ex cœlo & ter[illegible]. Siquidem homo micis conſeruatur, & piſcibus. Quæcumq; ſtomachus digerit, ea tranſeunt per ventrem: quod vero digeritur ore, ſputo eiicitur. Ex quibus ſequitur, generatio ſtercorum in ore quũ fiat, ſoliti ſunt Eremitæ ora ſua lauare ac purgare, vbi digeſtio in ore fuerat abſoluta, ne inteſtinorum ſtercus per os fœteret. Iſtiuſmodi vbi viderunt ipſorum diſcipuli ac eiuſdem ordinis homines, quotieſcũq; cibum ſumſerunt, os abluerunt, & hoc in ſtatuta ſua retulerunt. Ceterum huius ſunt obliti, quod cibum dimiſerint in ſtomachum, ac quæſiuerint ſtomachi laſciuiam, non membrorum neceſſarium nutrimentum, veluti ipſi, ex quorum profeſſione & ordine dicunt ac iactitant ſe eſſe. Hæc res quomodo ſe habeat, quotidie licet videre. *Oris ablutio unde introducta.*

TRACTATVS QVARTVS.

POſtquam originẽ & loca ſtercoris recte tenueritis, conſiderandi ſunt & eiuſdem colores. Obſeruate igitur colores ipſi naſci ex eadem materia, qua ſtercus. Quemadmodum enim in vno panis bolo tota exſiſtit hominis anatomia, ita quoq; in eodem ſunt omnes colores ſingularum partium: & vt in eodem pane cerebrum aut cor ineſt inuiſibili modo: ita etiam inuiſibiliter inſunt colores cerebri aut cordis. Nec aliter inſunt ſua natura colores, atque in grano quod ſeminatur, tota arbor. Nam in nutrimento ſunt omnis generis nigrores, & candores, aliique colores, qui apparent in corporis informatione. Colores itaque non minus conſeruantur nutrimentis, atque corpus, quod tingunt: ſua etiam loca & proprietates accipiunt, non aliter, atque nutrimentum ſua. Hæc de colorib. nutrimenti diximus. Eſt enim & alius color, qui non eſt nutrimenti, ſed ſtercorum. Et hic duntaxat vnus eſt: qui differt ab altero, quod hic ſit vnus, nutrimentum vero omnes in ſe continet. Ex hoc nutrimenti colore fel accipit ſuam viriditatem & flauitiem. Quia in eo ſunt ambo colores cum omnibus ſuis gradibus. Vnde ſequitur, quoties colores ſe ſeparant, cum ſeparatio eſt origo icteritiæ, tunc ſe inuicem excedunt colores magis, quam natura requirit. Nemo enim hominum poteſt eloqui multitudinem graduum, qui ſunt in coloribus. Sic etiam in cerebro varii colores [illegible] & cœrulei exſiſtunt: propterea multi & varii colores in morbis cerebri inueniuntur. In ſanguine vero & carne rubeus & cœruleꝰ, qui apparent in [illegible]cibus, dũ corpus percuſſum eſt. Omnes enim colores ſunt in corpore, ac in lucem producuntur cædendo & percutiendo corpus.

Colores ſterco um ex nutrimentis ſunt.

Color duplex.

Gradus colorum ſunt ineffabiles.

Colores omnes ſunt in corpore.

Quia in ipso ictu siue percussione non sunt colores, [illegible] sunt colores, quos ictus prouocat, vt appareant. Colores [illegible] morbos, quos hoc loco non describo, sed solum indico, vt sterc[illegible]lores melius intelligantur. Qua de caussa, cum tot colores per[illegible] in homine, quot in exteriore sphæra: sciendum est illud, quod præd[illegible]mus de emunctoriis & virtutibus digestiuis in illis esse multo[illegible] sos colores, pro natura & varietate digestionis ac loci, quos color[illegible]cus etiã extrinsece retinet. Notate hic, qui sint extrinseci colores. Que admodũ nihil erat ante cœlum & terram, & iam aliquid exsistit, ita q[illegible]que nihil fuerunt colores, antequam producti sunt. Fuit quidem aliq[illegible] antequam cœli & terra essent facta, sed nihil horum, quæ iam ex[illegible]. Aliquid quoque fuit, in quo colores sunt facti, nihil tamen fuit co[illegible]tione huius, quod iam est. Si ergo illud ipsum, quod nunc exsistit, re[illegible]tur in nihil: permanet illud, quod antea fuit. Sic vbi colores euane[illegible] manet illud, quod ante ipsos erat. Quod ita intelligetur. In cibo[illegible] omnes colores, ex quo & corpus suos accipit. Ex cibo igitur cum c[illegible] colores accipiat, postquã certe accepit, permanet ille color, qui erat a[illegible] colores apparentes: vel uti hoc exemplum docet. Homo nihil [illegible] quam excrementum, ex quo etiam factus est: vbi autem corpus [illegible] nutrimentum, nihil remanet præter sordes, ex quibus cibus creuit. [illegible] na cum nutrimento discedunt quoque colores. Vt porro post separa[illegible]nem nutrimenti stercus remanet, ita quoque primus restat col[illegible]e. ille color remanet, in quo omnes reliqui colores confusi sunt: [illegible] dum absunt, res est mortua, ac vnus est color, qui tamen reuera non est color. Sunt ergo colores cognoscendi & iudicandi per colorem, q[illegible] ante omnes colores, pro natura cuiusque loci. Per hunc quoque h[illegible] morbi sunt cognoscendi. Vbicunque enim colores exsistunt alii, qu[illegible] illi, qui reuera nihil sunt, morbos indicant. Vnumquodque enim [illegible] debet carere colore. Propterea discrimen colorum est, quod ali[illegible] essentia, alius in corpore mortuo. Sicut enim homo adhuc viuus [illegible] ab eodem mortuo, ita ẽt duo isti colores sunt inter se discernẽdi. Qua[illegible]pter & plura nunc obseruate de stercorum coloribus. Stercora qu[illegible] anum expurganť, colores habent, in quib. nutrimenta eorundẽ [illegible] digeruntur: sic & epar eundẽ habet colorẽ. Quotquot ergo sunt re[illegible] colores, tot sunt ẽt non reuera colores, h. e. qui non sunt colores, & [illegible]ominus corpus colorum. Multa & varia quia sunt colorũ corpor[illegible] quę sunt non colorũ, vt pituita indicat colores cerebri, quæ pr[illegible] non habet. Colorẽ etenim accipit cerebrũ, & illud q; non est color, [illegible]sit in stercus, q; non est nutrimentum. Sic vltimæ materiæ iterum [illegible]

Colores omnes corpori ex cibis induuntur.

Homo totus est excrementũ.

Colores qui iudicãdi sunt.

Stercus colore carere debet.

[illegible]

poma, q nihil sint nisi quoq; ex sistit vltima materia. Medium vero existit ab digestione, h. e. illud, q in primum est fusum, & ab vltimo sumitū. Si vero colores habuerit, quā vltima materia, hoc est, colores primæ materiæ, medico est subiectum ad iudicandum. Nam colores ostendunt morbos corporis, non stercoris. Stercus enim nihil est, nec sanitatem, nec morbos efficit. Idcirco cogimini primo colorum habere cognitionē iuxta localem anatomiam, quo sciatis ex colorum origine locorum colores, & per eius materiam morborum. Sic n. cognoscendi sunt colores, & genera stercorum: non vt stercora curentur medicina, sed loca vnde ipsa prodeunt. Vos igitur falso choleram, melancholiam, & reliqua huiusmodi examinatis & iudicatis, quæ istiusmodi loca iuxta morborum originem nullo modo apprehendunt, nec iudicare possunt. Cum itaq; nihil sit in corpore, q choler aut melancholia appellatur, nec in virtutibus digestiuis, nec in physico corpore. ergo obseruandum est, qui communiter colores in stercore concurrant: q ea ratione fit, vt vnumquodq; mēbrum attrahat id, q sibi conuenit. Quod si hic aliqua perturbatio cōtingat, & nutrimentum se a suo loco separet in suum emunctorium: tunc est nutrimentum, non a. stercus. Nam immatura nutrimenta eiumpūt, quæ non sunt stercus. Quare non est rationi consentaneum, vt purges. Quod si ēt eueniat, vt in eo stercus nullius odoris, sed tamen cum suis coloribus reperiatur: obseruabitis aliquot nutrimēta digeri, & stercus ipsius loci mittere: alia vero cum ipso misceri, ac stercus adulterinum efficere. Quę sint diligenter notanda, ac inde discendum, q per anum multæ virtutes digestiuæ se exonerent ac purgent. Similiter etiam multæ virtutes digestiuæ vrina se purgant. Nam singulæ virtutes digestiuæ sua habent emunctoria ex sua regione. Vnde stercora varijs possunt modis apparere, dū nutrimēta nondū digesta concurrunt. Adhæc obseruandum est, tempora ad cœlū tales efficere colores, quoties impressio non cōuenit in ijs cum microcosmi corpore, q tñ cogitur eam ferre. Ex quib: consequitur, dum cœlū virtutem digestiuā interrumpit, ēt eius virtutis operationem impediti, ac postea fieri confluxum colorum, p natura & efficacia cuiusq; impressionis. Hęc dū fiunt, in eisdem locis patefiunt colores nutrimentorum, & morborum, qui sunt in ipsis virtutibus digestionis. Hinc facile colligitur, modum pharmacandi non intelligendū esse in stercore situm: sed virtutem digestiuam esse restituendam, vt sterc° ... donec non fit, semper magis ac magis augetur morbus, non ... putrescat, q profert muscum, sitū, aliasq; sordes, quæ in ipsa ... omnia vobis aliquoties repetūtur, ne prorsus in stercoribus ... ni, h. est, ne vitā vestram in istis transigatis, sed potius discatis ea quibus ad meliora possitis progredi. Post hæc notandum est.

Colores morbos corporis nō ostē.

Humores figmentū taxat.

Cholera, melancholia, &c. nihil sunt.

Anus & vesica emissoria conuenientissima.

Putredo muci, & causa.

Quemadmodum diximus de variorum colorum origine & separatione, quomodo etiam ex bonis & viuis rebus tam multi & diuersi colores oriantur, in ipsis rebus latitantes, ex quibus postea stercus suos colores adipiscitur, iuxta quos iudicium sumitur: ita quoque obseruandi sunt colores mortui, hoc est, colores, qui nascuntur ex putredine: quod discrimen verum sciatis, ne istos æstimetis viuos esse. Sicut enim putrefactum quidam ex homine mortuo fit, sic etiam colores eiusmodi oriuntur. Fatum non est homo, sed signum ipsius: similiter hi colores, non sunt colores ipsi, ex quibus originem sumunt, verum ipsos indicant. Ac vt fatum nihil veri & certi demõstrat, sic hi colores nihil veri nec certi ostendunt. Quapropter non est ferendum iudicium, nec tractandum quicquam, iuxta istos colores: quia non oriuntur ex natura, quæ ægritudines efficit, sed alia producuntur generatione: quare veterem generationem non indicant. In eo enim distinguũtur ac separantur, quod hi colores in putrefactione originem suam accipiant, quæ putrefactio separata est a viuis, non aliter atque vmbra a corpore, quæ ipsi quidem nonnihil adhæret, tamen reuera nihil exsistit. Putrefactio autem fit, quum stercus separatum per suæ digestionis emunctorium, fitque quadam morbi energia, qui in eadem digestione hæret separatus, qui idem morbus stercus efficit putridum, quia non est, vt conueniebat. Integrum & sanum exire decebat: sic enim non putrefieret. Omnis enim res, quæ putrescit, ex morbo, qui in ipsa latitauit, dum sana esset, putrefit. Sic videtis carnes putrescere atque ardere, non aliam ob caussam, quam quod vna caro ægrotet, quæ licet sana æstimetur, nihilominus tamen morborum principia in ea exsistunt, quæ sunt caussæ putredinis in morte apparentes, hoc est, per putrefactionem se ostendentes. Nam omne, quod non putrescit, nunquam etiam viuens morbo laborauit, nec morbo subiectum est, vt gemmæ, balsamus, & eorum liquores. Homine vero, cum in aliqua corporis parte ęgritudo contingit, & in eadem nascitur stercus, continuo putrescit: siquidem ex imbecilla digestione oritur. Si autem digestio fuerit integra & salua, non putrescit stercus in corpore. Ad ea vero, quæ extra corpus sunt, non spectat meum argumentum. Caussæ putrefactionis sunt varię, quas non opus est hic describere. Mihi enim est propositum, stercora describere, vel ut modus pharmacandi requirit: deinde etiam vt describam virtutem digestiuam. Ceterum error postquam talis accidit, vt ex stercorum coloribus, non considerata eorum origine, iudicia sint constituta: fallaciæ multæ sunt introductæ. Nullus enim color prodiens ex putrefactione, veri quicquam significat, nisi ex suo loco veniat. Propterea stercus retinet loci illius & regionis colorem, vt stercus cerebri retinet suum candorem, & ceruleum

Fatum est signum hominis.

Putrefactio quorũ colorum caussa.

Res vnde putrescãt.

Color ex [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible].

ruleum colorem. Si autem loci stercus putrescit, tunc etiam ipse locus coloribus putrescit, &c. In felle est viriditas & flauities. quicquid ex eo putrescit, hoc adhæret quoq; coloribus. quod de omnibus partibus eodē modo intelligendum est. Hic tamen mutatio huiusmodi cōtingit: quotiescunq; morbus incidit in putrefactionem, toties mutantur colores. Stercora, quæ deberēt tincta esse rubore, fiunt nigra & phœnicea, q̄ falso appellantur melancholia. Ex sanguine isti colores oriuntur: quomodo igitur melancholia erunt? Itaq; iudicium de his coloribus est fallax. Eodem modo, cum res putrefacta deberet esse candida & cœrulea, efficacia istius morbi mutatur in leucophæam, quam iudicant esse phlegma, & nemo hominum nouit, quid phlegma sit. Sicquoq; & reliqui colores mutantur in putrefactionibus. Qua de caussa non est statim iudicandum de coloribus, quod hæc iudicia sint omnia falsa. Siquidem colores adeo commutantur in diuersas essentias, vt nemo veram ipsorum originis matrem agnoscere queat. At vt coloribus imposturæ fiunt, ita quoque ipsa substantia. Tam enim variis modis morbi efficiunt putrefactiones, vt nemo dicere possit, hoc est cholera vitellina, & sic erit eius cura. Virtus n. digestiua aliter ac aliter afficitur ad substantiam commutandam. Vnde sequitur, curam non debere sumi ex cholera vitellina, sed ex digestionis signis. Non refert etiam, cuius sit coloris stercus. Summa igitur curæ habetur ex iudiciis digestionis, non stercorum. Et substantia, colorq; nihil aliud declarant, quam quod morbi sint in regione digestionis, quid vero sint morbi, non significatur. Hæc vt concludamus, obseruandum est, has omnes scientias & notitias debere accipi, earumq; originem sumi ex virtutib. digestionis externis, quas ambæ sphæræ docent. In his donec Medicus non fuerit bene instructus, nihil poterit quicquam recte constituere in iis rebus, quæ spectant ad corpus. Ex corporis enim signis & notis nullus fit medicus. Quia microcosmica natura in ipso microcosmo non potest disci, nec deprehendi, quæ externo in mundo cognoscitur tactu & aspectu. Omnis enim medicus semper animo voluet, illud esse recte cognoscendum, ex quo homo natus est: & idipsum qualecunq; esse didicerit, tale quoq; cognoscet esse, quod ex ipso natum est. Homo natus est ex mundo, non ex vna aliqua parte, sed ex omnibus simul, & in omnibus perfectus creuit, sicut & illud perfectum est, ex quo suam habet originē. Inspicite quomodo infans nascatur solum ex patre & matre, & est solum limbus. Quia ipsemet est limbus, ex quo illud crescit, q̄ ipse infans exstitit. Quemadmodum limbus iacet in matrice, qui dūtaxat est tanq̄ lutū, ex quo homo... omnia, quibus parentes constabant: ita quoq; hominis parentes sunt cœlum & terra: propterea etiam natus est ac creuit in ipso-

Leucophæa, &c. Phlegma quid sit, nemo nouit.

Astronomia imperitia Medico damnosa.

Homo ex mundi omnibus partibus factus.

E limbo matricis infans nascitur.

rum natura & partibus, excepta imagine Dei. Sic nulla fit hic separatio, nisi imaginis Dei: natura permanet inseparabilis cum patre & matre. Cum ergo parētes hominis sint cœlum & terra, ex quibus postremo creatus est: discatis ex parentibus infantem, & anatomiam exercere in parentibus: eos dissecate, non pueros. Vbi cœlum & terram cognoueritis, habebitis totius naturæ humanæ plenam scientiam. Vnde non immerito dicere possum, ipsos omnes errare ac falli, qui suum iaciunt fundamētum discēdi in puero, ac non potius in eo, vnde ipse nascitur. Non hic loquor de iis pueris, quorum parentes primi pueri exsistunt, sed de patre & matre Adami & Euæ. Nec offendat impediatque vos imago. Sic enim Deo visum fuit, vt homo in tali imagine nasceretur. Itaque ex imagine non fit medicus, verum ex eo cursu & fluxu, qui inest imagini, hoc est, vniuersum cœlum, & vniuersa terra: Ex illis nascitur medicus, ac nutritur.

Imago hominis talis ex singulari Dei consilio.

Finis libri primi, Libri sequentes nondum habentur.

SEQVITVR

LIBER ALIVS DE MODO PHARMACANDI IMPERFECTVS, IN quo doctrinæ vtiles multæ traduntur, quæ alibi prolixius explicantur.

DE MODO PHARMACANDI.

Præfatio.

Cum purgationes hactenus quidē multis cum profuerint, tum obfuerint: ideo de ipsis tractatum hunc condere placitum est. Nec enim parum interest, dubium istum purgationum euentum secundum caussas suas probe considerari, et qui non potest non ex malo fundamento emergere, aut dubiam & ambiguam doctrinam arguere. Hoc enim ni ita haberet, illorum certe nemo, nisi quod oportet, purgaret. Vbi vero purgatione non opus esset: ibi iidem ab illa abstinerent. Itaque instituti mei est, incertam Medicorum doctrinam hic ventilare, & docere, quod purgandi nulla certa methodo vsi sint. sed in meris ambiguitatibus temere obhæserint. Nec enim hoc Medicum est, dubio euentu purgationes decernere, aut cæcæ fortunæ operationem committere. S[illegible] hoc in[illegible] artis euidens testimonium [illegible]. Opera ergo danda sedulo esse [illegible] tur, [illegible] lyra ve[illegible] hic [illegible] plenior & certior [illegible]. [illegible] Medici non [illegible] mo[illegible] honestatus ac p[illegible] studio, quod facere tamen debebant comperi[illegible]

Purgandi ratio veterum erronea.

Veteres Medici reprehensi.

randæ experientiæ incubuerunt. Adeoque dolenda hæc ipsorum est temeritas, quod medicamenta exhibentes, rationem ac modum ipsorum tenent multo minus, quam rustici modum nouerunt seminationis. Nam si medicus in bonum euentum sperat, improbe agit. Si auctoritates scriptorum citat, nugas profert. Si dicit, quisnam per integram cutem perspicit? Tum stultitiam suam prodit. Si sese morbum nosse quidem, sed remedia deesse caussatur: aut si naturam adeo malignam esse clamat, vt ei resisti non possit: tum certe hisce prodit, quod nullo pacto Medicus sit. Itaque cum in Sciendo, non in Opinando veritatis fundamentum omne positum sit. Scientia & experientia Medico omnino necessaria est, nimirum purgationem esse Curam & non præparationem. Alia enim est præparatio, alia purgatio, alia digestio, aliud purgatiuum. Purgationis autem nomen inditum est ab eo, quod nihil purgetur aliud, quã quod maculatum & pollutum est. Huc etiam respicit omne doctrinæ meæ fundamẽtum, nimirum quid polluere, & quid purgare sit, non secundum opinionem. Nec enim in opinando, sed sciendo Medici versatur industria. Medicina enim cum a Deo creata sit, certe defectu careat necesse est. Nam si textoriam & figularem artem in sua experientia certam creauit Deus: multo certe magis de Medicina, quæ longe maioris momenti est, idem omnino verum erit. Cur vero Medici experientiam negligerent, fecere Sophistæ, quibus tota Medicina scatet, qui Medicinam tractant non aliter, quam lanius suem. Ex caussis itaque minime leuibus tibi, N.N. hunc tractatum dedico, & compono. Iustitiam siquidem amas, & veritatem impendio colis. Verum ergo vero, & iusta iusto coniungere, cum mihi tum reliquis Medicis, ac imprimis tibi admodum laudabile est, Vale.

Scire non opinari medici est.

Purgatio est cura, non præparatio.

Purgare quid.

Medicina perfecta a Deo est creata.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS I.

CVm omne edens, stercus producat: de hac te prolixius mihi differendum est. Noscenda vero est natura & diuisio stercoris in reb. insensibilibus ad sensibiles. Primo autem sciendum est, quid sit maculatum seu pollutum. Est vero pollutum id, quod non naturæ est, sed extra ipsam. Sed quomodo pullutum aut sordidum ingreditur? Videtis, qui lutum seu stercora in plateis reperta, ac ab imbre & terra producta, &c. in hypocausta inferantur. Similes etiam in corpore sunt operationes, similes generationes pluuiæ, &c.

Maculatum esse, quid?

Porro autem creaturæ vniuersæ edunt bibuntque, nec quicquam rerum est vel sensibilium vel insensibilium, quod non edat. Quod vero edit: idem etiam cacat, & stercus gignit, cuiuscunque ordinis sit.

Creatura vniuersa edunt.

fit ab aqua, an a lapidibus. Nam est lapidum stercus. Si ab aqua esset: conferretur enim aliis eodem loco non minus ac ipsis lapidibus. Hic enim effugium non datur. Lapides ergo in sua culina iacent, & penore, ex cuius copia edunt, crescuntque instar hominis augescentis & pinguescentis. Excrementum vero ab alimento relictum foras extra lapidem exigitur, & impuri nihil in ipso remanet. *Lapides alimentū habent suum.*

Idem eodem modo etiam in aliis verum est, quod similiter vniuersa edant, bibantque, & cacent seu egerant. Iam ergo porro tractatum secundum ordiemur, cuius gratia primum condidimus, nempe vt dicamus de stercore hominis in specie, & cetera omittamus. Hæc enim nec ad Medicinam, nec ad institutum nostrum primo pertinent. Quanquam hæc etiam omnia, quæ ad naturæ secreta expendenda faciunt, a Medico probe cognoscenda sint: sicut de Philosophia ista speciatim traduntur. Hic autem de stercore, hoc est, de purgandi modo ideo tracto, vt stercoris originem & caussas sedulo expendatis. In hac enim cognitione momenti positum multum est ad destruendas veterum opiniones, & ad stabiliendum certius illa, quæ deinceps tradentur.

TRACTATVS II.

CVm ergo de stercore tradendum mihi sit, vbi ipsius loca vigeant: ante omnia scire fas est, Quid stercus sit? Stercus autem est id, quod a nutrimento corporis relinquitur & expellitur: hoc est, stercus est id, quod cum cibo & potu permixtum, alimentum fieri nequit. Horum quot genera sint, iam sciendum est. Vnum est in ore; alterum in stomacho: tertium in lotio: quartum in sudore &c. *Stercus quid.* *Stercorū genera quot.*

Quæ cum omnia sint stercora: sciendum consequenter est, quot tot in corpore separationes sint, quotuplicia exsistunt stercora. Prima est in ore: possibile siquidem est, cibum, qui in ore continetur, digeri in ipso non minus ac in stomacho. Hac enim ratione Eremitæ multi vitam suam sustentarunt, nihil quidem deglutientes, & tamen modo naturali vitam suam protrahentes. Masticatio enim, & tempus digerendo in ore cibo datum, cibum in alimentum permutant, nec minus a masticatione attrahitur, quam ex stomachi bolis, ac reliquis. Hoc modo quod in ore reliquum manet, stercus naturale euadit, ac dentibus annectitur &c. Ex quo sequitur regimen peculiare vitæ diuturnæ. Ita quicquid in ore digeritur, homines sanos reddit & longæuos. Talis enim vita in eremo fuit. Nota retentionem oris, item linguæ, & abstinentiam. *Digestiones quot sunt.* *Eremitæ sola masticatione vixerunt.* *1. Stercus oris.*

De hoc autem oris stercore hic nihil tractatur, vt quod ablui soleat. Ex ore cibatur cerebrum.

2. Stercus intestinorum. Porro vero si hinc in stomachum amandatur, ac regionem oris egrediatur: tunc digestor fit stomachus, qui stercus præparat & formát, idque porro in intestina relegat. Et præter hunc, exitum alium non habet. De hoc ergo stercore potissimum differendum est. Id enim eo in loco versatur, vbi gignuntur colica, iliaca, constipatio, laxatio. De hac ergo morborum ex stercore genitorum origine tenendum est, quo pacto illi in modum purgandi deducendi sint.

3. Stercus epatis. Præter hanc digestio[n]em etiam alia numeratur, quam, vbi fit, nemo nouit, & tamen ascribitur ipsa epati, minus vere. Per hanc vrina producitur. Inde generantur morbi, exceptis iis, quos tartarus generet. Hi morbi purgationibus educendi sunt, prout natura ipsorum docebit.

4. Stercus sang. Postea nutritio abit in sanguinem: & ex sauguine generatur interior mucus pulmonis & pectoris. Hoc stercus a sanguine est, eo loco genitum, & separatum a natura ex emunctoriis suis in regiones externas, & ligamenta &c. sicut ex stomacho in intestina. Et mucosi hi morbi similes sunt morbis illis stercoreis in intestinis, ac morbis vrinalibus in vesica.

Stercora partium specialiũ quot &c. Narium. Præterea stercoreus morbus quidam est ex cerebro, qui mucor est narium, ex digestione cerebri enatus. In hoc enim quod separatur, per nares exit. Vnde morbus oritur mucidus, modo ceterorum.

Aurium. Alia etiam digestio fit in loco aurium, quæ se separat a pinguedine aurium, & morbos sordium aurium producit, sicut stercora reliqua.

Oculorũ. Eodem modo & oculi peculiarem suam digestionem & separationem habent. Ipsorum autem stercus educitur per oculos, illachrymando, qui tamen virtutem expulsiuam nullam habent. Quicquid enim mouetur ex resolutione & fluore, aut apostematis & lacrymis, id singulares morbos stercoreos oculorum producit.

Gutturis &c. Ita regio etiam Gutturis, Laryngis &c. sputum suum habet, a digestione & separatione sua peculiari progenitum. Cum enim digestio & separatio peculiaris sit: peculiare etiam erit emunctorium, quod os est, spumosi salis &c. Hi morbi illius stercorei sunt.

Ad hæc ergo si attenditis vos Medici, ecquid de stercore nugamini? Tot nimirum stercora sunt, quot digestiones: & vicissim: tot digestiones quot stercora &c. Vos vero quid de cholera blateratis, quod ipsa per aures euacuetur? Vbi terrarum id vos cognouistis? Ita phlegma vobis etiam per nares effluit &c. Nugæ. Hæ nimirum vestræ fraudes & impostura sunt, quibus incautos obtunditis.

Septem digestiones & sterc.oru. Desistite deinceps de humoribus loqui. Dicite potius de salibus. Ita vetum vos profiteri, deinum in propatulo erit. Verum autem est, digestiones in corpore septem reperiri. Tot enim obueniunt stercora.

cora. Stercus autem nullum sine digestione est: vt & digestio nulla sine separatione.

Quid vero vos de cholera tandem in auribus, & de Melancholia in podice otiose nugamini? Iam enim choleram caussamini prassinam, iam vitellinam, & similia nugatoria plurima, quæ tamen vniuersa fluxæ arenę superinstructa sunt.

Quid stercus in veritate sit, id ex tractatu sequente cognoscite, in quo veritatem ipsam eruetis, & humorum vestrorum vanitatem videbitis. Quæ enim de modo pharmacandi proponitis, meræ deceptiones & imposturæ sunt: quæ de cœcitate vestra & mentis caligine nimis certo attestantur. *Humores nihil sunt.*

Sic ergo hactenus, quotuplicia in homine stercora sint, enumerauimus. Iam qua ratione vnumquodque generetur, tractatus sequens docebit.

TRACTATVS III.

DIgestio prima stomachi non est digestio, sed præparatio pro digestionibus particularium membrorum: & est separatio stercoris crudi, id est, stercoris communis. *Digestio stomachi, quid sit.*

Omne membrum suam digestionem, separationemq; in se propriam habet emunctorium, excrementum, & horum ægritudines sex excrementales. *Digestio & separatio peculiaris omnibus membris inest.*

Vt stercora fiant in ore, in stomacho, in vrina, in muco &c. morbi infantiles, morbi pulmonis, item morbi mucosis, hoc est, nasi.

Nota { *Colores.* / *Diuersitates.* / *Locus.* }

Vnde diuersitas? Ex loco: Locus est aduertendus: Inspice cœlum, quid ibi agat, hoc est, vbi calid. vbi frigid. &c. Ergo vbi differt sanitas, differt & ægritudo, non in forma tantum, sed in stomacho, inuisibiliter, & sic etiam ibi.

Operæ vero pretium est, de digestionis virtute dicere, quam mirabilis illa sit, quod toties in corpore mutetur. Quę sicut vniformis non est: ita nec simplex est Medicina. Sicut n. virtutes digestionis varie diuiduntur, ita varie ipsas quoque medicinas diuidi decet, non secundum humores, sed secundum ipsas virtutes digestionis. Hinc enim desumitur indicatio laxationis. Purgatio vero choleræ, phlegmatis &c. mera impostura est: vt mira in terra, ita etiam mira in homine. Vt mucus ac stercus, quantum inter sese differunt. Quantum vrina, quantum sudor &c. *Digestio corporis mira & multiplex.* *Humores commentum.*

Hæ differētiæ vniuersæ ex sola Microcosmica natura emergunt, vt homo similis sit mundo maiori, & comparetur ipsorū diuersitas, ac vt ha-

beat subiecta corpora, in quæ cœlum imprimat. Quot enim operationes cœli: tot loca hominis. Medicus enim cognoscere hominem, & eundem diuidere debet, secundum partes cœli, non secundum phantasticam anatomiam cadauerum, quę solidi nihil quicquam in medicina demonstrat. Cœlum autem & terra, aerque ac aqua, quid in homine consistat, plene docent. Vos autem horum nihil didicistis, sed per arrogantiam a doctis vos separastis, velut canicidæ a viris honestis. Qui, vtcunque suam artem exerceant, nullorum censuram subire cogitant.

Anatomia cadauerum et vana.

Porro autem exemplum ex medicina depromtum obseruate pro cognoscendis digestionibus, qui illæ inter se differant, vt stercora cuiuslibet morbi cognoscantur, & intelligātur, quomodo virtus digestionis in vltimam suam materiam abeat. Hoc est, omnia quidem sunt stercora: sed velut secundum locū sunt nobiliora vel ignobiliora: sic etiā alias &c.

Iam vero in stomacho aliud est &c.

Porro quænam est operatio, aut quidnā aufert expertum primum a phlegmate? Phlegma est mucus, qui passionem artheticam, id est, pedum & manuum, schiæ &c. generat: quid ita? Si incidat in loca non conuenientia. Ibi enim contrarius fit. Si contrarius: ergo morbus. Est ergo specialis, vt in podagra sic, in paralysi sic, vt in libris suis habetur, & sic de ceteris.

Phlegma quid.

In his autem notabitis, quod purgatio muci eo conferat, vt mucus tantum auferatur. Si ergo morbus muci est: illa iuuat. Sin minus, secus facit.

Iam quæ est muci anatomia? quo cadit is in paralysi? quo in podagra? quo in schiatica? &c. dentium, aurium doloribus?

Porro quid fit ex muco, si putrescit? si induratur? Hoc, illud. Sic sua omnium stercorum est diuisio.

Sic ergo finitus liber primus est, ex quo scire debetis, quid purgandum sit, quid minus.

Sequitur iam processus, quando, in quo signo cœli & corporis &c. Item quomodo, & vbi &c. Idem per quod &c.

Item quomodo virtus laxationis fit, vnde, & ex qua caussa.

LIBER SECVNDVS.

TRACTATVS I.

SEd vt modum pharmacandi adhuc planius aperiamus, fas esse sciatis, vt ex cognitione stercoris, morbi, ex illis geniti, qui sint, cognoscantur. Nec vero morbi saltem ex ipsis producti, sed & illi, quos hi mouerunt.

Ex-

Excrementalium enim morborum caussae duplices sunt: vna est stercus ipsum, altera huius accidentia. *Morbi ex stercore sunt duplices.*

Morbus quem stercus in sese habet ex digestione, in stercore est venenum. Quia autem venenum est, ideo etiam caussa est ad morbum. Et sic veneni modo in sano corpore inficiuntur & incenduntur anatomiae emunctoriorum. De his deinceps dicetur.

Sic ergo morbi in corpore sunt, qui stercora nō existunt, sed morbi veri, qui frequenter stercus ipsum etiam venenant, ita vt modum & naturam suam transgrediatur, adeoque ad nouum morbum caussa fiat. Caussa vero talis est. Nempe prima: Quoties morbus, toties noua infectio, & noua aliaque Medicina. Istorum autem venenorum operatio varia est: venenum enim aliquando existit Saturnium, aliquando scorpionum, iam tale, iam aliud &c.

Cœlum autem quoduis venenum regit: vnde repentinae operationis illa sunt. Arcana enim omnia ex cœlo. Venenum autem est arcanum. Ideo ex cœlo est, & scorpionum &c. *Venena cœlo subiecta. Arcana omnia ex cœlo.*

Quandoquidem vero ex morbo producatur, operatio eius ad talem morbum mirabilis existit. Cui etsi quidem non sit simile: caussa tamen praesto est, ita, vt stercus similetur ab homine, a quo expellitur. Et licet non sit idem: ei tamen est simile, & monstrum.

Sicut enim homo aegrotans similis est sano: sic assimilantur etiam sibi illa hoc in casu. hoc est, venenum semper additamentum aliquod habet ad morbum, qui id producit, ex quo ille enatus est.

Morbum ergo illum iudicabitis, prout est discrimen in loco, in essentia, & in morbi veneno. Huc pertinet Modus pharmacandi, qui cognoscendus est. Stercus enim est materia & argumentum modi pharmacandi. Itaque iure omni cognosci debet ad praestituendam medicinam. De his enim solis morbis hic tractatur, qui in purgandi modum assumuntur, & ad stercus pertinent.

Quoad caussam alteram, nimirum si morbi alii in corpore lateant & stercus inficiant: sciendum est, quod, si stercus infectionem a regionibus externis ac peregrinis veluti concipiat, morbi inde non tam graues generentur, ac ex proprii stercoris veneno. Sicut enim morbi per se sunt: ita etiam caussa est vel grauior vel leuior.

Huiusmodi morbi aliquot sunt, non tamen multi. Qui quo pacto intelligendi sint, id tabulis seu schematibus sequentibus explicabitur. Schemata ea ita intelliges, vt scias, vbi egestionis morbi sint, & postea quae horum caussae existant. Quae duo diuersa sunt.

Notandum morborum differentiæ, quæ ſunt ſtercoris, quæ non, & qui ſunt Laxatiui: Stercoris ſunt:

Sudor	*Stercus*
Vrina	*Phlegma*
Mucus	*Excrementa aurium &c.*

Quid purgationis conuenit aliud, niſi vt ſtercora expellant? quæ ſunt:

1. *Vrina*
2. *Mucus*
3. *Aurum excrementa*
4. *Spuma*
5. *Sudor*
6. *Cruor*
7. *Merda*

Præter hæc nulla ſunt alia.

Ægritudinum Excrementalium nomina.

Fellis: *Icterit.* — *Rubea*, *Crocea*, *Nigri*, *Glauca*

Inteſtinorum — *Colica, Iliaca*, *Tormē, Torſio*, *Centus*, *Conſtipatio*, *Dyſenteria*, *Lienteria*, *Diarrhæa*, *Fluxus*

Stomachi — *Indigeſtio.* *Debilitas.* *Superfluitas.* *Intemperantia.*

Veſicę — *Arenæ, Arenulæ.* *Farina, Alcohol* *Cal.alb. Cal.rub.* *Sperma, Vlceratio.* *Diabete.* — Cauſſantur a — *Felle, Stomacho.* *Inteſtinis, Veſica.* *Renibus, Epate.* *Col. Sicc.*

Nomina ægritudinum excrementalium ſtercorum vrinæ: — *Conſtipatio.* *Sanioſa* *Altera colore.* *Fluxus continuus* *Sanguis* — Vnde cauſſantur a — *Renibus.* *Auris.* *Epate.* *Veſica.* *Calculo.*

Nomina

Nomina ægritudinum excremētalium stercoris mucosi	*Fætor, Apostemata* *Putrefactio, Fluxus* *Catarrhus* *Rheuma* *Brancha, Anthrax* *Pituita, Sanies* *Gingiuarum*	Caussantur a	*Capitis regionibus.* *Cerebro.*
		Mouentur a	*Cibis, Tempestatibus.* *Putrefactionibus.* *Nutrimentis &c.*
		Mucus	*Pulmonis, Gutturis.* *Asthma, Tussis.* *Peripnuemonia.* *Pustula.*

Et sic de aliis.

TRACTATVS III.

Antequam Tractatum purgandi finiamus, modum eius ita intelligite. Cum medicina ita insigniter se diuidat in sua operatione, id signum est diuisionis etiam in eo, scilicet, quotuplices medicinæ, tot morbi, seu, quot species remedii, tot species merdæ.

Iam si medicina probat, vt toties ipsius stercus in corpore inueniatur: ad id consequitur, toties simile simili iungi debere, cum ipsa naturę experientia monstret, secundum hanc procedendum esse. Ipsa nostrum institutum minime sequitur. Mendacia ergo sunt, quæ sparguntur de morborum generibus, cholera, phlegmate, melancholia, sanguine &c. Hi enim si pro vestro garritu in corpore ita consisterent; necesse pol foret, vt sanum quoq; corpus similiter diuideretur, ita scilicet, in hac herba est cholera prassina; in ista, vitellina; hæc est sanguinea: illa Melancholica; ista phlegma salsum. *Natura sequenda est Medico.* *Humores commenta sunt.*

Sed hęc omnia vana sunt, nec hoc modo natura diuidi potest, multo minus autem homo. Quę enim est ratio hominis, eandem oportet esse omnium etiam herbarum, radicum, seminum &c. Itaque naturam male distribuitis, quo testatum facitis, quot a tot iam seculis naturæ conditionem & proprietatem ex Auicenna, Galeno, & Hippocrate nedum intellexeritis, sed dubio euentu practicam vestram institueritis. *Hominis quæ ratio, eadem rerum omnium creatarum.*

An vero vobis non pudori est, quod tam tenuiter a medicina instructi estis? Aut ex quo tandem fundamento decantatam illam choleram, phlegma, melancholiam, sanguinem eruistis? Nempe ex oleto putido, ac Medico male feriato. Nec enim diuisio illa vllo modo subsistere potest, cum & solido fundamento careat, ac contra genuinam scientiam simul ac experientiam misere pugnet, nec ad vllam exactiorem probam durare queat. Quinimo & opera vestra satis superque docent, quod meras nugas ac imposturas exerceatis.

Cum enim diuisionem talem natura in extraneis non sustineat, multo ipsam minus in homine, qui ex illis constat, sufferet. Ad na- *Homo ad naturam exteriorem ordinandus.*

turam enim extraneam conferri debet homo, non contra. Cur ergo ex hac ipsum hominem minime æstimatis, aut addiscitis?

Materia & tempus stercoris naturam docent. Vt vero vbinam fundamentum genuinum positum sit, videatis: expendite quæso vobiscum, vndenam tempus, & vnde materia proueniat. Ita simul exploratum habebitis, ex quo stercus emergat: quod ita audiebitis. Stercus simplex seu vniusmodi est, minime duplex. Simplex enim est, quod in qualibet digestione separatur. Quod vero id euariet in substantia, quantitate, siccitate, tenuitate, coloribus, acrimonia &c. id altius repetendum est, hoc modo.

Stercus vnum, quæ varium.

Ster. substantia vnde. Substantia procedit a substantia cibi. Iste qualis est: talis etiam est substantia. Quæ si non producatur, pro natura substantiæ cibi potuit, tunc in cibo morbus est. Itaque nutritio a cibo deficit & aberrat, non minus ac ipsum stercus. Sic ergo stercus cum cibo putrescit instar stercoris, quod perfectionem suam non assecutum est. Hoc tu nugaris esse choleram &c. Nugæ. Cholera non est: Est substantiæ non perfecta digestio, quæ coloratur in multos colores.

Sterc. colores vnde. Eodem etiam modo stercus coloratur a rebus incidentibus, vt a cholera, a qua etiam acuitur. Tale autem stercus non est, sed quod accedit & stercus non est, tale est, & stercus tingit. Interim vos illud choleram dicitis, quæ tamen non est.

Ster. acrimonia ab influentia cœli est. Sed hæc de materia dicta sint. De tempore itidem intelligendum est, quod cœlum influentia sua stercus mutet, vt iam luteum, [illegible] fit, quod a Marte est: iam nigrum & bolare, quod est a Saturno &c.

Quod si ergo hæc præstat cœlum: vbi vos tandem cum commentitiis vestris 4. Humoribus restitatis? ad palum numellarium, vbi [illegible] honorem Ringleria quoque detriuit. Hoc proditis, quod hac [illegible] Medicos nec viros bonos alios p̄stiteritis vos, meris infamiis diffluentes.

Putrefactio est noua generatio in qua, &c. Cœlum gignit colores, corruptiones, digestionesque nutrimenti, naturæ &c. Et putrefactio alios subinde atque alios colores producit. Quælibet enim putrefactio est noua generatio gustus in dulcedine, in aciditate, in acrimonia &c. Hæc autem vobis sunt cholera, phlegma &c. & quod nigrum est, id Melancholiam adustam &c. dicitis.

Ster. siccitas a calore. Itidem & calor est, qui exsiccat. Corporis autem mocus iste, iam aliud est sicut Solis in Æstate. Idem ēt colores omnes, p[illegible] ex [illegible]

Præterea euenit etiam, vt corpora resoluantur & liquescant a [illegible]. Hoc corpus vobis est phlegmaticum, quod tamen ca[illegible] est. [illegible] sanguinis putre[illegible]o.

Quam vero prouinciam [illegible] humoribus, & complexionibus. Vobis aute [illegible]

quod

quod in sanguine nec choleram, nec melancholiam indicare debeat. Ista enim meræ sycophantiæ sunt.

De [illegible] distinctione istarum rerum, quomodo varient in vrina, stercore, sudore, muco, &c.

Vrinę caussa est, quod omnium membrorum totius corporis humores confluant: in naso ad mucum totius corporis, &c. *Vrina quæ caussa efficiens.*

Pro his itaq; tenete, quatuor operationes esse in rebus omnibus: hoc est, quatuor corpora, quæ nihil sunt, in quæ aliquid conditum est.

Quot colores proueniunt ex bono: totidem etiam ex putrefactione. Inter hos ergo & genuinos colores discrimen noscendum est, q; nempe ex viridi ruber, ex albo viridis, ex nigro viridis, &c. producatur.

Ideo ex coloribus nihil iudicandum est. Putrefactio enim nihil certi indicat, quę iam in hoc, iam in illud mutari potest. Cœlum enim, tempusque ac materia, & locus, hæc omnia immutare potest. Quisquis ergo medicorum ex putrefactione iudicium facit, aberrat. *Putrefactio certi nihil indicat.*

Hoc ergo loco scite, nihil aliud considerandum esse, quam putrefactionem stercoris: non quidem in stercore, sed extra ipsum, hoc est, putredo, cum stercore incidit, & cum ipso nascitur. In natura enim virtutis digestiuę incipit generatio stercoris, cum qua simul incipit natura morbi, quæ stercus ita moderatur, vt in corpore putrescat. Quod exterius putrefit, id ad corpus nihil attinet. Aliter enim ac aliter fit putredo in hoc loco accidens ventorum, &c.

Colores itaq; porro iudicandi sunt pro cognitione generationis stercoris: vbi noscenda sunt loca & emunctoria, quæ id ingrediatur. *Colores stercoris qui iudicandi.*

Iam vero ipsius colores sunt ex materia illa, ex qua emergit stercus. In rebus enim edulibus colores omnes continentur, sanguineus, lazurius, ruber, luteus, viridis in felle: niger, albus, in splene, cerebro. Et sic colores omnes complicati ac permixti in corpore a rebus edulibus reperiuntur. *Colores omnes in cibis sunt.*

Cum ergo colores omnes in corpore, hoc est, in corpore cibi lateant: sciendum est, quod, cum cibus & stercus inuicem separantur, ipsi etiam colores separentur. Optimum autem in corpore est nutrimentum: pessimum est stercus. Ita similiter & colores optimi in corpore remanent, pessimi in stercus diuertunt. *Nutrimentum in corpore optimum, pessimum est stercus.*

Dum ergo ab inutilibus coloribus res omnes separantur: color Epatis [illegible] in inutili corpore remanet. Res n. vniuersæ in se habent stercus & alimentum, [illegible] sic etiam colores bonos & malos. Quando a. a rebus illis colores [illegible] separantur, tum remanet color vnus. Is autem non est essentiæ seu [illegible] sed qua ratione diabolus est Angelus, ita & is color est. Hic [illegible] diutius.

Iam porro si color hic non color malus est, seu stercoreus, sed oportet colorem bonum esse: hoc loco sciendum est, quod color iste non ipsum stercus sit, sed quod vna exeat nutrimentum. Qualis hic ergo color exit, tale nutrimentum ex corpore secedit.

Nutrimentũ ipsum cum stercore vna eundem exit.

Non ergo, si flauum exeat, choleram secedere dicetis: sed ipsum nutrimentum vna cum stercore exire affirmabitis. Hoc ergo si considerandum est. sequetur etiam, per medicinam ipsum quoque nutrimentú quęri debere, nó cholerã, non phlegma. De cholera n. si loquimini, loquimini vtriq; de nutrimento. Cur ergo cholerã nominatis, cũ tñ in corpore nihil sit, q cholera vocetur, nisi q facit cerebrũ vestrum fanaticum.

Cholera nulla in corpore. Colores de vitiis corporis testantur.

Colores vitia corporis attestantur, hoc est, quæ digestio vitiosa sit: alia enim est dysenteria, alia lienteria, &c. fluxus, &c. similiter alteratio temporalis, (*) in æstate, flaua in hyeme.

Eodem modo etiam ciborum multitudo & alia immoderatio tingit, vt substantia auferatur, &c.

Quæ omnia hoc fine adduco, vt stercora noscatis, nec in illis merdis suffocemini, sed iugiter ac continenter discendo pergatis scire, quo modo & quidnam purgare debeatis.

Huc etiam facit cognitio alterationis, non in stercore solum per anum egresso, sed in omni corpore, vbicunque iaceat euenientis.

Vreteres. Vrina excrementa multa cõtinent.

Ceterum vt deinceps de vreterib. dicamus: ita attendite. In vrina colores multi continentur: ibi enim excrementa multa conueniunt, [illegible] etiam in stercore. Vtrobiq; enim alia expulsio est. Emunctoria etenim alia sunt vrinæ, quæ coeunt: alia stercoris, quæ coeunt: alia cruoris, quæ coeunt: alia phlegmatis, muci, quæ coeunt. Quod enim per anum [illegible]bitur stercus, non vnum est, sed ex multis congeritur. Sic etiam non vnum stercus ceterorum est. Nam & emunctoria multa sunt, quæ conueniunt. Item saliua, item mucus.

In vrina ergo sedulo opera danda est inspicienda, ne numerus perfectæ vrinæ decedat, nec deficiat numerus perfecti emunctorii. Interim cum instituti mei hic non sit de vrina tradere, rem hanc differo in libris de vrinarum, stercorum, aliorumq; excrementorum iudicio.

Colores [illegible] [illegible] pharmacandi

Si ergo pharmaca daturi hos colores ignoretis, qui & vnde oriantur, ne loca quidem eorum inquirere, ac colores auferre poteritis. Medicina enim secundum generationem in digestionibus, non secundum choleram, &c. dirigenda est. Ignominiosum est, vos ad quatuor ista figmenta [illegible] depudescere, quando dicitis: hæc purgant & digerunt [illegible], ideo quia stercus luteum faciunt: Illa purgant phlegma [illegible], q educunt mucũ. Ista purgant sanguinem, &c. [illegible]

[illegible]

lia sunt, nec deiectiones multas faciunt. Quæ vero stercus viride aut liuidum educunt, ea dicitis purgare melancholiam. Imo vero, si melancholia morio foret, rem vtiq; diuinassetis.

Colores potius in suis digestionibus cognoscite: ita etiam emunctoria & ipsorum excrementa noueritis. Quæ vero vos in vsu ac more hactenus habuistis, ea meræ fuerunt ineptiæ, quod non scripta saltem vestra testantur, sed erroneus etiam purgandi modus, &c. qui nihil aliud docet, q̃ hoc, quod, quidnam purgetis aut tractetis tandem, penitus ignari sitis.

LIBER TERTIVS.

SIcut ante omnia necessarium est, enumerari errores in re qualibet cõmitti solitos: ita vicissim conuenit tradi verum ordinem, qui teneri debeat: Pro his ergo porro ordinem purgandi cognoscite.

Si ergo superius dictorum memores estis. Medicinam diuidite secundum loca, quæ sunt, Cordis, Hepatis, Renum, &c. & alia plurima, quę omnia in specie nec ego, nec alii norunt. Interim tamen a proposito non desistendum est, sed in cognoscenda veritate iugiter progressus alactes faciendi sunt, &c: *Emunctoria proposita.*

Desunt reliqua.

TRACTATVS II.

SVmma proponendi mei argumenti hæc est: debere scilicet in purgãdo excrementum, quod creatum est, expelli, & non nouiter aliquod creari. Hoc cum præcipuum sit: in eo iacet error virtutis digestiuæ. Ibi enim fiunt.

Deficiunt cetera.

FINIS FRAGMENTORVM DE MODO PHARMACANDI.

Schedula in quintum Tomum, ad librum de Morbis Metallicis pertinens.

VT vero constet vobis, quod Mercurius sit tempus dimidium terræ, h.e. dimidius in firmamento: tenendum est, terram esse mundũ singularẽ, q̃ peculiare suũ sydus habeat. Sydus ipsius est minera seu æs. Mercurius a. æs est. Iã ergo is est sydus temporis, h.e. est hyems terræ. Vt n. videtis, Sol est æstas, & est stella, vna cum stellis aliis partem Hyemis constituens. Eodem ẽt modo stellæ sunt, quæ Hyems existunt videlicet [illegible]a laxa: quæ quamdiu durat, tam diu Hyems ac frigus viget, &c. Hoc modo *Mercurius quia terra est mundus singularis. Mercurius est Hyems sub [illegible].*

sciendum est, quod similiter etiam in terra æstas sit, cuius stellæ ... similes sunt, sicut stellæ Hyemis similes sunt, Galaxæ. Stellæ ... duæ. Mercurius est pars vna, hoc est, Hyems: pars altera ... sulphur in montibus.

Pro his ergo cogitandum est, Hyemem esse Mineram dimidiam, alteram dimidiam esse æstatem: pars dimidia est Mercurius, de quo hic loquor. Sic enim facta diuisio est, vt æstas ac Hyems sese contingant: ita tamen diuisi, prout supra terram sese inuicē sequuntur. Sydera omnia Hyemis viuunt in Mercurio, & sydera omnia Æstatis in sulphure, & iuxta se inuicem ita manent iugiter. Huiusmodi ergo est natura syderis terræ. His acceptis, porro noscite, quod in Mercurio Hyems lateat: ex qua etiam natura vel proprietate generat tremores, rigores, quæ Hyemis propria sunt.

Sydera Hyemalia a Mercurio: æstiua a sulphure vigent.

Reliqua desunt.

Præfatio Theophrasti.

Breuitas meæ practicæ vos nihil offendat, aut seducat numerus ... rum aduersariorum. Quinimo hoc potius cogitate, ex numero cohærentium errores argui oportere eorum, quorum nec ... casta & syncera Medicina minime ferat. Qui curationis veritatem nouit, is Theoricus est, adeoq; Theorica ipsa. Theorica enim in curatione versatur, nō in cerebro, aut sensu ac opinione. Veteres etsi quidem pompose & copiose sua protulerint: momenti tamen illa dem nullius sunt, siquidem ex proposito ab ipsis fundamento Medicus emergere nemo potest. Ergo quod ad veritatem non ducit, pro veritate ac fundamento minime haberi debet.

Multitudo errantium non parit errori patrocinium.

Ex vero non nisi verum.

Errata A. Mundus quidem late patet, sed in eo periti rerum non multi reperiuntur. Multi quidem affectati prodeunt: sed arrogantiæ nullus vsus est. Multi multa somniant: sed extra fundamentum omnia. Hic verum fundamentum vnice patet.

Duæ Naturæ. Experimenta quidem multa prostant: nullum tamen in iusto ordine. Hic nouit hoc, alius aliud. Quod vero ipsorum est auxilium? Nullum. Fortuita periclitatio tantum.

Vt ergo vniuersi rectam semitam teramus; quod in practica præcipuum est, & in quo fundamentum omnis consistit curationis, antecessoria teneamus. Hæc cum in aliis libris ac voluminibus prolixius & verbosius tradiderim: hic eadem breui quasi compendio complectar iam, quæ vt ratam meam experientiam vos acceptare omnino fas est. Quod enim funda-

fundamentum intime exploratum habeo, id vobis communico. Clamaces illi sub regno meretricis Babylonicæ merent, quorum boatum quis curet? Morbi duplices sunt: pœnæ & naturæ. Ita etiã sunt duplices Medici: genuini, & adulterini.

Morbi vel sunt pœnæ, vel naturæ. Medici duplices.

Epistola Theophrasti cuidam scripta.

EXimie Doctor, non est mirum, quod Medicus Medicum salutat, nempe peregrinus suum peregrinum quærit, & alii quamplures alienigenæ, suas erga me faciunt cognitiones. Cunctis enim honestis licentia data, seipsos salutare inuicem, inter cognatos & extraneos, & optime petis, tum verbis cum literis, vt quamprimũ redeam. Ceterum in rebus meis pergere nec desino, nec tempus rapit horam, nec Venus, sed continuus labor, iam iam in his, iam iam in aliis, item vt incepi, quæ scribere placent, scribo, & quæ astra, & quæ tellus imperant, ausus sum depictis illis Physicis scribere, & imprimi facere. Quamprimum igitur Esthiomenum dulce fit, & Anthrax ægri commodus, ad Norimbergam vt redeam, posse curabo, præcipue vt personam personæ ostendam, & tuis erga me humanitatibus fruar bonis. Licet terra me fixum non dedit (vel licet non fixis pedibus me dedit terra) nec parens immobilem Theophrastum genuit, ob quam caussam patria mea paucis tribuitur, & difficilime sum habendus. Vale, & in quibus huiusmodi tibi gratificari possum, paratum me habebis. Iterum, vale, & vatem Medicum ama.

THEOPHRASTVS HOHENHEIM DE Origine Morborum & sanitatis.

De Sanitate, & Ægritudine.

CAP. I. *(Hic Astronomia.*

PRincipio, homo sanus, fixus, & integer creatus est. Quamprimum vero mundum ingressus is est, duo contraria sibi inuicem occurrerunt: a quibus is corruptus est. Externum enim caducum, & internum integrum, in vno conuenire minime potuerunt. Ex quibus sequitur, hominẽ secundum suam creationem sanum quidem exsistere: mundum vero mortem esse, qui ipsum infirmet & interimat.

Homo integer creatus, a mũdo afficitur.

Quatuor in mundo venti sunt, qui hominem destruunt. Hi quatuor sunt Elementa, quæ vniuersim & singulatim ad destruendam eius incolumitatem conspirant. Id hac ratione contingit: quod res vna sit homo, & quatuor Elementa. Ex his enim ille emersit. In Paradyso is quidem cõsanuit. Sed in mundum eiectus, morbis tentari cœpit.

Venti 4. mundi, hominem tentantes. Homo & Elementa vnum.

Anno a mundi exordio surrexit primus morbus febrilis: 1123. surrexit

Qui morbi quibus mundi temporibus orti.

morbus caducus: Anno 1523. surrexit morbus * Anno 5556. surrexit morbus pustularum, lepra, &c.

In mundo ante coelum aquilibre fuit.

Lepra unde orta.

Omnia autẽ hac ex caussa, quod coniunctiones Elementorum ita dispositæ essent. Primum enim firmamentum velut in libra æquali rerum omnium versabatur. Postea cœlum dissolutum est, ac ex errore libræ terræque lepra enata est. Ex errore Scorpionis & ignis, pestis. Iam deinceps morbi venient (scil. N. N. N. N.) hoc est, nouæ phlegmones, nouæ Erysipelæ, herpes mordax. Eodem modo febris mutabitur, quando numerabitur annus 1563. Postea mutabitur lepra, & penitus emorietur: omnesque ægritudines e vestigio creticabunt, præterquam nouæ, velut Reumæ, quæ nusquam morientur: & cum illæ finis morbi fuerint guttæ primæ, iam sunt gutta secunda.

Si ergo Astronomice generantur: porro operantur Philosophice.

Sciendum autem est, influentiam hæc omnia gerere seu moderari. Attrahit enim vniuersas operationes ad malum, ad bonum, ab Elementis ceteris. Hinc per influentiam progressus fit in hominem, prout operatio se habet.

Cap. II. (*Hic Philosophia.*

Morbi omnes ex tribus primis oriuntur.

Ex tribus primis oriuntur omnes morbi, hoc est, terreni, & similes de quatuor complexionibus.

Ex sulphure tot morbi: ex sale tot: ex Mercurio tot. Iam sequitur de curatione ex his tribus.

Sic fiunt humores, sic fiunt qualitates, hoc est, hinc mœremus, hinc ridemus, hinc ploramus. Hæc est affectio mentis, non natura. Natura non plorat, sed plorat interior homo.

Homo est duplex: Natura & mentis.

Hoc modo duo isti homines mutuo conferendi & intelligendi sunt: vnus naturæ: alter mentis. In natura non est mors, sed tantum in mente. Vnde attendi debet, quæ ægritudines externæ, quæ internæ sint.

Qui morbi quo tempore orti: ut Nephritis.

Item ante 4567. Elementaris sanitas corrupta est in corpore terræ, & melancholici morbi generantur. Item anno 5555. Elementum ignis corruptum est, & Cholerici morbi orti sunt: Item phlegmatis Elementum.

Item sanitas quædam durauit ab anno 555. vsque ad annum 999. quo corrupta in Nephritidem abiit.

Paralysis.

Item sanitas constitit vsq; ad 96. an. quo dissoluta in paralysin terminata est.

Hyposarcha.

Postea sanitatis iterum pars aliqua periit, & Hyposarcha exorta est.

Plura in his paginis non scripserat auctor.

Aliqua

Aliqua ægritudines ex Physica.

DE STERCORE.

Stercus est putrefactum corpus corporum interiorum, vel exteriorũ in interiora ingredientium. Externum est naturale, sanum & bonum. Quicquid enim edimus, id primo putrescere debet, vt ad naturam generationis accedat. Granum nempe fructum in agro nõ edit, nisi putrescat. Sic & cibus potusq́, nullum sanguinẽ aut carnem dat, nisi prius putrescat.

Stercus quid. Stercus duplex.

Stercus a. quod intrinsecus emergit, est insalubre, adeoq; est morbus, & morbos multis modis parit. Nam in corpore illo, ex quo stercus illud prouenit, nullum est semen ad sanguinem aut carnem: sed se habet velut lignum in arbore. Qua de caussa id stercus aliud est, diuersum ab modo dicto, quod salubre est & naturale. Hoc autem contrario modo se habet.

Putredinis qua natura sit.

Illud a. ex quo stercus prouenit, tale est. Vnaquælibet putredo fœtorẽ suũ, peculiaremq; formam ac proprietatem gignit. Sic nimirum frumẽtum, quod in agrum seminatur, si putrescat, tum longe aliud est in sua forma & fœtore, quam si seminetur in stomachum. h. e. edatur. In stomacho enim fit stercus hominum, & in terra fermentum terræ: & vtrumq; tamẽ res vna est, in hoc vno diuersa, quod stercus animalium separatum sit a sua essentia, & remotum. Illud autem in agro, putrescit in terra, & consumitur, vt huiusmodi separatio non interueniat, quia scilicet virtus expulsiua aut separatiua præsto non est.

Putredo qualibet peculiarem suæ rationem habet.

Stercus autem suum fœtorem adipiscitur ex natura caloris istius animalis hoc modo. Stercus quoduis gignitur ex calore. Quot ergo calores: tot fœtores. Sic suꝰ est homini: suus equo: suus boui, &c. & vicissim, quot homines, tot differentiæ fœtoris in ipsis. Quod idem etiam de bobus & vaccis, ac equis iudicandum est. Hinc ergo sequitur, natura & differentia fœtoris in stercore, prout caloris ratio est.

Stercoris fœtor a calore animalis tam in specie quam individuo.

Similiter & stercoris substantia, forma, color, &c. ex semine emergũt, h. e. ex cibo, potuq;. Pro horũ enim ratione id tingitur, formatur & inspissatur. Talis enim natura nulla in stomacho residet, nisi fors stomachus ipse ad putrefactionem per calorem contenderet, & tamen ad veram putrefactionem non omnino perueniret. Tunc enim ex dimidio manet, ex dimidio non manet in propria sua forma & specie, plus minusue, prout appulerit. Hoc si fit, stercus nec fœtorem genuinum, nec iustam formam accipit, sed ibi morbus gignitur seu Diarrhœa, quoties ingestum tale in stomachum penetrat copiosius vel parcius, sæpius aut rarius, pro conditione caloris eius, quod in stomacho permutatur.

Sterc. forma color. que vnde.

Illa ergo Diarrhœa prædicta ratione ex cibo cognoscenda est. Qui vero morbi alii inde oriantur in regione altera hepatis; id petite ex

isto libello, in quo tantum de stercore tractatur. Summa hæc est, quod ex stercore illo oriatur genus colicę in ventre, oppilatioue, aut nimium perfluuium, vel venti, vel vermes. Hæc, qua ratione ex stercore illo emergant, ita attendite.

Vermes & insecta cur ex stercore.

Cibus ipse per prauum corporis calorem stercus eo redigere potest, vt ex ipso vermes gignantur. Sic, si stercus equinum hanc ex cibo dispositionem habeat, vt praui coloris indicia prodeant: tunc ex stercore illo scarabæi producuntur. Eadem etiam pecorum aliorum stercoris ratio est.

Similis dispositio etiam in corpore hominis contingere potest, vt ex prauitate caloris, & natura cibi potusq; tales quoq; generationes fiant, quæ in locis & regionibus huiusce retentionis euenire solent.

Venti qui a putredine fiant.

Sic itidem ex putredine tali generantur venti. Videtis enim, fimum quemlibet putridum, vaporem fundere de se. Ex hoc vapore generantur venti, si is inclusus retineatur. Hinc sequitur, quod in corpore, si stercus non, vt esse debet, dispositum sit, aut nimiopere vltra naturam suam putrescat, aut falsam putredinem subeat, leui occasione is effumet. Ex hoc fumo prodeunt venti ventris, quorum nomina varia ac diuersa sunt, pleraque tamen inepte & inconuenienter illis imposita.

Eodem modo si putredo illa in siccitatem abeat, hoc est, humiditas stercori iuncta consumatur, aut corpus humiditatem istam siccitate sua attrahat: tunc constipatio incipit, in intestinis tamdiu vigens, donec calor iste consumatur. Constipationem hanc sequitur colica, nata ex acrimonia in arido stercore latente. Hæc ipsa quoq; nomina varia sortita est, omnia tamen incongrua. Nihil n. hic, nisi falsedo stercorum præsto est.

Stercora a cibu varie afficiuntur.

Sic ergo ex cibo & calore varii affectus oriuntur. Ita si aurũ edatur, illud in stomacho hoc modo añascitur. Eodem modo & in intestinis, &c. Ita & ferrum, stannũ, &c. Ita lapis, Saphyrus, Granatus, Rubin⁹. Ita male coctus cibus. Item potus. Item permixtus Tartarus, &c. Ex hisce n. omnibus varia producunt, in intestinis nata, Medicoq; apprime cognoscẽda.

Caloris putridi qui effectus.

Ceterum a. stercus, quod ex substantia corporis prouenit generatur, si calor corporis putridus est. Sicut enim exterius in cœlo motus nonnullos ita esse dispositos videtis, vt fructus in arboribus, item nuces in putaminibus, item castaneas, &c. putrefaciant: ita etiam calores putridi in corpore existunt, qui sanguinem in venis putrefaciũt, vnde Diarrhœa: aut putrefaciunt sanguinem in carne, & huius similiter substantiam, vnde Dysenteria: aut humores, vnde fluxus ventris, &c.

Diarrhœa Dysenteria Fluxus &c. vnde.

Quoties ergo cunq; pars substantialis liquida in putredinem abit, toties peculiare genus fluxus ventris oritur: quod putrefactionis suæ naturam subinde redolet.

Prin-

Principium ergo ipsorum in hoc est:

Ratione { *Sanguinis* / *Carnis* / *Intestinorum* / *Humorum* } *hoc modo incipit, & hæc signa sunt, ita terminatur.*

Porro etiam notate, quibus ex caussis abeat in intestina, ex manib. pedibus, neruis, lacertis &c. Caussa autem primaria hæc est.

Consumtio qualibet in corpore &c.

Hic desiit auctor scribere, non absoluta sententia.

DE ANATOMIA OCVLORVM.

Prologus in totam Anatomiam.

IN Anatomia qualibet hæc tria omnino consideranda veniunt, Substantia, Materia & Forma, quomodo scilicet vnum cum altero consentiat, ac conueniat. Qui vero vnum in alterum abeat, vel omnia sese mutuo contingant: id scriptores alii localiter descripserunt, nec male operam suam locarunt, quantum quidem loca attinet. *In Anatomia omni quæ præstanda*

Substantia est ab extra,

Forma ab intra.

Materia in ambabus.

Omnis Anatomia oculorum physica est duplex: scilicet {
- Integra. Et est de corpore integro, iuxta veram anatomiam, bene & recte compositam, absque impedimento, sed totum integrum.
- Corrupta: Et est ista, quæ tractat de corpore physico, iuxta anatomiam oculorum corruptam, scilicet quando integrum corruptum fuerit. Et est corruptio integri.

Compositio oculorũ ex trib. constat: scilicet {
- Substantia. Est ista, quæ habet & formam, & Materiam in se, & dicitur ergo substantia Sed in hac parte est substantia aliter sumta id est iuxta totam anatomiam oculorum. } Compositum est hoc in trib suis per integrum, & facit totum Substantia est ista, Huc depingenda erat forma crucis, & vtriusque oculi.
- Materia est ista, quæ habet substantiam & formam. Sumitur in hac parte aliter, id est, tantum propter compositionem materiarum, quæ vel qui sunt, & vnde, & quid materia oculorum. } Hæc habent materiam videndi, sed non visum. Materiæ sunt istæ: Sulphur, Mercurius, Sal.
- Forma. Est ista, quæ habet materiam & substantiam, & est res viua, sed in hoc loco differt ex catatione, quod rotũditas oculorũ operatur in hac spiritus ad perfectionem. } In his est rotunditas, & facit oculum Visio est reflexio circuli &c. In alio aperta, hæc clausa, sed intrinseca, hæc extrinseca.

} Quomodo hoc? Responde

Substantia. Videtis vtiq; qui fabricator arbori suam radicem, deinde caudicem, postea ramos, tandem flores, denique fructus condiderit: ex quibus arbor postremo tota conflatur. Iam notate: hic radix est in fronte. & est duplex. Oculi enim sunt Gemelli. Et genus quidem in generatione vnum est, sed duo tamen fœtus. Qua de caussa duę etiam cellę *Arboris & oculi comparatio.* *Oculi radix in fronte.*

ſeu loculi conditi ſunt, qui crucis in modis ſeſe interſecant, ita, vt oculus dexter radicem habeat in latere ſiniſtro, & ſiniſter in dextro, ac circulum conſtituant in *pedeſſen*. Nulla n. crux ſine centro eſt. Crux ergo centrum dat. Et qui centrum non habet, is oculorum vitio tenetur, vt limis videat. Oculi ſunt compoſitum quid, velut circulus aut annulus. Crux dicta eſt medium (quale compoſitum quoduis habet:) in circulo conſiſtens, nec vnionem aliam habens. Hinc autem ex centro diuiditur ſurſum in radicem, deorſum in truncos, qui duo ſunt, & ſunt Gemelli.

Crux nulla ſine centro.

SVBSTANTIA.

Oculorum compoſitio qualis. Oculorum qui flos, fructus, cortex, lignum &c.

OCuli ſunt Gemelli, h. e. duo fructus ſeu fœtus, crucis forma nexi ob rationem centri, quod vnamquamlibet compoſitionem integram, hoc eſt, *Integraſtrum* habere decet. Conſiſtunt in centro, & deorſum caudice, ſurſum vero radice reſpiciunt. Trunci hi ramos non emittunt, ſed tantum fructus, hoc eſt, flores dant, aut materiam, & dant fructus, hoc eſt, viſum. Flos eſt albus, fructus puniceus: vtrique ex ſe dant corticem, hoc eſt, tunicas. Lignum eſt, quod intra tunicas & radicem interiacet. Medulla eſt, in qua viſus viget, qui eſt ſubſtantia. Declaratio ſequitur.

MATERIA.

Oculus qui ſe circa tria prima habeat.

MAteria autem conſtat ex tribus: S.SS.M. Sulphur eſt flos & fructus, in omnibus coloribus, ſecundum modum reſolutionis, extra corpus viſorium. Corpus viſorium eſt Mercurius, in quo viſus iacet, ſine aliis materiis, perfectus. Sal in vtriſque eſt coagulatio, quod partes has in formam vnam reducit, h. e. Eſſentiā illius complet. Declaratio ſequitur.

FORMA.

Forma oculorum cur crucifera. Oculi & Solis comparatio.

FOrma eſt crucifera, hac de cauſſa, quia centrum Gemellos parit. Hoc vt cadit, ita generantur Gemelli. Poſtea Gemellus quiuis in formam ſuam ſeu rotunditatem egreditur, hac de cauſſa, quia oculi locum Solis in corpore, q. in Microcoſmo complent. Et ſicut Sol facem præbet cœlo & terræ, & ſuo ipſius corpori, q̄ quatuor ſunt elementa: ſic oculi pariter facem dant ſuo corpori. A Sole a. differunt in hoc, ꝙ radius non ſit ſenſitiuus. Viſus n. noſter in ſuo corpore nihil parit. Sol a. eſt oculus ſui corporis, ita interius operans & lucens. Oculi v. quantū quidē corpori opus eſt.

Declaratio, vt ſequitur. Rotunditas facit reflexum, vt in Declaratione ſua.

Declaratio rotunditatis.

Sol oculus 4. Elementorum.

ATtendite v. qui viſus fiat in oculo. Videtis nimirum, quatuor Elementa rem eſſe vnam, quorū oculus Sol eſt. Cetera habent ophthalmiam & ſcotomiam, ac in lib. de Morb. oculorum enumerantur in Archeo Elementato. Sicut ergo Sol imaginem facit, & ſine eo Mundus ſtare c. quæ-

re nequit, ita homo quoq; est microcosm⁹, nec sine oculis subsistere potest. Iam v. sæpius Microcosm⁹ cæcus est: non itē Mundus. De hoc ita accipe. Vnus ocul⁹ est in Mundo. In M. multi, quos omnes videre & opari, necessariū nō est. Talis n. est potētia Diuina, & Dei consiliū quoad hominē. Is sicut in vtero materno homini oculū adimere potest: ita suū ēt eli-dere oculū potest mundo. Sed id nunquā fecit. Oculus rotund⁹ est, & talis esse debet. Exterior n. anatomia similis est interiori: & interior in sua forma similis est exteriori. Anatomia n. in hoc posita est, vt anatomia mūdi & Microcosmi res vna sint. Nec saltē anatomia hominis noscenda est, verū ēt ipsius Archei. Vtræq; n. anatomiam vnam constituunt: id q; anatomia archei vtriusq; mundi docet. In hisce etiam anatomiis continentur omnes ægritudines oculorum. Luna n. est oculus, sed læsus, sc licet scotomia ex rubedine de albo segregata. Iam si Microcosmus scotomia laborat, tunc Albedo a rubedine segregatur, & in rubedine scotomia iacet. Sic porro etiam de Ophthalmia: Xelses stella sursum micat, non deorsum. Stella Dladus obiectā sibi cataractam habet. Illa videtur quidem: sed non lucet. Quæ v. maculam aut vnguem habent, eas in totum minime videmus. Sic etiam in homine instituenda anatomia est circa oculos, sicut in Archeo. Nota, de Terra, Aqua & Igne.

Solis & oculi q. quā[…]tam[…] tas. Deus vis[…]. O. vlus[…] rotun dus. A[…]to[…] vtri[…] quan ta necessi tas. Luna est oculus læsus. Xelses stella &c. Dladus stella &c.

Declaratio Materiæ.

IAm v. videris, quam subtiliter Sulphur resolutum sit in stellis, quæ rami sunt de oculo, & centrum est Sol. Si etiā hic oculorum SS. ex tribus primis subtilior est floribus omnibus, & sulphur est nobilissimum. Hoc SS. destillatur & purgatur, & est de materia oculorum subtilissima, & est SS. id quod in Elemento Aquæ Rubinum gignit: est SS. id, quod in Elemento Ignis Galaxam facit: quod in terra granatum producit: quod in Aere cruces spargit ac iactat. Hoc inquam SS. est nobilissimum, quod centrum constituit & caudicem. Iam vicissim v. fructus ipsorum est Mercurius, qui in suis tribus ꝓ natura sua purus & clarus consistit, ac sese sublimat. Non n. est de virtute resolutionis, sed sublimationis. Omnium primo extrinsecus abit in centrum, & suam viriditatem foris relinquens, liuiditatem, & congenitos colores ceteros omnes suos retinet. Præterea, q; in toto circulo subtilissimū est, id in centrum cogit. Hoc subtilissimum iam est, id nimirum, ex quo fiunt diaphana albedinis in 4. Elementis: Berillus, Camphora, Manna, Persica. Iam v. vt ad summum disquiramus, Solis materia & esse, ipsius æquum est in mundo, versus mundum, id est, Microcosmum. Ita quod in Microcosmo oculus est, id in Macrocosmo vocari oculus debet. Iam vero habent etiam subtilissimum spiritum in coagulatione, claritateque ad rubeum, idque omnium perspicacissime.

Oculorum sulphuris quæ natura, Sulphur est flos oculorum. Mercurius est oculus fructus. Diaphana 4 Elementorū quæ.

INDEX IN LIBROS QVINQVE MEDICO CHYMICOS PARACELSI

Numerus prior librum, posterior paginas denotat.

Augelica

caut

Diaboli

Eryſi-

Homo

Ignis

Pppp

medi-

merc-

Necromantia

O

Pleure

Q

R

S

Sauſta ,, a

V

Finis Libri Quinti.